

ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ**

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
“ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ”**

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: LOGISTICS

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΥΡΗΣ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΣΤΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΤΣΑΛΤΟΥΜΗ ΘΕΟΔΩΡΑ/ ΜΠΛ 0351

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2006

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στον επιβλέπων επίκουρο καθηγητή κ. Σωκράτη Μοσχούρη εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου για την πολύτιμη επιστημονική καθοδήγηση και την ηθική συμπαράσταση σε όλη την πορεία εκπόνησεως της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες εκφράζω και στην εισηγήτρια κα Μαρία Ντατβάνη για τις πολύτιμες συμβουλές και υποδείξεις της. Για την ευγενική της συνδρομή ιδιαίτερα όσον αφορά την πρόσβαση σε υλικό του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών ευχαριστώ θερμά την δικηγόρο και συμμαθήτρια μου κ. Έλσα Σηλιώτη.

Επίσης στους φίλους μου εκφράζω την αγάπη μου για την φιλική τους υποστήριξη κατά την διάρκεια της συγγραφής αυτής της μελέτης.

Τέλος εγκάρδιες ευχαριστίες ανήκουν στην οικογένεια μου για την ανοχή, υπομονή και αδιάλειπτη ηθική συμπαράσταση και στήριξη σε όλα τα χρόνια της πνευματικής αυτής δοκιμασίας.

Αθήνα, 6 Νοεμβρίου 2006

Ντόρα Τσαλούμη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

1.Ο ρόλος των συμβάσεων στις εμπορικές δραστηριότητες.....	1
2.Το δίκαιο των εμπορικών συμβάσεων.....	5
3.Η χρησιμότητα των εμπορικών συμβάσεων.....	6
4.Τρόποι Επίλυσης διαφορών μετά την υπογραφή εμπορικής σύμβασης.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

1.Εννοιολογική προσέγγιση της συμφωνίας διαιτησίας.....	17
2.Έλεγχος του κύρους και της εγκυρότητας της συμφωνίας διαιτησίας.....	20
3.Ορισμός και εξουσία διαιτητών.....	21
4. Αμοιβή και έξοδα διαιτητών.....	22
5.Η διαδικασία.....	23
6.Η διαιτητική απόφαση και οι λόγοι ακύρωσης αυτής.....	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

I. Εννοιολογική προσέγγιση.....	26
1.Εσωτερική διαιτησία : ημεδαπή και αλλοδαπή.....	26
2.Υπερεθνική ή ανεθνική διαιτησία.....	27
3.Διεθνής διαιτησία.....	27
i. Προσέγγιση της έννοιας της διεθνούς διαιτησίας.....	27
ii. Ο Πρότυπος Νόμος UNCITRAL και τα πεδία εφαρμογής του.....	30
iii. Κύρια κριτήρια προσδιορισμού του διεθνούς χαρακτήρα της διαιτησίας.....	31
iv. Το διαιτητεύσιμο.....	31
v. Το διαιτητεύσιμο.....	33
vi. Τα τέσσερα βασικά στάδια της διεθνούς διαιτησίας.....	35
II. Προϋποθέσεις	
1.Έλεγχος της εγκυρότητας της συμφωνίας διαιτησίας.....	39

2.Υπαρκτή		συμφωνία
δαιτησίας.....	40	
i. Μορφές	ανύπαρκτων	συμφωνιών
δαιτησίας.....	40	
ii. Παθολογικές		
ρήτρες.....	42	
iii. Η ύπαρξη συμφωνίας δαιτησίας στα διάφορα στάδια ελέγχου		
της.....	42	
iv. Το εφαρμοστέο στην ύπαρξη της συμφωνίας δαιτησίας		
δίκαιο.....	42	
3.Έγκυρη		συμφωνία
δαιτησίας.....	43	
i. Ο	τύπος	της
δαιτησίας.....		συμφωνίας
α.	προφορική	συμφωνία
δαιτησίας.....	43	
β. έγγραφη συμφωνία δαιτησίας και σύγχρονα μέσα		
τηλεπικοινωνίας....	43	
γ. Το ζήτημα των “κατά παραπομπή” δαιτητικών		
ρητρών.....	45	
δ. Στάδια ελέγχου της συμφωνίας δαιτησίας και εφαρμοστέου στον		
τύπο		
δίκαιο.....	46	
ε. Η ανεπιφύλακτη συμμετοχή και ίαση των τυπικών ελαττωμάτων της		
συμφωνίας		
δαιτησίας.....	47	
στ. Τροποποίηση της συμφωνίας δαιτησίας και		
τύπος.....	48	
ii. Ικανότητα και πληρεξουσιότητα για την σύναψη συμφωνίας		
δαιτησίας.....	49	
α. Ικανότητα φυσικών και νομικών		
προσώπων.....	49	
β. Κατάρτιση συμφωνίας δαιτησίας από το νόμιμο εκπρόσωπο		
νομικού προσώπου.....	50	
γ. Πληρεξουσιότητα αντιπροσώπου.....	51	
δ. Πληρεξουσιότητα δικαστικού		
πληρεξουσίου.....	52	
ε. Ικανότητα κράτους και κρατικών		
οργανισμών.....	53	
iii. Ορισμένη έννομη σχέση.....	53	
iv. Διαφορές δεκτικές υπαγωγής σε		
δαιτησία.....	53	
4.Περιεχόμενο	της	συμφωνίας
δαιτησίας.....	54	
5.Προβλήματα		διεθνούς
δαιτησίας.....	55	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1.Εννοιολογική προσέγγιση.....	56
2.Επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάζονται στην πολυμερήσ διαιτησία.....	57
3.Συμπέρασμα.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

1.Γενικά περί των οργανισμών εμπορικής διαιτησίας.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΝΙΜΩΝ ΔΙΑΙΤΗΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Γενικά.....	60
2.ΕΒΕΑ: Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών.....	61
i. Ο ρόλος του ΕΒΕΑ.....	61
ii. Η διαδικασία της διαιτησίας ΕΒΕΑ.....	62
3.Ο.Μ.Ε.Δ: Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας.....	64
i. Τα χαρακτηριστικά του Ο.Μ.Ε.Δ.....	64
ii. Το έργο του Ο.Μ.Ε.Δ.....	65
iii. Οι βασικές υπηρεσίες του Ο.Μ.Ε.Δ.....	65
iv. Η Διοίκηση του Ο.Μ.Ε.Δ.....	66
v. Συγκρότηση και λειτουργία.....	66
vi. Οικονομικοί Πόροι.....	67
vii. Το Σώμα Μεσολαβητών και Διαιτητών.....	68
viii. Η διαδικασία.....	69
ix. Τα στάδια της διαδικασίας Μεσολάβησης και Διαιτησίας.....	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: CYBERSPACE ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1.Ο ρόλος του ηλεκτρονικού εμπορίου στις εμπορικές συμβάσεις.....	76
2.Ηλεκτρονική Διαιτησία και διαδίκτυο.....	79

i.	Γενικά.....	7
	9	
ii.	Ο ρόλος της διαιτησίας στο διαδίκτυο.....	81
iii.	Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα.....	82
	3.Συμπέρασμα.....	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: ΝΑΥΤΙΛΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1.	Προσέγγιση της έννοιας της ναυτικής διαιτησίας.....	85
2.	Ο διεθνής χαρακτήρας της ναυτικής διαιτησίας.....	87
3.	Επίλυση ναυτιλιακών διαφορών στις θαλάσσιες μεταφορές.....	88
4.	Η ναυτική διαιτησία στην Ελλάδα.....	91

	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	9

3	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	9

4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο ρόλος των συμβάσεων στις εμπορικές δραστηριότητες

Επειδή οι ανθρώπινες ανάγκες είναι άπειρες ενώ οι παραγωγικοί πόροι για την αντιμετώπιση τους είναι περιορισμένοι αναφύεται το οικονομικό πρόβλημα. Το πρόβλημα συνίσταται στο πώς θα χρησιμοποιηθούν οι περιορισμένοι πόροι για την ικανοποίηση των περιορισμένων αναγκών.

Η εξειδίκευση της εργασίας και η απορρέουσα από αυτή αύξηση της αποτελεσματικότητας, και η δυνατότητα της ανταλλαγής προϊόντων και υπηρεσιών συντελούν στην αντιμετώπιση του οικονομικού προβλήματος.

Πωλητές και αγοραστές προκειμένου να εξασφαλίσουν τα αγαθά για την κάλυψη των αναγκών τους προσφεύγουν σε σύναψη συμφωνιών και συμβάσεων. Ουσιαστικά η αίσθηση του ρίσκου, που κρύβεται πίσω από κάθε αγορά, ωθεί τις δυο πλευρές στη χρήση συμβάσεων μέσω γραφειοκρατικών διαδικασιών και δεσμεύσεων. Πιστεύοντας ότι η σύμβαση θα αποτελέσει την ασπίδα προστασίας ενάντια στους κινδύνους της αγοράς, καταφεύγουν στη λύση αυτή προκειμένου να εξασφαλιστούν σε περίπτωση που ο ένας εκ των δύο δεν τηρήσει τα συμφωνηθέντα ή προβεί σε πράξεις που θέτουν σε κίνδυνο το αποτέλεσμα.

Δένονται λοιπόν με όρους και περιορισμούς για την κάλυψη των αναγκών τους σε υλικά και υπηρεσίες. Πολλοί αγοραστές ωθούνται στη χρήση αυτού του εργαλείου, που αποκαλείται εμπορική σύμβαση, με την πεποίθηση ότι θα τους εξασφαλίσει την απαραίτητη νομική προστασία. Άλλοι πάλι φοβούμενοι τις γραφειοκρατικές διαδικασίες αλλά και το πρόσθετο κόστος αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν τις συμβάσεις και παραμένουν στα συμφωνητικά για την επίτευξη των στόχων τους.

Για τους νομικούς, η σύμβαση είναι το τελικό στάδιο μιας σειράς αγοραστικών διαδικασιών και διαπραγματεύσεων που υλοποιούνται από την Προμηθευτική Μονάδα μιας επιχείρησης. Πριν αναλυθούν οι απαιτήσεις των νομικών, θα πρέπει να επισημανθούν τα στάδια που οδηγούν στην σύναψη σύμβασης. Πιο αναλυτικά:

1^ο στάδιο: Πριν τη σύμβαση (Pre Negotiation Stage)

Πριν ξεκινήσει η Προμηθευτική Μονάδα-αγοραστής μιας επιχείρησης- τις διαδικασίες, θα πρέπει να εξετάσει τους λόγους, την αναγκαιότητα σύναψη σύμβασης, το είδος της σύμβασης που θα καταρτισθεί ώστε να διασφαλιστούν τα συμφέροντα των μερών, ο τρόπος αντιμετώπισης προβλημάτων που τυχόν προκύψουν, με ή χωρίς λήψη εγγυήσεων σε περίπτωση απαίτησης αποζημιώσεως. Απλοί προβληματισμοί μεν, απαραίτητοι δε πριν από οποιαδήποτε αγοραστική διαδικασία!

Οι λόγοι που ωθούν τους αγοραστές στη χρήση των συμβάσεων είναι οι εξής:

1. όταν πρόκειται για αγορά υλικών ή υπηρεσιών μεγάλης δαπάνης. Ο αγοραστής στην περίπτωση αυτή απαιτεί και την ανάλογη διασφάλιση. Επίσης;
2. όταν πρόκειται για αγορά υλικών ή υπηρεσιών υψηλής λειτουργικής σημασίας
3. όταν ο αγοραστής δεν διαθέτει γνώση και εμπειρία ή η φερεγγυότητα του αμφισβητείται

4. όταν πρόκειται για αγορά ευαίσθητων υλικών και τέλος
5. η κακή εμπειρία.

Εφόσον λοιπόν η Προμηθευτική Μονάδα επιθυμεί να προχωρήσει σε σύναψη σύμβασης, είναι αναγκαία η όσο τον δυνατόν λεπτομερής περιγραφή, ο καθορισμός των απαιτήσεων της. Η εξαρχής σωστή τοποθέτηση και διατύπωση των απαιτήσεων αλλά και ο καθορισμός των όρων-θέσεων- της θα αποτελέσουν τη βάση για μια επιτυχή σύναψη σύμβασης.

Συνεπώς η Προμηθευτική Μονάδα προχωρά στην ενημέρωση της αγοράς. Η ενημέρωση αυτή προς την αγορά πραγματοποιείται συνήθως μέσω τηλεφώνου, φαξ, επιστολής, διακήρυξης ή δημοσίευσης στο τύπο. Στην συνέχεια ο εκάστοτε προμηθευτής ενημερώνεται και αντιλαμβάνεται ότι εφόσον ανταποκριθεί και κριθεί κατάλληλος τότε θα ακολουθήσει η σχετική δέσμευση του ως προς τη τήρηση των όσων υποσχεθεί.

2^ο στάδιο: Διαπραγματεύσεις

Κατά το διαπραγματευτικό στάδιο εξετάζονται όλοι οι όροι, αν δηλαδή απέχουν από ψευδή στοιχεία ή άλλα που μπορεί να οδηγήσουν σε παρερμηνεία και να δημιουργήσουν ένα αρνητικό ή επικίνδυνο αποτέλεσμα. Επίσης οι όροι δεν θα πρέπει να κρύβουν κανένα στοιχείο που να αντίκειται στα συναλλακτικά ήθη και μπορεί να βλάψει το κοινωνικό σύνολο, με την ευρεία έννοια.

Ακόμα μελετούνται όλα τα στοιχεία της έγγραφης προσφοράς, η ικανότητα του προμηθευτή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και στα χρονικά όρια που ορίζονται. Τα στοιχεία που παρατίθενται από τις δυο πλευρές πρέπει να εξετάζονται και να ελέγχονται στο κατά πόσο διασφαλίζουν τα συμφέροντα των δυο πλευρών μέσα από τη λογική του “Πουλιάς-Αγοράζω”.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι διαπραγματεύσεις χρησιμοποιούνται στην περίπτωση που η Προμηθευτική Μονάδα έχει καταλήξει στην προμήθεια κάποιου υλικού. Αν όμως δεν έχει παρθεί καμία απόφαση από την πλευρά της Προμηθευτικής Μονάδος τότε η προκήρυξη για την αγορά υλικών και η επικοινωνία με την αγορά θα έχει μια πιο απλή μορφή πρόσκλησης ενδιαφέροντος. Επίσης η Προμηθευτική Μονάδα μπορεί να ανταποκριθεί με μια απλή επιστολή δηλώνοντας την πρόθεση συνεργασίας. Εφόσον μελετηθούν οι όροι, ο προμηθευτής αποστέλλει εγγράφως την προσφορά του. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η προσφορά είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης και οι όροι της μπορούν να τροποποιηθούν με την προϋπόθεση ότι ακολουθεί συμπληρωματική προσφορά με όρους ανανεωμένους.

Η πλήρης αποδοχή της προσφοράς γίνεται αφού έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος των διαπραγματεύσεων. Με την έγγραφη αποδοχή της προσφοράς, η Προμηθευτική Μονάδα είναι πλέον δεσμευμένη με τον προμηθευτή. Μια δέσμευση που παίρνει “σάρκα και οστά” με την υπογραφή της σύμβασης.

3^ο στάδιο: Υπογραφή της σύμβασης

Στο τελευταίο στάδιο τα δυο μέρη αφού έχουν εξετάσει όλους τους όρους της μελλοντικής τους συνεργασίας, οδηγούνται στην υπογραφή της σύμβασης.

Η σύμβαση αποτελεί μια οργανωμένη εικόνα που δίνει την δυνατότητα στον αγοραστή να εξετάσει όλους τους όρους που θα του διασφαλίσουν μια ποιοτικά ικανοποιητική προμήθεια. η οποία όμως απαραίτητα εμπλέκει τους Νομικούς μιας επιχείρησης.

Αποτελεί συνεπώς το αμυντικό όπλο του αγοραστή, το οποίο όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να το χρησιμοποιεί σε κάθε αγορά χωρίς να εξετάσει πρώτα τους λόγους που τον οδηγούν σε μια τέτοια διαδικασία. Θα πρέπει πρώτα να εκτιμήσει την εμπορική πραγματικότητα και με τη βοήθεια των Νομικών να προσδιορίσει τις ανάγκες του αλλά και τη λογική της Νομικής πάνω στις διαδικασίες αγοράς υλικών και υπηρεσιών ώστε να πετύχει στην συνέχεια μια ικανοποιητική συνεργασία που θα του εξασφαλίσει την αντιμετώπιση των προβλημάτων που τυχόν θα προκύψουν.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν από μια θεωρητική προσέγγιση του θέματος ψάχνοντας μέσα στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία προκειμένου να εντοπίσουμε τον ορισμό που περιγράφει καλύτερα τον ρόλο της σύμβασης.

Θα μπορούσαμε κάλλιστα να γεμίσουμε ολόκληρες σελίδες με ορισμούς από διάφορους ειδικούς και μη, για το πώς αντιλαμβάνονται τις συμβάσεις οι Μονάδες Προμηθειών και κατ' επέκταση οι Αγοραστές σε όλο τον πλανήτη.

Στην συνέχεια θα αναφέρουμε ορισμένους από αυτούς τους ορισμούς επιλεκτικά.

- Σύμβαση είναι ένα συμβόλαιο μεταξύ Αγοραστή και Πωλητή το οποίο έχει στόχο τη διεκπεραίωση ενός προκαθορισμένου έργου μέσα σε συγκεκριμένα χρονικά περιθώρια και σύμφωνα με τους προσυμφωνηθέντες όρους μεταξύ των πλευρών.

Το γνωστό λεξικό (3rd edition) του Οίκου Collins ορίζει ότι:

- A contract is an agreement with a person or a company to deliver goods or services or to do something on agreed and binding terms , often in writing.

To Concise Oxford Dictionary (9th edition) αναφέρει:

- A contract refers to a written or spoken agreement between two or more parties, intended to be enforceable by law and a document recording this.

Σύμφωνα με τον Charles Boundy, a valid contract requires:

- offer and acceptance
- certainty
- consideration (something of value)
- a intention to enter into a legally binding relationship

Η σύμβαση είναι ένα δεσμευτικό έγγραφο το οποίο όμως επικυρώνεται από το νόμο επομένως στην διαδικασία του σχεδιασμού οφείλει ο Αγοραστής να λάβει υπόψη του τις απαιτήσεις του νόμου και να προσαρμόσει τόσο τις ενέργειες του όσο και τα στοιχεία που θα έχει σύμφωνα με αυτές τις απαιτήσεις.

Οι βασικές απαιτήσεις του Νόμου είναι οι εξής:

1. Η πρόθεση του Αγοραστή να εξασφαλίσει αγαθά και υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών του (Intention)
2. Η ανταπόκριση του Πωλητή στο αίτημα του Αγοραστή με την υποβολή της ανάλογης προσφοράς (Offer)
3. Η έγγραφη αποδοχή της προσφοράς του Πωλητή (Acceptance)
4. Μελέτη και εξέταση των στοιχείων (Consideration)
5. Ικανότητα των συμβαλλομένων να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους

6. Εξασφάλιση των καλών προθέσεων των συμβαλλομένων και του ηθικού στοιχείου της σύμβασης
7. Legality of the contact and the intention to enter into a legally binding relationship.

Οι συμβάσεις που χρησιμοποιούνται στις Αγοραστικές Αλυσίδες χαρακτηρίζονται από τρία στοιχεία:

- Το Εμπορικό
- Το Ηθικό
- Το Νομικό

Κάθε στοιχείο έχει τις δικές του απαιτήσεις και παίζει τον δικό του καθοριστικό ρόλο. Ο Αγοραστής καλείται να καλύψει και τα τρία αυτά στοιχεία σε συνεργασία με εσωτερικούς και εξωτερικούς με αυτόν συνεργάτες. Ο ρόλος τους είναι πρωταγωνιστικός και συντονιστικός αλλά και οι ευθύνες τους ιδιαίτερα αυξημένες. Το συμπέρασμα είναι ότι ο Αγοραστής που θα ασχοληθεί με εμπορική σύμβαση θα πρέπει να έχει Εμπορική και Νομική αντίληψη και να εφαρμόζει τακτικές και μεθόδους που να διασφαλίζουν το ηθικό στοιχείο.

Οι εμπορικές συμβάσεις διακρίνονται σε 4 κατηγορίες:

- **Εμπορευματικές συμβάσεις** (πώληση, σύμβαση προμήθειας)
- **Συμβάσεις υπηρεσιών** (σύμβαση μεταφοράς & φύλαξης, σύμβαση παραγγελίας)
- **Χρηματοοικονομικές συμβάσεις** (τραπεζικές και παρεμφερείς συμβάσεις)
- **Κεφαλαιοκτητικές συμβάσεις** (ασφαλιστική σύμβαση, σύμβαση παιγνίου ή στοιχήματος-επενδυτική σύμβαση ως προς την επιδίωξη απόκτησης κεφαλαίου)

Η Διάρκεια των συμβάσεων

Οι εμπορικές συμβάσεις παρουσιάζουν την τάση να συνάπτονται από τους συμβαλλομένους ως συμβάσεις διαρκείας. Η τάση αυτή αποτελεί οικονομικό και κοινωνικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής από τεχνικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους.

Κατά την ευρωπαϊκή ορολογία, οι συμβάσεις διακρίνονται σε συμβάσεις στιγμιαίας εκτέλεσης και σε συμβάσεις διαρκούς εκτέλεσης. Η αγγλοσαξονική ορολογία διακρίνει αντίστοιχα τις συμβάσεις σε μόνιμες και πρόσκαιρες. Πιο συγκεκριμένα:

Στιγμιαίες συμβάσεις: Η σύμβαση έχει στιγμιαία εκτέλεση και είναι μόνιμη, όταν η παροχή που είναι το αντικείμενο της, εκτελείται με πράξη που δεν έχει εξάρτηση μεγέθους από τον χρόνο. Για παράδειγμα ο πωλητής του αυτοκινήτου μπορεί να έχει συμφωνήσει παράδοση του αυτοκινήτου σήμερα ή αύριο, αλλά και στη μια και στην άλλη περίπτωση το μέγεθος της παροχής δεν εξαρτάται από το αν η παροχή θα εκπληρωθεί σήμερα ή αύριο. Οι συμβάσεις που δημιουργούν υποχρέωση μεταβίβασης ακινήτου ή δικαιώματος είναι συμβάσεις μόνιμες ή στιγμιαίες.

Διαρκείς συμβάσεις: Η σύμβαση έχει διαρκή εκτέλεση και είναι προσωρινή, όταν η παροχή που είναι το αντικείμενο της, εκτελείται με πράξη που έχει εξάρτηση μεγέθους από το χρόνο. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα ο Πωλητής του αυτοκινήτου

που έχει συμφωνήσει να παρέχει ένα αυτοκίνητο την ημέρα επί ένα μήνα, δημιουργεί υποχρέωση παροχής διαφορετικής ποσότητας από τον άλλο Πωλητή, που έχει συμφωνήσει να παρέχει ένα αυτοκίνητο την ημέρα επί μίαν εβδομάδα. Στις συμβάσεις διάρκειας το μέγεθος της παροχής βρίσκεται σε αναλογία προς την πάροδο του χρόνου και υπολογίζεται με το μέγεθος του διαστήματος αυτού, διαστήματος που ονομάζεται διάρκεια της σύμβασης. Ακριβέστερα η διάρκεια της σύμβασης διακρίνεται σε διάρκεια παροχής με τη στενή έννοια και σε διάρκεια της σύμβασης σε ευρεία έννοια.

Οι εμπορικές συμβάσεις παρουσιάζουν την τάση, ακριβέστερα οι συμβαλλόμενοι έχουν την τάση να συμφωνούν το περιεχόμενο της σύμβασης, που δεν αφορά μόνο την έκταση, τον τόπο και το χρόνο της παροχής και της αντιπαροχής αλλά επεκτείνεται στην πρόβλεψη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών.

2. Το δίκαιο των εμπορικών συμβάσεων

Το δίκαιο των εμπορικών συμβάσεων είναι οι διατάξεις που καθορίζουν τις προϋποθέσεις, τα είδη και τα αποτελέσματα ενοχικών συμβάσεων, οι οποίες έχουν χαρακτήρα εμπορικής πράξης, αμφιμερούς ή ετερομερούς.

Ειδικός κλάδος του αστικού δικαίου των ενοχικών συμβάσεων είναι το δίκαιο των εμπορικών συμβάσεων. Το δίκαιο αυτό ορίζει ότι οι ενοχές ερμηνεύονται και εκπληρώνονται όπως απαιτούν η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, οι νομοθετικές πηγές του δικαίου των εμπορικών συμβάσεων δεν είναι οι μόνες πηγές του. Πηγές του επίσης είναι και η εμπορική καλή πίστη και τα εμπορικά συναλλακτικά ήθη.

Ο νόμος ορίζει για τα συναλλακτικά ήθη ότι είναι:

“Συνήθειες που κρατούν στις συναλλαγές ή σε ορισμένες κατηγορίες αυτών οι οποίες ελέγχονται κάτω από το ενοχικό δίκαιο”.

Οι βασικές αρχές του ενοχικού δικαίου αναφέρουν: α) την αρχή της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης του ατόμου και β) την αρχή της ευθύνης.

Η τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεων είναι μια ευθύνη, σύμφωνα με την οποία οι συμβαλλόμενοι δεσμεύονται μέσα από τους όρους των συμβάσεων αν τηρήσουν τα όσα ενυπογράφως αποδέχθηκαν. Επομένως προκύπτει η σχετική ευθύνη σε περίπτωση αθέτησης αυτών των όρων.

Κάθε εμπορική σύμβαση έχει ένα ειδικό δίκαιο το οποίο υποδιαιρείται στο δίκαιο του εμπόρου και στο δίκαιο της εμπορικής σύμβασης καθ' εαυτή. Το δίκαιο του εμπόρου δεν αποτελεί βέβαια κυριολεκτικό τμήμα του δικαίου των εμπορικών συμβάσεων αλλά αφορά την προσωπική κατάσταση ή την ευθύνη του εμπόρου αυτού του είδους συμβάσεων. Όταν όμως η προσωπική κατάσταση ή ευθύνη του εμπόρου δεν κρίνεται αποκλειστικά κατά τις γενικές διατάξεις αλλά εξειδικεύεται ανάλογα με το αντικείμενο ή το είδος των εμπορικών πράξεων, τότε η έκθεση του εξειδικευμένου προσωπικού καθεστώτος του εμπόρου του συγκεκριμένου κλάδου εμπορίου αρμόζει να ενταχθεί στην έκθεση του δικαίου που διέπει την ειδική μορφή σύμβασης. Η διάκριση δικαίου του εμπόρου και κυριολεκτικού δικαίου εμπορικής σύμβασης υπάρχει κυρίως στη σύμβαση ασφάλισης, στις τραπεζικές συμβάσεις και στις συμβάσεις μεταφοράς και φύλαξης.

Τα γενικά προβλήματα των εμπορικών συμβάσεων είναι τα εξής :

1. η σιωπηρή σύναψη
2. οι γενικοί όροι συναλλαγών
3. οι συμβάσεις με καταναλωτή
4. η διάρκεια της σύμβασης
5. η εξασφάλιση των αξιώσεων από εμπορική σύμβαση
6. οι συμβάσεις δημοσίου
7. lex mercatoria και το ομοιόμορφο δίκαιο διεθνών συμβάσεων
8. η κατηγοριοποίηση των εμπορικών συμβάσεων
9. η επίπτωση του οικονομικού δικαίου
10. η οικονομική ανάλυση της σύμβασης
11. ο ανταγωνιστικός περιορισμός της συμβατικής ελευθερίας

3. Η χρησιμότητα των εμπορικών συμβάσεων

Οι συμβάσεις μπορούν να χαρακτηρισθούν χρήσιμο εργαλείο για Αγοραστές και Πωλητές. Για να είναι χρήσιμες όμως θα πρέπει να έχουν εξασφαλίσει βασικές προϋποθέσεις και από τους δυο συμβαλλόμενους. Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν σχέση με πολλούς παράγοντες και δυνατότητες των δυο μερών. Πιο αναλυτικά:

Απαιτείται αρχικά ένας σωστός σχεδιασμός της σύμβασης, βασική προϋπόθεση η καλή επικοινωνία των δυο πλευρών και η γνώση του αντικειμένου της αγοράς.

Κατά την νεότερη αμερικανική αντίληψη, η σύμβαση είναι μέσο προγραμματισμού της ιδιωτικής δράσης. Κάθε μέρος αναμένει από την σύμβαση εκπλήρωση όρων περαιτέρω δράσης. Είναι το μέσο εξασφάλισης της εκπλήρωσης των ενοχών. Ο χαρακτήρας αυτός είναι πιο έντονος στη σύμβαση διαρκείας.

Πριν προχωρήσει ο Αγοραστής στην σύναψη μιας σύμβασης, θα πρέπει να λάβει υπόψη του τις ελάχιστες απαιτήσεις και δυσκολίες που προκύπτουν. Πιο συγκεκριμένα μια σύμβαση απαιτεί:

- χρόνο προετοιμασίας
- νομικό πλαίσιο
- υψηλό λειτουργικό κόστος (μελέτη, προπαρασκευαστικές ενέργειες για σύναψη, προπαρασκευή αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της σύμβασης)
- γνώση του αντικειμένου της αγοράς

Για να εκτελεστεί μια σύμβαση θα πρέπει να γίνουν πρώτα οι εξής συγκρίσεις:

1. η σύγκριση εκτέλεσης της σύμβασης προς τις νομοθετικές συνέπειες της μη εκτέλεσης.
2. η σύγκριση της ωφέλειας από την εκτέλεση της σύμβασης και τη μη σύναψης της. Στο σημείο θα πρέπει να σημειωθεί ότι η σύναψη μιας σύμβασης έχει τόσο προσωπικό κόστος για κάθε συμβαλλόμενο (μελέτη, προπαρασκευαστικές ενέργειες για σύναψη, προπαρασκευή αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της σύμβασης)-το οποίο σε περίπτωση μη εκτέλεσης χάνεται- αλλά και κόστος προς τρίτους και δη προς το κράτος (φορολογία σύναψης) ώστε η μη εκτέλεση της να είναι ασύμφορη.

3. και τέλος θα πρέπει τα δύο συμβαλλόμενα μέρη να στηρίζουν την εκτέλεση της σύμβασης όχι μόνο λόγω της ωφέλειας που θα λάβουν μέσω αυτής αλλά περισσότερο λόγω των αρνητικών συνεπειών από την μη εκτέλεση της δηλαδή αν ο ένας εκ των δύο δεν εκτελέσει την σύμβαση τότε θα πράξουν το ίδιο οι αντισυμβαλλόμενοι του, θα αρνηθούν τρίτοι την σύναψη νέων μαζί του συμβάσεων και αυτός θα οδεύει προς την ανυποληψία ή αφερεγγυότητα μέχρι τελική επαγγελματική πτώση.

Η εκτέλεση της σύμβασης είναι συνεπώς ο καλύτερος τρόπος για (α) την αποφυγή των κυρώσεων, (β) την αποφυγή απώλειας των δαπανών σύναψης της και (γ) την εξασφάλιση της συνέχισης της δραστηριότητας των ενδιαφερομένων. Μια οικονομία στηριζόμενη στην σύμβαση επιτυγχάνει την εκούσια εκπλήρωση των εμπορικών και οικονομικών υποχρεώσεων ενώ η διαταταγμένη οικονομία αδυνατεί αν επιτύχει πρόθυμη εκούσια εκτέλεση των οικονομικών αποφάσεων. Επίσης η σύμβαση λειτουργεί και ως επιλογή συναλλαγής από ασυνεπές στέλεχος με συνεπή συμβαλλόμενο για αυτόματη εκκαθάριση της οικονομίας. Λειτουργεί δηλαδή η ελευθερία των συμβάσεων κατά τρόπο ανάλογο προς την πτώχευση. Η πρακτική γνωρίζει ότι η καλύτερη ασφάλεια των συμβαλλομένων είναι το συμφέρον των αντισυμβαλλομένων για την εκτέλεση των συμβάσεων τους.

Τα δυο συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται από το περιεχόμενο της σύμβασης. Το περιεχόμενο το συναποφασίζουν από κοινού. Αυτή είναι η αρχή της αυτονομίας της βούλησης δηλαδή τα μέρη είναι ελεύθερα να συμφωνήσουν ότι επιθυμούν.

Ωστόσο η σύμβαση πρέπει υποχρεωτικά να σέβεται τις διατάξεις του αναγκαστικού δικαίου, τη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη. Πιο συγκεκριμένα:

Οι διατάξεις του αναγκαστικού δικαίου είναι κανόνες δικαίου που μπορούν να τροποποιηθούν ή να αποκλεισθούν με τη συμφωνία των δυο συμβαλλομένων μερών και συνήθως αποσκοπούν στην προστασία των ευάλωτων κατηγοριών, όπως είναι οι καταναλωτές. Η σύμβαση συνεπώς δεν επιτρέπεται να παραβιάζει τα δικαιώματα των καταναλωτών, ούτε να περιέχει καταχρηστικούς όρους.

Η δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη προασπίζουν τα στοιχειώδη συμφέροντα των πολιτών και τα θεμέλια της οικονομικής και ηθικής κοινωνίας. Κατά συνέπεια η σύμβαση δεν επιτρέπεται να αφορά παράνομες δραστηριότητες π.χ. σύμβαση για πώληση ναρκωτικών ουσιών.

Αν οι παραπάνω κανόνες δεν γίνουν σεβαστοί, η σύμβαση ενδέχεται να ακυρωθεί στο σύνολο της ή εν μέρει.

Για μεγαλύτερη ταχύτητα και ευκολία, οι προμηθευτές διαθέτουν παγιωμένους γενικούς όρους τους οποίους εφαρμόζουν σε κάθε σύμβαση που συνάπτουν. Οφείλει όμως ο αγοραστής να διαβάσει προσεκτικά το έγγραφο της σύμβασης προτού υπογράψει και να βεβαιωθεί ότι ταυτίζεται με όσα έχει συμφωνήσει προφορικά με τον προμηθευτή. Μετά την σύναψη, τα δυο μέρη δεσμεύονται οριστικά και δεν μπορούν να ανακαλέσουν την απόφασή τους, πλην ορισμένων εξαιρέσεων.

Με τη χρήση των συμβάσεων δεν διασφαλίζεται το αποτέλεσμα μιας αγοράς σε ποσοστό 100% αλλά αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος στη διαδικασία υλοποίησης ενός έργου, μιας παραγωγής ή μιας ομάδας υπηρεσιών.

Οι συμβάσεις δεν είναι εργαλείο καθημερινής χρήσης. Αντίθετα η ανάλυση της αγοράς οδηγεί τις διαπραγματεύσεις στη χρήση συμβάσεων ή συμφωνητικών, με ή χωρίς την εμπλοκή του νομικού στοιχείου.

Πότε μπορεί να λυθεί μια σύμβαση:

Σε 6 διαφορετικά στάδια μπορεί να λυθεί μια σύμβαση. Πιο συγκεκριμένα:

1. Στη διάρκεια της περιόδου διάσκεψης. Έως τη λήξη της περιόδου διάσκεψης, ο αγοραστής διατηρεί το δικαίωμα υπαναχώρησης. Αν το ασκήσει, η σύμβαση παύει να ισχύει αναδρομικά.
2. Όταν η σύμβαση δεν σέβεται όλους τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου. Τότε οδηγείται σε ακύρωση.
3. Αν ένα από τα δυο μέρη δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, εφόσον πληρούνται μια από τις δυο προϋποθέσεις που ακολουθούν και για το λόγο αυτό το άλλο μέρος υπαναχωρήσει από αυτήν:
 - Ø Είναι δυνατόν η ίδια η σύμβαση να προβλέπει τη λύση της σε περίπτωση μη εκπλήρωσης κάποιας συγκεκριμένης υποχρέωσης.
 - Ø Αλλιώς για να ασκηθεί το εκ του νόμου προβλεπόμενο δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση πρέπει αφενός η μη εκπλήρωση της συγκεκριμένης υποχρέωσης να οφείλεται σε υπαιτιότητα αυτού που δεν την εκπλήρωσε και αφετέρου το άλλο μέρος να μην έχει πλέον λόγω της καθυστέρησης, συμφέρον από την εκπλήρωση της σύμβασης.
4. Τα μέρη συνάπτουν νέα σύμβαση με την οποία καταργούν την αρχική. (διμερής λύση της σύμβασης)
5. Το ένα από τα δύο μέρη καταγγέλλει μονομερώς τη σύμβαση (μονομερής λύση). Αυτό συμβαίνει συνήθως στο πλαίσιο συμβάσεων παροχής υπηρεσιών που είναι διαρκείς και όχι στιγμιαίες, δηλαδή η εκτέλεση τους συνεπάγεται την τακτική παροχή υπηρεσιών σε βάθος χρόνου. Για παράδειγμα: η σύμβαση με εταιρία κινητής ή σταθερής τηλεφωνίας, η ασφαλιστική σύμβαση, το ενοικιαστήριο συμβόλαιο κλπ. Οποιοδήποτε από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη μπορεί να λύσει την σύμβαση, με την προϋπόθεση ότι θα προειδοποιήσει το αντισυμβαλλόμενο μέρος όπως προβλέπεται στη σύμβαση.
6. Αν η σύμβαση παροχής υπηρεσιών συνάφθηκε σε συνάρτηση με την ιδιότητα του παρέχοντα τις υπηρεσίες (π.χ. γιατρός) και αυτός διακόψει την επαγγελματική του δραστηριότητα.

Οι συνέπειες από τη λύση της σύμβασης πολλές. Σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. στη περίπτωση υπαναχώρησης) ο κανόνας είναι να “επανέλθουν όλα στη πρότερη κατάσταση”. Δηλαδή μετά τη λύση της σύμβασης, ο αγοραστής υποχρεούται να επιστρέψει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό. Ο προμηθευτής πρέπει να επιστρέψει τα χρήματα που έλαβε από τον αγοραστή. Η λύση της σύμβασης έχει αναδρομική ισχύ. Αντίθετα σε άλλες περιπτώσεις (π.χ. καταγγελία διαρκούς συμβάσεως), η λύση της σύμβασης δεν έχει αναδρομική ισχύ και η σύμβαση λύεται για το μέλλον χωρίς να δημιουργείται υποχρέωση για επαναφορά της πρότερης κατάστασης. Τα πράγματα μένουν ως έχουν τη στιγμή της λύσης της.

Επίλυση διαφορών

Πως μπορούν να αντιμετωπιστούν οι διαφορές που μπορεί να προκύψουν μετά την υπογραφή της σύμβασης για την αποφυγή της λύσης της;
Τρία επίπεδα επίλυσης διαφορών διακρίνονται πιο κάτω. Ας τα δούμε αναλυτικά:

4. Τρόποι Επίλυσης Διαφορών μετά την υπογραφή εμπορικής σύμβασης

1^ο ΕΠΙΠΕΔΟ

1^ο ΒΗΜΑ: Γενικοί όροι της σύμβασης

Αν ο αγοραστής πιστεύει ότι υπάρχει πρόβλημα στην εκτέλεση της σύμβασης που έχει συνάψει με τον προμηθευτή, θα πρέπει πρώτα να συμβουλευτεί τους γενικούς όρους συναλλαγών και να λάβει υπόψη του στοιχεία όπως τις συνθήκες αγοράς, τι είδους επαγγελματική συνεργασία έχει με τον προμηθευτή κτλ. Αν ο αγοραστής έχει επιλέξει τον προμηθευτή του, με τον οποίο τον δένει μια μακροχρόνια συνεργασία και φιλία τότε ναι μεν τα οφέλη είναι πολλά όπως ασφάλεια και σιγουριά για το αποτέλεσμα αλλά οι διαπραγματεύσεις στην περίπτωση που προκύψει κάποιο πρόβλημα γίνονται πιο δύσκολες και εξαιρετικά ευαίσθητες. Η εφαρμογή αυστηρών μεθόδων ελέγχου σε μια μακροχρόνια σχέση κλονίζει την εμπιστοσύνη αλλά και την σιγουριά που έχει επιδείξει ο αγοραστής στον προμηθευτή μετά από πολλά χρόνια συνεργασίας. Αντίθετα η επιλογή ενός νέου προμηθευτή αυξάνει την αμφισβήτηση αλλά και την προσπάθεια που απαιτείται για να αντιληφθεί ο προμηθευτής τι απαιτεί ο αγοραστής. Συνεπώς το ρίσκο είναι μεγαλύτερο αλλά η δυνατότητα εφαρμογής συχνών ελέγχων επί του έργου και την υποβολή παρατηρήσεων αλλά και κατευθύνσεων προς την σωστή πορεία των εργασιών οδηγεί πολύ πιο γρήγορα στην περάτωση του έργου και σε ένα θετικό αποτέλεσμα βάσει των προϋποθέσεων, που έχουν τεθεί εξ αρχής.

Οι γενικοί όροι των συναλλαγών εκθέτουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών καθώς επίσης τις εγγυήσεις τις οποίες δικαιούται κάθε μέρος. Προβλέπουν επίσης τις συνέπειες της κακής εκτέλεσης της σύμβασης. Υπάρχει πολλές φορές ειδική ρήτρα που ορίζει την προθεσμία, το αρμόδιο πρόσωπο για την κοινοποίηση τυχόν προβλημάτων καθώς επίσης και το εξωδικαστικό όργανο για την επίλυση διαφορών και τις αρμοδιότητές του.

Πέρα όμως από τους γενικούς όρους των συναλλαγών, ο αγοραστής θα πρέπει να λάβει υπόψη του στοιχεία όπως τι είδους συνεργασία έχει με τον προμηθευτή. Μια μακροχρόνια συνεργασία, μια επαγγελματική φιλία μπορούν να ανατρέψουν τους δεδομένους τρόπους επίλυσης διαφορών. Αν ο αγοραστής επιλέξει τον προμηθευτή του, με τον οποίο έχει μια μακροχρόνια επαγγελματική συνεργασία τότε ναι μεν θα του προσφέρει ασφάλεια και σιγουριά αλλά οι διαπραγματεύσεις μεταξύ τους, σε περίπτωση που εμφανιστούν διαφωνίες, θα είναι δύσκολες και εξαιρετικά ευαίσθητες. Αντίθετα με έναν άγνωστο προμηθευτή, μπορεί να υπάρχει μεγάλη ανασφάλεια και αμφισβήτηση αλλά και προσπάθεια μέχρι να ολοκληρωθεί το έργο όμως είναι μεγαλύτερη η δυνατότητα εφαρμογής αυστηρότερων μεθόδων ελέγχου.

2^ο ΒΗΜΑ: Επικοινωνία με προμηθευτή για φιλικό διακανονισμό

Αν διαπιστωθεί η ύπαρξη κάποιου προβλήματος, πρέπει να ενημερωθεί άμεσα ο προμηθευτής. Μερικές φορές αυτό αρκεί για να επιλυθεί το εν λόγω πρόβλημα.

Ακόμα και αν ο αγοραστής έχει στην διάθεση του διάφορους εμπλεκόμενους (του προμηθευτή, του διανομέα, του παραγωγού κλπ.) το καλύτερο είναι να απευθυνθεί

στον προμηθευτή. Εξάλλου, αυτός είναι ο αντισυμβαλλόμενος στην εμπορική σύμβαση και αυτόν υποχρεώνει η σύμβαση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του- δεν έχει σημασία αν με τη σειρά του εκείνος στραφεί στον διανομέα ή στον παραγωγό.

Η επικοινωνία με τον προμηθευτή περιλαμβάνει 3στάδια:

1. Ο αγοραστής θα πρέπει να βρει τα στοιχεία επικοινωνίας του προμηθευτή (διεύθυνση, τηλέφωνο κτλ.) και να συγκεντρώσει τις απαραίτητες αποδείξεις για να τεκμηριώσει την καταγγελία του (τιμολόγιο/ αποδεικτικό παραγγελίας, φωτογραφίες ή ακόμα και μαρτυρίες τρίτων).
2. Ο αγοραστής στην συνέχεια έρχεται σε επαφή με τον προμηθευτή, κατά προτίμηση μέσω τηλεφώνου ή σε μια πρόσωπο με πρόσωπο συνάντηση και του εξηγεί λεπτομερώς το πρόβλημα που ανέκυψε. Μπορεί να υποβάλει τα παράπονα του και εγγράφως (επιστολή, φαξ) και να φυλάξει στο αρχείο ένα αντίγραφο για μελλοντική χρήση.

Αν ο προμηθευτής του απαντήσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος προτείνοντας του μια ικανοποιητική λύση, το πρόβλημα έχει διευθετηθεί.

Αν, αντιθέτως, ο προμηθευτής δεν απαντήσει εντός εύλογου χρόνου που του έχει θέσει ως εύλογο χρόνο για να του απαντήσει, τότε ο αγοραστής θα πρέπει να του στείλει μια “προειδοποιητική επιστολή” ή αλλιώς κατά την νομική ορολογία “όχληση” ή “εξώδικη δήλωση-διαμαρτυρία”.

Στην προειδοποιητική επιστολή ο αγοραστής θα πρέπει να κάνει μια σύντομη αναφορά στην πρότερη επικοινωνία με τον προμηθευτή, περιγράφοντας εκ νέου το πρόβλημα και ενημερώνοντας τον για την προθεσμία εντός της οποίας οφείλει να αντιδράσει και παράλληλα τον προειδοποιεί ότι αν δεν αντιδράσει θα ληφθούν επιπλέον μέτρα.

Συνιστάται η αποστολή με απλό ταχυδρομείο και με συστημένη επιστολή. Αν τώρα ο αγοραστής δεν επιθυμεί να λάβει απόδειξη που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ενώπιον δικαστηρίου, μπορεί να επιδώσει την επιστολή του με δικαστικό επιμελητή. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει ο αγοραστής να συμβουλευτεί πρώτα δικηγόρο. Επίσης ο αγοραστής μπορεί να χρησιμοποιήσει το ευρωπαϊκό έντυπο παραπόνων που διατίθεται στο διαδίκτυο, ώστε να κατευθυνθεί σωστά στην διατύπωση του.

3^ο ΒΗΜΑ : Πως αντιμετωπίζει ο αγοραστής τις αντιδράσεις του προμηθευτή;

Ας δούμε πρώτα ποιες είναι οι τρεις αντιδράσεις του προμηθευτή:

- Κάνει πρόταση συμβιβασμού στον αγοραστή: Μπορεί τότε ο αγοραστής να ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις ώστε να καταλήξει σε μια λύση που να ικανοποιεί και τα δυο μέρη.
- Αρνείται ότι υπάρχει πρόβλημα: Ο αγοραστής μπορεί να προβεί σε νέες ενέργειες και να υποβάλλει ενδεχομένως καταγγελία.
- Δεν αντιδρά: Ο αγοραστής υποθέτει ότι δεν είναι διατεθειμένος να επιλύσει φιλικά το ζήτημα. Τότε καλείται να αναλάβει δράση και να υποβάλλει ενδεχομένως καταγγελία.

Πότε, σε ποιόν και πως υποβάλλεται μια καταγγελία;

Η υποβολή καταγγελίας είναι σοβαρό διάβημα. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να γίνεται μόνο εφόσον είναι απολύτως απαραίτητο.

Μόνο δηλαδή αν πιστεύει ο αγοραστής ότι έχει εξαπατηθεί ή έχει πέσει θύμα αθέμιτης εμπορικής πρακτικής, τότε έχει δικαίωμα να υποβάλλει καταγγελία. Διαφορετικά θα επιδιώξει να επιλύσει το πρόβλημα του φιλικά ερχόμενος σε επικοινωνία με τον προμηθευτή.

Στο επόμενο ερώτημα σε ποιόν πρέπει να υποβληθεί η καταγγελία, ο αγοραστής θα πρέπει να μάθει αν υπάρχει ειδικευμένος φορέας για την επίλυση διαφορών στο κλάδο που τον ενδιαφέρει.

Έχουν δημιουργηθεί αρκετοί φορείς αυτού του είδους. Καταρχήν για την υποβολή καταγγελιών και παραπόνων, κάθε καταναλωτής μπορεί να επικοινωνεί με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού με τους εξής τρόπους:

• μέσω ιστοσελίδας www.mcit.gov.cy

• μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)

• μέσω τηλεφωνικής γραμμής (1429- μόνο για Κύπρο)

Όμως αν δεν υπάρχει αρμόδιος φορέας για την επίλυση των διαφορών, ο αγοραστής μπορεί να απευθυνθεί και στις δικαστικές αρχές, μόνο που πριν κάνει αυτό το βήμα θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι αξίζει τον κόπο καθότι οι δικαστικές διαμάχες είναι δαπανηρές και μακροχρόνιες.

Τέλος στο τελευταίο ερώτημα “πώς” υποβάλλεται μια καταγγελία, οι τρόποι είναι οι εξής:

- Μέσω επιστολής ή στο ευρωπαϊκό έντυπο
- Υποβολή συγκεκριμένου αιτήματος π.χ. αποζημίωση από τον προμηθευτή, αντικατάσταση του προϊόντος- (το αίτημα πρέπει να είναι ρεαλιστικό και ανάλογο της ζημιάς που έχει υποστεί ο αγοραστής).

Αν ζητηθεί στον αγοραστή να κοστολογήσει τη ζημιά που έχει υποστεί μεταφράζοντας το αίτημα του σε ευρώ, θα πρέπει να ακολουθήσει τα ακόλουθα βήματα:

1. θα πρέπει να χωρίσει τις προσδοκίες του όσον αφορά το προϊόν ή την υπηρεσία σε κατηγορίες.
2. να αποδώσει σε κάθε κατηγορία ένα συγκεκριμένο ποσοστό ανάλογα με την σημασία που έχει για εκείνον (το άθροισμα πρέπει να είναι 100%).
3. στη συνέχεια θα πρέπει να ελέγξει εάν οι προσδοκίες του ικανοποιήθηκαν πλήρως εν μέρει ή καθόλου και να δώσει ένα ποσοστό που να περιγράφει τον βαθμό στον οποίο ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες κάθε κατηγορίας.
4. έπειτα θα πρέπει να υπολογίσει τον μέσο όρο των δυο ποσοστών για κάθε κατηγορία (πρόσθεση των δύο ποσοστών, αυτό της σημασίας που αποδίδει σε κάθε κατηγορία και αυτό του βαθμού ικανοποίησης των προσδοκιών του, και διαίρεση με το 2)
5. θα πρέπει να προσθέσει τα τελικά ποσοστά για κάθε κατηγορία. Το ποσοστό που προκύπτει δείχνει τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης του ως προς την εκτέλεση της εμπορικής σύμβασης.
6. και τέλος θα πολλαπλασιάσει το πάνω ποσοστό με το αντίτιμο που έχει καταβάλλει για το προϊόν ή την υπηρεσία και αφαιρεί το αποτέλεσμα από το εν λόγω αντίτιμο. Η διαφορά είναι η ζημιά που έχει υποστεί εκπεφρασμένη σε ευρώ.

Προσοχή! Δεν θα πρέπει να παραληφθεί η συγκέντρωση και επισύναψη όλων των απαραίτητων αποδεικτικών εγγράφων (όπως φωτογραφίες, μαρτυρίες, επιστολές).

Η καταγγελία μπορεί να εξεταστεί από εξωδικαστικά όργανα.

Τα συστήματα εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών διαιτησίας, χαρακτηρίζονται από την ενεργητική παρέμβαση τρίτου μέρους, το οποίο ονομάζεται “εξωδικαστικό όργανο” ακριβώς επειδή δεν πρόκειται για κάποιο δικαστήριο. Το εξωδικαστικό όργανο θα πρέπει να πληροί κάποιες προϋποθέσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η δίκαιη και ενδεδειγμένη εξέταση κάθε καταγγελίας.

Θα πρέπει να είναι ανεξάρτητο από το δημόσιο ή τον ιδιωτικό φορέα, με τον οποίο υπάρχει διαφορά. Δεν πρέπει να συγγέεται με την υπηρεσία παραπόνων που ενδεχομένως διαθέτει ο προμηθευτής και στην οποία θα πρέπει να απευθυνθεί πρώτα ο αγοραστής (αρχική επικοινωνία, επιστολή προειδοποίησης).

Πρέπει να τονιστεί ότι η δομή του εξωδικαστικού οργάνου, η διαδικασία που ακολουθείται και τα είδη των αποφάσεων που λαμβάνονται ποικίλλουν. Ο μεσολαβητής, ο συμφιλιωτής ή ο διαιτητής που θα αναλάβει την υπόθεση, είτε θα καταλήξει σε λύση την οποία οφείλουν να αποδεχθούν τα δυο μέρη είτε θα προτείνει μια διέξοδο ή σε τελική ευθεία θα βοηθήσει ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Το εξωδικαστικό όργανο εξετάζει την καταγγελία σε 2φάσεις:

ΦΑΣΗ 1^η

1. Αρχικά το εξωδικαστικό όργανο αποφασίζει αν μπορεί να αναλάβει την υπόθεση

Στην ουσία το εξωδικαστικό όργανο θα αποφανθεί περί του παραδεκτού της καταγγελίας. Δηλαδή αν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του και αν το μέρος, που την υποβάλλει, σεβάστηκε όλες τις προβλεπόμενες τυπικές διαδικασίες.

Για να κριθεί παραδεκτή η καταγγελία θα πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις:

- Πρέπει να έχει έρθει προηγουμένως ο αγοραστής σε επαφή με τον προμηθευτή και να έχει προσπαθήσει την φιλική διευθέτηση του προβλήματος.
- Το εξωδικαστικό όργανο στο οποίο απευθύνθηκε ο αγοραστής, θα πρέπει να είναι αρμόδιο δηλαδή να είναι το κατάλληλο όργανο για την διαφορά.
- Επίσης ο αγοραστής θα πρέπει να σεβαστεί τις προθεσμίες, που θέτει το εξωδικαστικό όργανο.
- Δεν επιτρέπεται η προσφυγή ταυτόχρονα και στις δικαστικές αρχές για την ίδια υπόθεση.
- Δεν επιτρέπεται ο αγοραστής να υποβάλλει ξανά και ξανά την καταγγελία του στο ίδιο εξωδικαστικό όργανο εκτός και εάν έχει μεσολαβήσει κάποιο νέο γεγονός. Δυο είναι τα σενάρια. Πιο συγκεκριμένα:

(α) Η καταγγελία κρίθηκε μη παραδεκτή, για παράδειγμα επειδή ο αγοραστής δεν προσπάθησε να πετύχει φιλικό διακανονισμό. Το νέο γεγονός μπορεί να είναι ότι στο μεταξύ ο αγοραστής απευθύνθηκε στον προμηθευτή για να επιλύσει φιλικά το ζήτημα και κατά συνέπεια μπορεί να υποβάλλει ξανά την καταγγελία του προκειμένου αυτή την φορά να γίνει παραδεκτή.

(β) Η καταγγελία κρίθηκε παραδεκτή από την αρχή, στο μεταξύ όμως προέκυψε κάποιο νέο στοιχείο που θα πρέπει να προστεθεί στο φάκελο που εξέτασε ήδη το

εξωδικαστικό όργανο. Σε αυτή την περίπτωση ο αγοραστής έχει το δικαίωμα να απευθυνθεί για δεύτερη φορά στο εξωδικαστικό όργανο.

- Τέλος ο αγοραστής δεν επιτρέπεται να υποβάλλει την καταγγελία του ανώνυμα.

ΦΑΣΗ 2^η

2. Το εξωδικαστικό όργανο εκδίδει την απόφαση του

Διαδικασία + Απόφαση

Αν η καταγγελία δεν περιέχει όλα τα απαραίτητα στοιχεία, το εξωδικαστικό όργανο ενδέχεται να απαιτήσει την υποβολή συμπληρωματικών πληροφοριών.

Επίσης θα ζητήσει να ακούσει την εκδοχή του εμπλεκόμενου προμηθευτή.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, το εξωδικαστικό όργανο ενδέχεται να αναζητήσει ορισμένες πληροφορίες με δική του πρωτοβουλία.

Στην περίπτωση της διαιτησίας, που θα εξετάσουμε πιο κάτω, η διαδικασία είναι πιο περίπλοκη!

Όσον αφορά την απόφαση, θα πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ αφενός των μεσολαβητών, των διαμεσολαβητών και των συμφιλιωτών και αφετέρου των διαιτητών. Πιο αναλυτικά:

Οι μεσολαβητές, οι διαμεσολαβητές και οι συμφιλιωτές δίνουν μη δεσμευτικές γνωμοδοτήσεις επί της υποθέσεως, δηλαδή απλώς προτείνουν μια λύση την οποία τα μέρη είναι ελεύθερα να αποδεχθούν ή να απορρίψουν. Διαφορετικά αν ο αγοραστής επιθυμεί μια οπωσδήποτε επανόρθωση, θα πρέπει να προσφύγει στην δικαιοσύνη, που μια τέτοια ενέργεια θα του κοστίσει τόσο σε χρόνο όσο και σε χρήμα. Πριν γίνει οποιοδήποτε βήμα, θα πρέπει ο αγοραστής να αναλογιστεί αν αξίζει τον κόπο μια και οι δικαστικές διαμάχες είναι δαπανηρές και μακροχρόνιες.

Αντίθετα οι διαιτητές εκδίδουν απόφαση, η οποία επιβάλλεται στα μέρη, τη λεγόμενη “διαιτητική απόφαση”. Επειδή η απόφαση, που λαμβάνεται, είναι δεσμευτική, η διαιτητική διαδικασία είναι πολύ πιο περίπλοκη.

Παρακάτω δίνεται παράδειγμα ώστε να γίνει πιο κατανοητό:

Εάν ο αγοραστής προσφύγει στον μεσολαβητή, εκείνος θα ακολουθήσει τα παρακάτω βήματα:

Αρχικά θα εξετάσει το παράπονο και στην συνέχεια θα προτείνει τη φιλική διευθέτηση της διαφοράς επιδιώκοντας να συμβιβάσει τα δυο μέρη. Η πρόταση του θα πρέπει να γίνει δεκτή τόσο από τον αγοραστή όσο και από τον προμηθευτή για να εφαρμοσθεί.

Αν δεν επιτευχθεί συμβιβασμός, τότε ο μεσολαβητής θα προχωρήσει στην διατύπωση της έγγραφης σύστασης προς τα μέρη με σκοπό την επίλυση της διαφοράς. Τη σύσταση αυτή μπορεί τόσο ο αγοραστής όσο και ο προμηθευτής να την δεχθεί ή να την απορρίψει εγγράφως. Αν η σύσταση του μεσολαβητή δεν γίνει δεκτή τότε ο αγοραστής μπορεί να επιδιώξει δικαστικά την ικανοποίηση του αιτήματός του.

Θα πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι η διαδικασία εξέτασης παραπόνων από τον μεσολαβητή σε καμία περίπτωση δεν αναστέλλει τις νόμιμες προθεσμίες για προσφυγή στην δικαιοσύνη.

Στην περίπτωση που επιτευχθεί συμβιβασμός αλλά ο προμηθευτής αρνείται να εκτελέσει την απόφαση, τότε ο αγοραστής θα πρέπει να αποδείξει την ύπαρξη αυτής της αναθεωρημένης συμφωνίας, για παράδειγμα αν έχει αποθηκεύσει το e-mail που αντάλλαξε με τον προμηθευτή σχετικά με το θέμα, και αν ακόμα ο μεσολαβητής ήταν μάρτυρας της συμφωνίας ή διαθέτει ο αγοραστής κάποια γραπτή απόδειξη τότε μπορεί:

- είτε να αποστείλει προειδοποιητική επιστολή για την εκτέλεση της νέας σύμβασης
- είτε να προσφύγει εκ νέου στο εξωδικαστικό όργανο
- είτε να προσφύγει στην δικαιοσύνη

Φιλική επίλυση διαφορών σημαίνει προσφυγή σε εξωδικαστικό όργανο;

Με την φιλική επίλυση των διαφορών, τα δυο μέρη αποφεύγουν τις εγγενείς δυσκολίες της προσφυγής στα δικαστήρια.

Τα **πλεονεκτήματα** της είναι τα εξής:

- Χαμηλό κόστος. Οι δικαστικές διαμάχες είναι δαπανηρές (νομικές συμβουλές, τέλη δικαστηρίου, καταθέσεις εμπειρογνομόνων, αμοιβή δικηγόρου κ.τ.λ. αυξάνουν σημαντικά το συνολικό κόστος)
- Η όλη διαδικασία είναι απλή και όχι χρονοβόρα.
- Η εκδίκαση της υπόθεσης δεν καθυστερεί ενώ η απόφαση λαμβάνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα

Τα **κύρια χαρακτηριστικά** της είναι τα εξής:

- Λιγότερες διατυπώσεις και απλούστερες διαδικασίες
- Η υποβολή της καταγγελίας γίνεται συνήθως με την απλή υποβολή σχετικού εγγράφου ή ακόμα μέσω τηλεφώνου ή κατά την διάρκεια συνάντησης με τον μεσολαβητή του εξωδικαστικού οργάνου. Επίσης η εκπροσώπηση μπορεί να γίνει από άτομο που δεν είναι απαραίτητως δικηγόρος ή να παρασταθεί αυτοπροσώπως.
- Σεβασμός των δικαιωμάτων των καταναλωτών
- Θέλοντας να διασφαλίσει ότι η εξέταση των υποθέσεων από τα εξωδικαστικά όργανα δεν υστερεί με την δικαστική οδό και με στόχο την μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα, Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε τη σύσταση 98/257 με την οποία θέσπισε 7 αρχές, τις οποίες θα πρέπει να σέβονται τα όργανα εξωδικαστικής επίλυσης καταναλωτικών διαφορών. Οι οποίες είναι οι εξής:
- Ø **Αρχή της ανεξαρτησίας** του εξωδικαστικού οργάνου σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς και τα εμπλεκόμενα μέρη.
 - Ø **Αρχή της διαφάνειας** της διαδικασίας, των τηρουμένων κανόνων και διαδικασιών λήψης της απόφασης.
 - Ø **Αρχή της εκατέρωθεν ακρόασης:** και τα δυο μέρη θα πρέπει να εκφράσουν την άποψη τους και να ακούσουν παράλληλα τις απόψεις των άλλων.
 - Ø **Αρχή της αποτελεσματικότητας:** η διαδικασία πρέπει να χαρακτηρίζεται από ταχύτητα, λογικό κόστος και εύκολη πρόσβαση για τους καταναλωτές, χωρίς να υπάρχει η υποχρέωση για νόμιμο εκπρόσωπο.

- Ø **Αρχή της νομιμότητας:** σεβαστοί πρέπει να είναι οι κανόνες/διατάξεις του αναγκαστικού δικαίου για την προστασία των καταναλωτών.
- Ø **Αρχή της ελευθερίας:** ο αγοραστής δεν μπορεί να υποχρεωθεί να προσφύγει σε εξωδικαστικό όργανο και η απόφαση του οργάνου είναι δεσμευτική μόνο εάν τα μέρη έχουν αποδεχθεί το δεσμευτικό της χαρακτήρα (διαιτησία).
- Ø **Αρχή της εκπροσώπησης:** κάθε μέρος έχει το δικαίωμα να εκπροσωπείται ή να συνοδεύεται από τρίτο πρόσωπο κατά την διάρκεια της διαδικασίας.

- Η απόφαση δεν εκτελείται δια της βίας (Απουσία εκτελεστικού τίτλου)
 Η απόφαση του εξωδικαστικού οργάνου άλλοτε είναι δεσμευτική και άλλοτε όχι- ο χαρακτήρας της εξαρτάται από το είδος του οργάνου.

- Μικρό κόστος, ευελιξία και ταχύτητα
 Ακριβώς επειδή δεν πρόκειται για δίκη, η φιλική επίλυση διαφορών στοιχίζει λιγότερο, ολοκληρώνεται ταχύτερα και είναι πολύ πιο ευέλικτη. Η διαδικασία μπορεί να διακοπεί ανά πάσα στιγμή αν τα μέρη καταλήξουν σε συμφωνία ή και μπορούν τα μέρη να προσφύγουν στα δικαστήρια αν δεν τους ικανοποιεί η απόφαση.

Κάθε κράτος μέλος κοινοποιεί το όνομα και την ιδιότητα των οργάνων που θεωρεί ότι συμμορφώνονται με την σύσταση της Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκεντρώνει τα στοιχεία αυτά σε μια ειδική βάση δεδομένων στην οποία έχει πρόσβαση το κοινό.

Για παράδειγμα το Ινστιτούτο Καταναλωτών Ελλάδος (IN.KA) προστατεύει τα δικαιώματα του καταναλωτή και παρεμβαίνει προς όφελος του. Όταν ο καταναλωτής δεν ικανοποιείται από την ποιότητα των υπηρεσιών ή των προϊόντων που λαμβάνει, η μεσολάβηση του Ινστιτούτου δίνει λύση. Καθημερινά παρέχει συμβουλές, ενημερώνει αλλά και δέχεται καταγγελίες. Κάποιες από αυτές, ένας σημαντικός αριθμός επιλύεται γρήγορα άλλες πάλι απαιτούν ιδιαίτερη προσπάθεια για την επίλυση τους.

Το δίκτυο ΕΕΔ ή αλλιώς Δίκτυο για την εξώδικη επίλυση καταναλωτικών διαφορών, γνωστό με τα αρχικά EEJ-NET (European Extra-Judicial Network for cross-border dispute resolution) βοηθά τους καταναλωτές να επιλύουν φιλικά τις διασυνοριακές διαφορές με τις επιχειρήσεις που παρέχουν ελαττωματικά αγαθά ή υπηρεσίες, κατευθύνοντας τους στα αρμόδια εξωδικαστικά όργανα.

Κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτει μια εθνική υπηρεσία που λειτουργεί ως σημείο επαφής με τους καταναλωτές.

Οι καταναλωτές μπορούν να απευθύνονται σε αυτά τα σημεία επαφής και να ενημερωθούν σχετικά με το:

1. το εφαρμοστέο δίκαιο και τους κανόνες που αυτό προβλέπει όσον αφορά τη διαφορά τους.
2. το κατάλληλο εξωδικαστικό όργανο και τον τρόπο λειτουργίας του.
3. τη διαδικασία υποβολής καταγγελίας στο εν λόγω όργανο.

Οι εθνικές υπηρεσίες επαφής έχουν ως αποστολή την συλλογή πληροφοριών σχετικά με το εξωδικαστικό όργανο επίλυσης διαφορών σε διάφορες χώρες, την παροχή πληροφοριών αυτών στους καταναλωτές και τέλος την διαμεσολάβηση μεταξύ του εξωδικαστικού οργάνου και του καταναλωτή και ενδεχομένως μεταξύ του καταναλωτή και προμηθευτή προκειμένου η διαφορά να επιλυθεί φιλικά.

Γενικά τόσο οι εγχώριες όσο και οι διεθνείς οργανώσεις καταναλωτών κύριο μέλημα τους η παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές σχετικά με τα διάφορα καταναλωτικά ζητήματα.

Συλλέγουν πληροφορίες, δίνουν συμβουλές και βασικά υπερασπίζονται τα συμφέροντα των καταναλωτών με δυο τρόπους: (α) εκπροσωπώντας τα συμφέροντα τους και (β) μέσω προσφυγής στη δικαιοσύνη. Οι οργανώσεις των καταναλωτών μπορούν να κινήσουν αγωγή, την επονομαζόμενη “αγωγή παραλείψεως”, για παράλειψη προκειμένου να αναγκάσουν έναν προμηθευτή να παύσει μια συμπεριφορά που πλήττει την προστασία των καταναλωτών, με την προϋπόθεση ότι η εν λόγω συμπεριφορά μπορεί να χαρακτηριστεί παράνομη.

2° ΕΠΠΕΛΟ

Αγωγή παραλείψεως και συλλογική αγωγή

Σε περίπτωση που δεν μπορεί να λυθεί μια διαφωνία φιλικά ή έστω με την υποβολή μιας καταγγελίας, τότε λαμβάνονται πιο δραστικά μέτρα όπως είναι η αγωγή παραλείψεως και η συλλογική αγωγή. Πιο αναλυτικά:

A) Τι είναι η αγωγή παραλείψεως;

Είναι μια αγωγή ενώπιον των δικαστικών αρχών με σκοπό να υποχρεωθεί κάποιος, συνήθως ο προμηθευτής, να διακόψει μια συμπεριφορά που κρίνεται ανεπίτρεπτη βάσει νομοθεσίας.

Ο απώτερος στόχος της είναι να εξουδετερώσει τις επιχειρήσεις, οι δραστηριότητες των οποίων είναι επιβλαβείς για τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών σε συγκεκριμένους τομείς, ανεξαρτήτως του κράτους μέλους όπου εδρεύουν.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα νομικά πρόσωπα που μπορούν να κινήσουν τέτοιου είδους διαδικασίες είναι οι οργανισμοί προστασίας καταναλωτών, κρατικοί και μη.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει τη δυνατότητα στους οργανισμούς που προασπίζουν τα δικαιώματα των καταναλωτών να ασκήσουν και διασυνοριακές αγωγές. Ο στόχος αυτών των ενδοκοινοτικών αγωγών είναι να μην επιτραπεί στις επιχειρήσεις ενός κράτους μέλους να πλήξουν ατιμώρητα τα δικαιώματα των καταναλωτών σε άλλα κράτη μέλη.

Αγωγή παραλείψεως μπορεί να κινήσει κάθε καταναλωτής που ζημιώνεται ή πλήττεται από την καταγγελλόμενη συμπεριφορά, οι ενώσεις καταναλωτών και τα εμπορικά, βιομηχανικά, βιοτεχνικά και επαγγελματικά επιμελητήρια.

Η αγωγή αυτή μπορεί να κινηθεί κάθε φορά που σημειώνεται παράβαση της σχετικής νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή και ιδίως της νομοθεσίας που αφορά τις πωλήσεις από απόσταση, τις εγγυήσεις για καταναλωτικά αγαθά, τη χρονομεριστική μίσθωση, την παραπλανητική ή τη συγκριτική διαφήμιση, τις καταχρηστικές ρήτρες ή ακόμα την καταναλωτική πίστη.

B) Τι είναι η συλλογική αγωγή;

Είναι η αγωγή που μπορεί να υποβάλλει μια ένωση καταναλωτών εξ ονόματος όλων των καταναλωτών όταν διαπιστώσει ότι παραβιάζονται τα νομικά κατοχυρωμένα δικαιώματα τους. Όλοι οι καταναλωτές ωφελούνται από τα μέτρα που λαμβάνονται βάσει της δικαστικής απόφασης.

Οι αγωγές αυτές δίνουν τη δυνατότητα της προσφυγής στη δικαιοσύνη ακόμα και αν τα θύματα της καταγγελλόμενης πρακτικής είναι διάσπαρτα και η ατομική ζημιά που υπέστη καθένα από αυτά είναι μικρή.

Πράγματι, συχνά οι παράνομες πρακτικές προκαλούν μικρή ζημιά σε μεγάλο αριθμό καταναλωτών. Αυτό σημαίνει ότι κανένα από τα θύματα δεν παίρνει την πρωτοβουλία να εγείρει ατομική αγωγή δεδομένου του δυσανάλογου κόστους της σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης που θα λάβει αν δικαιωθεί. Έτσι οι προμηθευτές εξακολουθούν να εφαρμόζουν ατιμώρητοι την ίδια πρακτική.

Πάντως οι συλλογικές αγωγές αναγκάζουν τους προμηθευτές να αλλάξουν συμπεριφορά.

Πέρα όμως από τις αγωγές και τις καταγγελίες, στο τρίτο επίπεδο επίλυσης διαφορών βρίσκεται και η διαιτησία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

1. Εννοιολογική προσέγγιση της συμφωνίας διαιτησίας

Τα τελευταία τριάντα χρόνια η διαιτησία για την επίλυση διαφορών ιδιωτικού δικαίου, η λεγόμενη εμπορική διαιτησία, γνώρισε μια τεράστια ανάπτυξη σε ολόκληρο τον κόσμο.

Σύμφωνα με την ελληνική νομική αντίληψη, όπως αποτυπώνεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, η διαιτησία ορίζεται ως το σύνολο των πράξεων και ενεργειών που αποβλέπουν στην επίλυση μιας διαφοράς ιδιωτικού δικαίου, ύστερα από συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, από ιδιώτες δικαστές που δεν έχουν ταχθεί από την Πολιτεία, αλλά έχουν ορισθεί από τους ενδιαφερομένους.

Η διαιτησία είναι ένας “sui generis” θεσμός του δικαίου. Στην ελληνική επιστήμη έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις για το νομικό της χαρακτήρα. Άλλοι την θεωρούν θεσμό καθαρά δικονομικό άλλοι πάλι την εκλαμβάνουν ως αμιγώς συμβατική σχέση και μερικοί την εννοούν σαν σύμπλεγμα μικτού χαρακτήρα. Βέβαιο είναι ότι η διαιτησία έχει ένα χαρακτήρα αυτόνομο, ανεξάρτητο και από το δίκαιο των συμβάσεων και από το δικονομικό δίκαιο. Είναι μια αλλιώτικη δικαιοσύνη, μία, παράλληλη προς τη πολιτειακή δικαιοσύνη, δικαιοδοτική πράξη, όπως υποστηρίζει ο καθηγητής του συγκριτικού δικαίου Rene David. Συνεπώς το πιο σημαντικό αποτέλεσμα της συμφωνίας για διαιτησία, δηλαδή ο αποκλεισμός της δικαιοδοσίας των πολιτειακών δικαστηρίων και η δημιουργία δικαιοδοσίας των διαιτητών, αφορά τον τρόπο απονομής δικαιοσύνης γενικότερα, ένα αποτέλεσμα με ευρεία έννοια που υπερακοντίζει όμως τα όρια της πολιτικής δικονομίας.

Η συμφωνία για διαιτησία είναι μια σύμβαση δηλαδή αποτελεί σύμπτωση των βουλήσεων δύο ή περισσότερων προσώπων, και σύμφωνα με το άρθρο 869 ΚΠολΔ, διέπεται από τις σχετικές διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου. Αρχίζει με μια σύμβαση διεξάγεται από “αιρετούς κριτές” και τελειώνει με μια δικαιοδοτική κρίση.

Για να είναι έγκυρη η συμφωνία περί διαιτησίας απαιτείται: α) να αναφέρεται σε ιδιωτικού δικαίου διαφορές, β) τα μέρη να έχουν εξουσία διαθέσεως του αντικείμενου της διαφοράς, γ) τα μέρη να έχουν την ικανότητα για κατάρτιση συμφωνιών για διαιτησία και οι πληρεξούσιοί του να έχουν την εξουσία να καταρτίσουν τέτοιες συμφωνίες, δ) το περιεχόμενο της να είναι σύννομο και ε) να έχει περιβληθεί το νόμιμο τύπο. Πιο αναλυτικά:

(α) Μια ιδιωτικού δικαίου διαφορά, πηγάζει από μια έννομη σχέση του ιδιωτικού δικαίου και έχει ως αντικείμενο είτε την ύπαρξη ή ανυπαρξία της έννομης σχέσης είτε

τις επί μέρους εκδηλώσεις της ως προς τα υποκείμενα, το αντικείμενο και το περιεχόμενο του δικαιώματος. Η ύπαρξη διαφοράς, διαφωνίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη θεμελίωση της δυνατότητας προσφυγής στη διαιτησία.

(β) Τα μέρη πρέπει να έχουν την εξουσία να διαθέτουν ελεύθερα το αντικείμενο της διαφοράς. Αυτό σημαίνει ότι το αντικείμενο της διαφοράς πρέπει να είναι αλλοτριωτό. Αλλοτριωτά είναι τα περιουσιακά δικαιώματα, δηλαδή τα ενοχικά και τα εμπράγματα δικαιώματα. Για παράδειγμα, όταν ένα φυσικό πρόσωπο είναι υποκείμενο δικαιωμάτων, που από την φύση τους δεν είναι αλλοτριωτά, τότε δεν μπορεί να γίνει επίλυση σχετικών με αυτά διαφορών με διαιτησία. Τέτοιες διαφορές, που συναντιούνται στο οικογενειακό δίκαιο, είναι συνήθως οι γαμικές, το διαζύγιο, οι σχέσεις μεταξύ συζύγων και μεταξύ γονέων και παιδιών. Επίσης και στο δίκαιο της προστασίας της προσωπικότητας συναντάμε ανάλογες διαφορές. Με τα δικαιώματα αυτά που ενδιαφέρουν ευθέως την ανθρώπινη προσωπικότητα, η δημόσια τάξη εξομοιώνει και μερικά δικαιώματα που, παρά το περιουσιακό τους περιεχόμενο, είναι συνδεδεμένα με την ανθρώπινη προσωπικότητα. Τέτοια είναι η διατροφή που επιβάλλεται από το νόμο ή από δικαστική απόφαση, ενώ η διατροφή που συμφωνείται με μια σύμβαση μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διαιτησίας.

Επίσης οι διαφορές στο χώρο του εμπορικού δικαίου είναι διαφορές με οικονομικό χαρακτήρα και συνεπώς εκείνοι ανάμεσα στους οποίους παρουσιάζονται οι διαφορές αυτές έχουν την εξουσία να τις παραπέμψουν, με συμφωνία τους, σε διαιτησία.

Στην συνέχεια στο πεδίο της πνευματικής ιδιοκτησίας υπάρχουν διαφορές που μπορούν να υπαχθούν στην διαιτησία όπως για παράδειγμα διαφορές σχετικά με την παραχώρηση εκμετάλλευσης δικαιωμάτων δημοσίευσης (copyright) ή μετάφρασης πηγάζουν από δικαιώματα αλλοτριωτά και μπορούν να υποβληθούν με συμφωνία στη διαιτησία. Αντίθετα διαφορές που μπορούν να παρουσιαστούν όταν τίθεται το ερώτημα σε ποιόν ανήκει η πνευματική ιδιοκτησία ενός φιλολογικού ή καλλιτεχνικού έργου δεν μπορούν να υπαχθούν στην διαιτησία, γιατί η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι στενά συνδεδεμένη με την προστασία της προσωπικότητας.

Στο χώρο τώρα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, διαφορές που μπορούν να προκύψουν από την κατοχύρωση μιας ευρεσιτεχνίας και την έκδοση του σχετικού διπλώματος ή την κατάθεση του σήματος, δηλαδή διαφορές δημοσίας τάξεως που αφορούν το δημόσιο συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, δεν μπορούν να υπαχθούν στη διαιτησία, γιατί οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν την εξουσία να τα διαθέτουν ελεύθερα. Αντίθετα διαφορές που προκύπτουν από την παραχώρηση αδειάς για την εκμετάλλευση μιας ευρεσιτεχνίας ή ενός know-how και με την πληρωμή των σχετικών δικαιωμάτων μπορούν να υπαχθούν στη διαιτησία, γιατί αφορούν δικαιώματα αλλοτριωτά.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι αν τα μέρη δεν έχουν την εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς τότε η διαιτητική απόφαση που θα εκδοθεί σε μια τέτοια διαιτησία θα αφορά αντικείμενο που δεν μπορούσε να υπαχθεί σε διαιτησία. Άρα κατά συνέπεια δεν θα είναι απλώς άκυρη η απόφαση αλλά ανυπόστατη. Η προβολή της ανυπαρξίας μπορεί να γίνει όχι μόνο με αγωγή αλλά και με ένσταση. Για μια τέτοια ενέργεια, δηλαδή την άσκηση αγωγής ή την προβολή της ένστασης, δεν υπάρχει περιοριστική προθεσμία.

(γ) Η ικανότητα των μερών για κατάρτιση συμφωνίας περί διαιτησίας, κρίνεται από τις γενικές διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου. Εδώ έχει απόλυτη εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 869ΚΠολΔ που ορίζει ότι η συμφωνία περί διαιτησίας διέπεται από τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου που διέπουν τις συμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα:

Τόσο η ικανότητα των φυσικών προσώπων για κατάρτιση συμφωνίας περί διαιτησίας όσο και τα ελαττώματα βουλήσεως κρίνονται από τις γενικές διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου που καθορίζουν την δικαιοπρακτική ικανότητα.

Αντίθετα τα νομικά πρόσωπα, που έχουν ήδη την δικαιοπρακτική ικανότητα, έχουν και την ικανότητα για σύναψη συμφωνιών περί διαιτησίας. Μέσω της εκπροσώπησης, ένα νομικό πρόσωπο, που στερείται την φυσική παρουσία, μπορεί να εμφανίζεται και να δρα στη σφαίρα των συναλλαγών και των δραστηριοτήτων της κοινωνίας των ανθρώπων. Συνεπώς η εξουσία της διοίκησης του νομικού προσώπου να το εκπροσωπεί τόσο δικαστικά όσο και εξώδικα, περιλαμβάνει και την εξουσία να καταρτίζει συμφωνίες για διαιτησία που δεσμεύουν το νομικό πρόσωπο. Φυσικά δεν αποκλείεται να θέτει η συστατική πράξη ή το καταστατικό ρητούς περιορισμούς ή ακόμα ειδικές προϋποθέσεις στην εξουσία του οργάνου εκπροσώπησης στην κατάρτιση συμφωνιών για διαιτησία.

Στο πεδίο των συναλλαγών, τα νομικά πρόσωπα που συνήθως συνάπτουν συμφωνίες για διαιτησία είναι οι εταιρίες. Ιδιαίτερα για τις ανώνυμες εταιρίες, ο κωδικοποιημένος ν.2190/1920 περιέχει δύο διατάξεις που αποτελούν ειδικές για τις ΑΕ εφαρμογές των αντίστοιχων διατάξεων του Αστικού Κώδικα.

Σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 18 του ν.2190, η ανώνυμη εταιρία εκπροσωπείται τόσο δικαστικά όσο και εξώδικα από το διοικητικό της συμβούλιο, που ενεργεί συλλογικά.

Όσον αφορά το Δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου καθώς και οι επιχειρήσεις δημοσίου τομέα, όπως για παράδειγμα οι επιχειρήσεις κοινής ωφελείας που συστάθηκαν με νόμο, υπάρχουν ειδικές διατάξεις που καθορίζουν τις προϋποθέσεις για την σύσταση έγκυρης συμφωνίας περί διαιτησίας.

(δ) Και το περιεχόμενο της συμφωνίας περί διαιτησίας πρέπει να είναι σύμφωνο με το νόμο και να μην είναι αντίθετο με τα χρηστά ήθη.

Το περιεχόμενο πρέπει να δηλώνει τη συμφωνία των μερών να προσφύγουν στην διαιτησία και την έννομη σχέση από την οποία προκύπτουν (συνυποσχετικό) ή θα προκύψουν (διαιτητική ρήτρα) οι διαφορές που θα υποβληθούν στην διαιτησία. Αυτά τα δύο στοιχεία θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη συμφωνία για διαιτησία.

Η συμφωνία περί διαιτησίας μπορεί να περιέχει τον τρόπο διορισμού των διαιτητών καθώς και τον προσδιορισμό των κανόνων της διαιτητικής διαδικασίας. Μπορεί εναλλακτικά να παραπέμπει για τα δυο αυτά θέματα είτε στις περί διαιτησίας διατάξεις του ΚΠολΔ, είτε στον κανονισμό ενός Κέντρου Διαιτησίας. Αν δεν έχει γίνει πρόβλεψη για τα δύο αυτά θέματα τότε η διαιτησία θα διεξαχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΠολΔ.

Σύμφωνα με το άρθρο 869 ΚΠολΔ η συμφωνία για διαιτησία που αφορά μελλοντικές διαφορές είναι έγκυρη μόνο αν είναι έγγραφη. Έτσι καθιερώνεται ο έγγραφος τύπος της όχι απλώς για το σκοπό της απόδειξης αλλά ως συστατικό. Χωρίς έγγραφο δεν υπάρχει συμφωνία περί διαιτησίας. Κάθε τροποποίηση της, για να δεσμεύσει τα μέρη, πρέπει να είναι επίσης έγγραφη, εκτός αν γίνεται από τα μέρη ενώπιον των διαιτητών.

Η συμφωνία για διαιτησία ιδίως στις εμπορικές συναλλαγές καταρτίζεται, όχι μόνο με ενιαίο έγγραφο, αλλά και με ανταλλαγή επιστολών, τηλεγραφημάτων, τηλετύπου (telex) ή ακόμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail).

Όσον αφορά την διεθνή διαιτησία, η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης /1958 για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η οποία -σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.2- προβλέπει ότι ο όρος “ έγγραφη συμφωνία” περιλαμβάνει και τη συμφωνία που περιέχεται σε ανταλλαγή επιστολών ή τηλεγραφημάτων.

Πέρα από τον έγγραφο τύπο της συμφωνίας για διαιτησία απαιτείται και η υπογραφή των συμβαλλομένων στο ίδιο έγγραφο. Αν συνταχθούν περισσότερα πρωτότυπα, αρκεί η υπογραφή κάθε μέρους στο έγγραφο που προορίζεται για το άλλο.

2. Πως ελέγχεται στην συνέχεια το κύρος και η εγκυρότητα της συμφωνίας από τα δικαστήρια και τους διαιτητές:

Ενδεχόμενα μετά την σύναψη της συμφωνίας περί διαιτησίας, να θελήσει ένας από τους δυο συμβαλλομένους που δεσμεύονται από αυτήν ή και ένας τρίτος που έχει έννομο συμφέρον, να επικαλεστεί την έλλειψη μιας από τις προϋποθέσεις εγκυρότητας της, ώστε να μην υπαχθεί στους διαιτητές η διαφορά στην οποία αναφέρεται η συμφωνία.

Υπάρχουν 3 στάδια κατά τα οποία μπορεί να προκύψει το θέμα της ακυρότητας της συμφωνίας για διαιτησία:

1. το πρώτο στάδιο είναι από την κατάρτιση της συμφωνίας μέχρι το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο διαιτητής θα αρχίσει να εξετάζει την διαφορά που υποβλήθηκε σε αυτόν βάσει συμφωνίας.
2. το δεύτερο στάδιο είναι από την υπαγωγή της διαφοράς στους διαιτητές μέχρι την έκδοση της διαιτητικής απόφασης.
3. το τρίτο στάδιο είναι μετά την έκδοση της διαιτητικής απόφασης.

Από τη μια μεριά τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια, το ζήτημα της εγκυρότητας ή ακυρότητας της συμφωνίας για διαιτησία και κατά συνέπεια το ζήτημα υπαγωγής ή της διαφοράς σε διαιτησία το εξετάζουν ως εξής:

α) όταν εγείρεται αγωγή σε ορισμένη έννομη σχέση και προβάλλεται η ένσταση υπαγωγής της διαφοράς σε διαιτησία, οπότε, σε περίπτωση αντενστάσεως για ακυρότητα της διαιτητικής συμφωνίας, ανακύπτει η εγκυρότητα ή μη της συμφωνίας για διαιτησία.

β) όταν σύμφωνα με την γενική διάταξη του άρθρου 70 ΚΠολΔ, εγείρεται αναγνωριστική αγωγή για την αναγνώριση της ακυρότητας της συμφωνίας για διαιτησία, οπότε αντικείμενο της διαφοράς είναι αυτή η ίδια η εγκυρότητα ή ακυρότητα της συμφωνίας για διαιτησία.

γ) υπάρχει το ενδεχόμενο να ερευνηθεί από το δικαστήριο, παρεμπιπτόντως και χωρίς τη δύναμη του δεδικοσμένου, το κύρος της συμφωνίας για διαιτησία ή όταν του ζητηθεί να ορίσει διαιτητή.

δ) τέλος μετά την έκδοση της διαιτητικής απόφασης, μπορεί με την αγωγή ακυρώσεως της να προσβληθεί και το κύρος της συμφωνίας για διαιτησία.

Από την άλλη μεριά οι διαιτητές εξετάζουν διαφορετικά το ζήτημα ακυρότητας της συμφωνίας καθώς μπορεί να αμφισβητηθεί η ύπαρξη της δικαιοδοσίας τους μέσω μιας μη έγκυρης συμφωνίας για διαιτησία:

Το έργο του διαιτητή ολοκληρώνεται με τη κρίση του, για την συγκεκριμένη υπόθεση που του έχει υποβληθεί. Δεν είναι εύκολο ο καθορισμός της αρμοδιότητας ενός διαιτητή σε αντίθεση με αυτού του τακτικού πολιτικού δικαστηρίου όπου η εξέταση της αρμοδιότητας του είναι ένα διαδικαστικό ζήτημα. Ο διαιτητής αντλεί από τη συμφωνία περί διαιτησίας τη δικαιοδοσία του, δηλαδή την εξουσία να κρίνει τη διαφορά. Η βάση της δικαιοδοσίας του είναι η συμφωνία των μερών και όπως είναι επόμενο μόνο η έγκυρη συμφωνία των μερών θεμελιώνει τη δικαιοδοσία του.

Σύμφωνα με το άρθρο 887 ΚΠολΔ παρ.2 οι διαιτητές έχουν δικαιοδοσία να κρίνουν αν υπάρχει η δικαιοδοσία τους, δηλαδή πρώτα απ' όλα αν υπάρχει έγκυρη συμφωνία περί διαιτησίας. Η εξαίρεση, δηλαδή η έλλειψη της δικαιοδοσίας τους να κρίνουν για την δικαιοδοσία τους, είναι δυνατή μόνο αν το διατυπώσουν ρητά τα μέρη στη συμφωνία για διαιτησία.

3. Ποιοί είναι οι διαιτητές και ποία η εξουσία τους;

Ένα από τα ισχυρότερα κίνητρα προσφυγής των ενδιαφερομένων στη διαιτησία είναι η δυνατότητα που δίνεται στα μέρη να επιλέξουν τα ίδια τους διαιτητές. Τους παρέχεται η ευχέρεια να διορίσουν ως διαιτητές πρόσωπα, τα οποία είτε λόγω των ειδικών γνώσεων επιστήμης ή τέχνης που διαθέτουν είτε επειδή γνωρίζουν τις συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένο εμπορικό κλάδο είναι εξοικειωμένα με το αντικείμενο της διαφοράς και συνεπώς είναι σε θέση να αντιληφθούν καλύτερα τα προβλήματα, που παρουσιάζει η προς επίλυση διαφορά. Τα πρόσωπα αυτά παρέχουν αντικειμενικά τα εχέγγυα για την έκδοση ορθών αποφάσεων, αφού λόγω των γνώσεων και της εμπειρίας τους, είναι σε θέση να εκτιμήσουν ελεύθερα τη βαρύτητα και την αξιοπιστία των προσαγόμενων από τους διαδίκους αποδείξεων.

Η δυνατότητα ορισμού των διαιτητών από τα μέρη είναι ένα από τα πιο δραστικά κίνητρα προσφυγής στη διαιτησία και συνάμα αποτελεί μια από τις κύριες αδυναμίες του θεσμού της διαιτησίας. Και αυτό γιατί οι διαιτητές μπορούν να λειτουργήσουν ως ένα είδος εκπροσώπων των συμφερόντων των διαδίκων. Ο κίνδυνος αυτός αποτελεί καθημερινή πράξη και συνήθως ο διοριζόμενος επιδιαιτητής καταλήγει να είναι ο ουδέτερος διαιτητής, ο οποίος λόγω της διαφωνίας των δύο διαιτητών θα κρίνει τελικά τη διαφορά. Μια τέτοια αδυναμία του θεσμού της διαιτησίας έρχεται σε αντίθεση με τον κανόνα, ότι ο διαιτητής πρέπει να είναι ανεξάρτητος και αμερόληπτος, σύμφωνα πάντα με τις διατάξεις των άρθρων 883 παρ.2 και 52 παρ.1 ΚΠολΔ. Πράγματι, από τον συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων προκύπτει ότι όχι μόνο ο επιδιαιτητής αλλά και οι διοριζόμενοι από τα μέρη διαιτητές πρέπει να παρέχουν τα εχέγγυα της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας.

Στη διαιτησία είναι καίριας σημασίας η προσωπική ανεξαρτησία του διαιτητή τόσο έναντι των διαδίκων όσο και έναντι κοινωνικοοικονομικών ομάδων σκοπού ή συμφερόντων.

Η διαιτησία όπως προαναφέρθηκε αποτελεί άσκηση δικαιοδοσίας με την ουσιαστικού του όρου έννοια ενώ ο διαιτητής είναι φορέας δικαιοδοτικού λειτουργήματος. Σύμφωνα με αυτή την θεώρηση, ο διαιτητής κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών του καθηκόντων περιβάλλεται με όλες τις συνταγματικές εγγυήσεις, οι οποίες προβλέπονται για τα δικαιοδοτικά όργανα και δεν συνδέονται βέβαια με την ιδιότητα του τακτικού δικαστή. Μεταξύ των εγγυήσεων αυτών περιλαμβάνεται και εκείνη του νόμιμου δικαστή, η οποία διασφαλίζει τους διαδίκους έναντι πολιτειακών επεμβάσεων.

Ως διαιτητές μπορούν να οριστούν :

1. Ένα ή περισσότερα πρόσωπα , καθώς και ολόκληρο δικαστήριο.
2. Δεν μπορούν να οριστούν διαιτητές οι ανίκανοι για δικαιοπραξία , οι οποίοι από καταδίκη έχουν στερηθεί την άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων και τα νομικά πρόσωπα
3. Ο ορισμός ως διαιτητή ή επιδιαιτητή δικαστικού λειτουργού ονομαστικώς, καθώς και η ανάθεση του ορισμού του σε τρίτον, είναι άκυρος, εκτός και αν πρόκειται για διεθνή διαιτησία. Η ακυρότητα αυτή δεν επιδρά στο κύρος της συμφωνίας. Δεν θεωρείται ονομαστικός ο ορισμός δικαστικού λειτουργού που κατέχει μόνο

αυτός συγκεκριμένη θέση ή βαθμό. Σε περίπτωση κωλύματος του ορίζεται ο νόμιμος αναπληρωτής του.

4. Ο ορισμός δικαστικού λειτουργού ως διαιτητή ή επιδιαιτητή γίνεται σε κάθε περίπτωση, μέσα στα πλαίσια της συμφωνίας, με πράξη πενταμελούς συμβουλίου, που εδρεύει στον Άρειο Πάγο.
5. Δικαστικοί λειτουργοί δεν μπορούν να εκτελούν έργα διαιτητή ή επιδιαιτητή όσον διαρκεί η εκδίκαση άλλης διαφοράς που τους έχει ανατεθεί και πριν περάσει ένα έτος από την κατάθεση της διαιτητικής απόφασης ή από την υπογραφή πρακτικού συμβιβασμού ή από τη ματαίωση της διαιτησίας, εκτός αν πρόκειται για συναφείς υποθέσεις ή για διεθνή διαιτησία. Αν δικαστικός λειτουργός κληθεί να εκτελέσει έργα διαιτητή ή επιδιαιτητή πριν παρέλθει το πιο πάνω χρονικό διάστημα, οφείλει να δηλώσει κώλυμα, διαφορετικά υπέχει πειθαρχική ευθύνη.

Αν με τη συμφωνία των μερών δεν ορίζονται οι διαιτητές ή ο τρόπος ορισμού τους, τότε το κάθε μέρος ορίζει ένα διαιτητή. Συμφωνία, με την οποία ορίζεται ότι το ένα από τα μέρη θα ορίσει διαιτητή και για το άλλο μέρος ή ότι τα μέρη μπορούν να ορίσουν άνισο αριθμό διαιτητών είναι άκυρη.

Τους διαιτητές τους ορίζουν τα συμβαλλόμενα μέρη. Το κάθε μέρος μπορεί να καλέσει το άλλο εγγράφως να ορίσει το διαιτητή ή τους διαιτητές, μέσα σε προθεσμία οκτώ(8) τουλάχιστον ημερών και πρέπει να γνωστοποιήσει το έγγραφο και το διαιτητή ή τους διαιτητές που το ίδιο ορίζει. Το μέρος στο οποίο απευθύνεται η κλήση οφείλει, μέσα σε μια οριζόμενη προθεσμία να ανακοινώσει σε εκείνον που το καλεί, το διαιτητή ή τους διαιτητές που αυτό ορίζει. Σε κάθε διαιτητή γνωστοποιούνται τα ονόματα και οι διευθύνσεις του άλλου ή των άλλων διαιτητών.

Αν δεν οριστεί εμπρόθεσμα ο διαιτητής ή οι διαιτητές και η συμφωνία για διαιτησία δεν ορίζει διαφορετικά, τους ορίζει με αίτηση το μονομελές πρωτοδικείο.

Σε κάθε μονομελές πρωτοδικείο τηρείται κατάλογος διαιτητών, το οποίο καταρτίζει το πολυμελές πρωτοδικείο σύμφωνα με τα όσα ορίζονται με διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Το μονομελές πρωτοδικείο ορίζει τους διαιτητές ή το διαιτητή από τον κατάλογο των διαιτητών και αν δεν υπάρχει κατάλογος ή αν συντρέχει κατά τη κρίση του σοβαρός λόγος, ορίζει το κατάλληλο πρόσωπο.

Στην περίπτωση που ο διαιτητής που όρισε ένα από τα δύο μέρη πεθάνει ή για οποιοδήποτε λόγο αρνείται να εκπληρώσει τα καθήκοντα του ή κωλύεται να διενεργήσει τη διαιτησία ή εξαιρεθεί, τότε το άλλο μέρος μπορεί να καλέσει εγγράφως το μέρος που όρισε αυτόν τον διαιτητή να ορίσει άλλον, μέσα σε προθεσμία οκτώ (8) τουλάχιστον ημερών. Το μέρος, στο οποίο απευθύνεται η κλήση, οφείλει να απαντήσει μέσα στην οριζόμενη προθεσμία.

Τόσο οι διαιτητές όσο και ο επιδιαιτητής, κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, ευθύνονται μόνο για δόλο και βαριά αμέλεια.

4. Αμοιβή και έξοδα διαιτητών

Το ένα από τα δυο συμβαλλόμενα μέρη που καλεί για συζήτηση, προκαταβάλλει το μισό της αμοιβής του διαιτητή ή των διαιτητών και του επιδιαιτητή. Υποχρέωση προκαταβολής το ίδιου ποσοστού της αμοιβής έχει και το άλλο μέρος, εφόσον με αίτημα του διευρύνεται το αντικείμενο της διαιτησίας. Το ποσό της προκαταβολής προσδιορίζεται σε κάθε περίπτωση από το διαιτητικό δικαστήριο με πράξη που καταχωρίζεται στην αίτηση ή στα πρακτικά.

Το ύψος της συνολικής αμοιβής των διαιτητών και επιδιαιτητών υπολογίζεται σε ποσοστό της αξίας του αντικειμένου διαφοράς με βάση τον ακόλουθο πίνακα:

ΑΞΙΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΔΙΑΦΟΡΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
έως 1.467,35 €(ή 500.000δρχ)	6%
από 1.467,36€έως 5.869,41€	5%
από 5.869,42€έως 14.673,51€	4%
από 14.673,52€έως 29.347,03€	3%
από 29.347,04€έως 146.735,14€	2%
από 146.735,15€και άνω	1%

Αν το αντικείμενο της διαφοράς δεν μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα, η αμοιβή προσδιορίζεται από το διαιτητικό δικαστήριο κατά εύλογη κρίση. Σε κάθε περίπτωση διαιτησίας που δεν είναι διεθνής, το ποσό της αμοιβής κατά διαιτητή ή επιδιαιτητή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 29.347,03 ευρώ ή δέκα εκατομμύρια σε δραχμές.

Με τη διαιτητική απόφαση γίνεται ο τελικός καθορισμός της αμοιβής και των εξόδων της διαιτησίας. Κατανέμεται η συνολική αμοιβή μεταξύ διαιτητών και επιδιαιτητή. Αν τα μέρη αποφασίζουν τη ματαίωση της διαιτησίας, οφείλουν να το γνωστοποιήσουν εγγράφως στους διαιτητές, οι οποίοι στην περίπτωση αυτή καθορίζουν τα έξοδα και τη μειωμένη αμοιβή, ανάλογη πάντα με την εργασία που έχει γίνει έως την ημέρα ματαίωσης της διαιτησίας.

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι καταβάλλεται ποσοστό αμοιβής ίσο με το ογδόντα τοις εκατό (80%) στους διαιτητές και επιδιαιτητές. Το υπόλοιπο ποσό της αμοιβής καταβάλλεται σε ειδικό λογαριασμό του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ). Ο περιορισμός της αμοιβής των διαιτητών ή επιδιαιτητών, δεν ισχύει σε διεθνείς διαιτησίες.

Παύση συμφωνίας έχουμε σε τρεις περιπτώσεις: α) όταν οι διαιτητές ή ο επιδιαιτητής, που ορίστηκαν με τη συμφωνία ή κατόπιν όρισαν από κοινού οι συμβαλλόμενοι, πεθάνουν ή δεν αποδεχτούν τον ορισμό τους και δεν έχουν οριστεί και αντικαταστάτες ή ο τρόπος αντικατάστασης τους, β) αν περάσει η προθεσμία της ισχύος της συμφωνίας που ορίστηκε από την ίδια τη συμφωνία ή η προθεσμία για την έκδοση της διαιτητικής απόφασης, και τέλος γ) αν οι συμβαλλόμενοι συνομολογήσουν εγγράφως την κατάργηση της συμφωνίας.

5. Η Διαιτητική διαδικασία

Σύμφωνα με τα όσα ειπώθηκαν προηγουμένως, η προσφυγή στη διαιτησία γίνεται ύστερα από μια συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων. Νομοθεσία, θεωρία και πράξη συμφωνούν πως θεμέλιο της διαιτησίας είναι η σύμβαση. Στην Ελλάδα γινόταν παλαιότερα διάκριση ανάμεσα στη διαιτητική ρήτρα, που ήταν η συμφωνία προσφυγής στη διαιτησία για μελλοντικές διαφορές που μπορούν να προκύψουν από μια έννομη σχέση, και στο συνυποσχετικό, που ήταν η συμφωνία προσφυγής στη διαιτησία για διαφορά που υπάρχει ήδη μεταξύ των ενδιαφερομένων. Όμως κάτι τέτοιο καταργήθηκε με το νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που αναφέρεται μόνο στη συμφωνία περί διαιτησίας άσχετα αν η διαφορά είναι τωρινή ή μελλοντική.

Η συμφωνία περί διαιτησίας είναι γραπτή κατά τα περισσότερα δίκαια όπως το Ελληνικό, Γαλλικό και άλλα. Υπάρχουν όμως και μερικά δίκαια τα οποία αρκούνται στην προφορική συμφωνία περί διαιτησίας όπως για παράδειγμα είναι το Ολλανδικό. Εφ' όσον λοιπόν έχει καταρτισθεί μια συμφωνία περί διαιτησίας και υπάρχει και μια διαφορά, το επόμενο βήμα είναι να δούμε ποιοι θα την επιλύσουν. Οι διαιτητές σαφώς!

Βασικό γνώρισμα της διαιτησίας είναι ότι η διαφορά δεν την κρίνουν τα δικαστήρια αλλά “αιρετοί κριταί” όπως τους ονομάζουν οι βυζαντινές κωδικοποιήσεις.

Τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν από κοινού το πρόσωπο του διαιτητή, στον οποίο θα αναθέσουν την επίλυση της διαφοράς. Αντίθετα μπορεί κάθε πλευρά να ορίσει τον δικό της διαιτητή και στην συνέχεια μαζί οι δυο πλευρές ή οι δυο διαιτητές βρίσκουν τον πρόεδρο του διαιτητικού δικαστηρίου, τον λεγόμενο επιδιαιτητή.

Στην περίπτωση που δεν μπορούν τα μέρη να συμφωνήσουν για το πρόσωπο του προέδρου τότε πρέπει να κάνουμε μια διάκριση ανάμεσα στη θεσμοποιημένη διαιτησία, δηλαδή αυτή που οι ενδιαφερόμενοι όρισαν ότι θα διεξαχθεί σύμφωνα με τον κανονισμό ενός μόνιμου Κέντρου διαιτησίας, και την ελεύθερη –ad hoc διαιτησία.

Στην ad hoc διαιτησία, τον πρόεδρο τον διορίζει το δικαστήριο ύστερα από αίτηση ενός από τα μέρη. Αντίθετα στη θεσμοποιημένη τον διορίζει το Επιμελητήριο ή το Χρηματιστήριο Αξιών, ή Εμπορευμάτων ή ο κάθε φορά αρμόδιος οργανισμός Διαιτησίας.

Αυτός είναι ο ένας τρόπος διορισμού διαιτητών, η λεγόμενη party arbitration, γιατί κάθε μέρος ορίζει από ένα διαιτητή και στη περίπτωση που ένα μέρος αρνείται ή αργεί να διορίσει διαιτητή, προβλέπεται διαδικασία διορισμού του από το μόνιμο κέντρο. Και στην ad hoc διαιτησία από το δικαστήριο.

Ο άλλος τρόπος είναι: το μόνιμο κέντρο, όπου τα μέρη με τη συμφωνία τους έχουν υπάγει την διαφορά τους προς επίλυση, έχει την αρμοδιότητα να διορίζει όλα τα μέλη του διαιτητικού δικαστηρίου.

Από τη στιγμή που θα συγκροτηθεί το διαιτητικό δικαστήριο αρχίζει η διαιτητική διαδικασία.

Οι νομοθεσίες πολλών κρατών έχουν θεσπίσει αυστηρούς κανόνες για τη διαδικασία αυτή. Για παράδειγμα, ο παλιός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, που ίσχυε στην Ελλάδα από το 1835 όριζε στο άρθρο 114 ότι η διαιτητική διαδικασία γίνεται “κατά τους περί ειρηνοδικών διαγεγραμμένους τύπους”, εκτός και αν οι διάδικοι αποφάσισαν διαφορετικά με το συνυποσχετικό. Στην Αγγλία ορίζεται κάτι ανάλογο. μάλιστα εκεί οι διαιτητές αν έχουν κανένα δύσκολο νομικό πρόβλημα να επιλύσουν, μπορούν να το παραπέμψουν στο δικαστήριο. Αυτό δημιούργησε δυσχέρειες στη διεθνή διαιτησία. Για το λόγο αυτό ο πρόσφατος νόμος του 1979 προβλέπει τη δυνατότητα αποκλεισμού με συμφωνία των μερών της παραπομπής στο δικαστήριο.

Η διαιτητική διαδικασία θέλει όμως ένα κλίμα διαφορετικό από το κλίμα της δικαστηριακής διαδικασίας.

Διεξάγεται λοιπόν ενώπιον των διαιτητών και του επιδιαιτητή που ενεργούν από κοινού. Οι διαιτητές ορίζουν, κατά την ελεύθερη κρίση τους, τον τόπο και το χρόνο της διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας και τη διαδικασία αυτή καθεαυτή, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη συμφωνία διαιτησίας.

Κατά τη διαδικασία, τα μέρη έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις, τηρείται η αρχή της ισότητας και πρέπει να καλούνται τα μέρη να παραστούν κατά τις συζητήσεις, να αναπτύξουν, κατά την κρίση των διαιτητών, προφορικά ή εγγράφως τους ισχυρισμούς τους και να προσκομίσουν τις αποδείξεις τους.

Οι διαιτητές καλούνται να γνωστοποιούν κάθε αίτημα ή υπόμνημα της μιας πλευράς στην άλλη. Επίσης αν αποφασίσουν να καλέσουν το ένα μέρος σε μια συνεδρίαση

τους, θα πρέπει να καλέσουν και το άλλο να παραστεί στην ίδια συνεδρίαση. Επίσης θα πρέπει να δίνουν στο κάθε μέρος αρκετό χρόνο για να απαντήσει στην αίτηση και στα επιχειρήματα του άλλου. Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να αξιολογούνται τα αποδεικτικά στοιχεία και οι μάρτυρες των δυο πλευρών.

Ο σεβασμός της ισότητας ή και του δικαιώματος της υπερασπίσεως είναι μια αρχή με παγκόσμια καθολικότητα όπως τόνισε γάλλος συγγραφέας!

Η ελευθερία των ενδιαφερομένων , ή ακόμα των διαιτητών, να καθορίσουν τη διαιτητική διαδικασία και ο σεβασμός της αρχής της ισότητας είναι τα δύο όρια ανάμεσα στα οποία κινείται η διαιτητική διαδικασία, τόσο κατά το Ελληνικό δίκαιο όσο κατά τη διεθνή διαιτητική θεωρία και πράξη.

Σε περίπτωση που δεν εμφανιστούν τα μέρη στην διαιτητική διαδικασία, τότε η υπόθεση δικάζεται κανονικά ακόμα και αν τα συμβαλλόμενα μέρη ή ένα από αυτά δεν προσέλθουν ή δεν αναπτύξουν τους ισχυρισμούς τους ή δεν προσκομίσουν τις αποδείξεις τους.

Τέλος οι διαιτητές , αν δεν ορίζεται διαφορετικά από τη συμφωνία για διαιτησία, αποφαίνονται για τη δικαιοδοσία τους και εξετάζουν τα παρεμπίπτοντα ζητήματα.

6. Η διαιτητική απόφαση

Στόχος της διαιτησίας είναι η επίλυση της διαφοράς με τη διαιτητική απόφαση, η οποία αποτελεί τη συνηθισμένη κατάληξη της διαιτητικής διαδικασίας.

Η διαιτητική απόφαση πρέπει να συντάσσεται εγγράφως και να υπογράφεται ιδιοχείρως από τους διαιτητές. Αν κάποιος από τους διαιτητές αρνείται ή κωλύεται να υπογράψει, πρέπει αυτό να βεβαιώνεται στο έγγραφο της απόφασης καθώς και ότι εκείνος που αρνείται ή κωλύεται έλαβε μέρος στη διαιτητική διαδικασία και στη διάσκεψη, και να υπογράφεται από τη πλειοψηφία των διαιτητών. Με τη συμφωνία για διαιτησία μπορεί να οριστεί ότι η διαιτητική απόφαση υπογράφεται ιδιοχείρως μόνο από τον επιδιαιτητή ή από αυτόν και κάποιον από τους διαιτητές.

Η διαιτητική απόφαση πρέπει να αναφέρει:

- α το όνομα και το επώνυμο του επιδιαιτητή και των διαιτητών
- α τον τόπο και τον χρόνο της έκδοσης της
- α τα ονόματα και τα επώνυμα εκείνων που έλαβα μέρος στη διαιτητική διαδικασία
- α τη συμφωνία για διαιτησία στην οποία βασίστηκε
- α το αιτιολογικό και
- α το διατακτικό.

Με τη συμφωνία διαιτησίας μπορεί να οριστεί ότι η διαιτητική απόφαση αρκεί να αναφέρει τη συμφωνία διαιτησίας και το διατακτικό.

Με την υπογραφή της διαιτητικής απόφασης, ολοκληρώνεται η διαιτητική διαδικασία. Στην συνέχεια ο διαιτητής ή, αν είναι περισσότεροι διαιτητές, ο επιδιαιτητής ή με εντολή του ένας από τους διαιτητές, είναι υποχρεωμένος να καταθέσει το πρωτότυπο της διαιτητικής απόφασης στη γραμματεία του μονομελούς πρωτοδικείου της περιφέρειας, στην οποία εκδόθηκε, και να παραδώσει αντίγραφά της σε αυτούς που συνομολόγησαν τη συμφωνία διαιτησίας.

Η διαιτητικής απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Με τη συμφωνία διαιτησίας μπορεί να επιτραπεί προσφυγή κατά της διαιτητικής απόφασης σε άλλους διαιτητές, αλλά πρέπει να οριστούν συγχρόνως οι προϋποθέσεις, η προθεσμία και η διαδικασία για την άσκηση και την εκδίκαση της.

Λόγοι ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης

Η διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί, ολικά ή εν μέρει, μόνο με δικαστική απόφαση για τους επόμενους λόγους:

1. αν η συμφωνία για διαιτησία είναι άκυρη
2. αν εκδόθηκε αφού η συμφωνία για διαιτησία είχε πάψει να ισχύει
3. αν εκείνοι που την εξέδωσαν ορίστηκαν κατά παράβαση των όρων της συμφωνίας για τη διαιτησία ή των διατάξεων του νόμου ή αν τα μέρη τους είχαν ανακαλέσει ή αποφάνθηκαν, αν και είχε γίνει δεκτή αίτηση εξαίρεσης τους
4. αν εκείνοι που την εξέδωσαν ενέργησαν υπερβαίνοντας την εξουσία που τους παρέχει η συμφωνία για τη διαιτησία ή ο νόμος,
5. αν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 886 παρ.2, 891,892
6. αν είναι αντίθετη προς τις διατάξεις της δημόσιας τάξης ή προς τα χρηστά ήθη,
7. αν είναι ακάλυπτη ή περιέχει αντιφατικές διατάξεις
8. αν συντρέχει λόγος αναψηλάφησης κατά το άρθρο 544 του ΚΠολΔ.

Πέρα από την ακύρωση της διαιτητικής απόφασης, μπορεί να επιδιωχθεί με αγωγή ή ένσταση η αναγνώριση της ανυπαρξίας της διαιτητικής απόφασης. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί όταν :

1. δεν συνομολογήθηκε συμφωνία διαιτησίας
2. η απόφαση εκδόθηκε πάνω σε αντικείμενο που δεν μπορούσε να υπαχθεί σε διαιτησία και
3. η απόφαση εκδόθηκε σε διαιτητική δίκη που έγινε κατά ανύπαρκτου φυσικού ή νομικού προσώπου.

Η αγωγή αυτή υπάγεται στο Εφετείο, στη περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση. Η άσκηση της αγωγής βέβαια δεν αναστέλλει την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης. Εφόσον η αγωγή ασκήθηκε παραδεκτά, το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να χορηγήσει αναστολή, με εγγύηση ή και χωρίς εγγύηση, ώσπου να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αγωγής, αν πιθανολογεί την ευδοκίμηση κάποιου λόγου ανυπαρξίας.

Συμπερασματικά λοιπόν θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ουσιαστικά δικαιοδοτικά γνωρίσματα της διαιτησίας είναι τέσσερα και ειδικότερα ότι η υπαγωγή μιας διαφοράς σε διαιτησία γίνεται ελεύθερα, ύστερα από συμφωνία των μερών και έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της δικαιοδοσίας των κρατικών δικαστηρίων. Η επίλυση της διαφοράς γίνεται εξάλλου από ανεξάρτητα και αμερόληπτα πρόσωπα βάσης μιας διαδικασίας, η οποία χαρακτηρίζεται από τις θεμελιώδεις διαδικαστικές εγγυήσεις της ισότητας και της ακρόασης και τέλος η διαιτητική απόφαση είναι στο πλαίσιο μεταγενέστερης δίκης για την ίδια την διαφορά δεσμευτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1. Εσωτερική διαιτησία: ημεδαπή και αλλοδαπή

Ο όρος “διεθνής διαιτησία” είναι σχετικά νεοπαγής. Η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε επίσημα σε νομικό κείμενο είναι στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Διεθνή Εμπορική Διαιτησία του 1961, που τέθηκε σε ισχύ στις 13.10.1965. Στην Ελλάδα, η διεθνής διαιτησία δεν ρυθμίζεται ειδικά, με εξαίρεση των διατάξεων των

άρθρων 882II,VII και 882A I του ΚΠολΔ , οι οποίες αναφέρονται στα ανώτατα όρια των αμοιβών των διαιτητών στις διεθνείς διαιτησίες, εισάγοντας παρέκκλιση από τις ρυθμίσεις για τις ημεδαπές διαιτησίες.

Ο εντοπισμός των ορίων της διεθνούς διαιτησίας γίνεται σε αντιδιαστολή με δύο άλλες μορφές διαιτησίας: **την εσωτερική και την υπερεθνική**. Εσωτερική είναι η διαιτησία όταν όλα τα στοιχεία της συνδέονται μένα κράτος. Αν η διάκριση της διαιτησίας σε εσωτερική και διεθνή φαίνεται να στηρίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις, δεν συμβαίνει το ίδιο και με την διάκριση της σε ημεδαπή και αλλοδαπή, δύο έννοιες υποκειμενικές και εναλλασσόμενες ανάλογα με την περίπτωση. Που σημαίνει ότι όταν κάποια κρίσιμα στοιχεία μιας διαιτησίας συνδέονται με ένα κράτος τότε θεωρείται ημεδαπή ως προς το κράτος αυτό και αλλοδαπή ως προς όλα τα υπόλοιπα κράτη.

Η διάκριση αυτή όμως δεν αποδείχτηκε στην συνέχεια ιδιαίτερα πρακτική. Αφενός γιατί δεν είναι ευχερές να προσδιοριστεί ιθαγένεια σε μια διαιτησία και αφετέρου διότι η διάκριση αυτή δεν επιτυγχάνει να περιλάβει τις πιο συνηθισμένες στη πράξη περιπτώσεις, στις οποίες η διαιτησία εμφανίζει συνδέσμους με περισσότερες από μια έννομες τάξεις ή και είναι σημαντικά αποδεσμευμένη από οποιοδήποτε εθνικό νομικό σύστημα.

2. Υπερεθνική ή ανεθνική διαιτησία

Ένας άλλος όρος που έχει εμφανιστεί στο πλαίσιο της γενικής θεωρίας της διεθνούς διαιτησίας είναι ο όρος υπερεθνική διαιτησία (arbitrage supranational). Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται παράλληλα με τους όρους ανεθνική διαιτησία (a-national), εκπατρισμένη (expatriate), αιωρούμενη (floating) και αποεθνικοποιημένη (denationalized).

Σύμφωνα με τον Χαράλαμπο Φραγκίστα, ο οποίος είναι και ο πρώτος που την θεμελίωσε το 1960, η υπερεθνική διαιτησία είναι μια διεθνής διαιτησία που εκφεύγει της επιρροής κάθε εθνικού δικαίου, για να υποβληθεί απευθείας στο διεθνές δίκαιο.

Στην πρώιμη φάση της επιστημονικής αναζητήσεως ορισμού της διεθνούς διαιτησίας, η χρήση του όρου ανεθνική διαιτησία παραπέμπει στην χρήση ανεθνικών κανόνων κατά την διαιτητική διαδικασία. Ως ανεθνικοί νοούνται είτε οι διαδικαστικοί κανόνες των διεθνών επιμελητηρίων είτε οι κανόνες διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας, που διαμορφώνονται και ακολουθούνται από τα συναλλασσόμενα μέρη ή από τους διαιτητές τους ίδιους.

Η υπαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας σε ανεθνικούς κανόνες χρησιμοποιήθηκε ως αυτοτελές κριτήριο για τον χαρακτηρισμό μιας διαιτησίας ως διεθνούς. Το κριτήριο αυτό βέβαια δεν δικαιώθηκε και σταδιακά απορρίφθηκε.

Τόσο η έννοια υπερεθνική ή ανεθνική διαιτησία όσο και αυτή της αλλοδαπής διαιτησίας, δεν αναγνωρίζονται ως ιδιαίτερες νομικές κατηγορίες από τα επί μέρους εθνικά δίκαια και κατά συνέπεια δεν τους αποδίδονται συγκεκριμένες έννομες συνέπειες. Η ενασχόληση με τις έννοιες αυτές εμφανίζει προς το παρόν θεωρητικό μόνο χαρακτήρα.

3. Διεθνής Διαιτησία

i. Εννοιολογική προσέγγιση

Η μορφή διαιτησίας, που καταλαμβάνει το χώρο μεταξύ της εσωτερικής και της υπερεθνικής είναι η διεθνής διαιτησία.

Μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου η διεθνή διαιτησία αποτέλεσε το κύριο μέσο για την επίλυση διαφορών ιδιωτικού δικαίου. Μέχρι πριν από λίγα χρόνια, στα νομοθετικά κείμενα και στις διακρατικές συμβάσεις δεν γινόταν λόγος για τη διεθνή διαιτησία, αλλά μόνο για την εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων. Δημιουργήθηκε μάλιστα το 1958 ένα σπουδαίο εργαλείο για την ομοιόμορφη αντιμετώπιση των σχετικών θεμάτων, η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για την αναγνώριση και εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων. Αυτή υιοθετήθηκε από 116 Κράτη. Στη Ελλάδα με το ΝΔ 4220 της 19/19.9.1961.

Η πράξη όμως οδήγησε και στη χώρα μας όπως και αλλού στην ανάγκη αναγνώρισης των ιδιομορφιών της διεθνούς διαιτησίας που απαιτούσε μια αντιμετώπιση πολύ ευρύτερη από ότι η εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

Επίσης κοινή διαπίστωση ήταν η πολυμορφία των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με τη διεθνή διαιτησία. Και κοινή η ανάγκη για την ομοιόμορφη αντιμετώπιση τους ώστε οι συναλλασσόμενοι να διευκολύνονται στην διεξαγωγή της σε οποιαδήποτε χώρα.

Στην Ελλάδα δεν υπήρχε ρύθμιση για την διεθνή διαιτησία. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας και τα άλλα σχετικά νομοθετήματα διέκριναν μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων. Η διεθνής διαιτησία αναφερόταν σε μερικές διατάξεις που αφορούσαν την αμοιβή των δικαστών όταν είναι διαιτητές, που έχουν δηλαδή πολύ περιορισμένο πεδίο εφαρμογής.

Όσον αφορά τις διεθνείς διαιτησίες που έχουν διεξαχθεί στην αλλοδαπή, η εκτέλεση τους εξασφαλιζόταν από τις διατάξεις των άρθρων 903,905 και 906 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αλλά και τις διεθνείς συμβάσεις που έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα, ιδίως η Σύμβαση της Νέας Υόρκης.

Όμως η διεξαγωγή διεθνών διαιτησιών αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς στην Ελλάδα. Έχει ήδη διαπιστωθεί ότι τόσο η διεξαγωγή όσο η εκτέλεση τους δεν ρυθμίζονται σωστά με αποτέλεσμα να αρχίσουν πρακτικές αναζητήσεις και θεωρητικές έρευνες για τον καθορισμό και οριοθέτηση της έννοιας της διεθνούς διαιτησίας.

Στις έρευνες αυτές αφετηρία αποτέλεσε σε διεθνή κλίμακα η μελέτη του καθηγητή Χ. Φραγκίστα “ Αλλοδαπή διαιτησία και διεθνής διαιτησία στο ιδιωτικό δίκαιο” όπου δεν έδωσε ένα σαφή ορισμό της διεθνούς διαιτησίας, διαπίστωσε όμως ότι με βάση την αρχή της αυτονομίας της βουλήσεως, μια διαιτησία θα μπορούσε να μην έχει δεσμό με καμία χώρα, αλλά να είναι πραγματικά διεθνής.

Ο Β.Goldman έγραψε το 1963 “Διεθνής διαιτησία είναι εκείνη που η διαδικασία της εκφεύγει- ή μπορεί να εκφεύγει, αν η συμφωνία των μερών είναι αρκετά σαφής-από την εφαρμογή μιας κρατικής νομοθεσίας και διεθνής διαιτητική απόφαση είναι εκείνη που εκδίδεται σαν αποτέλεσμα μιας τέτοιας διαδικασίας”.

Στην ελληνική νομολογία για πρώτη φορά η διεθνής διαιτησία, σαν κάτι διαφορετικό από το σχήμα ημεδαπή-αλλοδαπή διαιτησία, αναγνωρίζεται από την ΑΠ 565/65.

Άλλο Έλληνες συγγραφείς, που ασχολήθηκαν με το θέμα, έδωσαν το δικό τους ορισμό για τη διεθνή διαιτησία.

Στη μελέτη Διαιτησία –ημεδαπή και διεθνής- στο ελληνικό ιδιωτικό δίκαιο (Φουστούκος 1976-Παρίσι) η διεθνής διαιτησία προσδιορίζεται κατ’ αρχήν από την διαπίστωση ότι αναφέρεται σε διαφορές των διεθνών συναλλαγών που συνεπάγεται αναγκαία διεθνείς νομικές συνδέσεις. Αυτές ο νομικές συνδέσεις είναι, είτε πολλαπλές προς περισσότερα του ενός εθνικά δίκαια, είτε άμεσες προς ένα διαιτητικό οργανισμό που λειτουργεί σε διεθνές επίπεδο.

Η Ζ. Παπασιώπη –Πασιά αναφέρει ότι “η διεθνή εμπορική διαιτησία δεν είναι μόνο διεθνής αλλά αφορά εμπορικές συναλλαγές δηλαδή διαφορές που προκύπτουν μεταξύ του διεθνούς κύκλου των εμπορευομένων”.

Ο Γ. Βερβενιώτης στο βιβλίο του “Διεθνής Εμπορική Διαιτησία-Αθήνα 1990” θεωρεί διεθνή διαιτησία εκείνη κατά τη διεξαγωγή της οποίας εμπλέκονται-συχνά στην ίδια διαφορά-περισσότερα εγχώρια δίκαια.

Ενώ στην ελληνική νομοθεσία δεν απαντάται ο ορισμός της διεθνούς διαιτησίας, σε άλλες νομοθεσίες καθώς και σε ορισμένες διεθνείς συμβάσεις καταχωρίζεται με σαφήνεια. Αρχικά η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία που υπογράφηκε στη Γενεύη το 1961 στο άρθρο 1 αναφέρει: Η παρούσα Σύμβαση εφαρμόζεται σε α) σε συμφωνίες διαιτησίας που καταρτίζονται για την επίλυση διαφορών που προκύπτουν από διεθνείς συναλλαγές φυσικών ή νομικών προσώπων, που, όταν καταρτίστηκε η συμφωνία, είχαν τη συνηθισμένη κατοικία ή έδρα τους σε διαφορετικά συμβαλλόμενα κράτη β) σε διαιτητικές διαδικασίες και διαιτητικές αποφάσεις που βασίζονται στην ανώτερο παράγραφο 1(α).

Στην Γαλλία, από το 1981, το άρθρο 1492 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει: Διεθνής είναι η διαιτησία που αφορά συμφέροντα του διεθνούς εμπορίου. Η ρύθμιση αυτή εναρμόνισε τη γαλλική νομοθεσία με την από καιρό διατυπωμένη άποψη της γαλλικής θεωρίας και νομολογίας.

Στην Αγγλία διεθνής είναι η διαιτησία όταν δεν είναι ημεδαπή. Κατά τη αγγλική νομοθεσία, ημεδαπή είναι η συμφωνία για διαιτησία, η οποία δεν προβλέπει, ρητά ή σιωπηρά, τη διεξαγωγή διαιτησίας έξω από το Ηνωμένο Βασίλειο και στην οποία δεν υπάρχει κανένας αλλοδαπός συμβαλλόμενος.

Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL, προσπαθώντας να συμφιλιώσει τις διάφορες νομοθεσίες, θέσπισε τέσσερα εναλλακτικά κριτήρια, ένα από τα οποία είναι και του τύπου που έχει το στενότερο σύνδεσμο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή και που είναι σε διαφορετικό κράτος από εκείνο όπου τα μέρη έχουν την έδρα τους.

Πιο συγκεκριμένα στις 21 Ιουνίου 1985 η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (γνωστή με τα αρχικά UNCITRAL της αγγλικής της ονομασίας) υιοθέτησε τον πρότυπο νόμο για τη διεθνή εμπορική διαιτησία (Model Law). Πιο συγκεκριμένα στην σύνοδο αυτή ζητήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα να διαβιβάσει το κείμενο του Πρότυπου Νόμου μαζί με τις προπαρασκευαστικές εργασίες σε όλα τα Κράτη-Μέλη, τους διαιτητικούς οργανισμούς και τα εμπορικά επιμελητήρια και επίσης συνέστησε σε όλα τα Μέλη να δώσουν την πρέπουσα σημασία για την Διεθνή Εμπορική Διαιτησία, για την επίτευξη ομοιομορφίας στις μονοθεσίες όσον αφορά τις διαιτητικές διαδικασίες και για την κάλυψη των ειδικών αναγκών της πράξης της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας.

Ο Πρότυπος Νόμος, που έχει ήδη υιοθετηθεί από 32 κράτη, είναι ουσιαστικά ένα διεθνές νομοσχέδιο που σκοπεύει στην αυτόνομη και ομοιόμορφη ρύθμιση της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας.

Η UNCITRAL συνέστησε στην Ελλάδα ειδική προπαρασκευαστική επιτροπή για την κατάρτιση ειδικού νόμου για τη διεθνή διαιτησία ή αναμόρφωση και εκσυγχρονισμό του δικαίου της διαιτησίας με σκοπό την υιοθέτηση του Πρότυπου Νόμου. Εγκρίθηκε ότι δεν πρέπει να αναμορφωθεί όλο το δίκαιο της διαιτησίας. Η Ελληνική νομοθεσία είναι πρόσφατη. Έχει ζωή περίπου τριών δεκαετιών. Και η νομολογία έχει επεξεργαστεί ικανοποιητικά τα θέματα της διαιτησίας. Οπότε η Επιτροπή του ΟΗΕ περιορίστηκε να συντάξει ένα αυτοτελές και αυτόνομο νομοθέτημα που ρυθμίζει ειδικά τη διεθνή εμπορική διαιτησία. Έτσι υιοθετήθηκε ο Πρότυπος Νόμος με μερικές βελτιώσεις που προκύπτουν από τη μέχρι τώρα ελληνική νομοθεσία και τη νομολογία των δικαστηρίων μας.

Αυτός ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL αποτελεί μια αληθινή κωδικοποίηση εθίμων και συνήθων πρακτικών σε θέματα διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Επιβάλλεται να τονισθεί η αντιπροσωπευτικότητα της

UNCITRAL, η φροντίδα την οποία αυτός ο οργανισμός κατέβαλε για την κατάρτιση του Πρότυπου Νόμου, καθώς και το γεγονός ότι τον υπέβαλε σε συζητήσεις μεταξύ των Κρατών και άλλων διεθνών οικονομικών οργανισμών που είναι δραστήριοι σε ζητήματα δικαίου. Τόσο οι μακροχρόνιες συζητήσεις και εργασίες για τον Πρότυπο Νόμο, όσο και οι γνώμες των ειδικών για το περιεχόμενό του, τον περιέβαλαν με ένα αληθινό consensus μεταξύ θεωρίας και πράξης όσον αφορά την ομοιομορφοποίηση του δικαίου που πραγματοποιείται με αυτόν.

Συνεπώς ο Πρότυπος Νόμος είναι εκδήλωση μιας ευρείας συμφωνίας της διεθνούς κοινότητας για αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως νομοθεσία ανοιχτή στη διαιτητική επίλυση των διεθνών εμπορικών διαφορών η οποία παρέχει ασφάλεια στη διεξαγωγή των συναλλαγών, αποτελεί ανάγκη η υιοθέτηση της από χώρες που επιζητούν να προσελκύσουν διεθνείς εμπορικές διαιτησίες στο έδαφός τους, εφόσον με αυτήν αναιρούνται εμπόδια αδικαιολόγητα από τις εθνικές νομοθεσίες στην οργάνωση τέτοιων διαιτησιών στο έδαφός τους.

ii) Ο Πρότυπος Νόμος UNCITRAL και τα πεδία εφαρμογής του

Ο νόμος εφαρμόζεται στη διεθνή εμπορική διαιτησία, όταν ο τόπος της διαιτησίας βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια και μόνο τότε. Συνεπώς διεθνή είναι η διαιτησία όταν τα μέρη έχουν, κατά τη σύναψη της συμφωνίας διαιτησίας, την εγκατάστασή τους σε διαφορετικά κράτη ή όταν ένας από τους ακόλουθους τόπους βρίσκεται εκτός του κράτους στο οποίο τα μέρη έχουν την εγκατάστασή τους:

- i. τόπος της διαιτησίας, αν αυτός καθορίζεται από τη συμφωνία διαιτησίας ή προκύπτει από αυτήν,
- ii. οποιοσδήποτε τόπος στον οποίο πρόκειται να εκπληρωθεί σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εμπορική σχέση, ή ο τόπος με τον οποίο συνδέεται στενότερα το αντικείμενο της διαφοράς ή
- iii. όταν τα μέρη ρητά συμφώνησαν ότι το αντικείμενο της συμφωνίας διαιτησίας σχετίζεται με τις περισσότερες χώρες.

Πέρα από τα χαρακτηριστικά του, ο Πρότυπος Νόμος ορίζει ρητά ότι οι διατάξεις νόμων που ορίζουν τις μη δεκτικές διαιτησίας διαφορές εξακολουθούν να ισχύουν ως έχουν. Για την Ελλάδα εγκρίθηκε όμως σκόπιμη μια διάσπαση του κανόνα αυτού: το άρθρο 663 ΚπολΔ ορίζει τις εργατικές διαφορές. Και αυτές σύμφωνα με το άρθρο 867 ΚπολΔ δεν μπορούν να υπαχθούν σε διαιτησία. Όμως το άρθρο 663 υπάγει στις εργατικές διαφορές και εκείνες μεταξύ επαγγελματιοβιοτεχνών προς αλλήλους και με τους πελάτες τους. Όμως μπορεί τέτοιες διαφορές να είναι διεθνείς και συγχρόνως εμπορικές. Σκόπιμο είναι να μπορούν κι αυτές να λυθούν με διεθνή διαιτησία.

Συνεπώς ένας Πρότυπος Νόμος αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο νομικό θεσμό. Δεν αποτελεί σύμβαση αλλά προτείνεται στις Κυβερνήσεις. Κάθε Κράτος που θεωρεί ότι ο Πρότυπος Νόμος καλύπτει μια ανάγκη του, τον υιοθετεί μέσω της νομοθετικής εξουσίας με ή χωρίς τροποποιήσεις. Η Ελλάδα σκοπό έχει να επωφεληθεί από τη ρύθμιση της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, που είναι κοινό κτήμα των συναλλασσομένων και που έχει ήδη υιοθετηθεί από 32 Κράτη αλλά παράλληλα να διατηρήσει τα ελληνικά κεκτημένα όπου η ελληνική νομοθεσία και νομολογία έχουν προχωρήσει περισσότερο από το προτεινόμενο σχέδιο της UNCITRAL.

Τέλος ο Πρότυπος Νόμος θα επιφέρει τη γόνιμη αναπροσαρμογή του εν γένει δικαίου της διαιτησίας στην Ελλάδα.

Στην συνέχεια θα εξεταστούν τα κριτήρια για την διεθνοποίηση μιας διαιτησίας:

iii) Κύρια κριτήρια προσδιορισμού του διεθνούς χαρακτήρα της διαιτησίας

Σύμφωνα με τον Α. Τσαβδαρίδη τα κριτήρια είναι (6):

1. Το ουσιαστικό ή οικονομικό κριτήριο (η διαφορά να αναφέρεται στις διεθνείς συναλλαγές ή το διεθνές εμπόριο)
2. Το διαδικαστικό κριτήριο
3. Το νομικό κριτήριο (μια διαιτησία διεθνοποιείται όταν η βασική έννομη σχέση έχει διεθνή χαρακτήρα, συνδεδεμένη με περισσότερες δικαιοταξίες)
4. Το οργανωτικό κριτήριο (το κριτήριο είναι ενεργό μόνο στις διαιτησίες που συμμετέχει και κράτος όχι μόνο ιδιώτες)
5. Το υποκειμενικό κριτήριο
6. Η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου επί της ουσίας της διαφοράς.

Από τα διάφορα κριτήρια που έχουν κατά καιρούς προταθεί επικρατούν κυρίως δύο:

- i) αυτό που προσανατολίζεται στα μέρη, δηλαδή στα υποκείμενα της διαιτητικής συμφωνίας και
- ii) αυτό που προσανατολίζεται στο αντικείμενο της, δηλαδή στην υποκειμενική συναλλαγή, από την οποία προκύπτει η υπαγόμενη σε διαιτησία διαφορά.

Τα κριτήρια αυτά χρησιμοποιούνται είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό μεταξύ τους.

iv) Το Υποκειμενικό διαιτητεύσιμο

Οφείλει κανείς να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός όταν τίθεται ζήτημα υπαγωγής μιας διαφοράς στην διεθνή διαιτησία, από τη στιγμή που η εγκυρότητα μιας διαιτητικής συμφωνίας εξαρτάται πρώτα από την ικανότητα των μερών να συμφωνήσουν να διαιτητευθεί η διαφορά τους (δηλαδή το υποκείμενο διαιτητεύσιμο) και ύστερα από το αν το αντικείμενο της διαφοράς είναι διαιτητεύσιμο (δηλαδή το αντικειμενικά διαιτητεύσιμο που θα αναλυθεί παρακάτω). Αν τώρα το υποκείμενο της διαφοράς στερείται της ικανότητας προς υπαγωγή μιας διαφοράς στη διαιτησία αλλά και το ουσιαστικό περιεχόμενο της διαφοράς δεν είναι διαιτητεύσιμο αντικειμενικά, τότε δεν μπορεί να υπάρξει έγκυρη διαιτησία. Γίνεται λόγος για την διεθνή εμπορική διαιτησία ιδιωτικών ή εμπορικών lato sensu διαφορών. Σε αυτές υπάγονται κατά κοινή αποδοχή οι διαφορές από προμήθειες και επενδύσεις και οι σχετικές με αυτές φορολογικές ή διοικητικού δικαίου διαφορές μεταξύ κρατών και ιδιωτών. Προϋπόθεση για την υπαγωγή τέτοιων διαφορών στην διαιτησία είναι η εξουσία των μερών –υποκειμένων να διαθέσουν ελεύθερα την διαφορά τους. Δηλαδή πρέπει να πρόκειται για ένα δικαίωμα διάθεσης. Τέτοια είναι τα ζητήματα που αναφέρονται στο εμπορικό και αστικό δίκαιο. Περιορισμός στο ενδεχόμενο προσδιορισμού και επίλυσης μιας διαφοράς είναι το ζήτημα της δημόσιας τάξης όταν και όπου παραβιάζεται.

Όσον αφορά την νομική ικανότητα των μερών για συμφωνία προς υπαγωγή της διαφοράς τους στην διαιτησία παρατηρείται ότι για τα φυσικά πρόσωπα είναι απλώς ζήτημα εφαρμογής του δικαίου της ιθαγενείας ή κατοικίας τους (ανάλογα με το εφαρμοστέο δίκαιο σε κάθε χώρα), από τη στιγμή που στα περισσότερα κράτη δεν επιβάλλονται ειδικοί περιορισμοί στην ικανότητα των μερών να υπάγουν την διαφορά τους σε διαιτησία και κατά τον κανόνα ένα φυσικό πρόσωπο που έχει εξουσία διάθεσης του δικαιώματός του, έχει και την ικανότητα να υπάγει κάθε αμφισβήτηση που θίγει αυτό το δικαίωμα στη διαιτησία. Αν τα μέρη –υποκείμενα έρθουν σε διαιτητική συμφωνία χωρίς όμως να έχουν την ικανότητα προς αυτό (κάτι που αποδεικνύεται *ex post facto*) η συμφωνία δεν είναι έγκυρη, με συνέπεια την αρμοδιότητα του διαιτητικού δικαστηρίου.

Για τα νομικά πρόσωπα ισχύει ακριβώς το ίδιο χωρίς ουσιαστικές διαφορές. Είναι ζήτημα εφαρμοστέου σε αυτά δικαίου, δηλαδή το *lex societatis*, που σημαίνει το δίκαιο της πραγματικής έδρας ή το δίκαιο της συγχώνευσης ή το δίκαιο της εθνικότητας των εταιρικών μετόχων ή ακόμα το δίκαιο του τόπου συγκέντρωσης του κεφαλαίου. Θα πρέπει να τονιστεί ότι όταν πρόκειται για νομικά πρόσωπα η κατάσταση γίνεται πιο σύνθετη καθώς το νομικό πρόσωπο του ιδιωτικού δικαίου, για παράδειγμα μια εταιρία, δεσμεύεται από το όργανο που το εκπροσωπεί. Θεωρείται δεδομένο ότι το διαιτητικό δικαστήριο δέχεται ότι σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο και το καταστατικό του νομικού προσώπου, το όργανο που υπέγραψε τη διαιτητική συμφωνία εκ μέρους και προς όφελος του νομικού προσώπου, είχε την εξουσία να πράξει έτσι και ως αποτέλεσμα να δεσμευεί νόμιμα το νομικό πρόσωπο.

Το ζήτημα του “υποκειμενικά διαιτητεύσιμου” των διαφορών ανακύπτει επίσης, όταν κάποιες συγκεκριμένες νομικές οντότητες δημοσίου δικαίου(όπως για παράδειγμα κρατικές ελεγχόμενες επιχειρήσεις, τοπικές αρχές, κρατικές υπηρεσίες και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίας διοίκησης) αμφισβητείται αν έχουν την ικανότητα υπαγωγής των διαφορών τους σε διαιτησία εξαιτίας της νομικής τους φύσεως και λειτουργίας. Ο γενικός κανόνας στη θεωρία και πράξη, ότι δηλαδή η ικανότητα των υποκειμένων να καταλήξουν σε μια διαιτητική συμφωνία ρυθμίζεται από το εφαρμοστέο σε αυτά δίκαιο (εθνικό δίκαιο) , εφαρμόζεται επίσης όταν Κράτη και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου είναι υποκείμενα τέτοιων διαφορών.

Πιο συγκεκριμένα μόνο η Συνθήκη της Γενεύης (άρθρο 2/1961) προβλέπει το δικαίωμα των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου να καταφεύγουν στην διαιτησία, να συμφωνούν έγκυρα εμπορικές συμφωνίες και να επιλύουν τις διαφορές τους, που γεννούνται από τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, μέσω της διαιτητικής διαδικασίας. Στο διεθνές πεδίο της εμπορικής διαιτησίας παρατηρείται ότι το δίκαιο του κάθε κράτους γενικά, δεν εμποδίζει τα Κράτη και τα κρατικά νομικά πρόσωπα να συμφωνούν προς υπαγωγή των διαφορών στην διαιτησία, από τη στιγμή μάλιστα που έχουν την ικανότητα να είναι υποκείμενα εμπορικών συναλλαγών και να ρυθμίζουν ζητήματα που αφορούν σε επιχειρηματική δράση και να επιλύουν διαφορές. Για παράδειγμα στην Αγγλία, το Κράτος και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου μπορούν να γίνουν μέρη διαιτητικών συμφωνιών, χωρίς προηγουμένως να έχουν δοθεί εγκρίσεις και εξουσιοδοτήσεις. Στην Ελλάδα, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Ιταλία και την Ολλανδία, το Κράτος μπορεί να υποβάλλει εγκύτως τις διαφορές του στη διαιτητική διαδικασία υπό την προϋπόθεση ότι προηγουμένως έχουν δοθεί εξουσιοδοτήσεις και εγκρίσεις.

Όμως παρά την ολοένα αυξανόμενη αποδοχή της διαιτησίας ως τρόπου επίλυσης διεθνών εμπορικών διαφορών, υπάρχουν ορισμένες χώρες στις οποίες απαγορεύεται σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου να γίνουν μέρη-υποκείμενα διαιτητικών συμβάσεων και να υπάγουν τις διαφορές τους , τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο, στη

διαιτητική διαδικασία κυρίως για λόγους ιστορικούς ή εξαιτίας δυσμενούς εμπειρίας προς τη διεθνή διαιτησία. Για παράδειγμα το δίκαιο της Γαλλίας (όπως επίσης το δίκαιο του Βελγίου και του Λουξεμβούργου) υπήρξε πάντοτε περιοριστικό. Το Κράτος και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου δεν έχουν την ικανότητα να συνάψουν διαιτητικές συμφωνίες πάνω σε θέματα εγχώριου-εθνικού περιεχομένου. Από τη στιγμή που η εμπορική διαιτησία θεωρείται ένας ιδιωτικός τρόπος επίλυσης διαφορών, το Κράτος και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου πρέπει να επιλύουν τις διαφορές τους με την διαδικασία που ακολουθείται στα δικαστήρια της κάθε χώρας. Ωστόσο βέβαια οι Γαλλόφωνες χώρες έχουν υιοθετήσει την διαιτησία, χωρίς περιορισμούς ως έναν μηχανισμό επίλυσης των διαφορών που προκύπτουν από διεθνείς εμπορικές συναλλαγές.

Κατά την εξέταση του ζητήματος της ικανότητας ενός Κράτους ή των νομικών του προσώπων δημοσίας διοίκησης να καταφεύγουν στην διαιτησία για την επίλυση των διαφορών τους, ίσως ανακύψει πρόβλημα, που αφορά την άμυνα του Κράτους ή την κρατική ασυλία. Αυτό στην ουσία συνεπάγεται ότι ένα ανεξάρτητο κράτος είναι αδύνατο να υποχρεωθεί να υπαχθεί στη δικαιοδοσία ενός ξένου διαιτητικού δικαστηρίου. Το πρόβλημα ενδέχεται να παρουσιαστεί όταν το ηττημένο μέρος (υποκείμενο στη διαφορά), που είτε πρόκειται για κυρίαρχο κράτος ή κρατικό νομικό πρόσωπο, με σκοπό να υπερασπιστεί τη θέση του, αμφισβητεί το κύρος της διαιτητικής συμφωνίας ισχυριζόμενο, βάσει του εγχώριου δικαίου, την ανικανότητά του να είναι μέρος μιας τέτοιας συμφωνίας ή ακόμα αμφισβητώντας το διαιτητέσιμο της διαφοράς που καλύπτεται από την διαιτητική συμφωνία. Όμως από τη στιγμή που το Κράτος ή μια υπηρεσία του δεν ισχυρίζεται ανικανότητα προς συμφωνία για το διαιτητέσιμο, αλλά αμφισβητεί το έγκυρο της υποτιθέμενης συγκατάθεσης προς διαιτησία, ο παραπάνω προβληματισμός για το αν το Κράτος ή οι υπηρεσίες του μπορούν να βασιστούν πάνω σε περιοριστικές διατάξεις του εφαρμοστέο δικαίου της χώρας για να αμφισβητήσουν την εγκυρότητα της υποτιθέμενης συγκατάθεσης του, σχετίζεται με θέματα εξουσιοδότησης/ εξουσίας παρά ικανότητας.

Το Κράτος ως ένα *latu sensu* νομικό πρόσωπο, μπορεί να ενεργήσει και να δεσμευτεί μόνο μέσω αντιπροσώπων των οποίων η λειτουργία και συμπεριφορά ρυθμίζεται από το δίκαιο της κάθε χώρας. Το ίδιο ισχύει και για τα υπόλοιπα νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από το κράτος και τα οποία λειτουργούν και μπορούν συμβατικά να ενέχονται μόνο μέσω των επίσημων αντιπροσώπων τους.

Ανεξάρτητα με τα παραπάνω, η επικρατούσα αρχή στα πλαίσια της διεθνούς διαιτησίας είναι ότι ένα Κράτος ή οι υπηρεσίες του δεν μπορούν να ωφεληθούν με το να διατείνονται ανικανότητα ή να αμφισβητούν την εγκυρότητα μιας διαιτητικής συμφωνίας στην οποία είναι μέρος. Από τη στιγμή που το Κράτος, ενεργό μέρος εμπορικής-επιχειρηματικής δραστηριότητας, έχει συμφωνήσει να μετάσχει σε μια διαιτητική συμφωνία και να φέρει εις πέρας τις νομικές υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτήν την συμφωνία, δεν μπορεί να υπαναχωρήσει αντίθετα δεσμεύεται συμβατικά να προχωρήσει και να υπαγάγει την εμπορική διαφορά στη διαιτησία. Μια τέτοια ενέργεια, δηλαδή της μη προσβολής της διαιτητικής συμφωνίας από την μεριά του Κράτους λόγω ανικανότητας ή οποιασδήποτε άλλης αιτίας, συμβάλλει στην διατήρηση της καλής πίστης και της ασφάλειας των διεθνών συναλλαγών και ενθαρρύνει την άρση του προβληματισμού και της απροθυμίας των ξένων επενδυτών για τοποθέτηση κεφαλαίων σε μια χώρα που παραδοσιακά επιμένει στην επίλυση όλων των συμφωνημένων εμπορικών διαφορών(αυτού του Κράτους και των υπηρεσιών του) υπό του οικείου νομικού καθεστώτος.

γ) Το Αντικειμενικό διαιτητέσιμο

Στο διεθνή στίβο της εμπορικής δράσης που επηρεάζεται άμεσα από ένα κύμα επικοινωνιακής και συναλλακτικής ολοκλήρωσης, το οποίο αυξάνει σταδιακά τον αριθμό, τα είδη αλλά και την πολυπλοκότητα των εμπορικών πράξεων, ο επιχειρησιακός κόσμος ακολουθώντας τη ροπή υπέρ του διαιτητεύσιμου έχει περιβάλλει τη διαιτησία ως την κυρίως προτιμώμενη από τον δικαστικό αγώνα εναλλακτική λύση. Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαιτησίας, η προσαρμοστικότητα και η ευελιξία, η μυστικότητα και η εμπιστευτικότητα που παρέχονται στα μέρη κατά την διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας, καθώς επίσης η ταχύτερη διεξαγωγή, σε σχέση με τον δικαστικό αγώνα και τέλος η ανάγκη προς αποσυμφόρηση των δικαστηρίων από μεγάλο αριθμό υποθέσεων, αποτελούν τον βασικό λόγο για την ραγδαία ανάπτυξη της διαιτησίας σε διεθνές επίπεδο. Η ευρεία υιοθέτηση της μέσα στα πλαίσια των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και επακόλουθη γοργή ανάπτυξη της κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, έχουν διευρύνει τον αριθμό και την ποικιλία των θεμάτων που μπορούν να υπαχθούν σε αυτήν, ακόμα και για διαφορές που δεν είναι 100% εμπορικές. Σχετικό παράδειγμα είναι η Αγγλία, που παραδοσιακά ήταν αρνητική στην προώθηση και ανάπτυξη της διαιτησίας, σταδιακά όμως άλλαξε και σήμερα μια μεγάλη σειρά από εμπορικές και οικονομικές διαφορές υπάγονται στην διαιτητική διαδικασία, όπως αυτές που σχετίζονται με συμβάσεις ναυτικού και ασφαλιστικού δικαίου ή αυτές που αφορούν εμπορικές πιστώσεις.

Καθώς λοιπόν ο σκοπός της διαιτησίας συνεχώς διευρύνεται, προκύπτει η ανάγκη για κάθε κράτος να καθορίσει την διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην ανάγκη εξασφάλισης της προστασίας των κοινωνικών συμφερόντων και την ανάγκη να επιτρέψει στα μέρη να υλοποιούν την ελευθερία της βουλήσεως και να καταφεύγουν στην διαιτητική διαδικασία προς επίλυση των διαφορών τους. Για την διαμόρφωση αυτών των ορίων, το κάθε κράτος έχει ως μέσο την αρχή του αντικειμενικού διαιτητεύσιμου, που δίνει απάντηση στο ερώτημα του τι μπορεί να διαιτητευτεί.

Η αρχή του αντικειμενικού διαιτητεύσιμου των διαφορών αναγνωρίζεται τόσο από την Σύμβαση της Νέας Υόρκης όσο και από το Model Law.

Για το λόγο αυτό, τα κράτη θα πρέπει να αποφανθούν αφενός για τα ποια θέματα είναι δυνατόν να υπαχθούν στη διαιτησία και να κρίνουν αφετέρου το ποια θέματα πρέπει να αποκλείονται από αυτήν, από τη στιγμή που, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το πρακτικό αποτέλεσμα του διαιτητεύσιμου διέπεται από το δίκαιο της κάθε χώρας, διότι θέματα διαφορών μη διαιτητέσιμα σε μια χώρα ίσως θεωρούνται διαιτητέσιμα σε άλλη. Τόσο σε εγχώριο όσο και σε εθνικό επίπεδο, η νομοθετική εξουσία αξιολογεί τις μορφές διαφορών σχετιζόμενες με ευαίσθητους χώρους, είτε παραδοσιακές, είτε τα δικαιώματα τρίτων μερών, ιδιαίτερα στο χώρο της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, antitrust και δίκαιο του ανταγωνισμού, είτε σύγχρονες (όπως αυτές που άπτονται ζητημάτων εργατικού δικαίου ή δικαίου καταναλωτών) οι οποίες θα έπρεπε να εξαιρούνται από το σκοπό μιας μεθόδου επίλυσης ιδιωτικών διαφορών, όπως είναι η διαιτησία, και θα υπάγονται αποκλειστικά είτε στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων είτε στην κρίση των διοικητικών οργάνων και αρχών. Ανεξάρτητα λοιπόν από τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, όσον αφορά στον ειδικό καθορισμό των ζητημάτων που μπορούν να υπαχθούν στην διαιτητική διαδικασία, οι ζωτικές περιοχές που παρουσιάζουν άμεσα μη διαιτητέσιμα θέματα είναι οι ακόλουθες:

- Ζητήματα ποινικού δικαίου
- Διαφορές των οποίων το αντικείμενο δεν μπορεί να διατεθεί ελεύθερα από τα μέρη (“μη αλλοτριωτά” αντικείμενα)
- Διαφορές βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας

- Διαφορές πάνω σε θέματα Antitrust και Δικαίου του Ανταγωνισμού
- Securities Transactions
- Διαφορές πτωχευτικού δικαίου ή σχετικές με την αναγκαστική εκτέλεση και τη διαδικασία της
- Διαφορές που ευθέως αντιτίθενται σε κανόνες Δημοσίας Τάξης ή άπτονται παραβιάσεων των χρηστών ηθών –Δωροδοκία, διαφθορά, απάτη

Συμπέρασμα

Το ζήτημα του διαιτητεύσιμου των διαφορών έχει σήμερα αναχθεί σε κείριο μέλημα όσων ασχολούνται στην πράξη με τη διαιτησία, είτε ως μέλη του δικαστικού κόσμου της κάθε χώρας είτε ως διαιτητές. Ο κύριος λόγος της αυξανόμενης σημασίας αυτού είναι η ολοένα και εκτενέστερη χρήση της διαιτητικής μεθόδου και η επιτυχημένη εφαρμογή της στο χώρο του εμπορίου. Σταθερά τα τελευταία χρόνια, η διαιτησία έχει καταστεί η προτεινόμενη μέθοδος για την επίλυση διαφορών που προκύπτουν από διεθνείς συναλλαγές. Αυτό είναι πολύ φυσιολογικό, αν αναλογιστεί κανείς τις βασικές αρετές και τα λειτουργικά πλεονεκτήματα της διαιτησίας ως μηχανισμού απονομής δικαιοσύνης. Το ιδιαίτερο και εμπιστευτικό της διαδικασίας και απόφασης, η ταχύτερη διεξαγωγή της διαδικασίας συγκρινόμενη με αυτή των δικαστηρίων και το γεγονός ότι τα μέρη είναι πραγματικά τα κρίσιμα πρόσωπα που κινούν τα νήματα, έχουν καταστήσει την διαιτησία έναν επιθυμητό μηχανισμό επίλυσης διαφορών στο χώρο τους διεθνούς εμπορίου. Συνεπώς τα διαιτητικά δικαστήρια έχουν μετατραπεί σε δικαστήρια του διεθνούς εμπορίου με κριτές τους διαιτητές.

Η ευρεία χρήση της διαιτησίας έχει προκαλέσει προβληματισμό πάνω σε ζητήματα του διαιτητεύσιμου των διαφορών. Από την μια η ανάγκη διασφάλισης του ιδιαίτερου καθεστώτος απονομής δικαιοσύνης και από την άλλη η ανάγκη προώθησης και διευκόλυνσης της διεξαγωγής του διεθνούς εμπορίου. Για την εναρμόνιση των παραπάνω αναγκών, ο διαιτητικός μηχανισμός πρέπει να ακολουθήσει κανόνες και τακτική. Ο ρόλος των διαιτητών στα πλαίσια της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας δεν είναι απλός. Από τη στιγμή που αυτοί είναι οι φύλακες του διεθνούς εμπορίου, θα πρέπει να εφαρμόζουν αρμονικά τους διαφορετικούς κανόνες και τις διατάξεις της κάθε χώρας και κυρίως του κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, τις αρχές της διεθνούς δημόσιας τάξης και το εθνικό δίκαιο που ακολουθείται στη διεθνή εμπορική πρακτική. Επίσης οι διαιτητές οφείλουν να προστατεύουν και υπερασπιστούν τα δικαιώματα όσων συμμετέχουν στο διεθνές εμπόριο εφαρμόζοντας την τρέχουσα καλή πίστη και τα χρηστά ήθη σε τομέα της εμπορικής ζωής.

Τέλος οι σύγχρονες τάσεις συνιστούν σε γενικές γραμμές ότι οι περισσότερες εμπορικές διαφορές είναι διαιτητεύσιμες σύμφωνα με το νομικό καθεστώς των περισσότερων κρατών και απομένουν λίγες περιοχές που η ρύθμιση των διαφορών δεν είναι δυνατή μέσω της διαιτησίας. Αυτές οι τάσεις και υπαγορεύσεις της εμπορικής ζωής έχουν καθιερώσει τη διαιτησία ως ισότιμο με τα δικαστήρια και εξίσου αποτελεσματικό και λειτουργικό μέσο διευθέτησης των διαφορών και απονομής δικαιοσύνης, ανεξάρτητα με την ουσιαστική φύση των διαφορών και αποδεικνύουν ότι η διαιτησία θα συνεχίζει να κερδίζει δημοτικότητα και αποδοχή στην εμπορική ζωή ως μέσο ουσιαστικής επίλυσης των διαφορών.

vi) Τα 4 βασικά στάδια της διεθνούς διαιτησίας

Η διαιτησία είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία που εκτυλίσσεται σε τέσσερα κύρια στάδια:

- A) στη συμφωνία διαιτησίας
- B) στον διορισμό των διαιτητών
- Γ) στην διαιτητική διαδικασία και
- Δ) στην έκδοση της διαιτητικής απόφασης

Τα στάδια αυτά αντιστοιχούν σε δυο κύριες χρονικές περιόδους: πριν από την έκδοση και μετά την έκδοση της διαιτητικής απόφασης.

Θα προχωρήσουμε στην ανάλυση αυτών των 4 σταδίων της διεθνούς διαιτησίας.

1^ο στάδιο: Θεμέλιο της διαιτησίας, αποτελεί η συμφωνία περί διαιτησίας των μερών, το κύρος της διαιτητικής ρήτηρας με απλά λόγια, η αυτονομία της έναντι της κύριας συμβάσεως.

2^ο στάδιο: Σύμφωνα με το άρθρο 7I του ισχύοντος Κανονισμού Διαιτησίας του ΔΕΕ (Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο) απαιτείται ο διαιτητής να είναι και να παραμείνει ανεξάρτητος από τα εμπλεκόμενα στη διαιτησία μέρη. Πριν μάλιστα από την επικύρωση του διορισμού του από το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο του ΔΕΕ, απαιτείται να υπογράψει τη λεγόμενη “δήλωση ανεξαρτησίας”. Στη δήλωση αυτή οφείλει να εκθέσει οποιοδήποτε γεγονός ή κατάσταση, η οποία θα μπορούσε στα “μάτια των διαδίκων” να δημιουργήσει αμφιβολίες για την ανεξαρτησία του.

3^ο στάδιο: Η διαιτητική διαδικασία στη διεθνή διαιτησία

Η ελευθερία των μερών να καθορίζουν την διαιτητική διαδικασία έχει σοβαρά διεθνή και εθνικά νομοθετικά ερείσματα. Το άρθρο 19I του Πρότυπου Νόμου ορίζει ότι τα μέρη είναι ελεύθερα να συμφωνήσουν την διαδικασία που ακολουθήσει το διαιτητικό δικαστήριο. Αντίστοιχα το άρθρο 5I δ της Συμβάσεως της Νέας Υόρκης, κωλύει την αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης όταν η διαιτητική διαδικασία δεν ήταν σύμφωνη με την συμφωνία των μερών.

Πέρα από τον ελεύθερο καθορισμό της διαιτητικής διαδικασίας, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει παράλληλα να προβλέψουν κάποια προβλήματα που ενδεχομένως να προκύψουν όπως για παράδειγμα η επιλογή της γλώσσας διεξαγωγής της διεθνούς διαιτησίας, του τρόπου διασκέψεως των διαιτητών και του εφαρμοστέου δικαίου.

Στην διεθνή διαιτησία, η διαιτητική διαδικασία παρουσιάζει μια ομοιομορφία. Είναι το πρόβλημα του εφαρμοστέου δικαίου δηλαδή το πρόβλημα του κανόνα διεθνούς δικονομικού δικαίου της διαιτησίας. Όταν σε μια διεθνή διαιτησία, υπάρχουν διάδικοι διαφορετικών εθνικοτήτων, ποιου κράτους το δίκαιο θα εφαρμοστεί στην διαιτητική διαδικασία:

Για τον κρατικό δικαστή δεν υπάρχει τέτοιο πρόβλημα. Απλά θα εφαρμόσει τη “lex fori”, δηλαδή τη δικονομία του κράτους στο οποίο υπηρετεί.

Όμως ο διαιτητής δεν είναι διορισμένος από καμία κρατική εξουσία. Δεν είναι υποχρεωμένος να εφαρμόσει το δίκαιο του τόπου όπου διεξάγεται η διαιτησία. Θα εφαρμόσει στη διαδικασία το δίκαιο που καθόρισαν τα μέρη ή καθόρισε ο ίδιος τη διαδικασία με την προϋπόθεση του σχολαστικού σεβασμού της αρχής της ισότητας.

Για να γίνει κατανοητό, δίνεται στην συνέχεια ένα παράδειγμα για το πώς διεξάγεται μιας διεθνούς εμπορικής διαιτησίας.

Αρχικά οι ενδιαφερόμενοι έχουν υπογράψει μια συμφωνία διαιτησίας που προβλέπει τη λύση των διαφορών τους, που μπορεί να προκύψουν από μια εμπορική σύμβαση, με τη διαδικασία του Κανονισμού του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (ΔΕΕ).

Ο ένας από τους δυο συμβαλλομένους θέλει να προσφύγει στην διαιτησία, οπότε και απευθύνει στο αρμόδιο Κέντρο διαιτησιών δηλαδή στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο του Παρισιού, μια επιστολή(συστημένη) στην οποία αναφέρει την ύπαρξη συμφωνίας διαιτησίας του Κέντρου αυτού με το άλλο μέρος , περιγράφει σύντομα την διαφορά, καθορίζει στην συνέχεια το αίτημα του και δίνει παράλληλα το όνομα του διαιτητή που διόρισε.

Στην συνέχεια η Γραμματεία της Επιτροπής Διαιτησίας του Επιμελητηρίου στέλνει αντίγραφο της επιστολής αυτής αλλά και όλων των σχετικών στο άλλο μέρος, το οποίο θα πρέπει να απαντήσει στην αίτηση διαιτησίας, να διορίσει και αυτό με τη σειρά του διαιτητή και να διατυπώσει τις ανταπαιτήσεις του.

Κάθε πλευρά θα πρέπει να μεταβιβάζει στην άλλη πλευρά αντίγραφα όλων των επιστολών αλλά και όλων των εγγράφων που στέλνει στο μόνιμο Κέντρο Διαιτησίας ή στους διαιτητές. Αν δεν το έχει κάνει, μεριμνούν για αυτό το Κέντρο ή οι διαιτητές. Η αλληλογραφία πρέπει να γίνεται τουλάχιστον με συστημένο ταχυδρομείο.

Στην περίπτωση που η μια πλευρά ,παρόλο που έλαβε εγκαίρως ειδοποίηση, αρνηθεί την συμμετοχή της στην διαιτητική διαδικασία τότε η διαιτησία προχωρεί, παρά την απουσία της, εφόσον διαπιστωθεί ότι υπάρχει έγκυρη συμφωνία περί διαιτησίας.

Το μόνιμο Κέντρο φροντίζει για τον διορισμό του επιδιαιτητή, δηλαδή του Προέδρου του Διαιτητικού Δικαστηρίου. Το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο ζητάει ένα διαιτητή από μια Εθνική του Επιτροπή άσχετη με την εθνικότητα των μερών.

Το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο (Cour internationale d'arbitrage) του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου του Παρισιού δεν είναι διαιτητικό δικαστήριο. Είναι ο Οργανισμός διαιτησίας που έχει την φροντίδα της οργάνωσης και της καλής διεξαγωγής των διαιτησιών, προκειμένου η διαιτητική απόφαση να μπορεί να κηρυχθεί εκτελεστή από τα δικαστήρια της χώρας όπου ίσως χρειαστεί να γίνει αναγκαστική εκτέλεση.

Κατόπιν θα πρέπει να γίνει καθορισμός των καθηκόντων των διαιτητών σύμφωνα με τον θεσμό Acte de mission ή αλλιώς Terms of Reference του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου του Παρισιού.

Αυτό είναι ένα έγγραφο που αναφέρει τις απαιτήσεις και τις ανταπαιτήσεις των μερών, όπως διατυπώθηκαν από τα ίδια τα μέρη, και καθορίζει τις τεχνικές λεπτομέρειες διεξαγωγής της διαιτησίας. Το έγγραφο αυτό υπογράφεται από τους διαιτητές και τα μέρη, που είτε έχουν συγκληθεί μαζί , είτε το υπογράφουν ο καθένας στην έδρα του.

Το έγγραφο αυτό αποτελεί το προπαρασκευαστικό έγγραφο της διαιτητικής δίκης. Αυτό αντικαθιστά το συνυποσχετικό που έχει στην Ελλάδα καταργηθεί σαν χωριστή από την διαιτητική ρήτρα σύμβαση.

Είναι μια προδικαστική απόφαση χωρίς προτάσεις, χωρίς δικάσιμους και χωρίς απώλεια χρόνου.

Στην συνέχεια οι διαιτητές καλούν τα μέρη να υποβάλλουν τις προτάσεις τους και τα αποδεικτικά τους έγγραφα. Να προτείνουν, αν θέλουν, μάρτυρες.

Και ορίζεται μια δικάσιμος όπου τα μέρη αναπτύσσουν και προφορικά τις απόψεις τους. Όταν η υπόθεση το επιτρέπει και το δέχονται οι ενδιαφερόμενοι, οι διαιτητές μπορούν να λάβουν την απόφαση τους και χωρίς δικάσιμο, αφού εξετάσουν πρώτα τα στοιχεία και τις προτάσεις που θα έχουν υποβάλλει οι διάδικοι.

Οι διαιτητές εξετάζουν την υπόθεση με όλα τα κατάλληλα μέσα. Και οι μάρτυρες εξετάζονται με τα μέρη παρόντα. Διορίζονται κατά ανάγκη και πραγματογνώμονες.

Αφού λοιπόν ερευνηθεί η υπόθεση, οι δικαστές εκδίδουν και υπογράφουν την απόφαση τους και παράλληλα την κοινοποιούν στα δυο μέρη. Η απόφαση βγαίνει με

πλειοψηφία. Αν όμως δεν σχηματισθεί πλειοψηφία υπερισχύει η γνώμη του Προέδρου. Το ίδιο ισχύει και στην Ελλάδα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Στη διαδικασία του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου, την κοινοποίηση την κάνει το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο, που έχει προηγουμένως την ευχέρεια να ζητήσει από τους διαιτητές να τροποποιήσουν τη μορφή της απόφασης ή να τους επισημάνει κάποια ουσιώδη σημεία με απόλυτο σεβασμό όμως στην ελευθερία του να αποφασίσουν όπως αυτοί κρίνουν.

Η διαιτητική απόφαση κατά τα περισσότερα δίκαια πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Να έχει δηλαδή σκεπτικό.

Η διαιτησία διεξάγεται στο συντομότερο δυνατό χρόνο. Ο Κανονισμός του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου καθορίζει ότι η απόφαση πρέπει να εκδοθεί μέσα σε έξι μήνες. Την προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνει το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο, αν το κρίνει αναγκαίο.

Συνοψίζοντας λοιπόν τα χαρακτηριστικά της διαιτητικής διαδικασίας, έχουμε τα εξής:

1. Ελευθερία στον καθορισμό της διαδικασίας, σε συνδυασμό με την αυστηρή τήρηση της αρχής της ισότητας ή του σεβασμού των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως
2. **Τρία στάδια περιλαμβάνει η διαδικασία:**

-Αιτήσεις, προτάσεις και αποδεικτικά μέσα υποβάλλονται στους διαιτητές και κοινοποιούνται στην άλλη πλευρά.

-Εξέταση της υποθέσεως και των αποδεικτικών στοιχείων από τους διαιτητές.

-Έκδοση της διαιτητικής απόφασης.

4^ο στάδιο: Με την έκδοση δεσμευτικής για τους διαδίκους απόφασης, ολοκληρώνεται η διαιτητική διαδικασία. Όταν συνεπώς οι συμβαλλόμενοι επιλέγουν την υπαγωγή των διαφορών τους στην διαιτησία, θα πρέπει να έχουν υπόψη τους το νομικό καθεστώς που διέπει δικονομικά τη φυσική απόληξη της διαιτητικής διαδικασίας: τη διαιτητική απόφαση.

Στο πεδίο της εσωτερικής διαιτησίας, το νομικό καθεστώς είναι συνήθως ορατό και συγκεκριμένο. Συνεπώς οι συμβαλλόμενοι αρκεί να έχουν μια γενική εποπτεία της νομοθετικής και νομολογιακής μεταχειρίσεως των διαιτητικών τους αποφάσεων από την δεδομένη έννομη τάξη.

Όταν όμως η διαιτητική απόφαση εκδίδεται επί διεθνούς διαιτησίας ή όταν πρόκειται να ζητήσει εκτέλεση σε χώρα άλλη από αυτή που εκδόθηκε, τότε τα πράγματα γίνονται πιο πολύπλοκα για αυτό και χρειάζεται από τα μέρη να λάβουν επιπρόσθετη νομική πληροφόρηση για το εφαρμοστέο δίκαιο.

Σύμφωνα με την Σύμβαση της Νέας Υόρκης, αλλοδαπή διαιτητική απόφαση είναι αυτή που εκδόθηκε σε κράτος αδιάφορο από εκείνο στο οποίο ζητείται η αναγνώριση και εκτέλεση της. Επίσης θα πρέπει η συμφωνία διαιτησίας, στην οποία βασίστηκε η έκδοση της απόφασης, να είναι έγκυρη κατά το δίκαιο που την διέπει και βεβαίως να μην είναι η διαιτητική απόφαση αντίθετη προς τη δημόσια τάξη και προς τα χρηστά ήθη της χώρας που θα εκτελεστεί.

Στην Γαλλία, Ελβετία και Ιταλία έχει δημιουργηθεί μια τρίτη κατηγορία διαιτητικών αποφάσεων, αυτών που προέρχονται από τη διεθνή διαιτησία. Στο κλασικό δίπτυχο ημεδαπή-αλλοδαπή έχει προστεθεί και η διεθνής απόφαση.

Οι αποφάσεις που εκδίδονται στο Βέλγιο σε διεθνή, κατά την βελγική αντίληψη, διαιτησία δεν προσβάλλονται με αγωγή ακυρώσεως ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού. Συνεπώς οι χώρες που έχουν συνειδητοποιήσει την ανάγκη υπάρξεως της τρίτης κατηγορίας αποφάσεων ανήκουν σε όσες έχουν εισαγάγει ιδιαίτερη νομοθεσία για τη διεθνή διαιτησία.

Στην Ελλάδα βέβαια μέχρι στιγμής δεν έχει διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη νομοθετική πρόταση απέναντι στην διεθνή διαιτησία.

Οπότε για το ελληνικό δίκαιο διαιτητική απόφαση οπουδήποτε εκδιδόμενη στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό είναι αλλοδαπή εφόσον για την έκδοση της εφαρμόστηκε αλλοδαπό διαδικαστικό δίκαιο ενώ είναι ημεδαπή όταν εφαρμόστηκε ελληνικό διαδικαστικό δίκαιο, δηλαδή οι διατάξεις του ΚΠολΔ. οι σχετικές με τη διαιτητική διαδικασία.

Το συμπέρασμα είναι ότι στην Ελλάδα θα ήταν χρήσιμη η εισαγωγή της τρίτης κατηγορίας διαιτητικών αποφάσεων, αυτών δηλαδή που εκδίδονται στη χώρα μας επί διεθνούς κατά το ελληνικό δίκαιο διαιτησίας. Για μια τέτοια εισαγωγή, απαραίτητη είναι η νομοθετική καθιέρωση ενός ενδίκου βοηθήματος ειδικά προσαρμοσμένου στις σύγχρονες ανάγκες της διεθνούς διαιτησίας.

Η Ελλάδα με αυτή την εισαγωγή, θα έχει πολλαπλά οφέλη. Θα κατατάσσεται στις χώρες εκείνες που, χωρίς να υπόσχεται διαιτητικούς παραδείσους, θα είναι ελκυστικές για την διεξαγωγή διεθνών διαιτησιών αλλοδαπών και μικτών συμφερόντων, με όλες τις κατά συνέπεια επωφελείς για την οικονομία επιπτώσεις.

II) ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Έλεγχος της εγκυρότητας της συμφωνίας διαιτησίας

Κατά το στάδιο κατάρτισης της συμφωνίας διαιτησίας, θα πρέπει να επιδειχθεί η μεγαλύτερη επιμέλεια, ώστε η συμφωνία διαιτησίας να είναι άπταιστη, ικανή να αντέξει σε οποιονδήποτε μελλοντικό έλεγχο.

Ο έλεγχος αυτός ενδέχεται να ασκηθεί από τους διαιτητές, το πιθανότερο όμως είναι να ασκηθεί από τα πολιτειακά δικαστήρια είτε πριν από την έναρξη της διαιτητικής δίκης είτε κατά την διάρκεια της ή κυρίως και συνηθέστερα μετά την έκδοση της διαιτητικής απόφασης.

Συνεπώς τα σημεία πρόσκρουσης της διαιτητικής συμφωνίας στον κρατικό έλεγχο είναι περισσότερα από ένα. Επιπλέον η ένταση, η έκταση αλλά και ο προϋποθέσεις του ασκούμενου δικαστικού ελέγχου μπορεί να διαφέρουν στις επί μέρους φάσεις.

Είναι συνεπώς σκόπιμο οι συμβαλλόμενοι, δηλαδή οι νομικοί τους σύμβουλοι, να διαβλέπουν τα επικείμενα είδη του δικαστικού ελέγχου και να καταρτίζουν τη συμφωνία διαιτησίας κατά τρόπο, που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ελέγχου αυτού. Τα είδη ελέγχου της διαιτητικής συμφωνίας είναι τρία: (α) ο έλεγχος προκειμένου να παραπεμφθεί η διαφορά σε διαιτησία (β) ο έλεγχος προκειμένου να παρασχεθεί συνδρομή του δικαστηρίου στην έναρξη ή προώθηση της διαιτητικής διαδικασίας και (γ) ο έλεγχος της συμφωνίας προκειμένου να κριθεί και να αναδώσει τις έννομες συνέπειές της η διαιτητική απόφαση καθεαυτή.

Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί ότι όταν πρόκειται για διεθνή διαιτησία, τα τρία είδη ελέγχου ενδέχεται να ασκούνται από τα δικαστήρια διαφορετικής κατά περίπτωση χώρας. Για παράδειγμα η ένσταση υπαγωγής της διαφοράς σε διαιτησία μπορεί να κριθεί από τα δικαστήρια της χώρας ενώπιον των οποίων έχει ασκηθεί αγωγή, παρά την ύπαρξη διαιτητικής ρήτηρας, που προβλέπει διεξαγωγή διαιτησίας σε άλλη χώρα. Εφόσον ευδοκιμήσει η ένσταση και η διαιτησία διεξαχθεί στην άλλη αυτή χώρα,

ενδεχόμενη αγωγή ακυρώσεως θα κριθεί κατά πάσα πιθανότητα από τα δικαστήρια της άλλης αυτής χώρας. Τα δικαστήρια τρίτης χώρας ενδέχεται να επιληφθούν της αναγνώρισης και εκτελέσεως της διαιτητικής αποφάσεως.

Από τα τρία είδη ελέγχου της συμφωνίας διαιτησίας, που αναφέρθηκαν, emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής διμερών ή πολυμερών διεθνών εμπορικών συμβάσεων το πρώτο και από το τρίτο είδος ελέγχου, το στάδιο που αναφέρεται στην αναγνώριση και εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων. Στο δεύτερο είδος ελέγχου, που διενεργείται προκειμένου να παρασχεθεί η συνδρομή των πολιτειακών δικαστηρίων στην εξέλιξη και προώθηση της διαιτητικής δίκης, είτε συνίσταται σε διορισμό, αντικατάσταση, εξαίρεση, παροχή δυνατότητας παραιτήσεως διαιτητών είτε σε διεξαγωγή αποδείξεων ή σε καθορισμό προθεσμίας της διαιτησίας, δεν ανακύπτει κατά κανόνα ζήτημα επιλογής συστήματος κανόνων.

Για τον έλεγχο της συμφωνίας διεθνούς διαιτησίας από τα πολιτειακά δικαστήρια απαιτείται η ύπαρξη νομικών καθεστώτων ή ενοτήτων κανόνων για την κρίση του κύρους της. Με λίγα λόγια η ευχέρεια δηλαδή της επιλογής από τον διάδικο και τον αντίδικο την παραπομπή της συμφωνίας σε διαιτησία ή την αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης αλλά και από τον δικαστή αυτεπαγγέλτως του συστήματος κανόνων που θεωρείται ευνοϊκότερο για την ευδοκίμηση του αιτήματος .

Οι ενδιαφερόμενοι λοιπόν μπορούν να βασίσουν το αίτημα τους είτε στις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου είτε στη Σύμβαση της Ν. Υόρκης ή στις διατάξεις άλλης διμερούς ή πολυμερούς συμβάσεως, που ισχύει στο κράτος ενώπιον του δικαστηρίου του οποίου υποβάλλεται το αίτημα. Η επίκληση ενότητας κανόνων είναι διαζευκτική ποτέ όμως συμπληρωματική, συνδυασμός δηλαδή ορισμένων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου και ορισμένων από μία ή περισσότερες διεθνείς συμβάσεις. Έχει βέβαια παρατηρηθεί ότι κανένα νομικό καθεστώς, εσωτερικό δίκαιο –πολυμερής σύμβαση-διμερής σύμβαση, δεν είναι εκ των προτέρων και εξ ορισμού ευνοϊκότερο. Μόνο η “δοκιμαστική” υπαγωγή των συγκεκριμένων στοιχείων της κάθε υποθέσεως στη μία ή στην άλλη ενότητα θα υποδείξει την ευνοϊκότερη για την υπό κρίση περίπτωση ρύθμιση.

2.Υπαρκτή συμφωνία διαιτησίας

Πριν από τον έλεγχο του κύρους προηγείται λογικά ο έλεγχος της υπάρξεως της συμφωνίας διαιτησίας. Ακύρωση νοείται επί της υπαρκτής διαιτητικής συμφωνίας και όχι επί συμφωνίας η οποία ποτέ δεν συνομολογήθηκε.

Η ύπαρξη της διαιτητικής συμφωνίας ανάγεται στην έννοια της διαιτησίας καθεαυτή. Η συμφωνία διαιτησίας συνομολογείται, όταν τα μέρη ελεύθερα και από κοινού αποσκοπούν με τη δήλωση της βουλήσεως τους στην παραγωγή του έννομου αποτελέσματος, που ο νομοθέτης έχει προσδώσει και αναμένει από τη συμφωνία διαιτησίας δηλαδή τον αποκλεισμό της δικαιοδοσίας των πολιτειακών δικαστηρίων και την υπαγωγή της διαφοράς σε τρίτους έναντι των διαδίκων, ιδιώτες με εξουσία να εκδίδουν δεσμευτική και ισοδύναμη με τη δικαστική απόφαση. Αν η δήλωση της βουλήσεως των μερών δεν αποσκοπεί στην παραγωγή του έννομου αποτελέσματος, όσο έγκυρη κι αν είναι και με βάση τις προϋποθέσεις κύρους δεν υφίσταται ως συμφωνία διαιτησίας.

i) Μορφές ανύπαρκτων συμφωνιών διαιτησίας

Το πρόβλημα της ανυπαρξίας της συμφωνίας διαιτησίας εκδηλώνεται με δυο μορφές: (α) συμφωνίες, που ενώ αναφέρουν τον όρο διαιτησία, στην ουσία παραπέμπουν σε

συγγενείς εξωδικαστικές μεθόδους επίλυσης διαφορών και (β) συμφωνίες διαιτησίας που δεν αποκλείουν κατηγορηματικά τη δικαιοδοσία των πολιτειακών δικαστηρίων για την ίδια διαφορά αλλά υποδηλώνουν συνύπαρξη διαιτησίας και τακτικής δικαιοσύνης. Οι πρώτες συμφωνίες είναι προϊόν συγχύσεως από τους συμβαλλόμενους της διεθνώς αποδεκτής έννοιας της διαιτησίας με παρεμφερείς έννοιες. Ενώ οι δεύτερες συμφωνίες είναι προϊόν δισταγμού ως προς τη δικαιοδοτική πράξη που επιλέγουν οι συμβαλλόμενοι, ώστε να αφήσουν, όχι πάντα χωρίς υστεροβουλία, όλα τα ενδεχόμενα ανοιχτά.

Τα μέρη οφείλουν πρωτίστως να επιδείξουν την φιλική διευθέτηση της διαφοράς, πριν προσφύγουν στην διαιτησία. Αυτό όμως δεν αναιρεί τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της διαιτητικής ρήτηρας. Αντίθετα μη υποχρεωτική διαιτητική ρήτρα συνιστά η συμφωνία, που προβλέπει δυνατότητα προσφυγής σε διαιτητικό ή κρατικό δικαστήριο κατ' επιλογή του ενάγοντος. Υποστηρίζεται ότι συμφωνία αυτού του περιεχομένου οδηγεί υποχρεωτικά σε διαιτητική επίλυση της διαφοράς, εφόσον ο συμβαλλόμενος ασκώντας το δικαίωμα της επιλογής, προσφεύγει σε διαιτησία. Παραβλέπονται, με αυτήν την άποψη, οι επιπλοκές που θα δημιουργήσει ενδεχόμενη ταυτόχρονη εμφάνιση των διαδίκων ως εναγόντων του ενός με αγωγή ενώπιον τακτικού και του άλλου ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου.

Μια συνηθισμένη μορφή συνυπάρξεως διαιτητικής και δικαστικής δικαιοδοσίας απαντάται σε ρήτρες, που ορίζουν ότι, όταν το ένα διάδικο μέρος εν αποδέχεται την απόφαση των διαιτητών, τη διαφορά θα επιλύουν σε δεύτερο βαθμό τα τακτικά δικαστήρια. Τα γερμανικά δικαστήρια αντιμετώπισαν ορθά μια τέτοια ρήτρα περιεχόμενη σε σύμβαση μεταξύ γερμανικής και ολλανδικής εταιρίας. Ειπώθηκε λοιπόν ότι οι συμφωνίες διαιτησίας είναι μόνο αυτές που αποκλείουν τη δικαιοδοσία των τακτικών δικαστηρίων, τα οποία δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως δεύτερος βαθμός, εφόσον έγκυρη είναι μόνο η συμφωνία διαιτησίας που προβλέπει ότι οι διαιτητές αποφασίζουν αντί του τακτικού δικαστηρίου. Κατόπιν αυτού, σύμφωνα μάλιστα με την Σύμβαση της Ν. Υόρκης αρνήθηκαν να παραπέμψουν τη διαφορά σε διαιτησία, χαρακτηρίζοντας την ως συμφωνία συμφιλιωτικού χαρακτήρα.

Τα ελληνικά δικαστήρια ήταν αντίθετα με το περιεχόμενο αυτής της διαιτητικής ρήτηρας, καθώς θεώρησαν ανίσχυρο μόνο το μέρος της που προέβλεπε τη σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσία του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πατρών και δεν έθεσαν ζήτημα υπάρξεως της ρήτηρας.

Μια χαρακτηριστική διεθνώς περίπτωση συνυπάρξεως συμφωνίας διαιτησίας και δικαιοδοσίας πολιτειακών δικαστηρίων είναι αυτή που απασχόλησε τα αγγλικά δικαστήρια στην απόφαση Paul Smith Ltd. v H&S International Holding Inc. Στην υπόθεση αυτή το δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με δυο αντιφατικούς όρους της συμβάσεως. Ο πρώτος όρος προέβλεπε ότι όλες οι διαφορές που θα προέκυπταν από την εν λόγω σύμβαση θα επιλύονταν διαιτητικώς ενώ ο δεύτερος όριζε ότι η “σύμβαση αυτή έχει συνταχθεί σε αγγλική γλώσσα και θα ερμηνεύεται σύμφωνα με το αγγλικό δίκαιο”. Προστίθεται ότι τα “αγγλικά δικαστήρια έχουν αποκλειστική δικαιοδοσία στην οποία τα μέρη υπάγονται”. Το δικαστήριο διέσωσε τελικά αυτή την προβληματική συμφωνία διαιτησίας. Το επιχείρημα ήταν ότι δεν υπήρχε ανακολουθία των συμβατικών όρων. Ο δεύτερος, ατυχής στη διατύπωση, όρος αναφερόταν στη πραγματικότητα στο δίκαιο που διέπει τη διαιτησία και δεν εγκαθίδρυε παράλληλα με τη διαιτησία και δικαιοδοσία των αγγλικών δικαστηρίων. Σε αυτό το σημείο δεν μπορεί να μην θαυμάσει κανείς την ερμηνευτική δεινότητα των δικαστηρίων στην διάσωση του όρου. Πάντως η συνύπαρξη συμφωνίας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας και διαιτητικής ρήτηρας δημιουργεί κατά κανόνα προβλήματα, αβεβαιότητα και παρελκύσεις.

Όταν υπάρχει μια έντονη αντίφαση, που δεν επιτρέπει την ασφαλή διάγνωση της βουλήσεως των μερών να προσφύγουν σε διαιτησία, τότε η έκβαση της δικαστικής κρίσεως πρέπει να είναι υπέρ του κανόνα: της υπαγωγής δηλαδή της διαφοράς στη δικαιοδοσία των πολιτειακών δικαστηρίων, ακόμη και όταν αυτή είναι δικαιοδοσία κατά παρέκταση. Υποστηρίζεται δηλαδή εδώ η αυστηρή θέση ότι όταν απ' όλο το συμβατικό πλέγμα δεν αποκλείεται με τρόπο σαφή η δυνατότητα όλων των συμβαλλομένων να προσφύγουν στα πολιτειακά δικαστήρια, πρόκειται τότε για ανύπαρκτη συμφωνία διαιτησίας και η διαφορά υπάγεται στην κρατική δικαιοσύνη.

ii) Παθολογικές ρήτρες

Η κατηγορία των παθολογικών ρητρών περιλαμβάνει όλες εκείνες τις συμφωνίες διαιτησίας που λόγω αδεξιότητων στην διατύπωση τους είτε εμποδίζουν εντελώς την προσφυγή σε διαιτησία είτε δημιουργούν σοβαρά, αν και αντιμετωπίσιμα, προβλήματα κατά την εφαρμογή τους. Οι ρήτρες λοιπόν που εμποδίζουν τη προσφυγή σε διαιτησία, διότι η βούληση των μερών να προσφύγουν σε αυτήν είναι αμφίβολη, είναι οι λεγόμενες παθολογικές ανίατες, δηλαδή οι ανύπαρκτες.

Οι ρήτρες από τις οποίες προκύπτει με βεβαιότητα η βούληση των μερών για διαιτησία, αλλά εμφανίζουν ασάφειες, που μπορούν όμως να αρθούν με την ερμηνεία τους, είναι οι παθολογικές ιάσιμες ρήτρες.

Οι ασάφειες αυτές ανάγονται συνήθως είτε στον τρόπο διορισμού των διαιτητών είτε στον ακριβή προσδιορισμό του οργανισμού θεσμικής διαιτησίας. Όταν βέβαια οι ασάφειες είναι τόσο έντονες ή τα εμπόδια στην ενεργοποίηση της ρήτρας τόσο καθοριστικά, που ακόμη και με καλόπιστη ερμηνεία να μην μπορούν να αρθούν, τότε οι σχετικές ρήτρες καθίστανται ανίατες.

iii) Η ύπαρξη συμφωνίας διαιτησίας στα διάφορα στάδια ελέγχου της

Η διάκριση μετά υπάρξεως και κύρους της συμφωνίας διαιτησίας μπορεί να αποδειχθεί καθοριστική στην συνδρομή του πολιτειακού δικαστηρίου στην έναρξη ή προώθηση της διαιτητικής δίκης. Υποστηρίζεται ότι σε αυτές τις περιπτώσεις το τακτικό δικαστήριο περιορίζεται στην διαπίστωση της υπάρξεως της συμφωνίας και δεν δικαιούται να διερευνήσει το κύρος της. Με βάση αυτή την θέση αν η συμφωνία διαιτησίας είναι ανύπαρκτη, το δικαστήριο θα απορρίψει το αίτημα διορισμού π.χ. επιδιαιτητή. Αντίθετα, αν η συμφωνία είναι υπαρκτή αλλά άκυρη, το δικαστήριο μη έχοντας την εξουσία να αποφανθεί επί του κύρους της, δεν θα αρνηθεί την συνδρομή του στην διαιτητική διαδικασία.

Επίσης κρίσιμη θεωρείται στο ελληνικό δίκαιο η διάκριση υπάρξεως και κύρους της συμφωνίας διαιτησίας και στο βαθμό που η ανεπιφύλακτη συμμετοχή στη διαιτητική διαδικασία θεραπεύει μόνο την έλλειψη έγγραφου τύπου και όχι τη μη συνομολόγηση συμφωνίας διαιτησίας.

iv) Το εφαρμοστέο στην ύπαρξη της συμφωνίας διαιτησίας δίκαιο

Η αναζήτηση του εφαρμοστέου στην ύπαρξη της συμφωνίας διαιτησίας δικαίου, σε αντίθεση με την αναζήτηση του δικαίου που διέπει το τυπικό και ουσιαστικό κύρος της, δεν έχει τύχει διεθνώς της ιδιαίτερης προσοχής της επιστήμης και νομολογίας.

Στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας παρόλο που θα ήταν εύλογο η διακρίβωση της υπάρξεως της συμφωνίας διαιτησίας στις διεθνείς συναλλαγές να γίνεται με προσφυγή σε έναν κοινό υπερεθνικό ερμηνευτικό κανόνα, βρισκόμαστε μακριά από

την καθολική αποδοχή ενός τέτοιου κανόνα και ακόμη μακρύτερα από την ενιαία εφαρμογή του.

Συνεπώς ο προβληματισμός για το εφαρμοστέο στην ύπαρξη της συμφωνίας διαιτησίας δίκαιο θα έλθει αναγκαστικά μέσα από τις εθνικές, νομολογιακές θεωρήσεις.

3. Έγκυρη συμφωνία διαιτησίας

Κατά την κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας θα πρέπει κατά κύριο λόγο η προσοχή να επικεντρώνεται στις προϋποθέσεις του κύρους, οι οποίες εμφανίζονται στη χώρα μας και διεθνώς τη μεγαλύτερη συχνότητα νομολογιακής εφαρμογής. Αυτές είναι οι προϋποθέσεις που αφορούν: **1)** τον τύπο της συμφωνίας διαιτησίας, **2)** την ικανότητα των μερών για σύναψη συμφωνίας και το ζήτημα της πληρεξουσιότητας, **3)** το ορισμένο της έννομης σχέσης, **4)** τη δεκτικότητα υπαγωγής σε διαιτησία του αντικειμένου διαφοράς, **5)** τα αντικειμενικά όρια της συμφωνίας, **6)** τα υποκειμενικά όρια της συμφωνίας και **7)** την αποφυγή καταρτίσεως μερικής άκυρης διαιτητικής συμφωνίας. Ας τα δούμε όμως αναλυτικά:

ι) Ο τύπος της συμφωνίας διαιτησίας

α) προφορική συμφωνία διαιτησίας

Η προφορική συμφωνία διαιτησίας, αυτή δηλαδή που η κατάρτιση της δεν υπόκειται σε έγγραφο τύπο, είναι αποδεκτή από ελάχιστα δίκαια. Σε ορισμένα ωστόσο δίκαια γνωρίζει αποδοχή μια άλλη εκδοχή της προφορικής συμφωνίας, αυτής της σιωπηρής αποδοχής του ενός συμβαλλομένου σε έγγραφη πρόταση του άλλου.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο νέος γερμανικός νόμος περί διαιτησίας του 1998 που έχει ρητά περιλάβει την περίπτωση αυτή (άρθρο 1031 II γερμΚΠολΔ). Έτσι με έγγραφο που διαβιβάζεται από τον ένα συμβαλλόμενο στον άλλο ή από έναν τρίτο στους συμβαλλόμενους και περιέχει συμφωνία διαιτησίας, η τελευταία θεωρείται ότι καταρτίστηκε εγγράφως αν το μέρος όπου απευθύνεται δεν εναντιωθεί μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα και υπό την προϋπόθεση ότι τέτοιου είδους συναίνεση ανταποκρίνεται στα συναλλακτικά ήθη του συγκεκριμένου εμπορικού κλάδου.

Στη Γαλλία, στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας, το Εφετείο των Παρισίων δέχθηκε ως έγκυρη συμφωνία διαιτησίας, αυτή που καταρτίστηκε με σιωπηρή αποδοχή του αγοραστή σε επιβεβαίωση πώλησεως και στάλθηκε από τον πωλητή και περιείχε διαιτητική ρήτρα.

Πάντως οι προφορικές και σιωπηρά αποδεκτές διαιτητικές ρήτρες αποκλείονται κατηγορηματικά στο πλαίσιο εφαρμογής της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης. Συνεπώς τέτοιες ρήτρες μπορούν να διασωθούν στην διεθνή συναλλαγή μόνο με την εφαρμογή εθνικού δικαίου εφαρμοστέου στον τύπο της συγκεκριμένης συμφωνίας διαιτησίας το οποίο να τις θεωρεί έγκυρες.

Και το ελληνικό δίκαιο δεν αναγνωρίζει την προφορική διαιτησία συμφωνίας, κάτι που επιβεβαιώθηκε και νομολογικά σε μια περίπτωση καθαρά προφορικής επικοινωνίας.

β) έγγραφη συμφωνία διαιτησίας και σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνίας

Ως έγγραφη συμφωνία διαιτησίας νοείται η συμφωνία που καλύπτεται από την ιδίόχειρη υπογραφή των συμβαλλομένων τιθέμενη στο ίδιο έγγραφο. Αυτή ήταν μέχρι πρόσφατα θέση του ελληνικού δικαίου απέναντι στην έννοια “έγγραφη συμφωνία”. Έχει επικριθεί από την επιστήμη ως μη ανταποκρινόμενη στις σύγχρονες συναλλακτικές ανάγκες. Και αυτό γιατί απέκλειε την κατάρτιση συμφωνίας με ανταλλαγή επιστολών, τηλεγραφημάτων και λοιπών μέσων τηλεπικοινωνίας. Για τις συμφωνίες στην διεθνή συναλλαγή, η κατάρτιση τους στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης τις αποδέσμευε από τις ασφυκτικές τυπικές προϋποθέσεις του ελληνικού δικαίου και επέτρεπε την ανταλλαγή επιστολών και τηλεγραφημάτων, πιθανότατα και με telex και fax. Βέβαια τα τελευταία σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνίας δεν προβλέπονται από το κείμενο 2 II της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης. Τα δικαστήρια όμως των συμβαλλόμενων χωρών έχουν επεκτείνει την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου και στα telex και το ίδιο γίνεται δεκτό και για το fax. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας στο τομέα των τηλεπικοινωνιών και η βούληση των εμπνευστών των σχετικών διατάξεων να περιλάβουν στις ήδη υπάρχουσες, τις σύγχρονες μορφές τηλεπικοινωνίας στο πεδίο κατάρτισης της συμφωνίας επηρέασε και τους συντάκτες του ελληνικού δικαίου και τους απέτρεψε να συμπεριλάβουν και μια θολή αναφορά σε άλλες μορφές τηλεπικοινωνίας.

Παρατηρείται από τη μια, μια ανάγκη συγχρονισμού της νομικής επιστήμης και με τις τεχνολογικές εξελίξεις και από την άλλη απαιτείται στο θέμα της κατάρτισης συμφωνίας διαιτησίας μεγαλύτερη ασφάλεια. Λόγω τεχνικών προβλημάτων έχουν δημιουργεί ερωτηματικά κατά πόσο μπορούν τα σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνίας να είναι αξιόπιστα και ασφαλή. Μήπως τελικά θίγεται το σύγχρονο πρόσωπο της διεθνούς διαιτησίας αν περιοριστεί στα περισσότερα γνωστά και λιγότερα πολύπλοκα τηλεπικοινωνιακά μέσα;

Καθότι η επιλογή της διαιτησίας αντί των πολιτειακών δικαστηρίων είναι μια σοβαρή απόφαση, για το λόγο αυτό θα πρέπει να δίνεται περισσότερη βαρύτητα κατά την κατάρτιση της συμφωνίας και τη χρήση διαιτητικών ρητρών.

Βέβαια η επιλογή τρόπου τηλεπικοινωνίας δεν αποκλείει την πρόσθεση της υπογραφής, όπου αυτό είναι τεχνολογικά εφικτό. Η ελληνική νομοθετική θέση δεν συμπίπτει απολύτως με τις διεθνώς παρατηρούμενες τάσεις. Η ύπαρξη της υπογραφής του ενός ή και των δυο συμβαλλομένων δεν κρίνεται απαραίτητη ούτε στην Σύμβαση της Ν. Υόρκης ούτε στον Πρότυπο Νόμο. Οι ανυπόγραφες επιστολές και τα ανυπόγραφα fax συνιστούν έγκυρη κατά τύπο συμφωνία διαιτησίας.

Αντίθετα με όσα έχουν αναφερθεί, στο διεθνές πεδίο συναλλαγών η ύπαρξη υπογραφής των δυο συμβαλλομένων είναι αναγκαία στην έγγραφη συμφωνία των διεθνών κειμένων. Σε αυτήν την περίπτωση δεν υφίσταται ανταλλαγή εγγράφων αλλά ένα κοινό έγγραφο, είτε αυτό είναι συνυποσχετικό είτε διαιτητική ρήτρα περιλαμβανομένη σε σύμβαση. Δεν χρειάζεται ξεχωριστή υπογραφή για τη διαιτητική ρήτρα αλλά αρκεί μόνο η υπογραφή της ευρύτερης συμβάσεως. Ακόμα και αυτό το τόσο αυτονόητο δημιούργησε προβλήματα στο πλαίσιο της εφαρμογής της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης, κυρίως λόγω της προβληματικής διατυπώσεως του αγγλικού κειμένου του άρθρου 2 II, το οποίο έχει ως εξής: “...an arbitral clause in a contract or an arbitration agreement, signed by the parties”.

Παράδειγμα ανάλογο η απόφαση ενός αμερικανικού δικαστηρίου, πάνω σε ασφαλιστήριο συμβόλαιο υπογεγραμμένο από τον ασφαλιστή που περιείχε διαιτητική ρήτρα, που θεώρησε ότι η απαίτηση της υπογραφής δεν αφορά την διαιτητική ρήτρα σε σύμβαση αλλά μόνο το συνυποσχετικό και συνεπώς ανυπόγραφη διαιτητική ρήτρα σε σύμβαση, από την οποία έλειπε μάλιστα η υπογραφή του ενός συμβαλλόμενου,

αποτελεί έγγραφη συμφωνία σύμφωνα με το άρθρο 2 II της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης.

Σύμφωνα με τα σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνίας, είναι πια γεγονός ότι υπάρχει σε όλο το φάσμα της ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων, η δυνατότητα ψηφιακής υπογραφής. Συνεπώς η ηλεκτρονική υπογραφή είναι αποδεκτή καθότι τον κωδικό χρήσεως της τον γνωρίζει μόνο ο κάτοχος της και συνεπώς αποκλείεται το ενδεχόμενο πλαστογραφησεώς της. Έτσι θα μπορούσαμε και στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξεως να αποδεχθούμε συμφωνία διαιτησίας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή μέσω fax από ηλεκτρονικό υπολογιστή, εφόσον καλύπτεται από ψηφιακή υπογραφή.

γ) Το ζήτημα των “κατά παραπομπή” διαιτητικών ρητρών

Πολύ συχνά στο πεδίο των διεθνών συναλλαγών, τόσο η διαιτητική ρήτρα όσο και οι συμβατικοί όροι δεν περιλαμβάνονται στην κύρια σύμβαση αλλά σε άλλο κείμενο, στο οποίο οι συμβαλλόμενοι παραπέμπουν. Στην περίπτωση αυτή ανακύπτει το ερώτημα αν μια τέτοια παραπομπή πληροί την απαίτηση του έγγραφου τύπου.

Το πρόβλημα αυτό εμφανίζεται αρκετά απλό όταν το κείμενο, στο οποίο γίνεται η παραπομπή και το περιέχει τη διαιτητική ρήτρα, είναι υπογεγραμμένο από τα μέρη. Ωστόσο γίνεται πιο πολύπλοκο όταν το κείμενο αυτό δεν φέρει την υπογραφή των μερών. Πρόκειται για τους έντυπους όρους συναλλαγών και για τους τυποποιημένους ή γενικούς όρους συναλλαγών, οι οποίοι περιέχουν και διαιτητική ρήτρα επιλύσεως των διαφορών. Οι έντυποι όροι συναλλαγών εμφανίζονται συνήθως στη πίσω σελίδα της κύριας συμβάσεως ή προσαρτώνται σε αυτή, χωρίς να καλύπτονται από την υπογραφή των συμβαλλόμενων. Ενώ οι τυποποιημένοι ή γενικοί όροι προέρχονται από διάφορες συντεχνίες ή επαγγελματικές ενώσεις και αποσκοπούν στην ενιαία ρύθμιση των συμβάσεων ορισμένου επαγγελματικού χώρου.

Τις παραπάνω δυο ιδιότητες της παραπομπής απαιτεί ο Πρότυπος Νόμος. Πιο συγκεκριμένα η τελευταία πρόταση του άρθρου 7 II του πρότυπου νόμου ορίζει ότι “η αναφορά στην σύμβαση σε έγγραφο άλλο, που περιέχει ρήτρα διαιτησίας, συνιστά συμφωνία περί διαιτησίας αν η σύμβαση είναι γραπτή και η αναφορά είναι τέτοια ώστε να καθιστά τη ρήτρα αυτή αναπόσπαστο μέρος της σύμβασης”.

Ως προς την πρώτη ιδιότητα της παραπομπής, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η σύμβαση που περιέχει την παραπομπή θα θεωρείται έγγραφη συμφωνία, όταν είναι σύμφωνη με τις προϋποθέσεις που θέτουν οι προηγούμενες δυο προτάσεις του άρθρου 7 II για την έννοια του εγγράφου. Τώρα, ως προς τη δεύτερη ιδιότητα της παραπομπής το βέβαιο είναι ότι οι συντάκτες του νόμου αρκέστηκαν στη γενική παραπομπή και θέλησαν να αποκλείσουν τη λεγόμενη ρητή παραπομπή. Ας κάνουμε μια παρένθεση εδώ και ας ορίσουμε ότι με τον όρο γενική παραπομπή νοούμε αυτή στην οποία δεν γίνεται ειδική αναφορά της διαιτητικής ρήτρας που περιέχεται στο ξεχωριστό από την κυρία σύμβαση κείμενο, στο οποίο και παραπέμπουν οι συμβαλλόμενοι. Σε αυτόν τον τύπο της παραπομπής αρκείται ο πρότυπος νόμος και δεν απαιτεί την λεγόμενη ειδική ή ρητή παραπομπή.

Εκτός των ορίων του Πρότυπου Νόμου, η αντιμετώπιση του θέματος, που μας απασχολεί ποικίλλει. Το κείμενο της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης δεν κάνει καμία αναφορά παρά μόνο αποκλείει με αυστηρή ερμηνεία τις κατά παραπομπή επισυναπτόμενες συμφωνίες διαιτησίας. Αντίθετα οι ερμηνευτές ης Συμβάσεως προχωρούν σε μια διάκριση: αν πρόκειται για έντυπους ή γενικούς όρους συναλλαγών εμφανιζόμενους στο πίσω μέρος της κύριας σύμβασης ή προσαρτώμενους σε αυτή, τότε πληρείται ο σκοπός του άρθρου 2 II εφόσον βέβαια η

κύρια σύμβαση περιέχει μια γενική παραπομπή στους όρους αυτούς-χωρίς δηλαδή ειδική αναφορά της διαιτητικής ρήτρας, που περιέχουν. Όταν ωστόσο η κύρια σύμβαση παραπέμπει σε γενικούς όρους, οι οποίοι περιέχονται σε ξεχωριστό κείμενο, τότε γίνεται δεκτή μόνο η ειδική παραπομπή. Ως τέτοια νοείται οποιαδήποτε αναφορά, που εφιστά την προσοχή των μερών στην ύπαρξη διαιτητικής ρήτρας στο προς /η παραπομπή κείμενο.

Γενικά στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας η ύπαρξη ειδικής παραπομπής στη διαιτητική ρήτρα, που περιέχεται σε γενικούς ή έντυπους όρους συναλλαγών, δεν απαιτείται πλέον. Προϋπόθεση για αυτό είναι να αποδεικνύεται “ότι τα μέρη γνώριζαν την ύπαρξη της ή θα έπρεπε να τη γνωρίζουν με επίδειξη συνήθους επιμέλειας”. Η ελληνική νομολογία δέχεται ως έγκυρη τη διαιτητική ρήτρα που περιέχεται σε άλλο κείμενο, στο οποίο γενικά παραπέμπουν οι συμβαλλόμενοι, χωρίς δηλαδή ειδική παραπομπή στη διαιτητική ρήτρα.

Βέβαια η άποψη ότι στη χώρα μας αρκεί η γενική παραπομπή, δεν στερείται θεμελίου. Ιδιαίτερα αν τη δει κανείς σε συνάρτηση με την πλουσιότερη ελληνική νομολογία που έχει παραχθεί στο πεδίο της θαλάσσιας φορτωτικής. Πιο συγκεκριμένα η μια από τις προϋποθέσεις που απαιτεί η νομολογία για την έγκυρη, έναντι του κομιστή της φορτωτικής, επίκληση της διαιτητικής ρήτρας, που περιέχεται σε ναυλοσύμφωνο είναι στη φορτωτική να υπάρχει ρητή παραπομπή στους όρους των ναυλοσύμφωνου. Περαιτέρω θεωρεί ευκρινή την παραπομπή, όταν με αυτή γίνεται ειδική αναφορά στη διαιτητική ρήτρα που περιέχει το ναυλοσύμφωνο. Όπως βλέπουμε λοιπόν η ελληνική έννομη τάξη δεν αγνοεί την έννοια της ειδικής, ρητής παραπομπής. Απλώς την απαιτεί μόνον εκεί, όπου από τη σαφήνεια και την ευκρίνεια της παραπομπής εξαρτάται η εμπλοκή σε διαιτησία τρίτων προσώπων.

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, θα πρέπει να αρκεί η περιεχόμενη σε έγγραφη σύμβαση γενική παραπομπή σε οποιαδήποτε φύσεως κείμενο, το οποίο περιέχει συμφωνία διαιτησίας. Με τη γενική αυτή παραπομπή διαφαίνεται η γνώση και η αποδοχή από τους συμβαλλομένους όλων των όρων, στους οποίους χάριν συντομίας παραπέμπουν. Αυτό στο πεδίο των διεθνών συναλλαγών όπου η διαιτησία έχει καταστεί η συνηθισμένη μέθοδος επίλυσεως των διαφορών και όπου οι συναλλασσόμενοι εκ των πραγμάτων οφείλουν αυξημένη επαγρύπνηση κατά την επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Τουλάχιστον στο πεδίο αυτό είναι αδιανόητο τα μέρη να παραπέμπουν σε τύπους συμβολαίων και γενικούς όρους και να μην έχουν μεριμνήσει να πληροφορηθούν το περιεχόμενο τους.

δ) Στάδια ελέγχου της συμφωνίας διαιτησίας και εφαρμοστέου στον τύπο δίκαιο

Προβληματισμός υπάρχει ως προς το ζήτημα αν η ελευθερία των συμβαλλομένων να επιλέξουν το εφαρμοστέο στη συμφωνία διαιτησίας δίκαιο καταλαμβάνει και τα ζητήματα του τύπου της.

Σύμφωνα με την Σύμβαση της Ν. Υόρκης, δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι οι συμβαλλόμενοι δεν διαθέτουν καμία ευχέρεια, τουλάχιστον στο στάδιο της επιβολής-αναγνώρισεως της συμφωνίας διαιτησίας. Η διάταξη του άρθρου 2 II της συμβάσεως, η οποία αναφέρεται στον έγγραφο τύπο της συμφωνίας διαιτησίας και προσδιορίζει και τον χαρακτήρα του, καθιερώνει ουσιαστικό κανόνα δικαίου. Συνεπώς δεν επιτρέπεται η προσφυγή του δικάζοντος δικαστή σε άλλον κανόνα δικαίου για να ελέγξει την τήρηση του τύπου της συμφωνίας διαιτησίας. Το ίδιο συμβαίνει και για το στάδιο της αναγνώρισεως και εκτελέσεως της διαιτητικής αποφάσεως.

Ευνοϊκότερο συγκριτικά με την Σύμβαση της Ν. Υόρκης μπορεί να αποδειχθεί το εσωτερικό καθεστώς που αναγνωρίζει την βούληση των μερών να επιλέγουν και το

εφαρμοστέο στον τύπο της συμφωνίας δίκαιο. έτσι ενδέχεται να κληθεί σε εφαρμογή εθνικό δίκαιο, που αντιμετωπίζει τα ζητήματα του τύπου ελαστικότερα. Πιο συγκεκριμένα το ελβετικό δίκαιο της διεθνούς διαιτησίας, πραγματικά πιο εκλεπτυσμένο, είναι το μόνο που διακρίνει μεταξύ τύπου και περιεχομένου της συμφωνίας διεθνούς διαιτησίας. Τον τύπο και το συναφές ζήτημα των ρητρών κατά παραπομπή τα εξαιρεί από το πεδίο της αυτονομίας των συμβαλλομένων, υπάγοντας τα αποκλειστικά στον κανόνα του άρθρου 178 I. Ωστόσο τα μέρη είναι ελεύθερα να καθορίσουν το δίκαιο που διέπει το περιεχόμενο (le fond) της συμφωνίας, σύμφωνα με το άρθρο 178 II. Στην αγγλική νομολογία γίνεται δεκτό ότι το κύρος της συμφωνίας διαιτησίας διέπεται από το αρμόζον στην συμφωνία διαιτησίας δίκαιο. Το αρμόζον είναι αυτό που ρητά έχουν επιλέξει τα μέρη ή σιωπηρά μέσω της επιλογής εφαρμοστέου στην ουσιαστική έννομη σχέση δικαίου. Όταν λείπει η επιλογή δικαίου τότε υπάρχει ισχυρή ένδειξη ότι το δίκαιο, που θα διέπει τόσο την ουσιαστική έννομη σχέση όσο και τη συμφωνία διαιτησίας, είναι το δίκαιο του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας.

Αντίθετα στην Γαλλία όπως και στην χώρα μας και σε άλλες χώρες, ο τύπος της δικαιοπραξίας, που σημαίνει κατ' επέκταση ο τύπος της συμφωνίας διαιτησίας, αποτελεί ξεχωριστή έννοια. Ειδικότερα στη Γαλλία χωρίς να έχει ληφθεί οριστική θέση για το εφαρμοστέο στο τύπο της συμφωνίας διαιτησίας δίκαιο, διαφαίνεται στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας να προτιμάται ο κανόνας της αυτονομίας έναντι του κανόνα του τόπου που επιχειρείται η δικαιοπραξία. Έτσι όταν τα μέρη έχουν επιλέξει, έστω και σιωπηρά, το εφαρμοστέο στην ουσιαστική έννομη σχέση δίκαιο καταλήγουν ότι η επιλογή τους αυτή συμπεριλαμβάνει και το τυπικό κύρος της συμφωνίας διαιτησίας δίκαιο.

Συνεπώς τόσο το αγγλικό όσο και το γαλλικό δίκαιο αναγνωρίζουν την αρχή της αυτονομίας της βουλήσεως των συμβαλλομένων στον καθορισμό του δικαίου, που διέπει και τον τύπο της συμφωνίας διαιτησίας.

ε) Η ανεπιφύλακτη συμμετοχή και η ίαση των τυπικών ελαττωμάτων της συμφωνίας διαιτησίας

Το άρθρο 869 I 3 ΚΠολΔ ορίζει ότι “ αν αυτοί που συνομολόγησαν τη συμφωνία διαιτησίας εμφανισθούν στους διαιτητές και λάβουν ανεπιφύλακτα μέρος στη διαιτητική διαδικασία, η έλλειψη εγγράφου θεραπεύεται”. Η αρχή αυτή του ρωμαϊκού δικαίου βρίσκεται στο πεδίο της διαιτησίας συγκεκριμένη εφαρμογή: θεραπεύει την ακυρότητα από την έλλειψη εγγράφου κατά την κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας, αφού μεταγενέστερη επίκληση της τυπικής ακυρότητας της διαιτητικής συμφωνίας, παρά την ανεπιφύλακτη συμμετοχή στη διαιτητική διαδικασία, συνιστά εκ των πραγμάτων αντιφατική συμπεριφορά . Η νομοθετική αναγνώριση αυτής της αρχής στην συγκεκριμένη έκφανση της και με το συγκεκριμένο περιεχόμενο αποτελεί επιλογή του γερμανικού και ελληνικού δικαίου. Σύμφωνα με άρθρο 7 II του Πρότυπου Νόμου “η ανεπιφύλακτη συμμετοχή στη διαιτητική διαδικασία, συνιστάμενη σε ανταλλαγή εκθέσεων απαιτήσεως και υπερασπίσεως, στις οποίες περιέχεται ισχυρισμός του ενός των μερών για την ύπαρξη συμφωνίας περί διαιτησίας χωρίς ο ισχυρισμός αυτός να αντικρούεται από το άλλο μέρος” προϋποθέτει τον έγγραφο τύπο. Απαραίτητη λοιπόν κρίνεται για την αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής αποφάσεως, η προσκόμιση του πρωτότυπου ή επικυρωμένου αντιγράφου της συμφωνίας διαιτησίας.

Αντίθετα τα πράγματα δεν είναι τόσο σαφή στο πλαίσιο της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης. Όχι μόνο στο άρθρο 4 I β της Συμβάσεως απαιτεί επίσης την προσκόμιση

του πρωτότυπου της συμφωνίας αλλά επιπλέον δεν υπάρχει στο κείμενο της συμβάσεως ένδειξη ότι οι συντάκτες της προκρίνουν άλλους τρόπους καταρτίσεως και αποδείξεως της συμφωνίας διαιτησίας, πέρα από την αυστηρή λύση της έγγραφης συμφωνίας. Κατά συνέπεια η ανεπιφύλακτη συμμετοχή στη διαιτητική διαδικασία, ως μέσο θεραπείας της ακυρότητας της συμφωνίας λόγω ελαττωμάτων του τύπου, αποκλείεται εκ πρώτης όψεως από το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης.

Παρά τις οποίες νομολογιακές προσεγγίσεις, είναι ορατός ο προβληματισμός γύρω από τις συνέπειες της ανεπιφύλακτης συμμετοχής στη διαιτητική δίκη. Έτσι η καθιέρωση ενός πρώιμου σταδίου εκκαθαρίσεως των σχετικών αμφισβητήσεων, που θεσμοθετήθηκε από τον πρότυπο νόμο, μετά το πέρας αυτού, η συμμετοχή στη διαιτητική δίκη θα αναπτύσσει πλήρως τις συνέπειες της, τουλάχιστον ως προς τις επιδεκτικές διαθέσεις ακυρότητας, είναι ευπρόσδεκτη.

στ) Τροποποίηση της συμφωνίας διαιτησίας και τύπος

Καταρχήν ο απαιτούμενος για την κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας έγγραφος τύπος απαιτείται και για τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις αυτής. Όμως τι συνιστά τροποποίηση τυπικής δικαιοπραξίας καθώς και ποιες από τις εννοούμενες ως τροποποιήσεις υπόκεινται τελικά στον απαιτούμενο για την αρχική δικαιοπραξία τύπο, είναι αντικείμενο λεπτών νομικών διακρίσεων.

Η θέση της ελληνικής νομολογίας συνοψίζεται στο χώρο του αστικού δικαίου ως εξής: ως τροποποιήσεις της δικαιοπραξίας και συνεπώς υποβαλλόμενες στον ίδιο με αυτήν τύπο, νοούνται οι συμφωνίες που μεταβάλλουν ένα ή περισσότερους αρχικούς όρους αυτής. Δεν θεωρούνται τροποποιήσεις της δικαιοπραξίας και δεν υποβάλλονται στον τύπο της συμπληρωματικοί όροι που δεν αντίκεινται στο περιεχόμενο της δικαιοπραξίας. Επίσης δεν αποτελούν τροποποιήσεις, όροι που ολικά ή μερικά καταργούν την αρχική συμφωνία ή περιορίζουν την ενέργειά της ή περιέχουν παραίτηση από κάποιον όρο αυτής, εκτός αν ο νόμος απαιτεί ειδικά τον ίδιο τύπο και για την κατάργηση ή παραίτηση. Εξάλλου οι τροποποιήσεις, οι οποίες υποβάλλονται στον τύπο της αρχικής δικαιοπραξίας, είναι μόνο οι ουσιώδεις, αυτές που επιφέρουν αύξηση ή μείωση των δικαιωμάτων.

Πριν όμως γίνει αναφορά συγκεκριμένων νομολογιακών λύσεων, επιβάλλεται η αναφορά παρατηρήσεων ως προς το περιεχόμενο της συμφωνίας διαιτησίας.

Διεθνώς το νομικά αναγκαίο περιεχόμενο της συμφωνίας διαιτησίας είναι “ελάχιστο”. Συνίσταται στην αρχή κάθε έγγραφης διατύπωσης της βουλήσεως των μερών να υπάγουν σε διαιτησία όλες ή μερικές διαφορές τους από ορισμένη έννομη σχέση. Τίποτα δεν αποκλείει το απολύτως αναγκαίο περιεχόμενο της συμφωνίας να εμφανίζεται στην αρχή διευρυμένο, καθώς θα περιλαμβάνει μια σειρά από διατάξεις, που θα υπηρέτησουν αποτελεσματικά τη διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας και τα συμφέροντα των μερών.

Στη πρώτη περίπτωση όταν δηλαδή η συμφωνία διαιτησίας περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο περιεχόμενο, μεταγενέστερη τροποποίηση πρακτικά νοείται μόνο η αναγόμενη στο εύρος των αντικειμενικών ορίων της συμφωνίας διαιτησίας. Οι οποιοσδήποτε μεταγενέστερες τροποποιήσεις αναγόμενες στο περιεχόμενο της συμφωνίας δεν είναι παρά συμπληρωματικοί όροι της αρχικής συμφωνίας και συνεπώς δεν χρειάζεται να υπόκεινται σε έγγραφο τύπο.

Αντίθετα στην δεύτερη περίπτωση, όταν η αρχική συμφωνία διαιτησίας δεν περιορίζεται στο αναγκαίο περιεχόμενο, αλλά επεκτείνεται και σε ζητήματα που ανάγονται στο δυνητικό-προαιρετικό περιεχόμενο, τότε οποιαδήποτε τροποποίηση

των αρχικών όρων θα πρέπει να υπόκειται στον έγγραφο τύπο, υπό την προϋπόθεση ότι οι αντίστοιχες τροποποιήσεις κρίνονται ως ουσιώδεις με βάση τα δεδομένα της συγκεκριμένης περίπτωσης.

Τέλος παρατηρείται ότι τροποποιήσεις της συμφωνίας διαιτησίας λαμβάνουν συνήθως χώρα στο πλαίσιο της ήδη εξελισσόμενης διαιτητικής δίκης. Κατά το χρονικό αυτό στάδιο, η παρουσία και η επαφή των μερών-που υπάρχει κατά την κατάρτιση της κύριας σύμβασης και της αρχικής συμφωνίας διαιτησίας-έχει πλέον αντικατασταθεί από την παρουσία πληρεξούσιων δικηγόρων. Σε αυτό το στάδιο το ζήτημα που τίθεται δεν είναι τόσο αυτό του έγγραφου τύπου των συμπληρώσεων ή τροποποιήσεων της συμφωνίας διαιτησίας αλλά αυτό της υπάρξεως ειδικής πληρεξουσιότητας των νομικών παραστατών των μερών. Και αυτό γιατί ο έγγραφος τύπος θα πληρείται διότι οι τροποποιήσεις θα περιλαμβάνονται κατά κανόνα στα πρακτικά, τα οποία υπογράφονται από διαιτητές και πληρεξούσιους δικηγόρους.

ii) Ικανότητα και πληρεξουσιότητα για τη σύναψη συμφωνίας διαιτησίας

Η ικανότητα για κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας είναι προϋπόθεση του κύρους της. Στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας το ζήτημα της ικανότητας των μερών εμφανίζεται ως γνήσιο πρόβλημα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Τα δυο σημαντικότερα διεθνή κείμενα “ενοποιήσεως” των κανόνων της διεθνούς διαιτησίας, η Σύμβαση της Ν. Υόρκης και ο Πρότυπος Νόμος ασχολήθηκαν με την έννοια της ικανότητας των μερών για κατάρτιση διαιτητικής συμφωνίας. Πιο συγκεκριμένα η διάταξη του άρθρου 5 I α της Συμβάσεως εμποδίζει την αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής αποφάσεως όταν τα “Μέρη της συμφωνίας του άρθρου 2 είχαν με βάση το εφαρμοστέο σε αυτά δίκαιο, ανικανότητα...” και η παραλλαγή της διατυπώσεως της από τους συντάκτες του πρότυπου νόμου. Δηλαδή τα άρθρα 34 II α και 36 I α (i) του πρότυπου νόμου θεσπίζουν λόγω ακυρότητας της διαιτητικής αποφάσεως ή λόγω αρνήσεως αναγνώρισεως και εκτελέσεως της, αντίστοιχα όταν “ένας από τους συνομολογήσαντες τη συμφωνία περί διαιτησίας, όπως αυτή καθορίζεται στο άρθρο 7, εστερείτο δικαιοπρακτικής ικανότητας...”. Ως δικαιοπρακτική ικανότητα αποδίδει τον αγγλικό όρο *under some incapacity* ο κυπριακός νόμος 101/1987 με τον οποίο υιοθετήθηκε ο πρότυπος νόμος.

Έτσι η ικανότητα των μερών θα κριθεί είτε από το δίκαιο της ιθαγένειας είτε της κατοικίας ή της διαμονής του φυσικού προσώπου και της έδρας, πραγματικής ή καταστατικής, του νομικού προσώπου, ανάλογα με τον σύνδεσμο που υιοθετεί το ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο (ιδΔΔ) της χώρας του δικάζοντος δικαστηρίου. Σωστά λοιπόν η ικανότητα φυσικού ή νομικού προσώπου για την κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας κρίνεται με βάση το δίκαιο που διέπει τον προσωπικό θεσμό του φυσικού ή νομικού προσώπου.

Το εφαρμοστέο στην ικανότητα των μερών δίκαιο, γίνεται δεκτό ότι αυτό δεν συμπίπτει με το δίκαιο που διέπει τη συμφωνία διαιτησίας ή την ουσιαστική έννομη σχέση. Μια τέτοια σύμπτωση θα έδινε εμμέσως τη δυνατότητα στα μέρη να προσδώσουν στον εαυτό του και ικανότητα, την οποία δεν έχουν ή έχουν υπό προϋποθέσεις κατά το δίκαιο της προσωπικής τους καταστάσεως. Πάντως το άγγλο-αμερικάνικο ιδΔΔ δεν περιέχει ειδικούς κανόνες για την ικανότητα των μερών και την κρίνει είτε σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου καταρτίσεως της συμβάσεως είτε με το δίκαιο που διέπει την σύμβαση καθεαυτή.

α) Ικανότητα φυσικών και νομικών προσώπων

Ζήτημα έχει προκύψει στην χώρα μας κατά πόσο η ικανότητα των μερών, που απαιτείται ως προϋπόθεση για την έγκυρη κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας, είναι η ικανότητα δικαίου και η ικανότητα δικαιοπραξίας ή μήπως η ικανότητα αυτή αφορά τις αντίστοιχες δικονομικές κατηγορίες ικανότητα διαδίκου και ικανότητα δικαστικής παραστάσεως. Η πρώτη εκδοχή είναι σύμφωνη με τη ρητή διάταξη του άρθρου 869 Π ΚΠολΔ, ενώ η δεύτερη υποδηλώνει αποδοχή της λεγόμενης δικονομικής θεωρίας για την νομική φύση της διαιτησίας.

Η πρακτική αξία αποδοχής της μιας ή της άλλης από τις παραπάνω υποστηριζόμενες απόψεις φαίνεται να εντοπίζεται αποκλειστικά στο ζήτημα: αν ενώσεις προσώπων, που δεν είναι σωματεία και εταιρίες και δεν έχουν νομική προσωπικότητα μπορούν να καταρτίσουν έγκυρη συμφωνία διαιτησίας. Ενώσεις προσώπων που δεν είναι σωματεία και στερούνται νομικής προσωπικότητας, είναι ενδεικτικά και η ομάδα συνιδιοκτητών πολυκατοικίας, η συμπλοιοκτησία και η κοινοπραξία εταιριών. Η τελευταία κατεξοχήν ενδιαφέρει τη διαιτησία διότι σήμερα μεγάλος αριθμός συμφωνιών διαιτησίας καταρτίζεται μεταξύ κοινοπρακτούντων προσώπων.

Σημειώνεται ότι οι παραπάνω ενώσεις, στερούμενες νομικής προσωπικότητας, δεν έχουν ικανότητα δικαίου, δεν είναι δηλαδή υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Αντίθετα ο νόμος αναγνωρίζει ρητά σε αυτές, την ικανότητα διαδίκου και δικαστικής παραστάσεως, αυτή που απαιτείται για την έγκυρη κατάρτιση διαιτητικής συμφωνίας. Έτσι ομάδες προσώπων με ουσιαστική συμβολή στην κοινωνική και οικονομική ζωή δεν αποκλείονται από την προσφυγή στην ιδιωτική δικαιοδοτική λειτουργία.

Στην πράξη λοιπόν, οι προαναφερθείσες ενώσεις προσώπων μπορούν να καταρτίσουν συμφωνία διαιτησίας είτε με την σύμπραξη όλων των μελών τους, που πρέπει να έχει το καθένα δικαιοπρακτική ικανότητα, είτε συνηθέστερα μέσω του προσώπου, το οποίο έχουν ορίσει ως διαχειριστή των “εταιρικών” υποθέσεων. Η μόνη συνέπεια, που απορρέει από την έλλειψη νομικής προσωπικότητας, είναι ότι ο διαχειριστής της ενώσεως δεν είναι νόμιμος εκπρόσωπός της, ή νόμιμος αντιπρόσωπος, όπως θα συνέβαινε αν η ένωση ήταν εφοδιασμένη με νομική προσωπικότητα, αλλά πληρεξούσιος των μελών της.

Τώρα όσον αφορά την κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας από πρόσωπα ανίκανα ή περιορισμένα ικανά, είναι ένα ζήτημα που δεν απασχολεί κατά κανόνα την πράξη της διεθνούς διαιτησίας.

β) Κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας από το νόμιμο εκπρόσωπο νομικού προσώπου

Επί αρκετά χρόνια την ελληνική νομολογία ταλάνιζε το πρόβλημα της έγκυρης καταρτίσεως συμφωνίας διαιτησίας από τον νόμιμο εκπρόσωπο νομικού προσώπου και ειδικότερα από τον νόμιμο εκπρόσωπο ανώνυμης εταιρίας. Αιτία τα ερμηνευτικά προβλήματα που δημιουργεί η διάταξη του άρθρου 65 ΚπολΔ, η οποία αποσπάστηκε από το φυσικό της πλαίσιο, την πολιτική δίκη και επιχειρήθηκε να χρησιμοποιηθεί για την νομιμοποίηση κακόπιστης αρνήσεως νομικών προσώπων να εκπληρώσουν την ανειλημμένη υποχρέωση τους για προσφυγή σε διαιτησία. Οι κρίσιμες δικαστικές αποφάσεις, που πήραν θέση στο θέμα, αφορούν την εκπροσώπηση των ελληνικών εταιριών και φαίνεται ότι κινούνται στο πλαίσιο της εσωτερικής διαιτησίας.

Μετά τις αποφάσεις του Αρείου Πάγου 586/1983 και 563/1989 δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι, όταν η ανώνυμη εταιρία εκπροσωπείται από το διοικητικό της συμβούλιο ή από το ή τα πρόσωπα, που από το τελευταίο έχουν υποκατασταθεί στην οργανική εκπροσώπηση της εταιρίας, δεν υπάρχει πλέον έδαφος εφαρμογής της

διατάξεως του άρθρου 65 Π του ΚΠολΔ ή δεν υπάρχει πρόβλημα από τη μη εφαρμογή της. Δεν χρειάζεται λοιπόν αναφορά στο καταστατικό ή στην πράξη υποκαταστάσεως ότι το ΔΣ ή το πρόσωπο που έχει υποκατασταθεί στην οργανική εκπροσώπηση του νομικού προσώπου έχουν και εξουσία καταρτίσεως συμφωνίας διαιτησίας.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι στα πρόσωπα ή στα όργανα στα οποία από το νόμο ή το καταστατικό έχει ανατεθεί η διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων και εκπροσωπούν την εταιρία δικαστικά και εξώδικα, ανήκει και η εξουσία καταρτίσεως συμφωνίας διαιτησίας, η οποία εκτός αντίθετης καταστατικής διατάξεως, αποτελεί πράξη τρέχουσας διαχειρίσεως και δεν χρειάζεται να συνοδεύεται από ειδική εξουσιοδότηση για την διενέργειά της.

Στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας, το ζήτημα της αναγκαιότητας ή μη ειδικής εξουσιοδοτήσεως για κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας από τους νόμιμους εκπροσώπους των εταιριών, ως ζήτημα αναγόμενο στην ικανότητα του νομικού προσώπου διέπεται από τη *lex societatis*. Έχει συζητηθεί πάντως και η εκδοχή να διέπεται από το δίκαιο που διέπει και τη συμφωνία διαιτησίας. Τη συγκεκριμένη θέση υιοθετεί και μια αδημοσίευτη απόφαση δευτεροβάθμιου ελληνικού δικαστηρίου. Αφορούσε υπόθεση μεταξύ ελληνικής και ιταλικής εταιρίας. Σε αυτήν η ενάγουσα ιταλική εταιρία αντιτάχθηκε στο κύρος της διαιτητικής συμφωνίας, υπερασπιζόμενοι ότι οι νόμιμοι εκπρόσωποι και των δυο εταιριών δεν είχαν “έγγραφη ειδική εντολή και πληρεξουσιότητα” προς κατάρτιση διαιτητικής συμφωνίας. Η εν λόγω απόφαση διατάσσει αποδείξεις με βάση το δίκαιο που οι συμβαλλόμενοι ρητά επέλεξαν να διέπει τη συμφωνία διαιτησίας.

Οι συμβαλλόμενοι είχαν υποβληθεί ρητά στο ιταλικό δίκαιο ως προς την ουσιαστική έννομη σχέση. Η ρήτρα επιλογής δικαίου εμπεριέχεται στην διαιτητική ρήτρα. Το γεγονός αυτό οδήγησε το δικαστήριο στην απόφαση ότι οι συμβαλλόμενοι είχαν ρητά αποφασίσει την υπαγωγή της συμβάσεως αλλά και της διαιτητικής συμφωνίας στο ιταλικό δίκαιο.

γ) Πληρεξουσιότητα αντιπροσώπου

Στο πλαίσιο της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης έχει τεθεί το ερώτημα αν ο έγγραφος τύπος που απαιτείται για την κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας απαιτείται και για την πληρεξουσιότητα στις περιπτώσεις καταρτίσεως συμφωνίας διαιτησίας μέσω αντιπροσώπου. Βέβαια κάτι τέτοιο δεν θα είχε απασχολήσει τα διεθνή δίκαια αν δεν υπήρχε το ελληνικό και ιταλικό δίκαιο, τα οποία υποβάλλουν την πληρεξουσιότητα στον τύπο τον απαιτούμενο για την δικαιοπραξία για την οποία παρέχεται. Ελλείψει ρητής προβλέψεως της Συμβάσεως, το πρόβλημα προσλαμβάνει μορφή προβλήματος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

Στο ελληνικό ιδΔΔ, απαιτείται καταρχήν έγγραφη πληρεξουσιότητα που να αφορά ειδικά στην κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας. Αυτό σημαίνει είτε ότι πληρεξουσιότητα, που παρέχεται εγκύτως προφορικά για την κατάρτιση της κύριας συμβάσεως, πρέπει να συνοδεύεται από έγγραφη, η οποία να αφορά ειδικά στην διαιτητική διαδικασία, που θα συμπεριληφθεί στην κύρια σύμβαση είτε ότι, όταν δίνεται έγγραφη πληρεξουσιότητα για την κατάρτιση της κύριας συμβάσεως, αυτή θα πρέπει να περιέχει ειδικά αναφορά, ειδική εξουσιοδότηση και για την κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας.

Για να φτάσουμε σε αυτό το σημείο θα πρέπει να γίνει μια μικρή αναφορά πως το δικάζον δικαστήριο καταλήγει ότι το εφαρμοστέο στο τύπο της πληρεξουσιότητας δίκαιο είναι το ελληνικό οπότε και καλείται στην συνέχεια να μπει σε εφαρμογή η

διάταξη του άρθρου 217 Π Αστικού Κώδικα (ΑΚ). Η διάταξη αυτή διέπει τον τύπο της δικαιοπραξίας, με την οποία παρέχεται η εξουσία αντιπροσωπεύσεως στην εκούσια αντιπροσώπευση, δηλαδή της πληρεξουσιότητας (άρθρο 216 ΑΚ). Ορίζει ειδικότερα το άρθρο 217 Π ΑΚ ότι η πληρεξουσιότητα, εφόσον δε συνάγεται κάτι άλλο, υποβάλλεται στον τύπο που απαιτείται για τη δικαιοπραξία στην οποία αφορά, δηλαδή προκειμένου για συμφωνία διαιτησίας σε έγγραφο τύπο.

Στην πράξη ακόμα και όταν παρέχεται έγγραφη πληρεξουσιότητα, αυτή αναφέρεται συνήθως στην κατάρτιση της κύριας συμβάσεως και δεν περιέχει ειδική αναφορά για την διαιτητική ρήτρα. Τίθεται τώρα το ερώτημα κατά πόσο η γενική έγγραφη πληρεξουσιότητα για κατάρτιση συγκεκριμένης ουσιαστικής συμβάσεως μπορεί να εκληφθεί ότι συνιστά συγχρόνως και πληρεξουσιότητα και για την συμφωνία διαιτησίας, που περιέχεται στην κύρια σύμβαση.

Το παραπάνω ερώτημα απαντάται ως εξής: η παροχή ειδικής εξουσιοδότησεως προς τον αντιπρόσωπο να προβεί σε κατάρτιση διαιτητικής συμφωνίας, η οποία στο ελληνικό δίκαιο υλοποιείται μέσω της έγγραφης πληρεξουσιότητας, υπαγορεύεται από την αυτοτέλεια της συμφωνίας διαιτησίας έναντι της κύριας συμβάσεως. Η αρχή της αυτοτέλειας, λοιπόν, κατά κανόνα δεν επιτρέπει εξουσία αντιπροσωπεύσεως, που παρασχέθηκε εγγράφως για την κύρια σύμβαση, να θεωρείται ότι καλύπτει και τη συμφωνία διαιτησίας, που συνιστά αυτόνομη και ανεξάρτητη σύμβαση.

Την ουσιαστική διάταξη του άρθρου 217 Π ΑΚ υπερακόντισαν οι θέσεις του Αρείου Πάγου όπως εκφράστηκαν στις αποφάσεις 526/1993 και 301/1992 αντίστοιχα.

Πιο συγκεκριμένα, όταν αυτός που αντιπροσωπεύεται, εφοδίασε τον αντιπρόσωπο του με έγγραφη πληρεξουσιότητα για να καταρτίσει γενικά μια σύμβαση, γνωρίζει ότι στην σύμβαση αυτή περιλαμβάνεται και συμφωνία διαιτησίας, γνωρίζει επιπλέον και το περιεχόμενο της τελευταίας, τότε στην γενική αυτή εντολή εμπεριέχεται και η ειδικότερη για την κατάρτιση συμφωνία διαιτησίας. Η γνώση, από αυτόν που αντιπροσωπεύεται της υπάρξεως και του περιεχομένου της διαιτητικής συμφωνίας, είναι καθοριστική και στην περίπτωση ανυπαρξίας ακόμα και γενικής έγγραφης πληρεξουσιότητας για την κατάρτιση συγκεκριμένης σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, η επίκληση από αυτόν που αντιπροσωπεύεται της ελλείψεως ειδικής έγγραφης εντολής προς τον πληρεξούσιο του, παρίσταται ως καταχρηστική για τον λόγο ότι η παράλειψη αυτή βαρύνει αποκλειστικά τον ίδιο, όταν μάλιστα λόγω της ιδιότητάς του π. χ. κρατικός οργανισμός, απολαμβάνει αυξημένης αξιοπιστίας.

δ) Πληρεξουσιότητα δικαστικού πληρεξουσίου

Σύμφωνα με το άρθρο 94Ι του ΚΠολΔ, το δικαίωμα της γραπτής και προφορικής επικοινωνίας με το δικαστήριο, ο διάδικος το ασκεί δια του πληρεξουσίου του δικηγόρου, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ο νόμος επιτρέπει την αυτοπρόσωπη παράσταση στο δικαστήριο μη δικηγόρου διάδικου. Πιο ειδικά το άρθρο 98 περ. β' ΚΠολΔ αναφέρει "ο πληρεξούσιος δικηγόρος απαιτείται να είχε ειδική πληρεξουσιότητα για να έχει το δικαίωμα συνομολογήσεως συμβιβασμού και διαιτησίας, αναγνώρισεως, παραιτήσεως από το δικαίωμα της αγωγής ή των ένδικων μέσων, καθώς της προσβολής εγγράφου ως πλαστού ή μη έγκυρου.

Το ανωτέρω άρθρο εφαρμόζεται στα πλαίσια πολιτικής δίκης και αναφέρεται αποκλειστικά στην συνομολογήση της συμφωνίας διαιτησίας. Δεν αναφέρεται σε τροποποίηση της συμφωνίας διαιτησίας, διότι στο πλαίσιο της πολιτικής δίκης τέτοια τροποποίηση πρακτικά δεν νοείται. Για να επεκταθεί και στην διαιτητική δίκη θα πρέπει ο πληρεξούσιος δικηγόρος να εφοδιαστεί εξ αρχής με ειδική έγγραφη πληρεξουσιότητα-εντολή- από τον διάδικο, προκειμένου να συναινέσει σε

τροποποίηση της διαιτητικής συμφωνίας και να παρατείνει χρονικά την διαιτητική αποστολή.

ε) Ικανότητα κράτους και κρατικών οργανισμών

Το πρόβλημα στην διεθνή διαιτησία είναι ευρύτερο. Αφορά κάθε κράτος ή κρατικό οργανισμό που, ενώ καταρτίζει συμφωνία διαιτησίας, επικαλείται τους περιορισμούς της εθνικής του νομοθεσίας για να αδρανοποιήσει τη διαιτητική ρήτρα. Κατά συνέπεια η ικανότητα ενός κράτους δεν μπορεί να κριθεί από το δίκαιο της “έδρας” του στις διεθνείς συναλλαγές, όπου ένας αυξημένος βαθμός ασφαλείας κρίνεται απαραίτητος.

Η συχνή εμπλοκή των κρατών σε εμπορικές συμβάσεις με ιδιώτες, στις οποίες κατά πλειοψηφία περιλαμβάνονται διαιτητικές ρήτρες επίλυσης διαφορών, δυσκολεύει το έργο της διεθνούς διαιτησίας. Στις διεθνείς συναλλαγές, η έμφυτη τάση αυθαιρεσίας και υπεροψίας του κράτους και των κρατικών οργανισμών έναντι των αλλοδαπών ιδιωτών αντισυμβαλλομένων αλλά και η ικανότητα του κράτους να κρίνεται από την οικεία εθνική νομοθεσία, δεν βοηθάει το έργο της διεθνούς διαιτησίας όπου ένας αυξημένος βαθμός ασφάλειας κρίνεται απαραίτητος.

Συνεπώς το κράτος ή κρατικός επιχείρηση ή οργανισμός που ελέγχεται από το κράτος δεν μπορεί να επικαλείται το εθνικό του δίκαιο προκειμένου να αμφισβητήσει την ικανότητα του να συνάψει συμφωνία διαιτησίας, να μετάσχει σε αυτή ή ακόμα να αμφισβητήσει την δεκτικότητα υπαγωγής της διαφοράς σε διαιτησία. Έτσι σε διεθνή διαιτησία δεν υπάρχει περιθώριο προσφυγής στην οικεία εθνική νομοθεσία, προκειμένου να κριθεί η ικανότητα του κράτους να εμπλέκεται σε διαιτησία.

iii) Ορισμένη έννομη σχέση

Σύμφωνα με το άρθρο 868 ΚΠολΔ, οι μελλοντικές διαφορές θα πρέπει να αναφέρονται σε μια ορισμένη έννομη σχέση από την οποία θα προέλθουν αυτές. Στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας το ορισμένο της έννομης σχέσης αποτελεί προϋπόθεση για το κύρος της διαιτητικής συμφωνίας.

Προβλήματα ενδέχεται να προκύψουν σε πολύπλοκες και μεγάλης εμβέλειας εμπορικές συμβάσεις όπου η κύρια και βασική σύμβαση συνοδεύεται από πρόσθετες επί μέρους συμβάσεις “δορυφόρους”. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να λαμβάνεται πρόνοια, ώστε είτε οι επί μέρους συμβάσεις να περιέχουν επίσης ρήτρα διαιτησίας είτε η διατύπωση της ρήτρας στην κύρια σύμβαση να είναι τέτοια, που να υποδηλώνει ότι καταλαμβάνει και τις διαφορές που θα προέλθουν από τις πρόσθετες-συμπληρωματικές συμβάσεις.

iv) Στην διαιτησία υπάγονται διαφορές δεκτικές προς αυτή

Η δεκτικότητα υπαγωγής σε διαιτησία της διαφοράς αποτελεί βασική διεθνώς προϋπόθεση τους κύρους της συμφωνίας διαιτησίας.

Μπορεί ο κανόνας περί υπαγωγής σε διαιτησία της πλειοψηφίας των διαφορών να απηχεί μια διεθνή αντίληψη ωστόσο υπάρχουν και οι εξαιρέσεις: τις λεγόμενες “μη δεκτικές διαιτησίας διαφορές”. Στο διεθνές πεδίο υπάρχει κοινή ομοφωνία για τις διαφορές από το πεδίο του οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου που δεν υπάγονται στην διαιτησία. Επίσης λόγος γίνεται για μη δεκτικότητα υπαγωγής σε διαιτησία των εργατικών διαφορών και των διαφορών στο πεδίο της

αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, καθώς τέλος και των διαφορών στο πεδίο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 867 του ΚΠολΔ, η δεκτικότητα υπαγωγής μιας διαφοράς σε διαιτησία έχει δυο συνιστώσες: α) να πρόκειται για διαφορά ιδιωτικού δικαίου και β) τα αντικυμβαλλόμενα μέρη να έχουν την εξουσία της ελεύθερης διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς.

Στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας, η δεκτικότητα υπαγωγής σε διαιτησίας διαφοράς κρίνεται είτε από τη *lex fori* δηλαδή το δίκαιο της χώρας στην οποία επιδιώκεται η αναγνώριση και εκτέλεση της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης είτε από το δίκαιο που διέπει τη συμφωνία διαιτησίας. Πέρα από τους υποστηρικτές της απόψεως ότι στο πλαίσιο της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης, το αντικείμενο διαφοράς πρέπει να είναι δεκτικό διαιτησίας τόσο κατά *lex fori* όσο και κατά το δίκαιο που διέπει τη συμφωνία διαιτησίας, υπάρχουν και άλλοι που υποστηρίζουν ότι για την δεκτικότητα υπαγωγής της διαφοράς σε διαιτησία θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και ένα ακόμα δίκαιο αυτό του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας.

Το δίκαιο του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας δεν μπορούν να το αγνοήσουν οι εμπλεκόμενοι στη διαιτητική δίκη, διότι πιθανότατα στο τόπο αυτό να ασκηθεί ενδεχομένως αγωγή ακυρώσεως κατά της διαιτητικής αποφάσεως ή τα δικαστήρια του τόπου αυτού να κληθούν να παράσχουν συνδρομή κατά την πορεία της διαιτητικής διαδικασίας. Το δίκαιο του τόπου αυτού μπορεί να επιλύει το ζήτημα είτε με ουσιαστικό κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου είτε με κανόνα συγκρούσεως ή ακόμα με εφαρμογή της *lex fori*.

4. Το περιεχόμενο της συμφωνίας διαιτησίας

Τα μέρη διατυπώνουν εγγράφως την βούληση τους να υπαγάγουν μέρος ή συνήθως το σύνολο των διαφορών τους από ορισμένη έννομη σχέση στη διαιτησία. Απαραίτητη προϋπόθεση θεωρείται τόσο η ικανότητα των μερών για σύναψη συμφωνίας διαιτησίας όσο και το αντικείμενο της διαφοράς να είναι δεκτικό υπαγωγής σε διαιτησία.

Οι τηλεγραφικές φράσεις του τύπου “διαιτησία στην Αθήνα” ή “τρόπος επιλύσεως των διαφορών με διαιτησία” μέσα ή κάτω από το κείμενο της συμβάσεως είναι νομικά απολύτως επαρκείς. Πιο προτιμητέες στις συναλλαγές εμπορευμάτων με χρηματιστηριακή αξία θεωρούνται οι τηλεγραφικές ρήτρες του τύπου “Arbitration if any, ICC Rules, London”.

Η τελευταία ρήτρα αν και πιο ελλειπτική από τις προηγούμενες παραπέμπει ωστόσο σε ένα Κανονισμό Διαιτησίας και προβλέπει τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας. Οι διατάξεις του συγκεκριμένου Κανονισμού αλλά και των υπολοίπων επιμελητηρίων, αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα ζητήματα που αφορούν τα στάδια, μετά την συμφωνία διαιτησίας, δηλαδή αυτό του διορισμού των διαιτητών και αυτό της διαιτητικής διαδικασίας. Βέβαια και ο τρόπος διεξαγωγής θα μπορούσε να λείπει, αφού ελλείψει συμφωνίας των μερών, αναλαμβάνει να τον καθορίσει οι σχετικοί Κανονισμοί Διαιτησίας.

Πέρα όμως από τις ελλειπτικές κατά περιεχόμενο συμφωνίες διαιτησίας υπάρχουν και εκείνες που, για λόγους πρακτικούς και νομικούς στο πεδίο της διεθνούς συναλλαγής, εμφανίζονται με διευρυμένο περιεχόμενο. Ο κύριος πρακτικός λόγος είναι η ταχύτητα που εξασφαλίζεται με την εξαρχής πρόβλεψη μιας σειράς ζητημάτων που η επίλυση τους, μετά από την εμφάνιση της διαφοράς, θα μπορούσε να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρονοβόρα και αμφίβολη.

Βέβαια τα ζητήματα που πρέπει να συζητηθούν εξ αρχής είναι αναρίθμητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό προς τις ιδιαιτερότητες της κύριας συμβάσεως και τις ανάγκες ή επιθυμίες των αντισυμβαλλόμενων μερών, όπως για παράδειγμα η πρόβλεψη του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας. Στο πεδίο της διεθνούς διαιτησίας ο τόπος διεξαγωγής της και συνήθως ο τόπος εκδόσεως της διαιτητικής απόφασης είναι αυτός που θα προσδώσει αλλοδαπό ή ημεδαπό χαρακτήρα στη διαιτητική απόφαση και θα καθορίσει παράλληλα την δικονομική μεταχείριση αυτής. Τα δικαστήρια του τόπου αυτού θα εποπτεύσουν ή ακόμα θα συνδράμουν, αν χρειαστεί, στην διαιτητική διαδικασία. Κατά συνέπεια η στάση αυτών απέναντι στο θεσμό της διαιτησίας, ο βαθμός, η ένταση αλλά και η έκταση ελέγχου που συνήθως επιφυλάσσουν στα διάφορα στάδια της διαιτητικής διαδικασίας, θα πρέπει να εκτιμηθούν κατά την επιλογή του τόπου της διαιτησίας.

Το δίκαιο του τόπου της διαιτησίας κατά συνέπεια θα είναι αυτό που θα διέπει και την διαιτητική διαδικασία και θα υποδείξει και το εφαρμοστέο δίκαιο αντίστοιχα, αν δεν έχει καθοριστεί εξ αρχής από τα αντισυμβαλλόμενα μέρη.

Απαιτείται εν κατακλείδι η επιλογή ενός καλομελετημένου και σύγχρονου δικονομικού πλαισίου διεξαγωγής της διαιτητικής δίκης που θα δώσει απαντήσεις σε πολλά διαδικαστικά ζητήματα που θα προκύψουν στην πορεία.

5. Προβλήματα Διεθνούς Διαιτησίας

Όπως έχει ειπωθεί, η διαιτησία βασίζεται σε μια συμφωνία των μερών. Τα μέρη συμφωνήσανε τη διαφορά τους να την κρίνουν και να την επιλύσουν όχι τα δικαστήρια αλλά πρόσωπα που έχουν επιλέξει τα ίδια. Με την κατάρτιση της σύμβασης, συμφωνείται η από κοινού προσφυγή στην διαιτησία για την επίλυση των διαφορών που μπορούν να προκύψουν από την μεταξύ τους συνεργασία. Όταν τα συμβαλλόμενα μέρη είναι από διαφορετικές χώρες ή όταν για την εκτέλεση της κύριας σύμβασης θα κινηθούν οικονομικά αγαθά και μεγέθη ανάμεσα σε διάφορες χώρες, τότε έχουμε διεθνή σύμβαση και επομένως διεθνή διαιτησία.

Η διαιτησία γεννήθηκε στην αρχαία Ελλάδα. Στον 21^ο αιώνα γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη. Ταχύτητα στην επίλυση των διαφορών, μειωμένο οικονομικό κόστος, διαδικαστική ευελιξία, έλλειψη δημοσιότητας, ευχερέστερη εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων, φιλική ατμόσφαιρα που σημαίνει δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας με το διαιτητή ή το διαιτητικό δικαστήριο, οδηγούν όλο και περισσότερους συναλλασσόμενους στην διαιτησία. Στις διεθνείς σχέσεις όμως συντρέχουν και άλλοι λόγοι, πολύ σημαντικοί. Ένας από αυτούς το εφαρμοστέο δίκαιο. Ωστόσο οι σύγχρονες τάσεις στο δίκαιο της διεθνούς διαιτησίας αναγνωρίζουν στους διαιτητές τη δυνατότητα να επιλέγουν το εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο, χωρίς καμία προσφυγή σε κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Οι διαιτητές μπορούν να προσφύγουν ακόμα και σε ένα άλλο δίκαιο, που τα μέρη προτιμούν θεωρώντας ότι διαθέτει κανόνες καλύτερα προσαρμοσμένους στη φύση των διαφορών τους, όπως η *lex mercatoria*.

Στο σημείο αυτό και πριν προχωρήσει η ανάλυση των προβλημάτων διαιτησίας που παρουσιάζονται στο διεθνή εμπορικό κλάδο, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στην *lex mercatoria*.

Η *lex mercatoria* είναι ένα σύστημα γενικών αρχών και εθιμικών κανόνων των οποίων γίνεται αυθόρμητα επίκληση ή επεξεργασία στα πλαίσια των διεθνών συναλλαγών χωρίς παραπομπή σε πολιτειακό δίκαιο.

Με άλλα λόγια είναι ένα αυτοτελές , αυτόνομο σύστημα δικαίου , μια αυτοτελής έννομη τάξη που διακρίνεται τόσο από τα πολιτειακά δίκαια όσο και τις διεθνείς διακρατικές συμβάσεις.

Η θεωρία της *lex mercatoria* γεννήθηκε στην Γαλλία και στην Αγγλία σχεδόν ταυτόχρονα, πριν από τριάντα χρόνια περίπου. Πέρα από συγκρούσεις και αντικρούσεις ο χώρος που την υποδέχτηκε θερμά είναι η διεθνή εμπορική διαιτησία. Τα πολιτειακά δικαστήρια αρκετών χωρών την έχουν αναγνωρίσει σαν σύστημα κανόνων δικαίου. Είναι λοιπόν μια κοινή νομική γλώσσα που προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στις διεθνείς συναλλαγές.

Όμως στις μέρες μας είναι ακόμα ανάγκη, για την ασφάλεια των εμπορικών συναλλαγών και για την εξασφάλιση εκτέλεσης των διαιτητικών αποφάσεων, να επιχειρείται από τους εφαρμοστές της, ο συσχετισμός των κανόνων της *lex mercatoria* με τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου των επί μέρους Κρατών.

Η διαιτησία χρησιμοποιείται σε μεγάλη έκταση στις διεθνείς μεταφορές και ιδιαίτερα στις θαλάσσιες. Επίσης οι μεγάλες διεθνείς εμπορικές συμβάσεις είτε για εισαγωγές-εξαγωγές πρόκειται είτε για άλλες διεθνείς συναλλαγές, συνοδεύονται πάντα από συμφωνία για υπαγωγή των διαφορών στην διαιτησία.

Στην εμπορική διαιτησία εμφανίζονται τα εξής προβλήματα: επιλογή κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, ανάγκη ειδικευμένων και έμπειρων διαιτητών, διαιτησίες με ενδιαφερόμενο το Κράτος και σχέσεις κρατικής δικαιοσύνης και διαιτησίας.

Μια διαιτησία μπορεί να διεξαχθεί με 2 τρόπους: α) είτε με παραπομπή της διαφοράς σε διαιτητές που εκλέγονται απευθείας από τα μέρη χωρίς την μεσολάβηση ειδικευμένου οργανισμού (*ad hoc* διαιτησία) και β) είτε με παραπομπή της διαφοράς στη διαιτησία ενός ειδικευμένου κέντρου που έχει προορισμό να οργανώνει διαιτησίες και έχει σαφώς τον δικό του κανονισμό διαιτησίας (θεσμοποιημένη διαιτησία). Στην Ελλάδα έχουμε την διαιτησία του Ναυτικού Επιμελητηρίου, τη διαιτησία του Χρηματιστηρίου Εμπορευμάτων Πειραιώς και Θεσσαλονίκης και ετοιμάζεται παράλληλα ο κανονισμός διαιτησίας των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων καθώς και του Τεχνικού Επιμελητηρίου. Το ίδιο συμβαίνει και σε διεθνή κλίμακα, υπάρχουν πολλά κέντρα θεσμοποιημένης διαιτησίας με το πιο γνωστό από όλα το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο Παρισιού.

Η Ελληνική Επιτροπή του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου έχει αναλάβει αξιόλογη δραστηριότητα. Σκοπός του είναι να καταστήσει την Ελλάδα κέντρο διεθνών διαιτησιών. Η Ελβετία και η Σουηδία έχουν συγκεντρώσει μεγάλο αριθμό διεθνών διαιτησιών στις μέρες μας. Επίσης το Λονδίνο σε ναυτιλιακές υποθέσεις.

Για να αναπτυχθεί η διεθνή εμπορική διαιτησία και στην Ελλάδα, απαιτούνται προϋποθέσεις όπως είναι νέα μόνιμα κέντρα διαιτησίας και η νέα νομοθετική ρύθμιση που έχει εισαχθεί με το νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Με την εισαγωγή του νέου Κώδικα, τα πρώτα μόνιμα κέντρα έχουν συσταθεί επομένως η Ελλάδα έχει την υποδομή για την διεξαγωγή διεθνών διαιτησιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1. Εννοιολογική προσέγγιση

Συνήθως όταν γίνεται λόγος για διαιτησία, άμεσα συμπεραίνουμε ότι πρόκειται για δυο πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, τα οποία έχουν συμφωνήσει να προσφύγουν στη διαιτησία για την επίλυση των διαφορών τους από μια έννομη σχέση.

Όμως η οικονομική ζωή έχει μια πολυπλοκότητα που δεν μπορεί να περιοριστεί σε διμερές σχέσεις. Καθότι συχνά παρουσιάζονται οι περιπτώσεις όπου τα εμπλεκόμενα συμφέροντα δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την διεξαγωγή της διαιτησίας με περισσότερους από δυο διαδίκους.

Τόσο σε εθνικές όσο και σε διεθνείς συναλλαγές, η ανάγκη ή η σκοπιμότητα προσφυγής σε πολυμερή διαιτησία παρουσιάζεται σε δυο ομάδες περιπτώσεων:

α) στην πρώτη ομάδα κατατάσσονται οι συμβάσεις, όπου τα μέρη είναι εξ αρχής περισσότερα από δυο. Άρα κατά μια έννοια υπάρχει πολυμερή σύμβαση και πολυμερή διαιτησία όταν υπάρχουν πολλά μέρη με χωριστά και αντιτιθέμενα συμφέροντα, όταν εν ολίγοις η σύμβαση που καταρτίστηκε μεταξύ αυτών, αποτελεί σύμπτωση αντίθετων συμφερόντων.

Μια περίπτωση πολυμερούς συμβάσεως και διαιτησίας είναι η συμφωνία ανάμεσα σε ορισμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, για την δημιουργία μιας νέας βιομηχανίας με την μορφή μιας ανώνυμης εταιρίας, η γνωστή με την διεθνή ονομασία joint venture. Με την συμφωνία αυτή της “κοινής προσπάθειας” προβλέπονται τόσο η συμμετοχή των συμβαλλομένων στο κεφάλαιο αλλά και η ειδική συμβολή του καθενός στην επιτυχία της νέας εταιρίας, όσο και η εκπροσώπηση των ιδρυτών στο Διοικητικό Συμβούλιο καθώς και ο τρόπος λειτουργίας του και λήψεως αποφάσεων.

β) στη δεύτερη ομάδα κατατάσσονται οι περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν κοινά ή αλληλοσυμπλεκόμενα συμφέροντα αλλά χωριστές διμερείς συμβατικές σχέσεις.

Απλό παράδειγμα μιας τέτοιας περίπτωσης είναι η άφιξη με το ίδιο πλοίο ενός βασικού εμπορεύματος, που φορτώνει ένας πωλητής σε πολλούς αγοραστές, με τους οποίους συνδέεται με χωριστές συμβάσεις και η κάθε μια από αυτές περιέχει και διαιτητική ρήτρα.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η σύμβαση για την εκτέλεση ενός έργου, όπως το χτίσιμο ενός εμπορικού κέντρου ή η κατασκευή ενός οδικού δικτύου κ.λ.π. Δίπλα σε αυτή την σύμβαση, ο κατασκευαστής- ο “ανάδοχος”- έχει ήδη συνάψει πλήθος συμβάσεων με του προμηθευτές των μηχανημάτων ή των υλικών, με τους υπεργολάβους που αναλαμβάνουν την κατασκευή τμημάτων του έργου, με εταιρίες μεταφορών, με ασφαλιστικές εταιρίες, Τράπεζες που θα χρηματοδοτήσουν το έργο ή θα εκδώσουν εγγυητικές επιστολές.

2. Πως επιλύονται τα προβλήματα που παρουσιάζει η πολυμερής διαιτησία;

Στη πρώτη ομάδα όπου σε μια σύμβαση μετέχουν περισσότερα από δυο μέρη με ανεξάρτητα και αντίθετα συμφέροντα και έχουν υπογράψει όλα την ίδια συμφωνία περί διαιτησίας, δηλαδή σε μια joint venture, μια διαφορά μπορεί να γεννηθεί ανάμεσα σε όλους τους συμβαλλομένους ή ανάμεσα σε δυο από αυτούς. Κάτι όμως που θα έχει αντίκτυπο και στους υπόλοιπους.

Το πώς θα συσταθεί το διαιτητικό δικαστήριο και πως θα οριστούν οι διαιτητές, προτείνονται στην συνέχεια τρεις τρόποι:

α) ο πρώτος είναι να έχουν συμφωνήσει όλοι πως η διαφορά θα λυθεί από ένα μόνο διαιτητή. Μπορεί αυτός να έχει οριστεί αμέσως με την διαιτητική ρήτρα ή μπορεί να οριστεί αργότερα με συμφωνία των μερών ή στο τέλος από την διορίζουσα αρχή, από το Μονομελές Πρωτοδικείο στην ad hoc διαιτησία ή από το αρμόδιο όργανο ενός μόνιμου κέντρου διαιτησιών στη θεσμοποιημένη διαιτησία.

β) ο δεύτερος τρόπος είναι να διοριστεί ένα πολυμελές διαιτητικό δικαστήριο σύμφωνα με το σύστημα του ΚΠολΔ, που δεν είναι μόνο ελληνικό αλλά ισχύει και σε άλλες χώρες. Το σύστημα αυτό είναι το λεγόμενο party arbitration. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας έχει δυο διατάξεις που επιτρέπουν να λυθεί το πρόβλημα στην

πολυμερή διαιτησία με τον διορισμό ενός διαιτητή από κάθε πλευρά και στην συνέχεια τον διορισμό του προέδρου του διαιτητικού δικαστηρίου από τους διαιτητές. Η περίπτωση αυτή δεν παρουσιάζει καμία δυσκολία όταν τα συμβαλλόμενα μέρη είναι τρία ή τέσσερα ή το πολύ πέντε. Όταν όμως τα μέρη που συνάψανε τη συμφωνία περί διαιτησίας είναι περισσότερα, τότε υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθεί ένα εξαιρετικά πολυμελές και συνεπώς δυσκίνητο διαιτητικό δικαστήριο.

Για το λόγο αυτό όταν τα μέρη είναι λίγα π.χ. τρία, θα πρέπει να γίνεται πρόβλεψη στη διαιτητική ρήτρα καθώς και στους κανονισμούς των μόνιμων κέντρων διαιτησίας, ώστε να διορίζεται ή ένας μόνο διαιτητής ή τρεις διαιτητές από όλους μαζί τους ενδιαφερομένους. Αυτός είναι και ο τρίτος τρόπος διορισμού διαιτητή σε αυτές τις περιπτώσεις. Αν δεν συμφωνήσουν, για το πρόσωπο ή τα πρόσωπα των διαιτητών, τότε αναλαμβάνει η διορίζουσα αρχή (δηλαδή το δικαστήριο στην ad hoc διαιτησία ή το αρμόδιο όργανο του μόνιμου κέντρου διαιτησιών στην θεσμοποιημένη διαιτησία) ή τρίτος από τον οποίο μπορούν τα μέρη, όταν έχουν κάνει πρόβλεψη στη συμφωνία περί διαιτησίας, να ζητήσουν να ορίσει τους διαιτητές, σύμφωνα με το άρθρο 876 ΚΠολΔ.

Στην δεύτερη ομάδα, όπου δηλαδή έχουμε κοινά ή αλληλοσυμπλεκόμενα συμφέροντα αλλά χωριστές διμερείς συμβατικές σχέσεις και χωριστές συμφωνίες περί διαιτησίας, τίθεται το ερώτημα πώς θα εναρμονιστούν οι πρακτικές ανάγκες για την επίλυση των διαφορών με το σεβασμό της συμφωνίας των μερών. Είναι εξαιρετικά πολύπλοκο το θέμα για αυτό και έχουν προταθεί διάφορες λύσεις, μια εκ των οποίων είναι να συμφωνήσουν -κατά το διαπραγματευτικό στάδιο- όλοι οι ενδιαφερόμενοι να υπογράψουν μια κοινή συμφωνία περί διαιτησίας. Η λύση αυτή προτάθηκε από τον Jean Robert στην Συνάντηση της Βαρσοβίας (Διεθνής Συνάντηση, που οργανώθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο Εμπορικής Διαιτησίας – ICCA- τον Ιούνιο του 1980 στη Βαρσοβία).

Προϋποθέσεις επιτυχίας της ενιαίας διαιτητικής ρήτρας είναι κατά τον Robert να διορίζονται διαιτητές όχι από τα μέρη, αλλά από μια προκαθορισμένη διορίζουσα αρχή και να διεξάγεται η διαιτησία σύμφωνα με τον κανονισμό διαιτησίας ενός μόνιμου κέντρου διαιτησιών. Συγκεκριμένα για τις διεθνείς διαιτησίες προτείνεται ο Κανονισμός της UNCITRAL, δηλαδή της Επιτροπής του ΟΗΕ για το δίκαιο του διεθνούς εμπορίου. Και εδώ βέβαια τίθεται το ερώτημα κατά πόσο μπορεί να εκδοθεί μια ενιαία διαιτητική απόφαση για όλες αυτές τις υποθέσεις;!

Κάτι τέτοιο βέβαια είναι ανέφικτο. Μπορεί να είναι κοινή η διαιτητική διαδικασία αλλά οι διαιτητικές αποφάσεις που θα ληφθούν θα πρέπει να είναι χωριστές για κάθε υπόθεση.

Το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο του Παρισιού ετοιμάζει ένα σχέδιο κανονισμού πολυμερούς διαιτησίας και ενιαίας διαιτητικής ρήτρας. Το σχέδιο αυτό παίρνει υπόψη του την πολύπλοκη πραγματικότητα και στηρίζεται στη συναίνεση των μερών αλλά και στην αρχή της ισότητας, όπως αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 25 του Ελβετικού νόμου για τη διαιτησία που ταυτίζεται στην ουσία με το άρθρο 886 παρ.2 ΚΠολΔ.

Συμπέρασμα

Σύμφωνα λοιπόν με τα όσα ειπώθηκαν παραπάνω, όταν υπάρχει από την αρχή πολυμερής συμφωνία περί διαιτησίας τότε θα οδηγηθούμε αυτομάτως σε πολυμερή διαιτητική διαδικασία. Για την σύσταση του διαιτητικού δικαστηρίου προτάθηκαν ήδη τρεις τρόποι. Επιτρέπεται η σύσταση διαιτητικού δικαστηρίου τετραμελούς ή πενταμελούς ή ακόμα και με περισσότερα μέλη με διορισμό ενός διαιτητή από κάθε μέρος. Επίσης τρίτα πρόσωπα δεν μπορούν να εξαναγκαστούν να μετάσχουν στην

διαιτητική διαδικασία, ούτε να επιβάλλουν την παρουσία τους σε αυτήν, εκτός αν προηγουμένως έχει προηγηθεί συμφωνία με τους αρχικούς διαδίκους. Συνάπτεται μια νέα συμφωνία περί διαιτησίας η οποία τροποποιεί την αρχική. Στην περίπτωση που υπάρχουν ξεχωριστές συμφωνίες περί διαιτησίας, σε συναφείς διαφορές, είναι δυνατή η εκδίκαση τους από το ίδιο διαιτητικό δικαστήριο αλλά με έκδοση χωριστών διαιτητικών αποφάσεων για κάθε διαφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

1. Γενικά

Η Διεθνής Ομοσπονδία Οργανισμών Εμπορικής Διαιτησίας ιδρύθηκε το 1982 με πρωτοβουλία του αείμνηστου Καναδού καθηγητή L.Kos-RabcevitZ Zubkowski που υπήρξε και ο πρώτος πρόεδρος της. Ο σκοπός της είναι η δημιουργία και διατήρηση μόνιμων σχέσεων μεταξύ των οργανισμών και ενώσεων που ενδιαφέρονται και ασχολούνται με την εμπορική (ιδιωτικού δικαίου) διαιτησία, η ανταλλαγή πληροφοριών για τη διαιτησία και για τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι διάφοροι οργανισμοί, η προώθηση της έρευνας για τη διαιτησία και η ανάπτυξη των δημοσιεύσεων σχετικά με αυτήν. Σήμερα η Ομοσπονδία αριθμεί 79 μέλη, Ενώσεις και Οργανισμούς διαιτησίας από όλο τον κόσμο. Η Ελληνική Ένωση για τη Διαιτησία είναι χρονολογικά από τα πρώτα μέλη.

Στην Ελλάδα η διαιτησία προϋπήρχε όμως η Ελληνική Ένωση ιδρύθηκε πρόσφατα, το 1979. Στις δραστηριότητες της περιλαμβάνονται ομιλίες, σεμινάρια και συνέδρια, τα οποία είτε τα διοργανώνει μόνη της είτε σε συνεργασία με άλλα νομικά πρόσωπα όπως το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών ή το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο. Επίσης παρέχει πληροφορίες και διευκρινήσεις, σχετικές με τη διαιτησία σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, υπηρεσίες στη διοργάνωση διαιτησιών και τέλος ενεργεί, με απόφαση του διοικητικού της συμβουλίου, ως διορίζων τρίτους – σύμφωνα με το άρθρο 876 ΚΠολΔ.- για τις ημεδαπές ή τις διεθνείς διαιτησίες, σύμφωνα με τον Κανονισμό διαιτησίας της UNCITRAL. Στα πλαίσια αυτού του Κανονισμού, η ιδιότητα της αυτή έχει καταχωρηθεί στο Διεθνές Γραφείο του Μόνιμου Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης.

Η Ελληνική Ένωση για τη Διαιτησία έχει συνάψει συμφωνίες συνεργασίας με άλλους διαιτητικούς οργανισμούς όπως για παράδειγμα με την Αμερικανική Ένωση Διαιτησίας, το Καναδικό Κέντρο Διαιτησίας και Συνδιαλλαγής, τα Διαιτητικά Δικαστήρια του Λονδίνου (LCIA), το Διαιτητικό Επιμελητήριο του Μιλάνου κ.λ.π. προσφέροντας στους συναλλασσομένους ασφάλεια. Οι οργανισμοί αυτοί προσφέρουν εγγυημένη εξυπηρέτηση ως διορίζοντες τρίτους (appointing authorities) και βοηθούν τις διαιτησίες να προχωρήσουν όταν ένας διάδικος ή ένας διαιτητής αντιμετωπίζει ή δημιουργεί προβλήματα. Εξάλλου όλοι αυτοί οι οργανισμοί σέβονται την ανεξαρτησία των διαιτητών που διορίζονται και δρουν μέσα στα πλαίσια των κανονισμών τους.

Κατά καιρούς έχουν εκφραστεί επιφυλάξεις σχετικά με τις εξουσίες των διοικητικών οργάνων των οργανισμών αυτών, ιδίως του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου (International Court of Arbitration) και του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου. Ο ρόλος τους είναι κυρίως συμβουλευτικός, προσφέροντας ένα πλαίσιο οργάνωσης, σταθερότητας και συνέχειας. Ας δούμε όμως αναλυτικά ποια είναι η αποστολή αυτών:

α) Οργανώνουν διαιτησίες και παρέχουν διοικητική υποστήριξη, όταν τους ζητηθεί.

- α Βοηθούν τα μέρη στην επιλογή διαιτητών, αν τους ζητηθεί. Οι οργανισμοί διαιτησίας μπορεί να έχουν ή να μην έχουν καταλόγους διαιτητών. Μπορεί ακόμα να θέτουν υπόψη των μερών ονόματα διαιτητών. Αλλά δεν πρέπει να αναγκάσουν τα μέρη να ορίσουν διαιτητές μόνο από εκείνους που είναι στο κατάλογο διαιτητών τους. Μερικοί οργανισμοί το κάνουν αυτό, αλλά κάτι τέτοιο είναι αντίθετο ως προς τον εκούσιο χαρακτήρα της διαιτησίας.
- α Παρεμβαίνουν στον ορισμό ενός διαιτητή μόνο στις εξής 2 περιπτώσεις:
 - όταν ένα από τα μέρη δεν προθυμοποιείται να ορίσει διαιτητή και με αυτόν τον τρόπο, εμποδίζει την πρόοδο της διαιτησίας και
 - όταν τα μέρη ή οι διαιτητές, ανάλογα με τη περίπτωση, δεν μπορούν να συμφωνήσουν για το πρόσωπο του επιδιαιτητή, του προέδρου δηλαδή του διαιτητικού δικαστηρίου.
- α Παρεμβαίνουν επίσης και στην πολυμερή διαιτησία, εφόσον βεβαίως τους ζητηθεί. Όταν υπάρχουν τρία ή περισσότερα μέρη σε μια διαιτησία, είναι δυνατόν να συμφωνηθεί ότι ο οργανισμός θα διορίσει όχι μόνο τον επιδιαιτητή αλλά και τους άλλους δυο ή περισσότερους διαιτητές, και όλοι οι διαιτητές θα δουν την υπόθεση με την ίδια αμεροληψία

Η Αμερικανική Ένωση Διαιτησίας (AAA), το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ΔΕΕ ή ICC), το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο του Λονδίνου (LCIA) και το Διαιτητικό Επιμελητήριο του Μιλάνου έχουν μεγάλη κίνηση όποτε δικαιολογεί την ύπαρξη δικών τους κανονισμών διαιτησίας. Βέβαια από την άλλη υπάρχουν δεκάδες μικρότεροι οργανισμοί διαιτησίας, που η σύνταξη ξεχωριστών κανονισμών διαιτησίας θα ήταν πολυτέλεια και μεγάλη οικονομική επιβάρυνση για αυτούς. Η Ελληνική Ένωση για τη Διαιτησία αντίθετα έκανε μια πολύ σωστή κίνηση: υιοθέτησε για τη διεθνή διαιτησία τον κανονισμό της UNCITRAL και μέσα στα πλαίσια του κανονισμού αυτού, αναλαμβάνει να παρέχει οργανωτική υποδομή και να ενεργεί ως διορίζων τρίτους.

Η ρύθμιση αυτή μπορεί να είναι ενδιαφέρουσα και για άλλους οργανισμούς διαιτησίας της ίδιας κατηγορίας που επιθυμούν να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο για τη διεξαγωγή διαιτησιών υπό την αιγίδα τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΙΜΩΝ ΔΙΑΙΤΗΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.Γενικά

Ο πρώτος οργανισμός μόνιμης διαιτησίας συστήθηκε στην Ελλάδα το 1914. Ήταν η διαιτησία των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων. Ολοκληρώθηκε με τη διαιτησία του Ναυτικού Επιμελητηρίου το 1948. Όλες αυτές οι διαιτησίες ήταν εκούσιες δηλαδή ήταν δυνατή η προσφυγή σε αυτές ύστερα από συμφωνία των μερών(διαιτητική ρήτρα ή συνυποσχετικό). Υπήρχαν βεβαίως και οι υποχρεωτικές που έμοιαζαν περισσότερο με ειδικές διαδικασίες παρά με διαιτησίες, γιατί οι υπαγόμενοι σε αυτές δεν είχαν το δικαίωμα να διαλέξουν ανάμεσα σε αυτές ή σε άλλες διαιτησίες. Τέτοιες υποχρεωτικές διαιτησίες ήταν των Χρηματιστηρίων Εμπορευμάτων του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης, του Χρηματιστηρίου Αξιών της Αθήνας και άλλες.

Στα επιμελητήρια , στα χρηματιστήρια αξιών και εμπορευμάτων αλλά και στις επαγγελματικές ενώσεις προσώπων , που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, μπορούν με προηγούμενη γνωμοδότηση του διοικητικού τους συμβουλίου, να οργανώνονται σε μόνιμες διαιτησίες, με διατάγματα που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού της Δικαιοσύνης και του Υπουργού που έχει την εποπτεία του επιμελητηρίου, του χρηματιστηρίου ή της ένωσης.

Η επιτυχία ενός μόνιμου κέντρου διαιτησίας εξαρτάται τόσο από την σωστή οργάνωση όσο και από τους σωστούς διαιτητές. Το κέντρο που ασχολείται με την οργάνωση των διαιτησιών θα πρέπει να εξασφαλίζει την ομοιομορφία στη διεξαγωγή τους, με βασική βέβαια προϋπόθεση το σεβασμό της ανεξαρτησίας της γνώμης των διαιτητών που κρίνουν κάθε υπόθεση. Τώρα όσον αφορά τους διαιτητές, το κέντρο καταρτίζει κατάλογο διαιτητών από όπου και επιλέγονται.

2. ΕΒΕΑ: Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών

ι) Ο ρόλος του ΕΒΕΑ

Η Διαιτησία, δεν αποτελεί μια πραγματική ιδιωτική μέθοδο επίλυσης των διαφορών, όπως για παράδειγμα ο συμβιβασμός και η μεσολάβηση, καθώς είναι μια διαδικασία "με δεσμευτικά αποτελέσματα ιδιαίτερα στο στάδιο της αναγνώρισης και εκτέλεσης της απόφασης". Επίσης θεωρείται στη θεωρία και πράξη μια ιδιωτικού δικαίου διαδικασία επίλυσης διαφορών όπου η διοικητική εξουσία "πηγάξει από την συναίνεση φυσικών και νομικών προσώπων που εμπλέκονται στην διαφορά".

Οι κανόνες δικαίου και οι αρχές που διέπουν τον θεσμό της διαιτησίας είναι οι ίδιοι με αυτούς που διέπουν την απονομή δικαιοσύνης από τα πολιτικά δικαστήρια. Ωστόσο, μεταξύ των δυο αυτών θεσμών υπάρχουν πολλές διαφορές, οι οποίες καθιστούν τη διαιτησία έναν ιδιαίτερο τρόπο απονομής δικαιοσύνης, ο οποίος δεν έχει ευρεία εφαρμογή μεταξύ των μερών που έχουν μια διαφορά και ιδίως των επιχειρήσεων στις οποίες κατά κύριο λόγο προσφέρεται ως μέσο επίλυσης.

Οποιαδήποτε διαφορά ιδιωτικού δικαίου μπορεί να υπαχθεί στα μόνιμα διαιτητικά δικαστήρια, που λειτουργούν στην Ελλάδα, με την προϋπόθεση να υπάρχει διαιτητική συμφωνία μεταξύ των μερών.

Η επίλυση των εμπορικών διαφορών αποτελεί μια από τις ουσιαστικές και κύριες αρμοδιότητες του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ), αρμοδιότητα που συνίσταται στη μεσολάβηση του Επιμελητηρίου για την φιλική διευθέτηση των διαφορών και τη διενέργεια διαιτησιών από το μόνιμο διαιτητικό του δικαστήριο.

Η αρμοδιότητα του ΕΒΕΑ σε ζητήματα διαιτησίας υφίσταται από το 1920, με την έκδοση του Κανονισμού διαιτησίας που ίσχυσε μέχρι το 1968. Κατόπιν, σύμφωνα με τη εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 902 του ΚΠολΔ, εκδόθηκε το Προεδρικό Διάταγμα 31/12.1.1979, με το οποίο συστήθηκε μόνιμη εμπορική διαιτησία στο ΕΒΕΑ.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 του ΠΔ αντικείμενο διαιτησίας μπορεί να είναι οποιαδήποτε ιδιωτική διαφορά, αρκεί να είναι εμπορικής φύσεως, ενώ διευρύνεται ο κύκλος των ατόμων που μπορούν να προσφύγουν στη διαιτησία του ΕΒΕΑ, αφού δεν αποτελεί προϋπόθεση για αυτό η εμπορική τους ιδιότητα, η ιθαγένεια και η κατοικία τους.

Αναντίρρητα η διαιτησία αυτή καλύπτει όλες τις συναλλαγές του εσωτερικού και εξωτερικού εμπορίου και ακόμη τις ιδιωτικού δικαίου συναλλαγές του Κράτους και

των Δημοσίων Οργανισμών Κοινής Ωφελείας, εξαιρουμένης φυσικά κάθε σύμβασης εργασίας.

Για την υπαγωγή διαφοράς στη Διαιτησία του ΕΒΕΑ απαιτούνται οι εξής προϋποθέσεις:

1. Ύπαρξη εμπορικής διαφοράς, ανεξάρτητα από την ιδιότητα των μερών ως εμπόρων ή όχι
2. Έγγραφη συμφωνία των μερών (χωρίς να απαιτείται ιδιαίτερος τύπος). Οποιαδήποτε απλή και σαφής διατύπωση ρήτρας διαιτησίας σε κάθε συμφωνητικό συνεργασίας ή πώλησης υπογεγραμμένο από τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθιστά αρμόδιο το Διαιτητικό Δικαστήριο.

ii) Η διαδικασία της διαιτησίας στο ΕΒΕΑ

Η διαδικασία της διαιτησίας καταδεικνύει την ιδιαιτερότητα αυτού του τρόπου απονομής της δικαιοσύνης, ενώ εμφανίζει στοιχεία που της προσδίδουν πλεονεκτήματα σε σχέση με τις διαδικασίες ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πρόκειται για μια διαδικασία απλή, σύντομη και συνήθως αποτελεσματική με ορισμένα όμως σημαντικά αρνητικά στοιχεία.

1. **Αίτηση:** Για την έναρξη της διαδικασίας απαιτείται έγγραφη αίτηση, η οποία να αναφέρει:
 - a) Την ύπαρξη έγγραφης συμφωνίας των μερών για την υπαγωγή της διαφοράς στη Διαιτησία του ΕΒΕΑ,
 - b) ονοματεπώνυμο των μερών ή την επωνυμία των εταιριών, την έδρα και τη διεύθυνση
 - c) σύντομο ιστορικό
 - d) περιγραφή της προς επίλυσης διαφοράς
 - e) την αξία του αντικειμένου της διαφοράς και
 - f) ορισμό διαιτητή, από τον κατάλογο των διαιτητών που καταρτίζει το ΕΒΕΑ ανά διετία.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, μαζί με την υποβολή της αίτησης, να καταβάλλονται τα έξοδα Διαιτησίας προς το ΕΒΕΑ, τα οποία καθορίζονται (ανάλογα με το ύψος της αξίας της αιτούμενης διαφοράς) που αναγράφεται στην αίτηση και βάσει ειδικού πίνακα του άρθρου 882 ΠΔ και 33 του ΠΔ. Από τα δικαιώματα που θα εισπραχθούν το 1/3 αποτελεί έσοδο του ΕΒΕΑ και τα 2/3 αμοιβή του Επιδιαιτητή κατά 40% και των δύο Διαιτητών κατά 30% έκαστος.

Το ποσό των δικαιωμάτων διαιτησίας ξεκινά από 50.000 (146.74€) και φτάνει ως 1.000.000 δραχμές (2934.70€).

2. Πριν ξεκινήσει η διαδικασία, τα μέρη θα πρέπει να ορίσουν έναν ή δυο διαιτητές, καθώς και έναν επιδιαιτητή ανεξαρτήτως του αριθμού των διαδίκων. Η επιλογή των διαιτητών γίνεται από ένα κατάλογο των διαιτητών, ο οποίος καταρτίζεται κάθε δύο χρόνια, εγκρίνεται από την Δ.Ε. του ΕΒΕΑ και κοινοποιείται στο Υπουργείο Ανάπτυξης, Πρωτοδικείο Αθηνών, ΣΕΒ και Εμπορικό Σύλλογο Αθηνών.

Στον κατάλογο περιλαμβάνονται πρόσωπα που ανήκουν σε διάφορους κλάδους του εμπορίου ή είναι δικηγόροι, δικαστές, μηχανικοί, ορκωτοί λογιστές ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να διορίζονται διαιτητές ανάλογα με τη φύση της υπόθεσης.

Οι διαιτητές περιορίζονται να λύσουν τη διαφορά στα πλαίσια της συμφωνίας των μερών για την υπαγωγή της σε διαιτησία, ενώ η ανεξαρτησία τους αποτελεί αρχή अपαρέγκλιτη για τη διαιτησία. Ο διαιτητής δεν είναι ο υπερασπιστής της πλευράς που τον όρισε αλλά με γνώμονα την εμπειρία και την μόρφωση του, θα πρέπει ως ανεξάρτητος και αντικειμενικός κριτής να προάγει τη διαδικασία και να συμβάλλει στην εξεύρεση μιας συμβιβαστικής λύσης μεταξύ των μερών.

Αν ο ορισμός του διαιτητή δεν γίνει εμπρόθεσμα, τότε αυτός ορίζεται με αμετάκλητη απόφαση του Προέδρου του ΕΒΕΑ κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ενδεικτικά οι προθεσμίες είναι οι εξής:

-Ορισμός διαιτητή εντός 9 ημερών για τις επιχειρήσεις εντός έδρας του ΕΒΕΑ

-10 επιπλέον ημέρες για τις επιχειρήσεις εκτός έδρας ΕΒΕΑ και

-30 επιπλέον ημέρες για τις επιχειρήσεις εκτός Ελλάδος.

Στην συνέχεια ορίζεται η δικάσιμο. Με την συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου ο Πρόεδρος του ΕΒΕΑ προσδιορίζει την πρώτη δικάσιμο της υποθέσεως μέσα σε ένα διάστημα οκτώ έως είκοσι ημερών. Συνεπώς πρόκειται για μια διαδικασία γρήγορη καθώς απαιτεί αναμονή αρκετών μηνών για την εκδίκαση της κάθε υποθέσεως θέτοντας έτσι σε κίνδυνο τα συμφέροντα των μερών.

Με την κατάθεση της αίτησης και της συμφωνίας ξεκινά η διαδικασία. Οι συνεδριάσεις του διαιτητικού δικαστηρίου λαμβάνουν χώρα μέσα στο ΕΒΕΑ, σε κάποια αίθουσα κατάλληλα διασκευασμένη και δεν είναι δημόσιες δηλαδή δεν υπάρχει ακροατήριο. Αυτό αποτελεί μια βασική διαφορά μεταξύ των διαιτητικών και πολιτικών δικαστηρίων, αφού στα τελευταία η αρχή της δημοσιότητας είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη και τηρείται απαρέγκλιτα. Η μη δημοσιότητα των συνεδριάσεων επιτρέπει τη δημιουργία λιγότερο αυστηρής και περισσότερο φιλικής ατμόσφαιρας τόσο μεταξύ των μερών όσο και μεταξύ αυτών και των διαιτητών.

Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι τα μέρη ενώπιον του διαιτητικού δικαστηρίου έχουν τη δυνατότητα να παρίστανται είτε αυτοπρόσωπος, χωρίς δηλαδή την παρουσία αντιπροσώπου ή δικηγόρου, είτε με τη παρουσία των τελευταίων.

Ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών ισχύει η αρχή της ισότητας, αρχή συνταγματικά κατοχυρωμένη που χαρακτηρίζει κάθε μορφή απονομής δικαιοσύνης.

Μειονέκτημα αυτής της διαδικασίας αποτελεί το γεγονός ότι οι διαιτητές δεν μπορούν να διατάσσουν, να μεταρρυθμίζουν ή να ανακαλούν ασφαλιστικά μέτρα, καθώς δεν τους παρέχεται η δυνατότητα επιβολής ποινών ή λήψη αναγκαστικών μέτρων για την διεξαγωγή των αποδείξεων.

Τέλος το εφαρμοστέο δίκαιο μπορούν να το καθορίσουν τα μέρη στη συμφωνία τους, ενώ αν δεν καθορίζεται, εφαρμόζεται το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο δηλαδή το εμπορικό δίκαιο και τα εμπορικά έθιμα ενώ περί διεθνών διαφορών ιδιωτικού δικαίου, το εφαρμοστέο δίκαιο κρίνεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

Μετά το πέρας της διαδικασίας το διαιτητικό δικαστήριο συνέρχεται σε διάσκεψη και λαμβάνεται η απόφαση κατά πλειοψηφία. Η διαιτητική απόφαση συντάσσεται εγγράφως και κατατίθεται στη γραμματεία της μόνιμου διαιτησίας του ΕΒΕΑ και στη Γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας δίνει μεγάλη ισχύ στην διαιτητική απόφαση, η οποία αποτελεί εκτελεστικό τίτλο από τη στιγμή της έκδοσής της.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η διάταξη του άρθρου 32 παρ.1 του ΠΔ., που ορίζει ότι η διαιτητική απόφαση δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα όπως έφεση, αναίρεση γεγονός που αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα και εγκυμονεί κινδύνους για την ορθή απονομή δικαιοσύνης.

Κατ' εξαίρεση και εφόσον προβλέπεται από τη συμφωνία των μερών για διαιτησία, μπορεί να επιτραπεί προσφυγή εντός προθεσμίας 20 ημερών κατά της διαιτητικής απόφασης ενώπιον άλλων διαιτητών, σύμφωνα με μια επακριβώς καθορισμένη διαδικασία. Ασφαλιστική δικλείδα στη διαδικασία της προσφυγής αποτελεί ο υποχρεωτικός διορισμός ως επιδιαιτητή, Δικαστού εν ενεργεία που έχει το βαθμό τουλάχιστον του Εφέτη.

Συνεπώς ο θεσμός της Διαιτησίας εξασφαλίζει τη διευθέτηση των εμπορικών διαφορών σε αποκλειστικά σύντομες προθεσμίες, γρήγορα και σε αντίθεση με την χρονοβόρα διαδικασία των πολιτικών δικαστηρίων. Οι αποφάσεις εκδίδονται σε μικρό χρονικό διάστημα και χωρίς μεγάλο οικονομικό κόστος, αφού η αμοιβή για την διαιτησία καθορίζεται αναλόγως της αξίας της απαίτησης και βάση του ειδικού πίνακα του ΚΠΔ.

Όμως δεν παρουσιάζει μόνο πλεονεκτήματα αλλά και σημαντικά μειονεκτήματα. Ετησίως λαμβάνουν χώρα στο ΕΒΕΑ, κατά μέσο όρο δύο διαιτησίες (εθνικές και διεθνείς) γεγονός που αποδεικνύει ότι πρόκειται για μια διαδικασία πολύ περιορισμένη σε εφαρμογή. Η άγνοια του θεσμού από τις επιχειρήσεις, καθώς και οι φόβοι απέναντι σε μια τέτοια διαδικασία λειτουργού τροχοπέδη για την ανάπτυξη της.

Μια προσπάθεια για την αναμόρφωση του θεσμού με την αλλαγή του ΠΔ, που έχει ξεκινήσει η νομοπαρασκευαστική επιτροπή της Βουλής, καθώς και μια ενημέρωση για το τι προσφέρει ο θεσμός αυτός μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση του ως μια εναλλακτική οδού για την επίλυση των εμπορικών διαφορών. Πρόκειται για μια διαδικασία απλή και γρήγορη που θα συμβάλλει στη μείωση των αγωγών και την ελάφρυνση των πραγματικά υπερφορτωμένων πολιτικών δικαστηρίων.

3. Ο.Μ.Ε.Δ: Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας

Ο Ο.Μ.Ε.Δ. είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα την Αθήνα, που συστήθηκε με τον ν.1876/1990 “περί ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων”. Ο Οργανισμός είναι ανεξάρτητος φορέας και λειτουργεί στο πλαίσιο των διατάξεων αυτού του νόμου και των κανονιστικών πράξεων, που εκδίδονται με εξουσιοδότηση του κατά παρέκκλιση των διατάξεων, που αφορούν το δημόσιο τομέα.

Σκοπός του είναι η υποστήριξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων με την παροχή ανεξάρτητων υπηρεσιών Μεσολάβησης και Διαιτησίας.

ι) Τα χαρακτηριστικά του Ο.Μ.Ε.Δ.

- Διοικητική και λειτουργική αυτοτέλεια
- Οικονομική αυτάρκεια
- Ανεξαρτησία από τη Δημόσια Διοίκηση
- Αντικειμενικότητα στην παροχή υπηρεσιών Μεσολάβησης και Διαιτησίας
- Αμεροληψία και ισότητα αντιμετώπισης των συμφερόντων της εργατικής και εργοδοτικής πλευράς

- Παροχή υπηρεσιών Μεσολάβησης και Διαιτησίας μόνο έπειτα από αίτηση ενδιαφερόμενης εργατικής ή εργοδοτικής οργάνωσης, που ασκεί το δικαίωμα προς συλλογική διαπραγμάτευση.
- Επιστημονική τεκμηρίωση στην εκτέλεση κάθε έργου
- Μη οικονομική επιβάρυνση των Μερών για την παροχή των υπηρεσιών Μεσολάβησης και Διαιτησίας

ii) Το έργο του Ο.Μ.Ε.Δ.

Οι δραστηριότητες του στοχεύουν στην διευκόλυνση των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων των Μερών για την επίλυση των συλλογικών διαφορών σε περίπτωση διαφωνίας τους και την υποστήριξη τους στην κατάρτιση συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Οι υπηρεσίες του παρέχονται στις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων και τις οργανώσεις των εργοδοτών καθώς και τους μεμονωμένους εργοδότες σε επίπεδο επιχείρησης, που επιθυμούν να προσφύγουν σε αυτόν.

Μεταξύ των εργοδοτών συγκαταλέγεται και το ελληνικό δημόσιο για τους εργαζομένους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στις Δημόσιες υπηρεσίες.

Οι εργασιακές σχέσεις, που μπορεί να γίνουν αντικείμενο συλλογικής διαπραγμάτευσης με στόχο την κατάρτιση συλλογικής σύμβασης εργασίας καλύπτουν κάθε σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου, που παρέχεται σε οποιοδήποτε εργοδότη, περιλαμβανομένης και της εργασίας στη γεωργία, κτηνοτροφία, συναφείς με αυτές εργασίες, την κατ'οίκον εργασία καθώς και κάθε εργασία, που παρέχεται με συνθήκες εξάρτησης.

Περιεχόμενο των συλλογικών ρυθμίσεων (Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας και Διαιτητικών Αποφάσεων) μπορεί να είναι κάθε θέμα που αφορά τους όρους αμοιβής και εργασίας, με εξαίρεση τα θέματα κρατικής κοινωνικής ασφάλισης.

iii) Οι βασικές υπηρεσίες του Ο.Μ.Ε.Δ.

A) Παροχή υπηρεσιών Μεσολάβησης για την επίτευξη συλλογικών ρυθμίσεων που αφορούν στα εξής:

- Θέματα εργασιακών σχέσεων, που μπορούν να ρυθμιστούν με όρους συλλογικής σύμβασης εργασίας.
- Κατάρτιση κανονισμών εργασίας.
- Καθορισμός “προσωπικού ασφαλείας” σε περίπτωση απεργίας.
- Διεξαγωγή “δημοσίου διαλόγου” για θέματα, που αποτελούν αντικείμενο απεργίας.
- Διευθέτηση του χρόνου εργασίας.

B) Παροχή υπηρεσιών Διαιτησίας για την επίτευξη συλλογικής ρύθμισης με την έκδοση Διαιτητικής Απόφασης που αφορά στα εξής:

- Θέματα εργασιακών σχέσεων, που μπορούν να ρυθμιστούν με όρους συλλογικής σύμβασης εργασίας.

- Κατάρτιση κανονισμών εργασίας.
- Διευθέτηση του χρόνου εργασίας.

Επίσης παρέχει βοήθεια για την βελτίωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων ως εξής:

- Ενημερώνει και εκπαιδεύει τους εκπροσώπους εργοδοτών και εργαζομένων σε θέματα εργασιακών σχέσεων.
- Εκδίδει μελέτες για θέματα εργασιακών σχέσεων.

Ακόμα,

- Εκδίδει Κωδικούς Πρακτικής για θέματα δεοντολογίας και πρακτικής αντιμετώπισης θεμάτων εργασιακών σχέσεων,
- Διεξάγει έρευνες για θέματα εργασιακών σχέσεων σε εθνικό, κλαδικό ή επιχειρησιακό επίπεδο και
- Παρέχει συμβουλές σε θέματα εργασιακών σχέσεων.

iv) Η διοίκηση του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας

Ο Ο.Μ.Ε.Δ. διοικείται από ένα τριμερές -ενδεκαμελές- διοικητικό συμβούλιο τετραετούς θητείας με την ακόλουθη σύνθεση:

- Τρεις (3) εκπρόσωποι εργατικών συμφερόντων που ορίζονται από τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (Γ.Σ.Ε.Ε.)
- Τρεις (3) εκπρόσωποι εργοδοτικών συμφερόντων που ορίζονται ανά ένα από τους: Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.), Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών, Βιοτεχνών και Εμπόρων Ελλάδος (Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.) και την Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου (Ε.Σ.Ε.Ε.).
- Τέσσερις εκπρόσωποι λοιπών φορέων, που είναι αναλυτικά:
 - i. ένας εκπρόσωπος της Ε.Δ.Ε.Κ.Α (Εταιρία Δικαίου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεως)
 - ii. ένας καθηγητής Α.Ε.Ι. οικονομικού τμήματος ή εργασιακών σχέσεων,
 - iii. ένας καθηγητής Α.Ε.Ι. νομικού τμήματος και
 - iv. ένας εκπρόσωπος του Κράτους από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.
- Ένα πρόσωπο αναγνωρισμένου κύρους, έμπειρο σε θέματα εργασιακών σχέσεων, που εκλέγεται από τα λοιπά δέκα μέλη.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. εκλέγεται από τα τακτικά μέλη αυτού. Ο αναπληρωτής Πρόεδρος ορίζεται από τον Υπουργό Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και συμμετέχει χωρίς δικαίωμα ψήφου.

ν) Η συγκρότηση και λειτουργία του Ο.Μ.Ε.Δ.

Το Δ.Σ. συγκροτείται σε σώμα με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Κατευθύνει τη δράση του Οργανισμού για την εκπλήρωση της αποστολής του.
2. Εποπτεύει για την σύννομη άσκηση των καθηκόντων του ειδικού σώματος των μεσολαβητών και διαιτητών.
3. Συντάσσει του Κανονισμούς που προβλέπονται στα άρθρα 18 του Ν. 1876.
4. Διαχειρίζεται την περιουσία και του πόρους του Οργανισμού.
5. Εγκρίνει τον ετήσιο προϋπολογισμό, απολογισμό και ισολογισμό του Οργανισμού.
6. Συνιστά επιτροπές από τα μέλη του ή και με τη συμμετοχή άλλων προσώπων του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα για τη μελέτη και εισήγηση ειδικών θεμάτων.
7. Προσλαμβάνει και απολύει προσωπικό του Οργανισμού.
8. Επιλέγει και διορίζει με τριετή θητεία τους μεσολαβητές και τους διαιτητές, κρίνει και ανανεώνει τη θητεία τους και τους απολύει με βάση τους Κανονισμούς.
9. Εγκρίνει τη διενέργεια των αναγκαίων δαπανών.
10. Εξουσιοδοτεί τον Πρόεδρο ή άλλο μέλος του Δ.Σ. για την εκτέλεση των αποφάσεων του.
11. Αποφασίζει για τα θέματα που είναι αρμόδιο, από το νόμο και τους Κανονισμούς.

Το διοικητικό συμβούλιο συνεδριάζει τουλάχιστον μια φορά το μήνα ή και συχνότερα κατά τη κρίση του Προέδρου του. Συγκαλείται από τον Πρόεδρο του ή σε περίπτωση κωλύματος του, από τον αναπληρωτή του, με προσκλήσεις που κοινοποιούνται εγκαίρως στα μέλη του. Μπορεί όμως να συνέλθει και χωρίς πρόσκληση, αν συναινούν όλα τα μέλη του. Μέσα σε πέντε μέρες από την υποβολή έγγραφης αίτησης τεσσάρων τουλάχιστο μελών του, στην οποία πρέπει να περιέχεται το προς συζήτηση θέμα, ο Πρόεδρος, και σε περίπτωση κωλύματος του ο αναπληρωτής του, έχει την υποχρέωση να συγκαλέσει το συμβούλιο σε έκτακτη συνεδρίαση. Η ημερήσια διάταξη που περιέχεται στην πρόσκληση, συντάσσεται από τον Πρόεδρο, ο οποίος και προσθέτει σε αυτή και θέματα που έχουν συζητηθεί εγκαίρως από μέλος. Προκειμένου για ιδιαίτερος σοβαρά θέματα συντάσσονται εισηγήσεις, οι οποίες και διανέμονται μαζί με την ημερήσια διάταξη, ενώ σε τακτά χρονικά διαστήματα με μέριμνα του Προέδρου υποβάλλεται στο συμβούλιο έκθεση για την πρόοδο των εργασιών.

Επίσης στις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου δεν πρέπει να συμμετέχουν τα κωλύόμενα μέλη του ενώ τρίτοι και αναπληρωματικά μέλη μπορούν να παρίστανται ύστερα από απόφαση του. Τα μέλη του έχουν υποχρέωση εχεμύθειας για τα συζητούμενα θέματα στις συνεδριάσεις του ενώ ανάλογη εχεμύθεια πρέπει να τηρείται και για τα πρακτικά των συνεδριάσεων. Μεταξύ των εξουσιών του διοικητικού συμβουλίου είναι και η σύσταση περιφερειακών γραφείων, καθώς και η πρόσληψη διευθυντή, που μπορεί να είναι μέλος του, για να προϊστάται των υπηρεσιών του Ο.Μ.Ε.Δ. που προβλέπονται από συγκεκριμένο οργανόγραμμα.

νι) Οι οικονομικοί πόροι

Οι πόροι του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας είναι:

- α) Ως τακτικός πόρος ποσοστό 2% των ετησίων, από τις εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων, εσόδων της Εργατικής Εστίας.
Το ποσοστό αυτό μπορεί να αυξάνει με απόφαση του Υπουργού Εργασίας μετά από σύμφωνη γνώμη του Ανώτατου Συμβουλίου Εργασίας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί το διπλάσιο.
- β) Τακτική επιχορήγηση από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εργασίας.
- γ) Ποσά που εισπράττονται από τους ενδιαφερόμενους που προσφεύγουν στις υπηρεσίες του Οργανισμού.
- δ) Έσοδα από δωρεές, δημοσιεύσεις, εκδηλώσεις, εκδόσεις κ.λπ.

Η διαχείριση των πόρων του Ο.Μ.Ε.Δ. ρυθμίζεται με αποφάσεις του Δ.Σ., που εξασφαλίζουν την οικονομική αυτοδυναμία του.

vii) Το Σώμα Μεσολαβητών-Διαιτητών

Οι υπηρεσίες Μεσολάβησης και Διαιτησίας παρέχονται από το Σώμα Μεσολαβητών-Διαιτητών το οποίο σήμερα αριθμεί 21 μέλη από τα οποία τα 18 έχουν τη διπλή ιδιότητα του Μεσολαβητή-Διαιτητή.

Οι Μεσολαβητές-Διαιτητές της υποχρεωτικής διαιτησίας:

- Είναι νομικοί, οικονομολόγοι ή επιστήμονες συναφών ειδικοτήτων, με ιδιαίτερη εξειδίκευση και εμπειρία σε θέματα εργασιακών σχέσεων.
- Ασκούν δημόσιο λειτουργήμα χωρίς να είναι δημόσιοι υπάλληλοι.
- Προσλαμβάνονται από το Δ.Σ. του Ο.Μ.Ε.Δ. έπειτα από δημόσια προκήρυξη, ως εξής:

Για την πλήρωση θέσεων μεσολαβητών και διαιτητών, το διοικητικό συμβούλιο του Ο.Μ.Ε.Δ. προβαίνει σε δημόσια προκήρυξη. Οι υποψήφιοι έχουν την υποχρέωση να υποβάλλουν στον Ο.Μ.Ε.Δ. βιογραφικό σημείωμα, τίτλους σπουδών, τις σχετικές με το συλλογικό εργατικό δίκαιο δημοσιεύσεις τους και ό,τι άλλο ζητείται με την προκήρυξη. Επίσης θετικές προϋποθέσεις για την πρόσληψη είναι: (1) η συμπλήρωση του 30ού έτους ηλικίας και για τους άνδρες, η εκπλήρωση των στρατιωτικών τους υποχρεώσεων ή η νόμιμη απαλλαγή από αυτές, (2) η κατοχή πτυχίου ανώτατης σχολής νομικών, οικονομικών ή συναφών σπουδών, (3) αποδεδειγμένη εμπειρία σε θέματα εργασιακών σχέσεων και τέλος πρόσθετα προσόντα είναι οι μεταπτυχιακές σπουδές και οι δημοσιεύσεις σχετικά με τις εργασιακές σχέσεις και την επίλυση των συλλογικών διαφορών εργασίας. Στην συνέχεια το διοικητικό συμβούλιο καλεί τους υποψηφίους σε συνέντευξη και επιλέγει τους κατά την κρίση του ικανότερους, τους οποίους και προσλαμβάνει με σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, βασικός όρος της οποίας είναι η μη ανάθεση υποθέσεων μεσολάβησης και διαιτησίας εκτός από αυτές που τους αναθέτει ο Ο.Μ.Ε.Δ. Η σύμβαση είναι τριετούς διάρκειας και μπορεί να ανανεώνεται μετά από επανάκριση. Το διοικητικό συμβούλιο συντάσσει κάθε χρόνο ατομικά φύλλα αξιολόγησης του έργου, των ικανοτήτων και της κατάρτισης των μεσολαβητών και διαιτητών, κρίνει ποιοι από αυτούς θα έχουν την

ιδιότητα του διαιτητή, ανανεώνει κατά την κρίση του τις συμβάσεις τους και εποπτεύει και ελέγχει τους μεσολαβητές και τους διαιτητές, επί των οποίων και ασκεί πειθαρχική εξουσία.

- Συνδέονται με τον Ο.Μ.Ε.Δ. με σχέση ανεξάρτητων υπηρεσιών.
- Παρέχουν υπηρεσίες μεσολάβησης και διαιτησίας.
- Συμμετέχουν στις λοιπές δραστηριότητες του Ο.Μ.Ε.Δ.
- Ασκούν τα καθήκοντα τους σύμφωνα με τους Κανονισμούς του Ο.Μ.Ε.Δ. και τον Κώδικα Δεοντολογίας των Μεσολαβητών-Διαιτητών.
- Έχουν ασυμβίβαστο με την εκπροσώπηση συμφερόντων, συνδικαλιστικών οργανώσεων, ιδιωτικών επιχειρήσεων του δημοσίου και φορέων του ευρύτερου δημοσίου τομέα.
- Αμείβονται από τον προϋπολογισμό του Ο.Μ.Ε.Δ. για τις υπηρεσίες τους.

Τα χαρακτηριστικά του έργου των μεσολαβητών-διαιτητών είναι τα εξής:

- Ανεξαρτησία κατά την άσκηση των συμφερόντων τους.
- Αμεροληψία και ισότητα αντιμετώπισης των συμφερόντων της εργατικής και εργοδοτικής πλευράς.
- Καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης και διαλόγου μεταξύ των Μερών.
- Δημιουργική συμβολή στην επίτευξη συμφωνίας κατά την διαδικασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων.
- Επιστημονική τεκμηρίωση και αιτιολόγηση των προτάσεων μεσολάβησης και αποφάσεων διαιτησίας.

viii) Η διαδικασία της διαιτησίας στον Ο.Μ.Ε.Δ.

Η διαιτησία είναι η διαδικασία επίλυσης εργασιακών διαφορών με απόφαση του Διαιτητή (Διαιτητική Απόφαση) εφόσον τα Μέρη δεν έχουν καταλήξει σε κατάρτιση Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (Σ.Σ.Ε).

Το αντικείμενο των συλλογικών διαπραγματεύσεων στο στάδιο της Διαιτησίας μπορεί να είναι:

Κάθε θέμα, που μπορεί να ρυθμιστεί με συλλογική σύμβαση εργασίας (άρθρο 2του ν.1876/1990 και άρθρο 5 του ν. 2874/2000) όπως για παράδειγμα:

- Ζητήματα σχετικά με τη σύναψη, τους όρους λειτουργίας και τη λήξη των ατομικών συμβάσεων εργασίας
- Ζητήματα σχετικά με την άσκηση του συνδικαλιστικού δικαιώματος στην επιχείρηση κ.α.
- Ζητήματα σχετικά με την άσκηση της επιχειρηματικής πολιτικής στο μέτρο που επηρεάζει άμεσα τις εργασιακές σχέσεις.
- Κατάρτιση κανονισμών εργασίας.
- Κατάρτιση κανονισμών υγιεινής και ασφάλειας.

- Διευθέτηση χρόνου εργασίας.

Η Διαιτησία υποκαθιστά την έλλειψη συμφωνίας των Μερών, για αυτό και εξομοιώνεται με Συλλογική Σύμβαση Εργασίας.

Κατά συνέπεια, η προσφυγή στη διαιτησία αποτελεί μέσο πίεσης για την επίτευξη συμφωνίας και επομένως ουσιώδη μέθοδο των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Στην διαιτησία μπορεί λοιπόν να προσφύγει μονομερώς:

-οποιοδήποτε μέρος, εφόσον το άλλο μέρος αρνήθηκε να μετάσχει στη διαδικασία του σταδίου μεσολάβησης

-κάθε συνδικαλιστική οργάνωση μισθωτών που δεν αποδέχεται την πρόταση του μεσολαβητή

-και κατ'εξάιρεση ο νόμος παρέχει δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία στην εργοδοτική πλευρά αν αποδεχθεί την πρόταση του μεσολαβητή ενώ την έχει απορρίψει η άλλη πλευρά. Όμως αποκλειστικά και μόνο, όταν το αντικείμενο της διαφοράς μπορεί να ρυθμιστεί με επιχειρηματική συλλογική σύμβαση εργασίας.

Πάντως το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία, που παρέχει ο νόμος στην εργοδοτική πλευρά, εξουδετερώνεται στην πρακτική με την αποκαλούμενη μέθοδο της "κλαδικοποίησης", δηλαδή της τεχνικής διεύρυνσης της συλλογικής διαφοράς, ώστε να χάνει τον επιχειρησιακό της χαρακτήρα.

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η αποδοχή της πρότασης του μεσολαβητή πρέπει να είναι εμπρόθεσμη, σαφής και ευθεία, χωρίς τροποποιήσεις, επιφυλάξεις ή αιρέσεις. Διαφορετικά δεν υπάρχει αποδοχή.

Πριν γίνει ανάλυση των διαδικαστικών σταδίων της διαιτησίας, θα πρέπει να γίνει αναφορά στους βασικούς διαδικαστικούς κανόνες και στις αρχές:

Στην διαδικασία της Διαιτησίας εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:

1. Η Διαιτησία κινείται με πρωτοβουλία των Μερών, που εκφράζεται είτε από κοινού είτε μονομερώς.
2. Ο Ο.Μ.Ε.Δ ποτέ δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλία παροχής υπηρεσιών Διαιτησίας.
3. Η διαδικασία της Διαιτησίας ρυθμίζεται από το ν.1876/1990 στο άρθρο 16.
4. Οι υπηρεσίες του Ο.Μ.Ε.Δ. πλαισιώνουν διοικητικά τη διαδικασία Διαιτησίας χωρίς να παρεμβαίνουν στα ζητήματα, που τίθενται προς συλλογική διαπραγμάτευση. Το έργο τους περιορίζεται στην εφαρμογή των διαδικασιών για τον ορισμό Διαιτητή και τη γραμματειακή υποστήριξη της διαδικασίας Διαιτησίας.
5. Η διαδικασία της Διαιτησίας διεξάγεται στο πλαίσιο της αρχής του καλόπιστου και τεκμηριωμένου διαλόγου. Επομένως τόσο τα Μέρη όσο και ο Διαιτητής τεκμηριώνουν τις απόψεις τους με στοιχεία, που προκύπτουν από την άσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης.
6. Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι η επίλυση των εργασιακών διαφορών με την έκδοση της Διαιτητικής Απόφασης μόνο όταν βέβαια διαπιστωθεί η αδυναμία των Μερών για την κατάρτιση Σ.Σ.Ε.

Οι αρχές της διαδικασίας μεσολάβησης και διαιτησίας

Κατά την διαδικασία της μεσολάβησης & διαιτησίας του ν.1876/1990 θα πρέπει να τηρούνται οι θεμελιώδεις δικαιοκρατικές διαδικαστικές αρχές, οι οποίες αποτελούν και το όριο της αυτονομίας των Μερών.

Εκτός από τις αρχές που αντιστοιχούν σε δικαιοκρατικές επιταγές, έχουν διαμορφωθεί και αρχές που αποβλέπουν επίσης στην καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών της μεσολάβησης & διαιτησίας. Δυο είναι οι βασικοί σκοποί της: ο πρώτος συνίσταται στο να δοθεί στον μεσολαβητή-διαιτητή η ακριβέστερη εικόνα του πραγματικού-νομικού υλικού, στο οποίο θα στηρίξει την απόφαση του και ο δεύτερος είναι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των Μερών στο θεσμό της μεσολάβησης-διαιτησίας, για την μεγαλύτερη δυνατή ενίσχυση της λειτουργίας ειρήνευσης που επιτελεί.

Οι διαδικαστικές αρχές έχουν σημαντική ερμηνευτική αξία σε σχέση με τους κανόνες που ρυθμίζουν τη μεσολάβηση-διαιτησία, ενώ η παραβίαση τους μπορεί να αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τον δικαστικό έλεγχο των διαιτητικών αποφάσεων.

Οπότε συνοπτικά οι αρχές είναι οι εξής:

1. Η αρχή της προτεραιότητας των συμβατικών ρυθμίσεων των Μερών.
2. Η αρχή της ισότητας των Μερών της διαφοράς.
3. Η αρχή της προηγούμενης ακρόασης

Πριν προχωρήσουμε στις υπόλοιπες αρχές, θα πρέπει να τονίσουμε ότι τόσο η αρχή της ισότητας όσο και η αρχή της ακρόασης αποτελούν βασικές επιλογές της έννομης τάξης και σε σχέση με την διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές.

Στα Μέρη της συλλογικής διαφοράς συμφερόντων θα πρέπει να παρέχεται από τον μεσολαβητή-διαιτητή η δυνατότητα να προβάλλουν τους ισχυρισμούς τους και να αναπτύσσουν τις απόψεις τους. Ακόμα και κοινοποίηση της αίτησης μεσολάβησης όπως και η γνωστοποίηση όλων των διαθέσιμων στοιχείων στο άλλο Μέρος αποτελεί μια μορφή υλοποίησης του δικαιώματος ακρόασης. Με αυτό τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα για ενημέρωση του για το ακριβές αντικείμενο και την πορεία της μεσολάβησης-διαιτησίας, γεγονός που επιτρέπει να είναι ουσιαστική η έγγραφη και προφορική ακρόαση του.

Το δικαίωμα αυτό είναι ενεργό ακόμα και όταν πρόκειται για διαδικασία, στην οποία το πραγματικό υλικό εισάγεται, κατά το ανακριτικό σύστημα, αυτεπαγγέλτως από αυτόν που τη διευθύνει.

Τέλος η παραβίαση των θεμελιωδών διαδικαστικών αρχών της ισότητας και της προηγούμενης ακρόασης καθιστά ελαττωματική τη διαιτητική απόφαση.

4. Η αρχή της ελαστικότητας της διαδικασίας

Την διαδικασία διακρίνει ευελιξία. Δημιουργία νέου δικαίου με την μορφή είτε της συμφωνίας των Μερών είτε της διαιτητικής απόφασης που δεν αντίκειται στις θεμελιώδεις διαδικαστικές αρχές της ισότητας και της προηγούμενης ακρόασης και σε διατάξεις αναγκαστικού δικαίου.

5. Η αρχή της προαιρετικότητας της διαιτησίας και της διαδικασίας
6. Ανακριτικό σύστημα
7. Η αρχή της προφορικότητας και της αμεσότητας της διαδικασίας
8. Δημόσια ή μυστική διαδικασία;

Ο νόμος δεν ορίζει, αν η μεσολαβητική-διαιτητική διαδικασία είναι δημόσια ή μυστική. Με βάση πάντως τον ιδιωτικού δικαίου χαρακτήρα της διαιτητικής διαδικασίας, οι συνεδριάσεις είναι μυστικές. Τα Μέρη της διαφοράς έχουν την εξουσία να ορίσουν με συμφωνία τους αν οι συνεδριάσεις θα είναι δημόσιες ή μυστικές.

Ειδική μορφή δημοσιότητας προβλέπεται για το δημόσιο διάλογο των Μερών, που θεσπίζεται με το άρθρο 3 ν.2224/1994 για τις περιπτώσεις απεργιακών κινητοποιήσεων. Πέρα των κοινών και κατ' ιδίαν συζητήσεων του μεσολαβητή-διαιτητή με τα Μέρη, μπορούν να κληθούν να συμμετέχουν εκπρόσωποι συνδικαλιστικών και εργοδοτικών οργανώσεων, καθώς και εκπρόσωποι αρμόδιων δημόσιων υπηρεσιών, κοινοτικών φορέων και μέσων μαζικής ενημέρωσης, έπειτα φυσικά από σχετική συμφωνία των Μερών.

9. Η αρχή του ne ultra petita

Η αρχή αυτή αναφέρεται όχι στην διαδικασία αλλά στο ίδιο το περιεχόμενο της πρότασης του μεσολαβητή και της απόφασης του διαιτητή. Ούτε ο μεσολαβητής με την πρόταση του αλλά ούτε και ο διαιτητής με την απόφαση του μπορούν να προτείνουν ή να ορίσουν παροχές που υπερβαίνουν τα όρια των αιτηθέντων. Και αυτό γιατί το αντικείμενο της μεσολάβησης –διαιτησίας προσδιορίζεται από τα ίδια τα Μέρη της διαφοράς.

Η αρχή αυτή, που θεμελιώνεται στην ελευθερία διάθεσης του αντικειμένου του ιδιωτικού δικαίου διαφορών, περιορίζει τον μεσολαβητή-διαιτητή όχι μόνο με βάση όσα ζητήθηκαν από τα Μέρη κατά την έναρξη της διαδικασίας αλλά και με βάση τα αιτήματα όπως διαμορφώνονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας μεσολάβησης & διαιτησίας. Κατά συνέπεια αν τα Μέρη παραιτηθούν κατά την διάρκεια της διαιτησίας από μέρος των αιτημάτων τους, τότε ισχύουν ως όρια τα αιτήματα όπως διαμορφώθηκαν μετά την μερική παραίτηση.

Τέλος η παράβαση της αρχής καθιστά ελαττωματική τη διαιτητική απόφαση σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν παραπάνω.

ix) Τα στάδια της διαδικασίας Μεσολάβησης και Διαιτησίας

Η διαδικασία της Διαιτησίας ακολουθείται λοιπόν όταν τα Μέρη συμφωνήσουν κατά την διάρκεια των συλλογικών διαπραγματεύσεων ή όταν η διαδικασία Μεσολάβησης δεν οδήγησε σε κατάρτιση Σ.Σ.Ε. Δύο τα στάδια, η προδικασία και η κυρίως διαδικασία.

Η προδικασία

Αρχίζει με την υποβολή της αίτησης για παροχή υπηρεσιών Διαιτησίας στη γραμματεία του Ο.Μ.Ε.Δ. και ολοκληρώνεται με την ανάληψη των καθηκόντων του Διαιτητή.

Η κυρίως διαδικασία

Αρχίζει με την ανάληψη των καθηκόντων του Διαιτητή και ολοκληρώνεται με την ρύθμιση της συλλογικής διαφοράς.

Στην προδικασία λοιπόν υποβάλλεται η έγγραφη αίτηση προς τον Ο.Μ.Ε.Δ. και κοινοποιείται προς την καλούμενη πλευρά. Η αίτηση περιέχει τα εξής:

A) τα στοιχεία του αιτούντος και του καλούμενου μέρους:

- Επωνυμία
- Έδρα
- Ορισμός εκπροσώπου(μόνο του αιτούντος)

B) θέματα, που τίθενται σε διαπραγματεύση.

Γ) λοιπά στοιχεία, που διευκολύνουν τις διαπραγματεύσεις.

Στην συνέχεια προσκαλούνται τα Μέρη από τον Ο.Μ.Ε.Δ. για την επιλογή του διαιτητή. Ο νόμος ορίζει ότι ο διαιτητής επιλέγεται με κοινή συμφωνία των μερών αλλιώς με κλήρωση, απαραιτήτως από τον ειδικό κατάλογο διαιτητών και ότι αναλαμβάνει τα καθήκοντα του εντός 5ημερών το αργότερο, από την ημέρα επιλογής του και όχι από την ημέρα της προς αυτόν ανακοίνωσης της επιλογής του ή της από μέρους του αποδοχής της επιλογής του.

Τα μέρη μπορούν να επιλέξουν ένας έως τρεις διαιτητές, με γραπτή συμφωνία που κατατίθεται στον Ο.Μ.Ε.Δ. Αν επιλεγούν περισσότεροι από ένας, με την συμφωνία ορίζεται και ο τρόπος λήψης της απόφασης, ενώ η αμοιβή των επιπλέον του ενός βαρύνει τα μέρη και καταβάλλεται στον Οργανισμό, ο οποίος και την προσδιορίζει. Αν επιλεγεί διαιτητής με κλήρωση, τότε αυτή διεξάγεται ενώπιον των μερών, από το πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου του Ο.Μ.Ε.Δ. ή από άλλο εξουσιοδοτημένο μέλος του. Παρίσταται και ένας υπάλληλος ως γραμματέας για την σύνταξη του σχετικού πρακτικού.

Ο διαιτητής μελετά όλα τα στοιχεία και πορίσματα που συγκεντρώθηκαν στο στάδιο της μεσολάβησης και έχει τα ίδια δικαιώματα με το μεσολαβητή.

Πριν όμως εισέλθει στην ουσία της διαφοράς πρέπει πρώτα να ερευνήσει αν τα μέρη (α) έχουν τη κατά νόμο αναγκαία ειδική ικανότητα για την επίλυση της διαφοράς με συλλογική σύμβαση εργασίας ή (β) δεσμεύονται από “συμβατικό σύστημα” επίλυσης των μεταξύ τους συλλογικών διαφορών. Η εξέταση των ζητημάτων αυτών αποτελεί υποχρέωση του διαιτητή ανεξάρτητα από την όμοια υποχρέωση του Ο.Μ.Ε.Δ. και του μεσολαβητή, οι απόψεις των οποίων δεν τον δεσμεύουν.

Στην διαιτησία, όπως και στη μεσολάβηση ισχύει το ανακριτικό σύστημα, στα πλαίσια του οποίου ο διαιτητής έχει κάθε ευχέρεια κίνησης και δράσης και μπορεί να αξιώνει πληροφορίες, να επιλέγει τα κατά την κρίση του αποδεικτικά μέσα και γενικά να αναπτύσσει κάθε πρωτοβουλία για την εκπλήρωση της αποστολής του, που συνίσταται στην κατά το δυνατόν επιτυχή επίλυση της διαφοράς. Το έργο του διαιτητή συνοψίζεται ως εξής:

1. Έχει δικαίωμα εξέτασης προσώπων, διεξαγωγής έρευνας ή πραγματογνωμοσύνης
2. Προσκαλεί τα Μέρη σε κοινές ή και κατ’ ιδίαν συναντήσεις
3. Εκδίδει την Διαιτητική Απόφαση, που
 - είναι δεσμευτική για τα Μέρη
 - διασφαλίζει τη ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων
 - εξισορροπεί ενδεχόμενες διαπραγματευτικές ανισότητες των Μερών
 - εντάσσεται στο πλαίσιο της συλλογικής αυτονομίας, αποτελεί κατάληξη των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και εκδίδεται μόνο όταν τα Μέρη αποδεδειγμένα αδυνατούν να συμφωνήσουν.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Διαιτητική Απόφαση υπόκειται απαραίτητα σε δημοσιότητα. Για αυτό θα πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια από το διαιτητή για

την αποφυγή αναφορών σε στοιχεία, προκειμένου να μην υποστεί βλάβη η εργοδοτική πλευρά εκτός και αν η παράθεση τέτοιων αναφορών στην διαιτητική απόφαση είναι επιτακτικά αναγκαία για την πληρότητα της.

Κατά την διάρκεια της διαιτησίας και μέχρι την έκδοση της Διαιτητικής Απόφασης, τα Μέρη έχουν το δικαίωμα να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις και να καταλήξουν στην κατάρτιση μιας Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας. Στην περίπτωση αυτή, ο διαιτητής έχει την δυνατότητα να συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο διαιτητής έχει υποχρέωση να εκδώσει την απόφαση του μέσα σε 10 ή 30 ημέρες από την ανάληψη των καθηκόντων του, ανάλογα με τον αν προηγήθηκε ή όχι μεσολάβηση. Η παραβίαση των προθεσμιών αυτών δεν έχει συνέπειες. Αν όμως, η υπόθεση είναι επείγουσα και η καθυστέρηση αυτή προκαλεί βλάβη, τότε μπορεί να επιδιωχθεί η ματαίωση της διαδικασίας, ώστε να καταστεί δυνατή η έναρξη νέας, με αγωγή απευθυνόμενη στο αρμόδιο πολιτικό δικαστήριο ή με αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων.

Το παραπάνω σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας του ν.1876 αμφισβητήθηκε ως προς τη συνταγματικότητα της ανάθεσης του σε μη κρατικό όργανο.

Το βασικό πρόβλημα αυτού του συστήματος εστιάζεται στον εξαναγκασμό των μερών να υπόκεινται στην ανεπίδεκτη ουσιαστικού ελέγχου κρίση ιδιωτών αμφισβητούμενης ικανότητας ή και αντικειμενικότητας, η επιλογή των οποίων γίνεται από παρακρατικό οργανισμό, χωρίς επαρκείς εγγυήσεις, αφού τα μοναδικά του κριτήρια για την επιλογή τους είναι η συμπλήρωση του 30ου έτους της ηλικίας τους και η κατοχή πτυχίου ανωτάτης σχολής νομικών ή οικονομικών επιστημών. Στην πράξη το πρόβλημα επανειλημμένως οξύνθηκε λόγω των παράλληλων επαγγελματικών απασχολήσεων των διαιτητών και των μελών της διοίκησης του Ο.Μ.Ε.Δ.

Η παραδοχή ότι το Σύνταγμα ανέχεται την υποχρεωτική διαιτησία δεν σημαίνει ότι ο νομοθέτης αφήνεται ελεύθερος να την αναθέτει σε ιδιώτες επιλεγόμενους από νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, χωρίς επαρκή εγγύη ορθής και αντικειμενικής κρίσης. Η υποχρεωτική επίλυση μιας συλλογικής διαφοράς σημαίνει θέση κανόνων δικαίου που δεσμεύουν τρίτους. Σύμφωνα με το άρθρο 43 του Συντάγματος, κανόνες δικαίου που δεσμεύουν τρίτους μπορούν να θέτουν μόνο διοικητικά όργανα ύστερα από εξουσιοδότηση του νομοθέτη.

Απόπειρα κάλυψης της παράλειψης του νομοθέτη για τον προσδιορισμό του σκοπού της αποστολής του Οργανισμού, έγινε από το διοικητικό συμβούλιο με την έκδοση του “κανονισμού οργάνωσης και λειτουργίας του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας”, το οποίο ορίζει ότι ο Ο.Μ.Ε.Δ. έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών μεσολάβησης και διαιτησίας για την επίλυση συλλογικών διαφορών εργασίας. Επίσης το διοικητικό συμβούλιο έχει τη δυνατότητα να επεκτείνει τις δραστηριότητες του Οργανισμού στην παροχή συμβουλών και βοήθειας σε θέματα εργασιακών σχέσεων και συλλογικών διαπραγματεύσεων, στην έρευνα για τέτοια αντικείμενα και στην έκδοση εντύπων τόσο για τα αντικείμενα αυτά, όσο και για ζητήματα δεοντολογίας σχετικά με αυτά.

Τούτη η παράλειψη μαρτυρεί την προχειρότητα με την οποία συντάχθηκε ο νόμος 1876. Όμως στη πράξη, οι εξουσίες του Ο.Μ.Ε.Δ. αναφορικά με την επιλογή, εποπτεία και έλεγχο των μεσολαβητών /διαιτητών, τον έχουν καταστήσει σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης και ελέγχου των εργασιακών σχέσεων και γενικότερα φορέα σχεδιασμού και επιβολής οικονομικής πολιτικής.

Συμβάσεις παροχής εξαρτημένης εργασίας

Ας ξεκινήσουμε ερμηνεύοντας την έννοια της σύμβασης, ως μια συμφωνία που προϋποθέτει την ύπαρξη δυο μερών. Το κάθε μέρος μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Συμβάσεις στην καθημερινή μας ζωή καταρτίζουμε πολλές, ακόμα και αν δεν γνωρίζουμε ότι πρόκειται για σύμβαση. Για παράδειγμα η αγορά ενός προϊόντος από ένα εμπορικό κατάστημα, είναι μια σύμβαση πώλησης που καταρτίζει ο αγοραστής με τον πωλητή.

Πιο συγκεκριμένα, η σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας είναι και αυτή μια συμφωνία που προϋποθέτει δυο μέρη. Το ένα μέρος είναι ο εργοδότης (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) και το άλλο μέρος ο εργαζόμενος-μισθωτός (φυσικό πρόσωπο).

Τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις καθώς και τις σχέσεις που απορρέουν από τη σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας μεταξύ εργοδοτών, εργαζομένων και κράτους ρυθμίζουν οι διατάξεις του Εργατικού Δικαίου. Την ισχύουσα σήμερα εργατική νομοθεσία αποτελούν πλήθος διατάξεων Νόμων, Νομοθετικών Διαταγμάτων, Υπουργικών Αποφάσεων κ.λ.π. ενώ εφαρμόζονται συμπληρωματικά τα σχετικά άρθρα του Αστικού Κώδικα που ρυθμίζουν τη σύμβαση εργασίας (άρθρα 648-680).

Για την κατάρτιση μιας τέτοιας σύμβασης θα πρέπει να συντρέχουν δυο κριτήρια:

- το κριτήριο της οικονομικής εξάρτησης-ο μισθωτός παρέχει την εργασία του με μισθό και επομένως εξαρτάται οικονομικά από τον εργοδότη.
- το κριτήριο της νομικής εξάρτησης- το δικαίωμα του εργοδότη να ασκεί εποπτεία και έλεγχο στην παροχή γενικά της εργασίας, δηλαδή να δίνει οδηγίες, εντολές και κατευθύνσεις που αφορούν στο είδος, τον τρόπο, χρόνο και τόπο εκτέλεσης της εργασίας και που ο εργαζόμενος είναι υποχρεωμένος να τις ακολουθεί.

Εάν δεν συντρέχουν τα παραπάνω κριτήρια, τότε πρόκειται για άλλου είδους σύμβαση και επομένως δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας.

Τα είδη της σύμβασης εργασίας

Όταν συμφωνείται ρητά ή σιωπηρά ορισμένο χρονικό σημείο λήξης της εργασίας, τότε έχουμε σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου. Σε αυτή μπορεί να συμφωνηθεί ορισμένη διάρκεια χρόνου εργασίας ή ότι θα διαρκέσει μέχρι την επέλευση ορισμένου γεγονότος ή προκύπτει προφανώς η διάρκεια αυτή από το είδος και τη φύση της εργασίας για την οποία έχει προσληφθεί ο μισθωτός όπως για παράδειγμα οι συμβάσεις εποχιακής εργασίας (ξενοδοχοπάλληλοι ή υπάλληλοι σε τουριστικά καταστήματα) ή για την εκτέλεση συγκεκριμένης εργασίας.

Όταν η χρονική διάρκεια της σύμβασης εργασίας δεν καθορίζεται αλλά ούτε συνάγεται από το είδος και το σκοπός της, έχουμε σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου. Για παράδειγμα οι τραπεζοπάλληλοι, υπάλληλοι γραφείου, στην σύμβαση των οποίων δεν έχει καθοριστεί ο χρόνος λήξης της.

Η διαφορά τους είναι στο γεγονός ότι η σύμβαση ορισμένου χρόνου παύει αυτοδικαίως όταν λήξει ο χρόνος ή τελειώσει η εκτέλεση του έργου για το οποίο συμφωνήθηκε, χωρίς να απαιτείται καταγγελία της και καταβολή αποζημίωσης. Ενώ η σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου λήγει μόνο με καταγγελία από τον εργοδότη ή το μισθωτό, οποτεδήποτε, και αφού βέβαια καταβληθεί η νόμιμη αποζημίωση.

Εναρξη και λήξη της σύμβασης εργασίας

Η σύμβαση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου καταρτίζεται ελεύθερα μεταξύ των συμβαλλομένων και άτυπα, με μόνη υποχρέωση τη σύμπτωση της βούλησης των μερών.

Επομένως δεν απαιτείται η τήρηση ορισμένου τύπου για την εγκυρότητα της, δεν απαιτείται γραπτή συμφωνία και υπογραφή της, από τα συμβαλλόμενα μέρη, και δύναται να καταρτισθεί ρητώς και σιωπηρώς, προφορικά ή γραπτά. Κρίνεται όμως σκόπιμο και στη πράξη συνηθίζεται να καταρτίζεται γραπτά, για να αποφεύγονται οι διενέξεις και οι άσκοποι δικαστικοί αγώνες.

Εξαιρέση στα παραπάνω αποτελεί η κατάρτιση σύμβαση εργασίας με το Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. καθώς και όταν πρόκειται για μερική απασχόληση, όπου είναι απαραίτητος ο “έγγραφος τύπος”.

Μετά την κατάρτιση της σύμβασης εργασίας, ο εργοδότης θα πρέπει να απευθυνθεί στον ΟΑΕΔ της περιοχής του, για την τακτοποίηση της γενόμενης πρόσληψης του μισθωτού μέσα σε 8 ημέρες από την επομένη της πρόσληψης ή 30 ημέρες για νεοϊδρυσόμενες επιχειρήσεις για τους 3 πρώτους μήνες από την ίδρυση τους.

Επίσης ο εργοδότης οφείλει, στην περίπτωση δεν έχει βιβλιάριο ασφαλείας ο προσληφθείς, να προβεί σε αναγγελία και απογραφή του στο μητρώο ασφαλισμένων στο οικείο υποκατάστημα του ΙΚΑ και να τον αναγράψει στα μισθολόγια του για να αποφύγει τις επιζήμιες σε βάρος του κυρώσεις.

Ειπώθηκε λοιπόν ότι η σύμβαση ορισμένου χρόνου λήγει αυτοδίκαια όταν λήξει ο χρόνος διάρκειας της ή εκλείπει ο λόγος για τον οποίο αυτή έχει καταρτισθεί. Αντίθετα η αορίστου χρόνου σύμβαση εργασίας λήγει με καταγγελία οποτεδήποτε από τον εργοδότη. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να τηρηθούν 3 προϋποθέσεις:

- 1.κοινοποίηση έγγραφης καταγγελίας της σύμβασης εργασίας
- 2.καταβολή αποζημίωσης
- 3.μη καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας.

Σε περίπτωση που δεν τηρηθεί κάποια από τις παραπάνω προϋποθέσεις η καταγγελία μπορεί να κριθεί άκυρη και η σύμβαση να θεωρηθεί ότι δεν λύθηκε.

Η καταγγελία ανάλογα με το χρόνο προειδοποίησης και το ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στον εργαζόμενο διακρίνεται σε τακτική και σε άτακτη. Στην τακτική δίνεται περισσότερος χρόνος στον εργαζόμενο να αποχωρήσει από την εργασία του από ότι στην άτακτη, αλλά καταβάλλεται η μισή αποζημίωση από ότι στην άτακτη. Ο χρόνος προειδοποίησης και τα ποσά της αποζημίωσης είναι ανάλογα με το χρόνο προϋπηρεσίας του εργαζομένου και καθορίζονται από συγκεκριμένους πίνακες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: CYBERSPACE & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1. Ο ρόλος του ηλεκτρονικού εμπορίου στις εμπορικές συμβάσεις

Το ηλεκτρονικό εμπόριο (HE) είναι μια ανερχόμενη έννοια που περιγράφει την διαδικασία της αγοράς και πώλησης ή ανταλλαγής προϊόντων, υπηρεσιών και πληροφορίας διαμέσου δικτύων υπολογιστών, συμπεριλαμβανομένου και του διαδικτύου ή αλλιώς Internet.

Σε αυτό το περιβάλλον λαμβάνουν χώρα διαφόρων ειδών συναλλαγές. Διακρίνονται οι παρακάτω τύποι συναλλαγών:

- **Επιχείρηση-προς-επιχείρηση** (business-to-business ή αλλιώς B2B). Είναι ο τύπος που χαρακτηρίζει σήμερα το ηλεκτρονικό εμπόριο.
- **Επιχείρηση-προς-καταναλωτή** (business-to-consumer ή αλλιώς B2C). Είναι οι συναλλαγές τύπου λιανικής πώλησης με ανεξάρτητους αγοραστές.
- **Καταναλωτή-προς-καταναλωτή** (consumer-to-consumer ή αλλιώς C2C). Το διαδίκτυο αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη διαφήμιση προσωπικών υπηρεσιών και για την πώληση γνώσης και εμπειρίας, ενώ πολλοί καταναλωτές το χρησιμοποιούν και ως μέσο για πλειστηριασμούς.
- **Καταναλωτής-προς-επιχείρηση** (consumer-to-business ή αλλιώς C2B).
- **Μη επιχειρησιακό ΗΕ** (non business EC). Ένας μεγάλος αριθμός μη επιχειρησιακών ιδρυμάτων, όπως τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και οι θρησκευτικές, κοινωνικές οργανώσεις χρησιμοποιούν το ΗΕ για να βελτιώσουν τις λειτουργίες τους και τις υπηρεσίες εξυπηρέτησης πελατών.
- **Διεπιχειρησιακό ΗΕ** (intrabusiness EC). Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται όλες οι εσωτερικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, που πραγματοποιούνται σε intranets και περιλαμβάνουν την ανταλλαγή προϊόντων, υπηρεσιών ή πληροφοριών. Οι δραστηριότητες αυτές κυμαίνονται από την πώληση εταιρικών προϊόντων στο προσωπικό, μέχρι online εκπαίδευση και δραστηριότητες μείωσης του κόστους.

Η διαδικασία της ηλεκτρονικής αγοράς:

Για να λάβει χώρα μια συναλλαγή μεταξύ ενός πωλητή και ενός αγοραστή πρέπει να συμβεί μια συγκεκριμένη διαδικασία. Οι παραδοσιακές συμβάσεις είναι ένα από τα εργαλεία που εξακολουθούν να χρησιμοποιούν οι αγοραστές προκειμένου να καλύψουν τα συμφέροντά τους, δεσμεύοντας τον πωλητή μέσα σε μια διαδικασία με συγκεκριμένους όρους και υποχρεώσεις.

Η εμπορική σύμβαση απαραίτητο εργαλείο στις αγοραστικές διαδικασίες. Ο λόγος είναι ότι και οι δυο συμβαλλόμενοι αποζητούν μια βασική τουλάχιστον προστασία ώστε να εξασφαλιστούν στη περίπτωση που ένας εκ των δυο δεν τηρήσει τα συμφωνηθέντα ή προβεί σε πράξεις που θέτουν σε σαφή κίνδυνο το αποτέλεσμα.

Επίσης θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να ορίσει αν η σύμβαση είναι σωστή, αν σε περίπτωση αθετηθούν οι λόγοι κατάρτισης της. Αυτό που καλείται να κάνει είναι να ερμηνεύσει την πρόθεση των δυο συμβαλλομένων την στιγμή που συμφώνησαν και τέλος υπέγραψαν τα όσα συμφώνησαν. Η δικαστική απόφαση θα βασιστεί στα δεδομένα της συμβάσεως δηλαδή στους αποδεκτούς όρους λαμβάνοντας υπόψη μόνο στοιχεία που έχουν σχέση και αναφέρονται στην σύμβαση. Μια νόμιμη σύμβαση περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: α) προσφορά, β) αποδοχή και γ) θεώρηση όρων. Ωστόσο αυτές οι απαιτήσεις δύσκολα καθιερώνονται όταν αφαιρείται ο ανθρώπινος παράγοντας στην διαδικασία της έκδοσης.

Μια online προσφορά πραγματοποιείται χάρη στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και περιγράφει τα αγαθά και τις υπηρεσίες που θα αποδοθούν με την αποδοχή των όρων.

Μια online προσφορά μπορεί να γίνει αποδεκτή με ποικίλους τρόπους:

1. οι όροι μπορεί να είναι γνωστοί κατά την προσφορά
2. οι όροι μπορεί να μην είναι γνωστοί κατά την προσφορά. Οι συμφωνίες μπορούν να ισχύουν όμως, ακόμα και όταν οι όροι δεν είναι γνωστοί μέχρι μετά την αγορά. Ανάλογα παραδείγματα είναι:
 - shrink-wrap agreements και box top licenses (εμφανίζονται μέσα ή επάνω στη συσκευασία που περιέχει το λογισμικό)

- Click-wrap συμβάσεις (είναι επέκταση και των παραπάνω, και πραγματοποιούνται εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο). Η αποδοχή των όρων γίνεται με ένα από κλικ. Στους όρους συνήθως περιλαμβάνεται χρόνος για έλεγχο και επιστροφής του προϊόντος αν αυτό δεν ικανοποιεί τον πελάτη).
- ηλεκτρονικοί διαμεσολαβητές (δεν συμμετέχουν άνθρωποι στην δημιουργία της σύμβασης).

Κατά την κατάρτιση μιας σύμβασης ηλεκτρονικά προσοχή θα πρέπει να δίνεται στην ασφάλεια. Η αλήθεια είναι ότι το διαδίκτυο διευκολύνει την απάτη εξαιτίας της ανωνυμίας. Λόγω της μη άμεσης οπτικής επικοινωνίας και της απόστασης π.χ. σε διαφορετικές χώρες, υπάρχει πιθανότητα ορισμένοι άνθρωποι (έμποροι και καταναλωτές) να διαπράξουν διάφορους τύπους απάτης και άλλα κακούργηματα μέσω διαδικτύου.

Πίνακας: Αντιπροσωπευτική νομοθεσία των Η.Π.Α περί προστασίας κατά την αφορά προϊόντων μέσω Internet. Πηγή: L.Rose (1997)

Νομοθεσία	Περιεχόμενο
Mail/Telephone(email) Order Rule	Σύμφωνα με αυτό, οι έμποροι θα πρέπει να αποστέλλουν τα προϊόντα τους εντός ορισμένων χρονικών ορίων, αλλιώς θα αντιμετωπίζουν κυρώσεις από το FTC. Αν δεν ορίζεται ημερομηνία απόδοσης, τότε πρέπει η παραλαβή να γίνεται εντός 30ημερών από την παραγγελία. Αν και αυτό Δεν είναι εφικτό, τότε οφείλει να στείλει ειδοποίηση πριν τη λήξη αυτής της προθεσμίας, οπότε ο πελάτης μπορεί να αποφασίσει εάν επιθυμεί να διατηρήσει την εντολή, να ακυρώσει ή να ζητήσει ακόμα αποζημίωση. Αν προβλήματα συνεχίζουν να υφίστανται, ο πελάτης μπορεί να αποταθεί σε κρατικές και άλλες νόμιμες υπηρεσίες.
Fair Credit Billing Act	Αν υπάρχει λάθος στην εντολή πληρωμής, ο κάτοχος μπορεί να καθυστερήσει την πληρωμή για να ειδοποιηθεί ο πιστωτής. Το λάθος μπορεί επίσης να αφορά στο είδος των αγαθών που παρελήφθησαν και σε είδη που επιστράφηκαν ή δεν λήφθηκαν με το προσυμφωνημένο τρόπο. Ο πιστωτής πρέπει να ενημερώνεται εντός 60ημερών από το πρώτο λάθος και να απαντήσει εντός 30ημερών. Το λάθος θα πρέπει να επιλυθεί εντός 90ημερών.

Για να αυξηθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των συναλλασσόμενων μερών, θα πρέπει να πραγματοποιούνται συμφωνίες μόνο από εξουσιοδοτημένα άτομα. Πέρα από τη

πιστοποίηση της ταυτότητας των μερών, οι βιομετρικοί έλεγχοι αποτελούν λύση σε τέτοιου είδους ταυτοποιήσεις. Οι έλεγχοι αυτοί προσφέρουν διαδικασίες πρόσβασης, που ταιριάζουν με κάθε έγκυρο χρήστη με ένα μοναδικό πιστοποιητικό του χρήστη (Unique User Identifier-UID). Προσφέρουν επίσης μια μέθοδο πιστοποίησης για να επιβεβαιώνουν αν ένας χρήστης που ζητά πρόσβαση είναι αυτός πραγματικά που ισχυρίζεται ότι είναι.

2. Ηλεκτρονική διαιτησία και Διαδίκτυο

ι) Γενικά

Το διαδίκτυο ή αλλιώς internet είναι ένα δίκτυο συνδεδεμένων υπολογιστών, μέσω του οποίου μπορούν να ανταλλάσσονται ηλεκτρονικά μηνύματα, που περιέχουν εικόνα, ήχο και γραπτό κείμενο, ενώ οι συμβαλλόμενοι μπορούν να ολοκληρώσουν μια σύμβαση πώλησης κινητών πραγμάτων ή μια ηλεκτρονική σύμβαση franchising μέσω της ανταλλαγής μηνυμάτων.

Έχει ομολογουμένως σταθερά εγκατασταθεί ως πρότυπο για τη δομή της παγκόσμιας πληροφόρησης. Τα ευρεία κλίμακα πρότυπα του για την ανταλλαγή πληροφοριών και ο κοινός χώρος διεύθυνσης του, γρήγορα γίνονται αποδεκτά.

Η χρήση του Internet έχει αλλοιώσει τη σημασία του τόπου παράδοσης της δήλωσης βούλησης και μεγαλύτερη σημασία αποκτά ο χρόνος λήψης της ηλεκτρονικής δήλωσης βούλησης από τον αποδεκτή, επειδή από αυτό το χρονικό σημείο δεσμεύεται ο δηλών και δεν μπορεί να ανακαλέσει τη δήλωση του. Η περιέλευση της ηλεκτρονικής δήλωσης βούλησης θεωρείται ότι συντελέστηκε από τότε που ο λήπτης σύμφωνα με την κανονική πορεία των πραγμάτων θα μπορούσε αντικειμενικά να λάβει γνώση της δήλωσης βούλησης.

Η εκούσια ηλεκτρονική διαιτησία περιλαμβάνει τέσσερα στάδια: (α) την διαιτητική συμφωνία, (β) τον διορισμό των διαιτητών, (γ) τη διαιτητική διαδικασία και (δ) την διαιτητική απόφαση. Η ουσιαστική έννομη σχέση που συνδέει τους διαδίκους μιας διαιτησίας και που αποτελεί την γενεσιουργό αιτία της διαφοράς δεν πρέπει να συγγέεται με τη διαδικασία της διαιτησίας και την σχέση μεταξύ των διαδίκων που αναπτύσσεται από αυτή την διαδικασία. Η έννομη αυτή σχέση μπορεί να βασίζεται σε μια διαφορά από μια ηλεκτρονική σύμβαση πώλησης κινητών πραγμάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 192 Αστικού Κώδικα “η εμπορική σύμβαση συντελείται μόλις περιέλθει σε αυτόν που πρότείνει η δήλωση αποδοχής της πρότασης του”. Ο τρόπος και το μέσο που θα χρησιμοποιηθεί για να περιέλθει η δήλωση βούλησης της πρότασης δεν προσδιορίζεται και σύμφωνα με το άρθρο 158 Α.Κ. η δήλωση βούλησης μπορεί να γίνει γνωστή με οποιοδήποτε μέσο. Αντίθετα στη περίπτωση που είναι απαραίτητη η ύπαρξη εγγράφου και επομένως η ιδιόχειρη υπογραφή για την έγκυρη ολοκλήρωση της δικαιοπραξίας, τίθεται θέμα αποδοχής της ηλεκτρονικής υπογραφής ως ιδιόχειρης. Τα άρθρα 160 ΑΚ και 443 ΚΠολΔ έθεταν ως προϋπόθεση της τυπικής ισχύος και της αποδεικτικής δύναμης της χειρόγραφης υπογραφής το ιδιόχειρο αυτής. Όμως με το Προεδρικό Διάταγμα 150/2001, το Ελληνικό Δίκαιο προσαρμόζεται με την Οδηγία 99/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές υπογραφές. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 2 προσδιορίζει την έννοια της ηλεκτρονικής υπογραφής, προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή ψηφιακής υπογραφής, καθώς και την ανάγκη για την ύπαρξη αναγνωρισμένου πιστοποιητικού εταιρίας που θα παρέχει την

υποστήριξη γνησιότητας και προστασίας από πλαστογραφία της ηλεκτρονικής υπογραφής με τα σύγχρονα μέσα τεχνολογίας.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ηλεκτρονική υπογραφή δεν είναι προσωπικό δημιούργημα του υπογράφοντα ηλεκτρονικά αλλά είναι προϊόν μιας εταιρίας παροχής ηλεκτρονικών υπογραφών και η οποία θα πρέπει να εκδίδει πιστοποιητικό σύμφωνα με τις διατάξεις λειτουργίας του Προεδρικού Διατάγματος 150/2001. Καθορίζεται λοιπόν ότι η ηλεκτρονική υπογραφή είναι δεδομένα σε ηλεκτρονική μορφή που θα πρέπει να χρησιμεύουν για την απόδειξη της γνησιότητας του ηλεκτρονικού κειμένου στο οποίο τίθεται. Δηλαδή χρησιμεύει για την γνησιότητα, αυθεντικότητα και πιστότητα αναμετάδοσης της δήλωσης βούλησης.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του 150/2001 Προεδρικού Διατάγματος, η ηλεκτρονική υπογραφή, που βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, έχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο, δηλαδή δεν είναι αναγκαία η υπογραφή να είναι ιδιόχειρη όπως απαιτούσε το 160ΑΚ και τα ηλεκτρονικά υπογεγραμμένα έγγραφα βρίσκονται στην ίδια θέση με τα ιδιωτικά έγγραφα που φέρουν ιδιόχειρη υπογραφή.

Σύμφωνα λοιπόν με όσα προαναφέρθηκαν είναι έγκυρη η ηλεκτρονική υπογραφή, που συνοδεύεται από πιστοποιητικό, σε μια εμπορική ηλεκτρονική σύμβαση.

Το κύριο συστατικό στοιχείο μιας δικαιοπραξίας είναι η δήλωση βούλησης. Χωρίς την ύπαρξη δήλωσης βούλησης δεν υπάρχει δικαιοπραξία που σημαίνει ότι τα στοιχεία που αποτελούν εκδήλωση της συγκεκριμένης δήλωσης βούλησης θα πρέπει κατά αντιστοιχία να εκδηλώνονται θετικά και κατά το στάδιο της διαπραγμάτευσης και ολοκλήρωσης μιας ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι διαφέρει η ηλεκτρονική από την παραδοσιακή δήλωση βούλησης. Η διαφορά έγκειται στην μετατροπή της αρχικής δήλωσης βούλησης σε μορφή αναγνωρίσιμη από τον υπολογιστή για την διαβίβαση της μέσω διαδικτύου και η ακριβής αποκωδικοποίηση της για την εξωτερίκευση της, που μπορεί να μην επιτευχθεί λόγω προβλημάτων όπως κακή λειτουργία του προγράμματος ή παρεμβολή τρίτων.

Πάντως για να είναι μια ηλεκτρονική δήλωση, δήλωση βούλησης θα πρέπει να συντρέχουν και οι εξής 3 προϋποθέσεις:

- Ο δηλών θα πρέπει να έχει βούληση πράξης.
- Ο δηλών θα πρέπει να έχει επίγνωση ότι η δήλωση μπορεί να επιφέρει έννομες συνέπειες.
- Ο δηλών θα πρέπει να έχει δικαιοπρακτική βούληση, δηλαδή να θέλει να ισχύσει συγκεκριμένη δικαιοπραξία και να επέλθουν οι έννομες συνέπειες της.

Ηλεκτρονική κατάρτιση σύμβασης σημαίνει αυτοματοποίηση δήλωσης αποδοχής και κατάρτισης, ενώ υποστηρίζεται ότι η ηλεκτρονική διαβίβαση δήλωσης βούλησης στηρίζεται σε προηγούμενη συμφωνία των μερών που επιτρέπει την κατάρτιση συμβάσεων κατά αυτόν τον τρόπο.

Βέβαια ηλεκτρονική σύμβαση μπορεί να ολοκληρωθεί χωρίς καμία προηγούμενη συνεννόηση των μερών από τη στιγμή που το σύστημα είναι σε λειτουργία, ενώ το ηλεκτρονικό έγγραφο μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι συστατικό και όχι απλώς αποδεικτικό της σύμβασης από τη στιγμή μάλιστα που έχει επέλθει αυτοματοποίηση των ενεργειών του υπολογιστή και δεν υπάρχει καμία προηγούμενη προφορική συμφωνία των μερών.

Η δήλωση βούλησης στο διαδίκτυο θα πρέπει όχι μόνο να είναι έγκυρη αλλά και να διαβιβαστεί έγκυρα στον αποδέκτη, δηλαδή η δήλωση βούλησης θα πρέπει να περιέλθει στη σφαίρα εξουσίας του παραλήπτη. Από τη στιγμή που αποστέλλεται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τότε ο παραλήπτης μπορεί να λάβει γνώση της δήλωσης βούλησης του αποστολέα, διαβάζοντας την εισερχόμενη αλληλογραφία του ανά πάσα στιγμή.

Βασικό μέλημα κάθε εμπλεκόμενου σε εμπορική ηλεκτρονική συναλλαγή είναι η τήρηση των κανόνων χρήσης του διαδικτύου και η λήψη όλων των μέτρων ασφάλειας συναλλαγών στο διαδίκτυο. Η παρούσα τεχνολογία δεν εξασφαλίζει την αυθεντικότητα της ηλεκτρονικής μεταβίβασης της προσφοράς και αποδοχής κατά την σύσταση ηλεκτρονικών συμβάσεων, καθώς είναι δυνατή η παρεμβολή τρίτων και αλλαγή του περιεχομένου τους, χωρίς παράλληλα να είναι δυνατός και ο εύκολος εντοπισμός τους. Η Οδηγία 1999/1993 περί της ηλεκτρονικής υπογραφής δεν ρυθμίζει την εναρμόνιση των εθνικών κανόνων σχετικά με την ολοκλήρωση συμβάσεων και δικαιοπραξιών, που σημαίνει μεταβίβαση των ήδη υπαρχόντων προβλημάτων ερμηνείας των διαφορών των εθνικών νομοθεσιών και στις ηλεκτρονικές συμβάσεις. Επιπρόσθετα η Οδηγία 2000/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου ρυθμίζει σειρά θεμάτων για τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας και του ηλεκτρονικού εμπορίου. Τα κράτη μέλη δυστυχώς δεν μπορούν να περιορίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας οι οποίες προέρχονται από άλλο κράτος μέλος. Στόχος της Οδηγίας είναι η εναρμόνιση των νομοθεσιών για την απρόσκοπτη λειτουργία του Ενιαίου Εμπορίου. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να εισάγουν στα εθνικά τους δίκαια διατάξεις για τις εμπορικές επικοινωνίες στο ηλεκτρονικό εμπόριο ώστε να είναι εφικτή η σύναψη συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα.

Η παρ.2 του άρθρου 9 της Οδηγίας 2000/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου επιτρέπει στα κράτη μέλη την απαγόρευση της σύναψης ηλεκτρονικών συμβάσεων σε ορισμένες περιπτώσεις όπως είναι οι συμβάσεις που θεμελιώνουν ή μεταβιβάζουν δικαιώματα σε ακίνητα. Για την μεταβίβαση ακινήτων απαιτείται συμβολαιογραφικός τύπος.

Κατά την κατάρτιση μιας ηλεκτρονικής σύμβασης, το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται από την Σύμβαση της Ρώμης 1980, η οποία ισχύει και στην Ελλάδα από τον Απρίλιο του 1991. Το ερώτημα που τίθεται στην συνέχεια είναι πως θα προσδιοριστεί το δίκαιο που συνδέεται στενότερα με μια ηλεκτρονική σύμβαση που αφορά άυλα προϊόντα ή υπηρεσίες που αγοράζονται και καταναλώνονται στο διαδίκτυο, χωρίς καμία υλική μεταφορά κάποιων υλικών αγαθών, όταν το ηλεκτρονικό μήνυμα μπορεί να έχει περάσει από υπολογιστές εγκατεστημένους σε διάφορες χώρες πριν να καταλήξει στον υπολογιστή του λήπτη και του δότη. Ο εντοπισμός του υπολογιστή στον οποίο έχουν μεταφερθεί τα άυλα αγαθά θα προσδιορίσει και το εφαρμοστέο δίκαιο επειδή η εκτέλεση της ηλεκτρονικής σύμβασης θα έχει μεγαλύτερη σχέση με τον τόπο στον οποίο θα βρίσκεται ο υπολογιστής και ο χρήστης του. Βέβαια τα πράγματα δυσκολεύουν όταν κάποιος χρήστης χρησιμοποιούν διάφορες διευθύνσεις (domain names), που αντιστοιχούν σε ένα είδος ηλεκτρονικής προσωπικότητας, η οποία θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό της δικαιοδοσίας σε περίπτωση που προκύψουν διαφορές από δικαιοπραξίες ηλεκτρονικού εμπορίου. Η λύση δόθηκε με την απόφαση του Πρωτοδικείου Σύρου, που έθεσε επί τάπητος το θέμα των domain names. Η κάθε επιχείρηση που θέλει να ασχοληθεί με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές, θα πρέπει να κατοχυρώσει domain name που θα είναι όχι μόνο διακριτικός τίτλος αλλά και μέρος της επωνυμίας της για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές της, ενώ παράλληλα θα είναι και

η ηλεκτρονική έκφραση της νομικής της προσωπικότητας στο διαδίκτυο για θέματα εφαρμοστέου δικαίου σε διαφορές από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές.

ii) Ο ρόλος της διαιτησίας στο διαδίκτυο

Η διαιτησία είναι μια διαδικασία επίλυσης διαφωνιών κατά την οποία η δεσμευτική απόφαση λαμβάνεται από ένα ή περισσότερα ιδιαίτερα άτομα, υπό τη μορφή συμφωνίας ανάμεσα στους αμφοισβητίες. Συνήθως οι αποφάσεις λαμβάνονται με βάση τους κανόνες που έχουν αναπτυχθεί στις κοινότητες των χρηστών, εκτός και αν πρόκειται για σοβαρό ποινικό αδίκημα.

Όταν μια διαφωνία είναι ουσιαστικά διαιτητεύσιμη, τα μέλη της συμφωνημένης διαιτησίας υποχρεούνται να ακολουθήσουν την διαδικασία της διαιτησίας. Διαμέσου της συμφωνίας τους τα μέλη αποποιούνται κάθε νόμιμη δυνατότητα να παρουσιάσουν τη διαφωνία τους σε ένα τακτικό δικαστήριο παρά τη διαιτησία.

Η διαδικασία της διαιτησίας στηρίζεται εξ ολοκλήρου στην δημιουργία του συμφωνητικού της διαιτησίας. Τα μέλη που μετέχουν στη συμφωνία διαιτησίας καθορίζουν τους κανόνες κατάθεσης που θα εφαρμοστούν. Επίσης τα μέλη που μετέχουν στη διαδικασία κατανέμουν το κόστος που απαιτείται για την πλήρωση, όλου ή μερικού από το κόστος, σε ένα ή και σε όλα τα μέλη.

Η διαιτητική συμφωνία πρέπει να είναι έγγραφη και μάλιστα ο έγγραφος τύπος είναι συστατικός και όχι αποδεικτικός της διαιτητικής συμφωνίας. Η διαιτητική συμφωνία μπορεί να καταρτισθεί με ιδιωτικό ή συμβολαιογραφικό έγγραφο και δεν απαιτείται να περιλαμβάνεται στο ίδιο έγγραφο με την σύμβαση. Έγκυρα συνομολογείται η υπαγωγή διαφορών σε διαιτησία από μια έγγραφη σύμβαση αν η ρήτρα αυτής της σύμβασης παραπέμπει σε διαιτητική συμφωνία που περιλαμβάνεται σε άλλη έγγραφη σύμβαση μεταξύ των ίδιων μερών και οι διαφορές υπάγονται σε διαιτησία. Η παραπομπή αυτή θα πρέπει να είναι ειδική και σαφής με περιορισμό στις διαφορές που ρητά παραπέμπονται σε διαιτητική επίλυση.

Η ανάγκη κατάρτισης της διαιτητικής συμφωνίας καθώς και τροποποίηση αυτής με έγγραφο σημαίνει και την ύπαρξη ιδίοχειρης υπογραφής για να πληρούνται οι όροι του άρθρου 160 Αστικού Κώδικα. Η μη τήρηση του έγγραφου τύπου σημαίνει ακυρότητα της διαιτητικής συμφωνίας. Η ύπαρξη απλώς ενός φαξ ή telex ή και εγγράφου χωρίς υπογραφή θεωρούνται ότι δεν ανταποκρίνονται στον έγγραφο τύπο της διαιτητικής συμφωνίας. Αντίθετα σύμφωνα με το νόμο 2735/1999 περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας ο έγγραφος τύπος καλύπτεται όχι μόνο με την ανταλλαγή επιστολών, φαξ ή telex αλλά και την χρήση άλλων μέσων επικοινωνίας που καταγράφουν τη συμφωνία. Η αναγνώριση των ηλεκτρονικών εγγράφων υπογεγραμμένων ηλεκτρονικά ως εγγράφων που ικανοποιούν τους όρους των άρθρων 159-160 ΑΚ σημαίνει και την δυνατότητα υπαγωγής σε διαιτησία ή ηλεκτρονική διαιτησία διαφορών μέσω ρητρών περί διαιτησίας που εμπεριέχονται σε διαφόρων ειδών ηλεκτρονικά έγγραφα όπως είναι οι ηλεκτρονικές φορτωτικές, οι ηλεκτρονικές συμβάσεις πωλήσεων κινητών μέσω διαδικτύου, ηλεκτρονικές συμβάσεις franchising και ηλεκτρονικές συμβάσεις ασφάλισης. Αλλά η ουσιαστική έννομη σχέση που συνδέει τους διαδίκους μιας διαιτησίας και αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία της διαφοράς μπορεί να πηγάζει από μια ηλεκτρονική πώληση κινητών αγαθών ή γενικά μια ηλεκτρονική συναλλαγή των διαδίκων.

iii) Πλεονεκτήματα & Μειονεκτήματα

Η διαιτησία προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα στο διαδίκτυο. Διαμέσου των ιδιωτικών δυναμικών ρυθμίσεων των διαφωνιών, όπως η συμβατική διαιτησία, οι διαφωνίες μπορούν να διασφαλίσουν από πριν μια διέξοδο για υπακοή και επίλυση μιας ορισμένης κλάσης διαφωνιών. Ένα πλεονέκτημα είναι ότι οι διαιτητές μπορούν να επιλεγούν και οι διαδικασίες της διαιτησίας και η επιλογή του νόμου μπορούν να προσδιοριστούν στη συμφωνία της διαιτησίας, ώστε να ταιριάζουν στη φύση των αιτήσεων που προκύπτουν στο GII (Global Information Infrastructure η αλλιώς δομή της παγκόσμιας πληροφόρησης). Ένα δεύτερο πλεονέκτημα, δεδομένου του συναλλαγματικού χαρακτήρα πολλών GII συναλλαγών, είναι ότι η Συνέλευση Διαιτησίας της Νέας Υόρκης (New York Arbitration Convention) παρέχει μεγαλύτερη βεβαιότητα στην επιβολή απονομής διαιτησίας παγκοσμίως από ότι είναι δυνατό με σεβασμό στην επιλογή των κρίσεων των τακτικών δικαστηρίων υπό το παρόν πλαίσιο σύμβασης.

Επίσης η εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος με την δυνατότητα γρήγορης αποστολής εγγράφων και πληροφοριών από και προς τον χώρο των διαδικών χωρίς την ανάγκη μετακίνησης τους, η αντιπαράθεση επιχειρημάτων διαμέσου του διαδικτύου και όχι πρόσωπο με πρόσωπο βοηθάει στην αποφυγή διατάραξης των διαπροσωπικών σχέσεων των διαδικών και η εύκολη χρήση ειδικών για το εκάστοτε θέμα στη διαδικασία με τη δυνατότητα ηλεκτρονικής αποστολής των απόψεων τους αποφεύγοντας έτσι ταξίδια και συναντήσεις σε διάφορους χώρους που απαιτούν χρόνο και χρήμα.

Αντίθετα στα μειονεκτήματα της ηλεκτρονικής διαιτησίας συγκαταλέγονται θέματα ασφάλειας κατά την ανταλλαγή των διαφορών ηλεκτρονικών εγγράφων και δεδομένων, συνομιλιών και παρουσιάσεων με τηλεδιάσκεψη, θέματα ηλεκτρονικής δικαιοδοσίας, προβλήματα γλώσσας επικοινωνίας, η εμπλοκή πολλών ατόμων στην διαδικασία και η λήψη πολλών ηλεκτρονικών πληροφοριών ταυτόχρονα μπορεί να κάνει δύσκολο το έργο του διαιτητή, θέματα μη εξοικείωσης διαδικών με τη χρήση του διαδικτύου και ανισότητα στη δυνατότητα σωστής χρήσης του ηλεκτρονικού εξοπλισμού.

Όταν η χρήση του διαδικτύου κρίνεται επιβλαβής για συγκεκριμένες ομάδες χρηστών ή αντιβαίνει το γενικό περί δικαίου αίσθημα, τη συναλλακτική καλή πίστη και τα χρηστά ήθη, θα πρέπει να ρυθμίζεται, με ταυτόχρονο όμως σεβασμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιδεών, της ελευθερίας της σκέψης και της έκφρασης και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας.

Η πραγματοποίηση της πλήρους δυναμικής του, υπολογίζει στο νόμο για να προστατευτεί κατά της πειρατείας και του βανδαλισμού. Οι απύσες νομικές προστασίες, ασφάλεια από πειρατές και βανδάλους εξαρτάται από την κάλυψη πίσω από τεχνολογικά φρούρια. Τελικά, η ύπαρξη της εξουσίας του νόμου αντί της αναρχίας στο διαδίκτυο εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα καθιερωμένων πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων για την επίλυση σοβαρών προστριβών. Ελπιδοφόρες προοπτικές υπάρχουν για μια μη δικαστική επίλυση προστριβής, που περιλαμβάνουν μια πρωτοβουλία για ένα Virtual Magistrate οργανωμένο από το Ινστιτούτο Δικαίου για το διαδίκτυο (Cyberspace Law Institute), το Εθνικό Κέντρο για την Αυτοματοποιημένη Έρευνα στις Πληροφορίες, το Αμερικανικό Σωματείο Διαιτησίας (American Arbitration Association), το Κέντρο Villanova για το Νόμο και την Πολιτική της Πληροφορίας και ένα αριθμό online παροχών υπηρεσιών.

Εντούτοις, ορισμένες διαμάχες μπορούν να επιλυθούν εθελοντικά μόνο εξαιτίας της δυνατότητας για δίκαιες αποκαταστάσεις και μερικοί παραβάτες μπορούν να αποτραπούν από εμπλοκή σε εγκληματικές ενέργειες λόγω μόνο της δυνατότητας για

επιτυχή ποινική δίωξη. Εν συντομία, όσο και αν υπάρχουν ιδιωτικά συστήματα για την επίλυση των εμφανιζομένων προστριβών, η αποτελεσματικότητα τους μπορεί να έχει μεγάλη εξάρτηση από τη πρακτική διαθεσιμότητα πιο συμβατικών δικαστηρίων ως έσχατη διέξοδο.

Τόσο τα πολιτικά όσο και τα ποινικά δικαστήρια αντλούν την εξουσία τους από τη προθυμία τους κράτους να χρησιμοποιήσει την εξουσία του για να επιβάλλει δικαστικές αποφάσεις.

Η δικαστική εξουσία αντλείται από την διαθεσιμότητα κυβερνητικής πίεσης και η κυβέρνηση ασκεί πίεση μόνο όταν έχει την υποστήριξη από το κύρος των δικαστηρίων.

Η στενή σχέση μεταξύ της κρατικής και δικαστικής εξουσίας, ιστορικά οδήγησε σε ένα περιορισμό της δικαστικής εξουσίας σε τοπικό επίπεδο. Η δικαστική δικαιοδοσία (δηλαδή η εξουσία ενός δικαστηρίου πάνω σε πρόσωπα, αντικείμενα και διαμάχες) έχει γεωγραφική βάση.

Το διαδίκτυο βέβαια δεν είναι τοπικού χαρακτήρα αλλά διεθνούς. Η έλλειψη αναλογίας μεταξύ του παγκόσμιου, διεθνικού χαρακτήρα του διαδικτύου /internet και των εθνικών και γεωγραφικών περιορισμών στα δικαστήρια οδηγεί σε σημαντικές προκλήσεις για “εκπολιτισμό” του διαδικτύου διαμέσου του νόμου.

Τελικά η επίλυση της διαμάχης δεν θα πρέπει να αντικατασταθεί από δημόσιους θεσμούς αποφάσεων όπως τα δικαστήρια και η βουλή αλλά ότι η διαδικασία απόφασης από τα ιδιωτικά δικαστήρια που είναι οργανωμένα για να αποφασίζουν για διαμάχες, για τα συμφέροντα και τα δικαιώματα είναι πολύ καλύτερα από τη λογοκρισία από ιδιωτικά ινστιτούτα, οργανωμένα για να διανέμουν πληροφορίες και υπηρεσίες επικοινωνίας.

3. Συμπέρασμα

Η ηλεκτρονική διαιτησία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση διαφορών που αφορούν την ανταλλαγή υλικών αγαθών και για επίλυση διαφορών που προκύπτουν από ηλεκτρονικές συναλλαγές για άυλα / ηλεκτρονικά αγαθά όπως για παράδειγμα είναι τα ηλεκτρονικά προγράμματα. Η ηλεκτρονική διαιτησία θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση διαφορών από ηλεκτρονικές συναλλαγές ως το πρώτο βήμα καθώς οι διάδικοι που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για ηλεκτρονικές συναλλαγές είναι εξοικειωμένοι με αυτό και κατά συνέπεια η εφαρμογή της θα σημειώνει ολοένα περισσότερες επιτυχίες από ότι αποτυχίες.

Ηλεκτρονική δικαιοδοσία, εφαρμοστέο δίκαιο και ηλεκτρονική εφαρμογή της ηλεκτρονικής απόφασης του διαιτητή είναι μερικά από τα θέματα που πρέπει να επιλύσει ο κάθε διαιτητής μαζί με τον έλεγχο της ηλεκτρονικής συμφωνίας διαιτησίας και την ορθότητα χρήσης του ηλεκτρονικού εξοπλισμού για την όλη ηλεκτρονική διαιτητική διαδικασία. Την ηλεκτρονική εφαρμογή της απόφασης μπορούν να εκτελέσουν οι εταιρίες υποστήριξης των ηλεκτρονικών σελίδων των διαδικών, ενώ χρηματικές αποζημιώσεις οι μηχανισμοί εκτέλεσης που προβλέπονται από τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Η δημιουργία και η λειτουργία της ηλεκτρονικής διαιτησίας στην Ελλάδα είναι ένα θέμα που θα πρέπει να επιλυθεί άμεσα και η εισαγωγή του κατάλληλου νομικού πλαισίου είναι αναγκαία, ενώ η εξειδίκευση των διαιτητών σε θέματα ηλεκτρονικών συναλλαγών θα βοηθήσει στην γρήγορη και οικονομική επίλυση των διαφορών από ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η εισαγωγή, αναγνώριση και χρήση ηλεκτρονικών εγγράφων σε πολλούς τομείς της οικονομικής ζωής του τόπου θα προετοιμάσει το

πεδίο για το πέρασμα στην ηλεκτρονική οικονομία που κερδίζει ολοένα έδαφος στο παγκόσμιο στερέωμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: ΝΑΥΤΙΑΙΑ & ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1. Προσέγγιση της έννοιας της ναυτικής διαιτησίας

Η διαιτησία από τον 19^ο αιώνα, παρουσιάζει μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη και έχει καταστεί η πλέον προτιμώμενη μέθοδος για την επίλυση ναυτικών διαφορών.

Η διαιτησία χαρακτηρίζεται τόσο από την αυτονομία, την οποία απολαμβάνουν τα μέρη σε όλο το φάσμα της-από την επιλογή της μεθόδου επίλυσεως των διαφορών τους μέχρι τον καθορισμό των λεπτομερειών της διαιτητικής διαδικασίας-όσο και από την δεσμευτικότητα που απορρέει από την διαιτητική απόφαση. Τα δυο αυτά χαρακτηριστικά είναι τα κλειδιά για την διάκριση της διαιτησίας, από παραπλήσιες μεθόδους επίλυσης διαφορών. Η ελεύθερη βούληση των μερών στη επιλογή και διαμόρφωση της διαιτησίας, αποτελεί ασφαλές κριτήριο που την διακρίνει από την προσφυγή στα κρατικά δικαστήρια.

Είναι λοιπόν η διαιτησία μια διακριτή μέθοδος επίλυσης διαφορών και αποτελεί παράλληλα και έναν ιδιαίτερο θεσμό. Ο τρόπος διαρθρώσεως και λειτουργίας της σε συνδυασμό με την ιστορικής της καθιέρωση, της προσδίδουν μια ιδιαιτερότητα και αυτονομία.

Ο πυρήνας του θεσμού αυτού είναι η αυτονομία των μερών και ο ιδιωτικός χαρακτήρας που αυτή του προσδίδει. Η μεταξύ των μερών συμφωνία, η κοινή τους βούληση καθορίζει τις μετέπειτα διαδικασίες οργάνωσης της διαιτησίας και την επιλογή τους εφαρμοστέου δικαίου.

Πριν από την οριοθέτηση του όρου “ναυτική διαιτησία” αναγκαία είναι η αναφορά στην εμπορική διαιτησία, η οποία ως έννοια γένους-σε σχέση με την πρώτη-την εμπεριέχει.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, η εμπορική διαιτησία επιλύει διαφορές αναφερόμενες από την λειτουργία του εμπορίου. Η εμπορική διαιτησία έχει πιο περιορισμένο πεδίο αναφοράς από την αστική-η οποία περιλαμβάνει γενικά τις ιδιωτικού δικαίου διαφορές-κατά κανόνα όμως υπάγεται σπανιότερα σε διατάξεις εσωτερικής δημοσίας τάξεως των εθνικών δικαίων λόγω των έντονων διεθνών αποχρώσεων της.

Σύμφωνα με το αγγλοσαξονικό δίκαιο “μία εμπορική αγωγή συμπεριλαμβάνει κάθε αιτία που ανακύπτει από τις συνήθεις συναλλαγές των εμπόρων και εμπορευομένων και, με την επιφύλαξη της γενικότητας των προηγούμενων λέξεων, κάθε αιτία που σχετίζεται με την σύνταξη ενός εμπορικού εγγράφου, την εξαγωγή ή εισαγωγή εμπορευμάτων, την ναύλωση, την ασφάλιση, τις τραπεζικές εργασίες, την εμπορική αντιπροσωπεία και την εμπορική πρακτική”.

Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν προηγουμένως στην εμπορική διαιτησία υπάγεται η ναυτική, οπότε κατά συνέπεια το πεδίο αναφοράς της τελευταίας περιορίζεται στο τομέα της εμπορικής ναυτιλίας. Τα προβλήματα όμως που καλείται να αντιμετωπίσει η ναυτική διαιτησία δεν παρουσιάζονται μόνο κατά την ναυσιπλοΐα.

Η ναυτιλία ασκείται στην θάλασσα αλλά προπαρασκευάζεται στους λιμένες και ζωογονείται στις τράπεζες. Πιο συγκεκριμένα:

Ο επιχειρηματίας συνάπτει σύμβαση δανείου με τράπεζα για την ναυπήγηση πλοίου	Απαραίτητη η σύσταση υποθήκης	Υπογραφή σύμβασης ναυπηγείας	Πραγματοποιείται η συμφωνία για εκνούλωσή του σε τρίτο για 12μήνες με εκχώρηση δικαιωμάτων από το ναυλοσύμφωνο στην τράπεζα ως πρόσθετη εγγύηση

Κατά το μήκος αυτής της αλυσίδας είναι πιθανό να ανακύψουν προβλήματα από τις υπογραφείσες συμβάσεις πριν ακόμη αναληφθεί οποιαδήποτε δραστηριότητα στην θάλασσα.

Μια διαιτησία ορίζεται ως ναυτική, αν με οποιοδήποτε τρόπο εμπλέκεται σε αυτήν κάποιο πλοίο. Οι πιο συνηθισμένες περιπτώσεις ναυτικών διαιτησιών αφορούν συνήθως διαφορές από:

- συμβάσεις ναυλώσεων,
- διευθετήσεις απαιτήσεων από επιθαλάσσια αρωγή,
- διενέξεις που αναφύονται από συμβάσεις ναυπηγείας και αγοραπωλησίας πλοίων,
- τεχνικές επεμβάσεις επί του πλοίου π.χ. επισκευή-μετασκευή, εξοπλισμός,
- σύγκρουση ή από πρόκληση ζημιάς ή βλάβης στο πλοίο ή στο φορτίο,
- διαφορές σχετικές με πλοήγηση, ρυμούλκηση, κοινή αβαρία και
- διαφορές που ανακύπτουν από την οικονομική λειτουργία του πλοίου (από λ.χ. από ναυλοσύμφωνα, φορτωτικές), την πρακτόρευσή του, τη αγορά προμηθειών και τις δαπάνες που γίνονται για λογαριασμό του πλοιοκτήτη από τον πλοίαρχο, το ναυλωτή κ.α.

Η ναυτική διαιτησία είναι ίσως το μοναδικό είδος διαιτησίας, που σε τόσο μεγάλο βαθμό διαθέτει διαδικαστικά σχήματα σχεδιασμένα αποκλειστικά για την υποστήριξή της. Η πρακτική αυτή ενισχύει την εικόνα της ναυτικής διαιτησίας ως αυτόνομης εκφάνσεως του διαιτητικού φαινομένου. Διεθνώς έχει αναπτυχθεί ένα εκτεταμένο δίκτυο ενώσεων και οργανισμών που μέσω ειδικών κανόνων αναλαμβάνουν αποκλειστικά την διεξαγωγή ναυτικών διαιτησιών. Η ολοένα και αυξανόμενη προτίμηση των συναλλασσομένων στο εξειδικευμένο διαιτητικό πλέγμα, έχει δημιουργήσει ένα εξαιρετικά προνομιακό πεδίο όπου εξελίσσονται οι ναυτικές διαιτησίες κατά την συντριπτική τους πλειονότητα. Η συγκέντρωση τους μάλιστα στα δυο μεγάλα διαιτητικά κέντρα του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης οδηγεί παράλληλα στη δημιουργία μιας αξιόλογης διαιτητικής δικαιοδοτικής ομοιομορφίας.

Πιο συγκεκριμένα η προτίμηση των δύο αυτών κέντρων θεμελιώνεται σε ποικίλους λόγους. Πέρα από την εκτιμήσεις για τις επικρατούσες συνθήκες που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα της διαιτησίας σε κάθε κέντρο, πιο πρακτικά κριτήρια όπως για παράδειγμα η διακεκριμένη εύνοια προς συγκεκριμένα συμφέροντα, γέρνουν την ζυγαριά υπέρ του ενός ή του άλλου διαιτητικού κέντρου. Το ζήτημα της ευνοϊκότερης για τα ναυτιλιακά συμφέροντα του επιλογής, είναι εύλογα το πιο κρίσιμο κριτήριο για τον επιχειρηματία. Ήταν λοιπόν ευρέως διαδεδομένο ότι η Νέα Υόρκη ευνοούσε τους ναυλωτές-λόγω του συγκριτικού μικρού εμπορικού στόλου των ΗΠΑ- ενώ το

Λονδίνο τους πλοιοκτήτες –λόγω της μεγαλύτερης πλοιοκτητικής παραδόσεως της Μ. Βρετανίας.

Τα διαθέσιμα διαιτητικά σχήματα διακρίνονται σε ad hoc και θεσμικά. Τα ad hoc, αν και λειτουργούν με κανόνες που ισχύουν και διαιτητές που δραστηριοποιούνται σε μόνιμη βάση, περιορίζουν την εμπλοκή τους στην παροχή ενός διαδικαστικού πλαισίου και ενός επιστημονικά ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού από το οποίο τα συναλλασσόμενα μέρη θα αντλήσουν τους διαιτητές της διαφοράς τους. Εξάλλου η αυτονομία της ναυτικής διαιτησίας υπογραμμίζεται και από την οργάνωση έως ένα βαθμό των ad hoc διαιτησιών, η οποία διασφαλίζει μια κοινή βάση που εγγυάται την ομοιομορφία, συστατικό στοιχείο της αυτονομίας. Αντίθετα τα θεσμικά σχήματα παρουσιάζουν μονιμότητα σε πιο συστηματική βάση. Πρόκειται για σχήματα τα οποία δεν παρέχουν μόνο την δυνατότητα επιλογής διαδικαστικού πλαισίου και διαιτητών αλλά ουσιαστικά αναλαμβάνουν την συνολική διαχείριση της διαιτησίας με συνεχή εποπτεία και επεμβάσεις για την καλύτερη υποβοήθηση της.

2. Ο διεθνής χαρακτήρας της ναυτικής διαιτησίας

Η ναυτική διαιτησία καλείται συχνά να επιλύσει διαφορές που προκύπτουν από την ναυτιλία, την κατεξοχήν δραστηριότητα που ασκείται σε ένα διεθνές περιβάλλον. Ο Harris, Maritime Arbitrations, στο Handbook of Arbitration Practice (1998), αναφέρει ως συνιστώσες του διεθνούς χαρακτήρα της ναυτικής διαιτησίας τη διαφορετική ιθαγένεια των μερών, την έλλειψη σχέσεως τους με τον τόπο της διαιτησίας, τη διαφοροποίηση της σημαίας του πλοίου, ιθαγενείας των μετόχων της πλοιοκτήτριας εταιρίας, έδρας της τελευταίας και λιμένων από και προς τους οποίους μεταφέρονται τα εμπορεύματα. Πέρα όμως από αυτά, υπάρχουν και κάποια ιδιαίτερα στοιχεία που προσδίδουν στην ναυτική διαιτησία τη χαρακτηριστική διεθνή της διάσταση. Πιο συγκεκριμένα:

- α) η επιρροή στο ουσιαστικό μέρος της διαιτησίας του διεθνούς ομοιόμορφου ναυτικού δικαίου, σε συνδυασμό με τα έθιμα και τις πρακτικές της ναυτιλίας ,
- β) οι αναφορές που επιφυλάσσουν στη διαιτησία διεθνείς ναυτικές συμβάσεις, μέσω των οποίων αναγνωρίζεται η διαιτησία ως η δεσπόζουσα εναλλακτική –σε σχέση με την κρατική δικαιοσύνη- για την επίλυση των ναυτικών διαφορών και
- γ) η λειτουργία και η οργάνωση της ναυτικής διαιτησίας.

Τόσο η εμβέλεια των χρησιμοποιούμενων τυποποιημένων διαιτητικών ρητρών όσο και η δικαιοδοσία των εξειδικευμένων διαιτητικών οργανισμών, είναι διάχυτες στο διεθνές συναλλακτικό πεδίο.

Οι ομοιόμορφοι κανόνες του ναυτικού δικαίου αποτέλεσαν ανάγκη των εμπλεκόμενων στην ναυτιλία. Ζητήματα όπως ο ομοιόμορφος τρόπος καθορισμού της ευθύνης του θαλάσσιου μεταφορέα ή της εξασφάλισης των δανειστών του, άσκησαν σημαντική επιρροή στην εύρυθμη λειτουργία της ναυτιλίας στο σύνολο της. Τόσο λοιπόν η ανάγκη ομοιομορφίας όσο και η επίτευξη της σε μεγάλο βαθμό στο πεδίο του ναυτικού δικαίου, επενεργούν καθοριστικά και στο χαρακτήρα των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την επίλυση των διαφορών που προκύπτουν. Κατά συνέπεια οι κανόνες αυτοί έχουν διεθνή χαρακτήρα, αφού περιέχονται σε διεθνείς συμβάσεις. Μια ναυτική διαιτησία λοιπόν, στην οποία εφαρμόζονται τέτοιοι κανόνες διεθνούς εμβέλειας, ενέχει το στοιχείο της διεθνοποίησης.

Η ολοένα αυξανόμενη συμβολή της διαιτησίας, μέσω των διεθνών συμβάσεων ναυτικού δικαίου, στο παγκόσμιο πεδίο των ναυτλιακών συναλλαγών την καθιστούν ισότιμη και διακριτή μέθοδο επίλυσεως διαφορών σε αντιδιαστολή προς την κρατική

δικαιοσύνη. Ήδη από την δεκαετία του '50, παρατηρείται σε διεθνείς συμβάσεις αναφορά στη διαιτησία του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

Στις μέρες μας, το μεγαλύτερο μέρος των ναυτιλιακών συναλλαγών διεθνώς, πραγματοποιείται στη βάση τυποποιημένων συμβατικών κειμένων-συμβάσεων κοινώς. Όπως η ιστορία έχει αποδείξει, η προτιμότερη μέθοδος για την επίλυση των ναυτιλιακών διαφορών, που προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις, είναι αναμφισβήτητα η διαιτησία. Η συγκέντρωση της πλειονότητας των διαιτησιών στα δυο μεγάλα κέντρα, αυτού του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης, δημιουργεί εκ των πραγμάτων τις προϋποθέσεις για την επίτευξη συμπαγούς διαιτητικής “νομολογίας”, η οποία ασκεί σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση των όρων για την επίτευξη της ναυτιλιακής δραστηριότητας. Συνεπώς η λειτουργία των διαιτητικών δικαστηρίων, που συγκροτούνται είτε σε ad hoc βάση (γνήσια ή σε ενώσεις ναυτικών διαιτητών με καθαρά θεσμικό χαρακτήρα) είτε σε θεσμική βάση (από διάσπαρτους οργανισμούς ναυτικής διαιτησίας), στοχεύει αυτοδύναμα στην διευθέτηση της οποίας ναυτιλιακής διαφοράς έχοντας περιορίσει τον ρόλο των κρατικών δικαστηρίων σε υποστηρικτικό και ελεγκτικό (χωρίς να υποκαθιστούν πλην σαφώς την ουσιαστική διαιτητική κρίση).

3. Επίλυση ναυτιλιακών διαφορών στις θαλάσσιες μεταφορές

Το σύνολο των ναυτιλιακών διαφορών μπορεί να επιλυθεί μέσω διαιτησίας, ο κύριος όμως όγκος των ναυτικών διαιτησιών αναφέρεται στις συμβάσεις ναυλώσεως.

Από την δεκαετία του '70, οι ναυτικές διαιτησίες προτιμώνται σταθερά από τους συναλλασσόμενους στις συμβάσεις ναυλώσεως, ενώ ο αριθμός των διαιτητικών αποφάσεων και τα οικονομικά μεγέθη που επιδικάζονται από αυτές υπερβαίνουν τα αντίστοιχα στοιχεία των δικαστικών αποφάσεων με ομοειδές αντικείμενο.

Βασικός κανόνας στις ναυτιλιακές συναλλαγές αποτελεί η εισαγωγή ρητρών διαιτητικής επίλυσεως στα συναπτόμενα ναυλοσύμφωνα. Οι διαιτητικές ρήτρες στα ναυλοσύμφωνα αποτελούν ένα αποτελεσματικό πλαίσιο, βασισμένο σε αρχές που έχουν αναγνωριστεί από εθνικά νομικά συστήματα και το οποίο εξασφαλίζει σε αυτές δραστηριότητα όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ εκναυλωτή και ναυλωτή.

Η βασική διάκριση των διαφορών από ναυλοσύμφωνα γίνεται ανάμεσα σε αυτές που αναφύονται από χρονοναυλώσεις και σε εκείνες που αναφύονται από ναυλώσεις κατά πλουν. Σε μια χρονοναύλωση, οι διαφορές που καταλήγουν στην διαιτησία, εμφανίζονται είτε κατά την έναρξη είτε κατά την διάρκεια της ναυλώσεως. Πιο συγκεκριμένα κατά την έναρξη, οι διαφορές αφορούν ζητήματα όπως η παράδοση του πλοίου σε συνδυασμό με άλλες εκκρεμείς συμβατικές υποχρεώσεις, οι όροι σχετικά με την ταχύτητα του πλοίου και την κατανάλωση καυσίμου, οι τεχνικές λεπτομέρειες που αφορούν στον εξοπλισμό του πλοίου. Ενώ κατά την διάρκεια της εμπορικής ναυλώσεως, οι διαφορές που μπορεί να προκύψουν, αφορούν συνήθως στη ρήτρα off-hire, που προσδιορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες δεν οφείλεται ναύλος αλλά και στην πρόκληση ζημιών στο πλοίο και γενικότερα στην εκτίμηση της καταστάσεων στην οποία υποχρεούται ο χρονοναυλωτής να επιστρέψει το πλοίο. Στις ναυλώσεις κατά πλουν, οι διαφορές που προκύπτουν μπορούν να καταταγούν ανάλογα με το αν άπτονται των συμφερόντων του πλοίου ή του φορτίου. Όσον αφορά το πλοίο, οι διαφορές σχετίζονται με το ναύλο, τις σταλίες (lay-time) και τις επισταλίες (demurrage). Ενώ όσον αφορά το φορτίο, οι διαφορές που προκύπτουν σχετίζονται με ζημιές και ελλείμματα του.

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία ναυλοσύμφωνων λόγω των μεταβλητών εθίμων και απαιτήσεων στους ποικίλους εμπορικούς κλάδους. Τα περισσότερα –άλλα με διεθνή και άλλα με εθνική εμβέλεια –απευθύνονται σε συγκεκριμένους τύπους φορτίων, ενώ αντίθετα πολλά είδη φορτίου εξυπηρετούνται από μια πλειάδα ναυλοσύμφωνων.

Στο εμπόριο, η συμφωνία περί διαιτησίας σε ένα ναυλοσύμφωνο συνήθως παρουσιάζεται υπό μορφή όρου που περιέχει διαιτητική ρήτρα, χωρίς αυτό να εμποδίζει τα συμβαλλόμενα μέρη να συνθέσουν ιδιαίτερες συμφωνίες περί διαιτησίας. Κανονικά οι παραπάνω συμφωνίες θα πρέπει να εμφανίζονται τυποποιημένες στα έντυπα ναυλοσύμφωνα, ταυτιζόμενες με αυτά και παρακολουθώντας παράλληλα και τις εξελίξεις του εμπορικού κλάδου ή του ναυλοσύμφωνου.

Μικρός μόνον αριθμός ναυλοσύμφωνων περιέχει λεπτομερείς κανόνες για την διεξαγωγή της διαιτησίας, με αποτέλεσμα είτε αυτοί να προσδιορίζονται από διαιτητές είτε να υιοθετούνται κανόνες διαιτητικών οργανισμών. Το σύνθημα σε μια διαιτητική ρήτρα ναυλοσύμφωνου είναι να καθορίζει τον τόπο διενέργειας της διαιτησίας και να περιγράφει την έκταση των διαιτητών εξουσιών.

Οι διαιτητικές ρήτρες που χρησιμοποιούνται στα ναυλοσύμφωνα ταξινομούνται με βάση (4) τέσσερις βασικές παραμέτρους:

- 1) Ερευνάται η συχνότητα της ίδιας της διαιτητικής επιλογής
- 2) Γίνεται αναφορά στην χωρική παράμετρο της διαιτησίας
- 3) Εξετάζονται στην συνέχεια οι τρόποι με τους οποίους συγκροτούνται τα διαιτητικά δικαστήρια, με έμφαση στον προσδιορισμό του αριθμού των διαιτητών, τα πρόσωπα που τους επιλέγουν, τα χρονικά περιθώρια για τον ορισμό τους και τα προσόντα που πρέπει να διαθέτουν
- 4) Τέλος ερευνάται το εύρος των διαιτητικών ρητρών σε αναφορά με τις διαφορές που παραδίδονται στην δικαιοδοτική εξουσία των διαιτητών, τα χρονικά όρια που θα πρέπει να τηρηθούν για να υπαχθεί η διαφορά στην διαιτησία, τη διαιτητική διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί και τις ποικίλες ρυθμίσεις και περιορισμούς που αφορούν τα διάφορα ετεροειδή θέματα με τη διαιτησία.

Πιο αναλυτικά:

- 1) Τα ναυλοσύμφωνα, ως προς τις λύσεις που δίνουν σχετικά με την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν, κατατάσσονται σε (4) κατηγορίες:

- I. ναυλοσύμφωνα που δεν περιέχουν ρήτρα δηλωτική του τρόπου επιλύσεως των διαφορών
- II. ναυλοσύμφωνα που περιέχουν μικτές ή συνδυασμένες ρήτρες οι οποίες παραπέμπουν και σε διαιτητικό και σε δικαστικό τρόπο επιλύσεως των διαφορών
- III. ναυλοσύμφωνα που περιέχουν ρήτρες δικαιοδοσίας κρατικών δικαστηρίων και
- IV. ναυλοσύμφωνα που περιέχουν διαιτητικές ρήτρες.

- 2) Η κατάταξη των ναυλοσύμφωνων, όσον αφορά τον τόπο της διαιτησίας, μπορεί να γίνει με βάση 2 κριτήρια: Είτε παραπέμπουν σε ένα τόπο ή δίνουν στα μέρη τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε περισσότερους. Είτε ο τόπος διεξαγωγής της διαιτησίας ορίζεται –αποκλειστικά ή διαζευκτικά- το Λονδίνο ή η Νέα Υόρκη, ή ακόμα κάποια τρίτη πόλη.

- 3) Οι ρήτρες των ναυλοσύμφωνων αναφέρονται επίσης στον αριθμό των μελών του διαιτητικού δικαστηρίου και τα πρόσωπα αυτών που τα επιλέγουν, τη φύση της λειτουργίας που αναδέχεται ο τρίτος διαιτητής- όταν η σύνθεση είναι τριμελής, όπως συνηθίζεται στις διαιτησίες ναυλοσύμφωνων-, τις προθεσμίες μέσα στις οποίες πρέπει να γίνει η επιλογή του δεύτερου διαιτητή και τις συνέπειες που επισύρει η υπέρβαση τους καθώς και τα ιδιαίτερα προσόντα ή ιδιότητες που πρέπει να διαθέτουν οι επιλεγόμενοι διαιτητές.

Συνήθως οι διαιτητικές ρήτρες των ναυλοσύμφωνων προβλέπουν τριμελείς συνθέσεις. Είτε πρόκειται για αρχική συγκρότηση τριμελούς διαιτητικού δικαστηρίου, με τα δυο πρώτα μέλη να επιλέγονται από τα συμβαλλόμενα μέρη και το τρίτο από τους δυο διαιτητές, οπότε λαμβάνεται απόφαση κατά πλειοψηφία, είτε πρόκειται για αρχική συγκρότηση διμελούς διαιτητικού δικαστηρίου, με την επιλογή ενός επιδιαιτητή από τους δυο διαιτητές, όταν αυτοί δεν μπορούν να λάβουν κοινή απόφαση, οπότε αποφασίζει μόνος ο επιδιαιτητής.

Στα περισσότερα ναυλοσύμφωνα, οι διαιτητικές ρήτρες επιδιώκουν να ελέγξουν τη χρονική εκδήλωση της δεύτερης επιλογής. έτσι παρέχουν στον συμβαλλόμενο τη δυνατότητα να επιλέξει τον δικό του διαιτητή μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο ξεκινά από τη στιγμή που θα του κοινοποιήσει ο αντισυμβαλλόμενος του τη τοποθέτηση του δικού του διαιτητή. Η μικρότερη χρονικά προθεσμία ορίζεται στις επτά ημέρες, μετά την παρέλευση της οποίας ο πρώτος διαιτητής μετατρέπεται αυτοδίκαια σε μοναδικό διαιτητή. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν μπορεί να γίνει πλέον λόγος για επιδιαιτητή. Η συνηθέστερη προθεσμία είναι αυτή των δεκατεσσάρων ημερών. Όλα τα ναυλοσύμφωνα που την περιέχουν ορίζουν ομοιότροπα ότι, μετά την παρέλευση της, ο διαιτητής που τοποθετήθηκε από το συμβαλλόμενο μέρος υπέχει αυτομάτως θέση μοναδικού διαιτητή.

Πολλά ναυλοσύμφωνα, παρ' όλη την ευχέρεια που δίνουν στα μέρη να επιλέξουν τα ίδια τους διαιτητές τους, εισάγουν περιορισμούς ως προς την ιδιότητα των τελευταίων, ιδιαίτερα σε αναφορά με τα στοιχεία που συγκροτούν την επαγγελματική τους διάσταση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ως διαιτητές να τοποθετούνται πρόσωπα που προέρχονται από τον ίδιο επαγγελματικό χώρο στον οποίο κινούνται τα μέρη.

- 4) Οι συμβαλλόμενοι μπορούν να εκφράζουν έγκυρα και με επάρκεια τη βούληση τους ως προς το αντικείμενο μιας διαιτητικής ρήτρας, εντοπίζοντας έτσι την συναλλακτική σχέση από την οποία θα προκύψουν οι διαφορές, χωρίς να απαιτείται επιπρόσθετα και ο ακριβής τους προσδιορισμός. Όσο γενικότερη είναι η διατύπωση μιας διαιτητικής ρήτρας, τόσο ευρύτερο είναι εξ ορισμού το αντικείμενο της.

Όσον αφορά τα χρονικά όρια που θα πρέπει να τηρηθούν για να υπαχθεί η διαφορά στην διαιτησία, εκτείνονται στη πράξη από τριάντα ημέρες έως και δύο χρόνια. Η προθεσμία, αυτή που δίνεται, αφορά την έγγραφη υποβολή των απαιτήσεων και την επιλογή από τον ενάγοντα του διαιτητή του, την έγγραφη γνωστοποίηση των απαιτήσεων, την έναρξη της διαιτησίας ή την υπαγωγή των διαφορών στην διαιτησία. Στις περισσότερες περιπτώσεις, από την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας τεκμαίρεται παραίτηση από τις απαιτήσεις, των οποίων η επαναφορά αποκλείεται απολύτως.

Το ζητούμενο σε κάθε διαιτησία είναι η τελεσίδικη επίλυση των διαφορών εκείνων που κατέστησαν αναγκαία την διεξαγωγή της. Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος, απαραίτητη είναι η οργάνωση που διασφαλίζει δικαιοκρασία,

αποτελεσματικότητα και διαδικαστική μέθοδο. Η οργάνωση πραγματώνεται σε δυο επίπεδα: Το ένα έχει εξωσυμβατική προέλευση και εκφράζεται από το δίκαιο που διέπει τη διαιτησία και το άλλο έχει κυρίως συμβατικές καταβολές και οριοθετείται από τους κανόνες που ρυθμίζουν την διαιτητική διαδικασία. Οι κανόνες αυτοί είτε υιοθετούνται από τους συμβαλλόμενους κατά περίπτωση, είτε υιοθετούνται εν σώματι, όπως συμβαίνει στις θεσμικές διαιτησίες. Στις θεσμικές διαιτησίες γίνεται χρήση ενός πλέγματος εξαιρετικά θεσπισμένων κανόνων από ειδικευμένους οργανισμούς και ενώσεις, αντιμετωπίζοντας έτσι με αποτελεσματικό τρόπο τις ανάγκες μιας ιδιαίτερης μορφής διαιτησίας του διεθνούς εμπορίου.

4. Η ναυτική διαιτησία στην Ελλάδα

Η προτίμηση των συναλλασσομένων προς τη ναυτική διαιτησία για την επίλυση των διαφορών τους προϋποθέτει εξ αρχής την αξιολόγηση αυτής με βάση την ανταπόκριση της στις ιδιόμορφες συνθήκες της εμπορικής ναυτιλίας και την αντιπαραβολής της προς τη –μόνη ουσιαστικά-ανταγωνιστική μέθοδο επίλυσης ναυτιλιακών διαφορών, την υπαγωγή στην δικαιοδοσία των κρατικών δικαστηρίων. Σε αναφορά με τα τελευταία, είναι εύγλωττο το ακόλουθο απόσπασμα από απόφαση της Ολομέλειας του Εφετείου Πειραιώς “Η ταχύτητα της απονομής δικαιοσύνης στο χώρο του ιδιωτικού ναυτικού δικαίου επιδιώκεται διεθνώς με το θεσμό της διαιτησίας, που οργανώνεται σε μόνιμη βάση. Η εκροή ναυτικών υποθέσεων και διαφορών προς αλλοδαπά ναυτιλιακά κέντρα όπως αυτά του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης οφείλεται κυρίως στο γεγονός στο ότι εκεί υπάρχουν και λειτουργούν υψηλής στάθμης μόνιμα διαιτητικά κέντρα, στα οποία μετέχουν και δικαστές με εξειδικευμένη νομική κατάρτιση και πείρα.”.

Η Ελλάδα ως ναυτική χώρα και πιο συγκεκριμένα ο Πειραιάς, ως λιμάνι της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με τεράστιο δυναμικό περαιτέρω ανάπτυξης, είναι η πύλη των Βαλκανίων –το σημείο αναφοράς Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Αποτελεί λοιπόν ένα τα σημαντικότερα ναυτιλιακά κέντρα διεθνώς. Οι προσπάθειες της εκάστοτε κυβέρνησης αλλά και του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας θα πρέπει να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη του θεσμού της ναυτικής διαιτησίας με κατάλληλες παρεμβάσεις που θα συντείνουν στην ποιότητα των διαιτητικών αποφάσεων με την βοήθεια έμπειρου επιστημονικού δυναμικού, ικανό να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις της νέας χιλιετίας.

Για το λόγο αυτό ο ναυτικός κόσμος της χώρας έχει ξεκινήσει μια σημαντική προσπάθεια προκειμένου οι ναυτιλιακές διαφορές τους να επιλύονται στα εγχώρια διαιτητικά δικαστήρια και να μην καταφεύγουν τα συναλλασσόμενα μέρη στο εξωτερικό. Έχει ήδη ιδρυθεί η “ Ένωση για την Ναυτική Διαιτησία” με την πρωτοβουλία διακεκριμένων πανεπιστημιακών καθηγητών αλλά και νομικών. Στεγάζεται στο Πειραιά και αναμένεται ότι θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα τόσο για την ταχύτερη όσο και για την οικονομική επίλυση των ναυτιλιακών διαφορών.

Το υψηλό κόστος σε χρήμα και χρόνο που αντιμετωπίζει η ναυτιλιακή κοινότητα στο Λονδίνο και την Νέα Υόρκη θα αποτελέσει ισχυρό κίνητρο επαναπατριsmού των υποθέσεων διαιτησίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 902 του ΚΠολΔ, δίνεται η δυνατότητα σε επιμελητήρια, χρηματιστήρια αξιών και εμπορευμάτων και σε επαγγελματικές ενώσεις που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, να συνιστούν μόνιμες διαιτησίες.

Με βάση την παραπάνω διάταξη, συστήθηκε θεσμική διαιτησία στο Ναυτικό Επιμελητήριο Ελλάδος (NEE).

Στην δικαιοδοσία του NEE μπορεί να υπαχθεί κάθε ιδιωτικού δικαίου ναυτιλιακή διαφορά. Για την έναρξη της διαιτησίας, ο επισπεύδων επιδίδει δήλωση στον αντίδικο του, την οποία κοινοποιεί και στον πρόεδρο του ΔΣΣ του NEE, στον οποίο υποβάλλει και το επιδοτήριο. Στην δήλωση περιλαμβάνεται το αντικείμενο της διαφοράς, το αίτημα, ορισμός του διαιτητή και αντικλήτου από τον επισπεύδοντα και η πρόσκληση προς τον αντίδικο να προβεί στον ορισμό δικού του διαιτητού και αντικλήτου εντός 8(οκτώ) ημερών. Τα μέρη μπορούν να υποβάλλουν τη σχετική δήλωση από κοινού απευθείας στον πρόεδρο.

Τα μέρη καθορίζουν επίσης και την διαιτητική σύνθεση του διαιτητικού δικαστηρίου. Η προετοιμασία της διαιτησίας γίνεται από τον πρόεδρο του ΔΣΣ του NEE, ο οποίος αποτελεί και το δεσπύζον όργανο στη θεσμική διαιτησία του NEE. Οι διαιτητές εφαρμόζουν τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου και τη διεθνώς κρατούσα ναυτιλιακή πρακτική. Οι διαιτητές αποφάσεις που εκδίδονται, αριθμούνται και καταχωρούνται σε ειδικό βιβλίο.

Η ρύθμιση της ναυτικής διαιτησίας του NEE είναι βραχεία και ακολουθεί αναγκαστικά το πλαίσιο που προδιαγράφει το άρθρο 902 του ΚΠολΔ για τις μόνιμες διαιτησίες στην Ελλάδα. Από ναυτιλιακούς κύκλους συχνά χαρακτηρίστηκε ανεπαρκές το τμήμα επίλυσης ναυτιλιακών διαφορών του NEE. Εμφανίζει πολλές αδυναμίες με αποτέλεσμα να δυσχεραίνει τους υποψήφιους χρήστες στην προσέγγιση και αξιολόγηση του κανονιστικού πλαισίου στο οποίο θα εμπιστευτούν την επίλυση των διαφορών τους. Για τον διεθνή προσανατολισμό της διαιτησίας του NEE, απαιτείται ριζική μεταρρύθμιση και εμπλουτισμός των κανόνων ώστε να αντεπεξέλθουν τον διεθνή ανταγωνισμό που αναπτύσσεται ανάμεσα στα περιφερειακά κέντρα ναυτικής διαιτησίας.

Βέβαια για την επιτυχία ενός τέτοιου στόχου απαιτείται η παρουσία ικανής διαιτητικής ύλης ελληνικών συμφερόντων. Ζητήματα όπως η πολυμερής διαιτησία ή συνένωση διαιτησιών, θα ήταν χρήσιμο να τύχουν ειδικής ρυθμίσεως. Ακόμα και η αποκοπή της διαιτησίας του NEE από το άρθρο 902 του ΚΠολΔ θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικού προβληματισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διαιτησία, δικαιοδοτική τάξη παράλληλη και σε μεγάλο βαθμό ισότιμη με την τακτική δικαιοσύνη, γνωρίζει τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές πεδίο εμπορικών συναλλαγών εντυπωσιακή αποδοχή και προτίμηση από τους συναλλασσόμενους.

Η διαιτησία εξυπηρετεί, στο μεγαλύτερο βαθμό της, την ανάγκη των συμβαλλομένων για ένα “ουδέτερο”, ταχύτερο αλλά ανεξάρτητο, σε σύγκριση με τα εθνικά πολιτειακά δικαστήρια, πλαίσιο επίλυσης διαφορών. Επικρατεί η αντίληψη ότι είναι η ταχύτερη και διαδικαστικά απλούστερη μέθοδος επίλυσης διαφορών, που εξασφαλίζει το κυρίως ζητούμενο, την οριστική επίλυση της αντιδικίας με την έκδοση δεσμευτικής διαιτητικής απόφασης. Η δικαίωση της αντίληψης αυτής προϋποθέτει την ύπαρξη έγκυρης και επιδεκτικής απρόσκοπτης εφαρμογής συμφωνίας διαιτησίας. Καθότι η ύπαρξη νομικώς άπταιστης συμφωνίας διαιτησίας διασφαλίζει τόσο την έναρξη της διαιτητικής διαδικασίας και την διεξαγωγή της χωρίς κωλύματα όσο και την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης που θα εκδοθεί.

Στο πεδίο της διεθνούς συναλλαγής, είναι πυκνό το νομικό πλέγμα της διαιτησίας, το οποίο όμως οφείλουν να γνωρίζουν οι νομικοί σύμβουλοι των συμβαλλομένων προκειμένου να συστήσουν την διαιτησία ως τρόπο επίλυσης των διαφορών από ορισμένη έννομη σχέση και την κατάρτιση μιας έγκυρης συμφωνίας διαιτησίας.

Οι έννομες συνέπειες τόσο του εσωτερικού όσο και του διεθνούς χαρακτήρα της διαιτησίας αναδίδονται και στα τέσσερα στάδια του διαιτητικού φαινομένου: στην συμφωνία διαιτησίας, στον διορισμό των διαιτητών, στη διαιτητική διαδικασία και τέλος στην έκδοση της διαιτητικής απόφασης. Κατά κοινή ομοφωνία η διεθνής διαιτησία υπόκειται σε ευνοϊκότερη νομική μεταχείριση σε σύγκριση με την εσωτερική.

Στον Ελλαδικό χώρο, η συμφωνία για διαιτησία διέπεται αποκλειστικά από τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου και τις ειδικές διατάξεις του αφιερωμένου στην διαιτησία 7^ο βιβλίου του ΚΠολΔ. Αντίθετα στο ευρωπαϊκό χώρο, τα πιο πρόσφατα νομοθετήματα για τη διαιτησία έχουν είτε υπερκεράσει είτε είναι αισθητά βελτιωμένα σε σύγκριση με τα κύρια διεθνή “εργαλεία” νομοθετικής ενοποιήσεων στο πεδίο της διαιτησίας όπως είναι η Σύμβαση της Νέας Υόρκης και ο Πρότυπος Νόμος.

Στο πλαίσιο της συνεχούς προσπάθειας διεθνούς ενοποίησης των κανόνων που διέπουν τη διαιτησία, το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται σήμερα στην ανάπτυξη και διαμόρφωση ενός Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου (ΙδΔΔ), που θα υποδείκνυε το εφαρμοστέο δίκαιο στα περισσότερα στάδια του διαιτητικού φαινομένου.

Η Ελλάδα είχε την τύχη να έχει από πολύ νωρίς ένα ολοκληρωμένο, καλά μελετημένο και προοδευτικό για την εποχή του νομοθετικό πλαίσιο για την διαιτησία. Μπορεί οι οποιεσδήποτε τροποποιήσεις του από το 1988 και μετά να διέσπασαν την νομοτεχνική του συνοχή, δεν επηρέασαν όμως τον πυρήνα του που παραμένει ακόμα και σήμερα επαρκής.

Συνεπώς στην σημερινή χρονική συγκυρία, ο Έλληνας νομοθέτης έχοντας στην διάθεση του τόσο πλούσιο ελληνικό και ξένο υλικό όπως για παράδειγμα την νομική ιστορία του θεσμού της διαιτησίας στην χώρας μας, τα πορίσματα από την τριακονταετή εφαρμογή της Συμβάσεως της Νέας Υόρκης, την καταγραφή νέων προβλημάτων και την αντιμετώπισή τους, μελετώντας το θα πρέπει να τον οδηγήσει σε μια ολοκληρωμένη και επιτυχή για το θεσμό της διαιτησίας πρόταση, μια πρόταση πρωτοποριακή για την χώρα μας, όπως ήταν παλιά η ρύθμιση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Α.Π. ΜΑΝΤΑΚΟΥ, Η κατάρτιση της Συμφωνίας Διαιτησίας στη Διεθνή Συναλλαγή (1998)
- Γ. ΒΕΡΒΕΝΙΩΤΗΣ, Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι. Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης, Διμερείς Συμβάσεις, Κανονισμοί Διεθνούς Διαιτησίας, Κανόνες Δεοντολογίας Διαιτητών (Αθήνα, 1990)
- Α.Δ.. ΤΣΑΒΔΑΡΙΔΗΣ, Διεθνής Ναυτική Διαιτησία (1999)
- Α.Κ. ΦΟΥΣΤΟΥΚΟΥ, Διαιτησία (Μελέτες, Άρθρα, Παρεμβάσεις) (2000)
- ΔΗΜ. ΙΑΣ. ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ, Συλλογικές Συμβάσεις Και Διαιτησία (Μετά την κύρωση της ΔΣΕ 154)-(1997)
- Κ.Φ. ΚΑΛΑΒΡΟΥ, Δίκαιο της Διαιτησίας Ι. Εσωτερική Διαιτησία-Τεύχος Α' - Εισαγωγή (1993)
- Λ.Ν. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου-Τόμος 2-Οι Εμπορικές Πράξεις, Τεύχος 2-Συμβάσεις –Α. Εμπορευματικές (1999)
- Α. ΚΑΪΣΗΣ, Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Σύμβαση Βρυξελλών (1995)
- Κ. ΚΑΛΑΒΡΟΣ, Ικανότητα και πληρεξουσιότητα για την κατάρτιση διαιτητικής συμφωνίας: Διαιτησία (1995)
- Σ. ΚΟΣΟΥΛΗΣ, Η Διεθνής διαιτησία στην Ελλάδα σε σχέση με τον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL (1996)
- Σ.ΚΟΣΟΥΛΗΣ, Θεμελιώδη προβλήματα της διαιτησίας(1996), Τόμος Α', Νομολογία, Τόμος Β', Θεωρία.
- Α. ΦΟΥΣΤΟΥΚΟΣ, Διεθνής διαιτησία και αλλοδαπή διαιτητική απόφαση (1992)
- Α. ΜΑΝΤΑΚΟΥ, Η κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας: Διαιτησία (1995)
- Κ. ΚΑΛΑΒΡΟΣ, Ο πρότυπος νόμος της UNCITRAL για την διεθνή εμπορική διαιτησία: Θεμελιώδη ζητήματα της πολιτικής δικονομίας (1991)
- Ν. ΠΑΠΠΑΣ, Το διαιτητεύσιμο των διαφορών (Arbitrability)- Το δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών-ΔΕΕ 7/2002-Σελ. 684
- Γ. ΖΕΥΚΟΣ, Cyberspace και ηλεκτρονική διαιτησία- Το δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών-ΔΕΕ 12/2002- Σελ. 1192

Δικτυακός τόπος <http://www.acci.gr/imerida/diaitisies.htm> Τμήμα Διαιτησιών στο ΕΒΕΑ.

Θ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΗΣ, Η διαιτησία στο ΕΒΕΑ-Μια εναλλακτική πρόταση επίλυσης των εμπορικών διαφορών- Περιοδικό Συνήγορος-τεύχος 13 σελ.30-31 (1999)

Δ.Α. ΤΣΙΚΡΙΚΑΣ, Θέματα από το δίκαιο της διαιτησίας –Περιοδικό ΔΙΚΗ (σελ. 20, 718-742) -(1989)

Ε. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Η σημασία της διαιτησίας στις διεθνείς επενδυτικές συμβάσεις- Περιοδικό ΔΙΚΗ-Τόμος 31Θ, (σελ.232-249)-(2000)

Α. ΓΑΖΗΣ, Ελλάδα και διεθνής διαιτησία: Το Βήμα (17.06.1990)

Α. ΔΗΜΟΛΙΤΣΑ, Τα πλεονεκτήματα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας-(1981)

Κ. ΚΑΛΑΒΡΟΣ, Η έννοια της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης (1982)

Κ. ΚΑΛΑΒΡΟΣ, Η εξουσία κρίσης των διαιτητών. Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας (1988)

Κ. ΚΕΡΑΜΕΥΣ, Έλεγχος της συμφωνίας περί διαιτησίας από τα πολιτειακά δικαστήρια πριν από την έκδοση της διαιτητικής απόφασης: Διαιτησία Ι (1992)

Γ. ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ, Ο ορισμός των διαιτητών: Διαιτησία (1995)

Γ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, Εγκυρότητα διαιτητικής ρήτρας συμβάσεως-Δικαιοδοτική εξουσία διεθνούς διαιτητικού δικαστηρίου (1996)

Α.Κ. ΦΟΥΣΤΟΥΚΟΣ, Ο θεσμός των μόνιμων διαιτησιών και η οργάνωσή τους στην χώρας μας (1997)

Χ.Π. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, Η lex mercatoria ως εφαρμοστέο δίκαιο στις διεθνείς συμβατικές ενοχές. Συμβολή στην γενική θεωρία του δικαίου των διεθνών συναλλαγών (1996)

Β.Ι. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ, Τίνα περί της συμφωνίας διαιτησίας, των προϋποθέσεων αυτής και της διαιτητικής απόφασης (1980)

Γ.Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Διεθνής εμπορική διαιτησία (σελ.169-176) (1972)

Φ.Γ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ, Η Σύμβασις Θαλασσίας Μεταφοράς-Τόμος Α, Μεταφορές πραγμάτων (Αθήνα, 1972)

Α. ΤΖΙΤΖΙΛΕΡΗΣ, Η διαιτησία του Ναυτικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΝΕΕ) (1966)

Ε. ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ, Διεθνές Δίκαιο, Ι (Αθήνα, 1982)

Μ. ΚΑΡΑΣΗΣ, Γενικοί όροι συναλλαγών (1992)

ΓΡ. ΧΟΝΔΡΟΚΟΥΚΗΣ, Εισαγωγή στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο :Ε-επιχειρείν (1993)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- CHARLES BOUNDY, A Concise Business Guide to Contract Law (1998)
- A. REDFERN-M. HUNTER, Law and Practice of International Commercial Arbitration (1992)
- J. BEGUIN, L'arbitration commerciale internationale (1987)
- A. BROCHES, Commentary on the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1990)
- TH. E. CARBONNEAU, Lex Mercatoria and Arbitration (1990)
- R. DAVID, L'arbitrage dans le commerce international (1982), Arbitration in International Trade (1985).
- A. C. FOUSTOUKOS, L'arbitrage –interne et international- en droit hellénique (1976)
- J. HONNOLD, Uniform Law for International Sales (1982)
- A. KASSIS, Theorie generale des usages du commerce. Droit compare, contracts et arbitrages internationaux, Lex Mercatoria (1984)
- F. ROSE, International Commercial and Maritime Arbitration (1988)
- F. A. CONA, Internet Arbitration of International Commercial Disputes στο www.ipwarehouse.com (1996)
- B. GOLDMAN, La Lex Mercatoria dans les contrats et l'arbitrage internationaux: realite et perspectives (1977)
- C. GRINGRAS, The Laws of the Internet, Butterworths, London (1997)
- A. KIANTOU- PAMPOUKI, Greek Maritime Law: Recent Developments, Institute of Maritime Law, University of Southampton (1993)
- J- M JACQUET, Le contrat international (1992)
- J. HILL, The Law Relating to International Commercial Disputes (1994)
- PH. GRANDJEAN, La duree de la mission des arbitres (1995)
- I. DORE, Theory and Practice of Multiparty Commercial Arbitration (1990)
- P. BERNARDINI, The arbitration Clause of an International Contract (1992)
- M. STORME-F. DE LY, The Place of Arbitration (1992)
- CH. PAMBOUKIS, Observations sur la rôle de la jurisprudence quant a l'elaboration du droit international prive hellénique moderne (1994)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ